

ద్విజులకు నీ ప్రపంచంబున నుత్తమంబగు మానవ జన్మము నొంది ధర్మార్థ కామమోక్షములనియెడు పురుషార్థ చతుష్టయమును సాధింపకున్న సంతకంబె నధమజన్మ మెద్దికలదు ? చతుర్థ పురుషార్థ మన్నిటికన్న నుత్తమంబయ్యు; త్రివర్గసంపదలేక యద్దానినిఁ బడయఁ జాలడు. పురుషార్థములలో మొదటివగు ధర్మము, అన్నింటికి బ్రధానము. అట్టి ధర్మము ఆశ్రమ ధర్మము, వర్ణధర్మము, జాతిధర్మము, కులధర్మమని యనేకవిధంబులు, శాస్త్రములయందు వివరింపఁబడినది. ప్రతి మానవునకును ధర్మము ప్రధానము. ధర్మము విడనాడినచో, మానవునకును, పశువునకునుగల భేదమేమి ? శ్లో॥ ధర్మోర్జితీ రక్షితః, ధర్మమును రక్షించు కొనిన వానిని, ఆ ధర్మమే కాపాడును. శ్లో॥ ఏకవివ సుహృద్ధర్మో గచ్ఛంత మనుగచ్ఛతి ॥ ధర్మమును మిత్రుడొకఁడే పరలోకమునకు పోవువాని వెంటసంటివచ్చును. స్వధర్మానుష్ఠానముగావింప వలయునన్న నేవో నొకయాశ్రమముముండి తీరవలయు. బ్రహ్మచర్య, గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్న్యాసములను, నాలు గాశ్రమములలో గృహస్థాశ్రమం బుత్తమంబనియు, తక్కిన మూడాశ్రమంబులవారికి నీ గృహస్థు డుపచరించుచుండ వలసినదనియు మను స్మృతియందు జెప్పఁబడినది.

సకల ప్రాణివర్గము వాయువు నాశ్రియించి జీవించునట్లు, సకల శాశ్రమములవారును, గృహస్థుల నాశ్రయించి జీవించుచున్నారు. ప్రతిదివము, నన్నదానము చేతను, జ్ఞానదానముచేతను, బ్రహ్మచర్య వానప్రస్థ సన్న్యాసాశ్రమములలో నుండువారిని భరించుచు నుపచరించుచు నుండుటచేత నెల్లయాశ్రమములలో గృహస్థాశ్రమము శ్రేష్ఠమనఁబడుచున్నది. ఇహపరలోక సౌఖ్యములను గోరువారిచేత గృహస్థాశ్రమము స్వీకరింపఁబడవలెననియు జితేంద్రియులగు వారికి గృహస్థాశ్రమ మధారమనియు జెప్పఁబడుచున్నది. మఱియు, గృహస్థు పంచమహాయజ్ఞము లొనరించుటచే, ఋషులు, పితరులు, దేవతలు, భూతములు, అతిథులు సంతుష్టులై నూశీగర్వించి మేలొనరించు చుం

దురు. గృహస్థాశ్రమ మందుండువారు స్వాధ్యాయముచేత ఋషులను, హోమములచేత దేవతలను, శాస్త్రములచేత బితరులను, అన్నముచే నతిథులను, బలికర్మచేత భూతములను సంతృప్తి జేయవలెను.

మనుజుండు పుట్టువుతోడనే మూడు ఋణములను గలిగి పుట్టుచున్నాడు. ఆ మూడు ఋణములనెడి బంధమును బోగొట్టుకొనక మోక్షమును జెందఁజాలడని సారాశర స్మృతియందు జెప్పబడుచున్నది. మూడు ఋణములను బోగొట్టుకొనుటకు గృహస్థాశ్రమము దప్ప వేఱుమార్గములేదు. త్రివర్గ సంపదను సేవించిన వానికి చతుర్థ పురుషార్థమగు మోక్షము లభించును. లేనివానికి బహుళతర క్షేమములు గలుగును.

నియమపూర్వక వేదాధ్యయనముచేసి, బ్రహ్మచర్యముచే ఋషులను, గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించి, పుత్రులనుబడసి పితరులను, శక్తికొలది యజ్ఞయములజేసి దేవతలను సంతృప్తిపఱచి, వారిఋణములను దీర్చి పిమ్మట మనస్సును మోక్షమందు బ్రవేశింప జేయవలయును గాని ఋషి, పితృ, దేవఋణములను దీర్చక మోక్షము నాశ్రయించినేని యధఃపతితుండగుచున్నాడని శ్రుతి స్మృతులయందు జెప్పబడుచున్నది. పృథి పురుషుండును పూర్వ జన్మంబులయందు నీ జన్మంబు నందుండు బాపంబులు సేయుచుండుటచే బాపంబులు బహుళంబులై యుండును అవి తీర్చుకొనుటకుం దానొక్కండే చేసికొను సుకృతంబులు చాలవు. కాబట్టి యందుకుఁదగిన సహాయ సంపదం గూర్చుకొనుట యావశ్యకము ఇంతియేగాక తాను దేవర్షి పితృఋణ గ్రస్తుండై యుండుననుటను గూర్చి వైది జెప్పబడినది యవి తీర్చుకొనుటకును సహాయాపేక్షగలదు. అందు ముఖ్యసహాయము పుత్రుడు, పుత్రుడుసేయు ధర్మములవలన దనకు నరక నిస్తరణంబును స్వర్గాది లోకప్రాప్తియుం గలదనుట బహుప్రమాణసిద్ధము. “అత్మావై పుత్ర నామాసి” అనుశ్రుతి, తానే పుత్రుండను పేరనుండునను నర్థముం జెప్పను. తాను పుత్రునితోభిన్నుండగుట యనుపపన్నముగాన తాను జేసికొనుధర్మంబులు దనకెట్లు మేలుసేయునో, యట్లుపుత్రుడుసేయు ధర్మంబును దనకు మేలుసేయునని ఫలితార్థము. “జ్ఞాత్వాక రాక్షాని

కుర్వీత" దెలిసికొని కర్మాచరణము జేయఁదగును. ఏకాగ్నికాండము రెండు ప్రపాతకములుగాను వీనిలో ప్రథమ ప్రపాతకమునందు (౧౮) పదునెనిమిది ఖండలును, రెండవ ప్రపాతకమందు (౨౩) యిరువది మూడు ఖండలును, అయితే ఆపస్తంబులవారు సూత్రమును రచించిరి. దీనికే గృహ్యసూత్రమని పేరు. ఈ సూత్రమునకు సుదర్శనాచార్యులవారు భాష్యమునుజేసిరి. ఆసూత్రము వినియోగ విధులను దెలియజేయుచున్నవి వినియోగమనఁగానే యేమంత్రముతో నే యే కార్యమును జేయవలసినదిన్ని తెలియజేయునది విధి యనఁగా పంచదశకర్మలు వాని వాని కార్యము లేకాలమం దెవరిచే నేరీతిగ జేయవలసినదిన్ని తెలియ జేయునది. ఈ మంత్రపన్నములలోని మంత్రములు కృష్ణ యజుర్వేదముయొక్క తైత్తిరియ్య శాఖలోనుండు మంత్రములు మంత్ర పశ్చలని చెప్పకొనుచున్నాము. మఱియు పంచదశ కర్మలయొక్క మంత్రపన్నములయందుండు వివరణము ప్రస్తుతం గ్రంథ బాహుళ్యమగునని విస్తరించలేదు. ఈ గంథము నందుండు ముద్రా స్థాలిత్య దోషములు గనుగొన్న మహానీయులు వానిని సవరించి నాకుఁ బంపినచో మూడవ కూర్పునందు సవరించి ముద్రించెదను గనుక బుధోత్తములను ప్రార్థించెదను.

శ్రీలక్ష్మీస్థపింహముద్రాక్షరశాలా, }
18/35 బచ్చపేట, బందరు.

ఇట్లు,
చల్లా సుబ్బరాయశాస్త్రి.

విషయానుక్రమణిక.

శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే వకాగ్నికాండే ప్రథమ ప్రపాఠకః.

—శ్రీమదవి—

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
అత్యధా పరిషేచనమంత్రాః	1	సరస్వతి ప్రేద	20
ప్రస్ఫుగంతా	2	యవతి ప్రదిశ	21
అన్మక్షరా	3	వకమిషే విష్ణు	21
అభ్రాత్మఘ్నిం	4	సఖాసప్తపదా	22
అఘోరచక్షు	4	సోమాయ	24
ఇదమహంయాత్వయి	5	గంధర్వాయ	24
జీవాగ్రుదంతి	6	అగ్నయే	25
వృక్షత్కూరముద	7	కన్యలా	25
అర్యమో అగ్నిం	8	ప్రేతోముంచాతి	25
భేదనసః	9	ఇమా త్వమింద్ర)	26
శంతే హిరణ్యగ్	10	అగ్నిరైతు	26
హిరణ్యవర్ణా	11	ఇమామగ్ని	27
యాసాగ్ రాజా	12	మాతేగృహే	27
యాసాం దేవా	13	ద్యాస్తేపృష్ఠగ్	28
శివేనత్వా	14	అప్రజస్తాం	29
పరిత్వా గిర్వణో	14	ఇమంమేవరుణ	29
ఆశాసానా	16	తత్యాయామి	29
పూమాత్వేతో	17	త్వనో అగ్నే	30
సోమః ప్రథమో	18	సత్వనో అగ్నే	31
సోమోదదద్దంధర్వాయ	21	త్వమగ్నే అయా	31
గృభ్ణామితే	19	అతిష్ఠేమమశ్మా	32
తేహ పూర్వేనాసో	20	ఇయంనా	32
		తుభ్యమగ్నే	33

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
పునః పత్ని	33	యేగంధర్వా	46
విశ్వాః ఉత	34	యా ఓవధయో	47
ఆతిష్ఠేమమ	,,	సంకాశయామి	,,
అర్యమణంను	,,	ఆవామగ్	43
తుభ్యమగ్రే	35	అయంనో దేవ	,,
త్వమర్యమా	,,	శర్మవర్షేద	49
తుభ్యమగ్రే	36	గృహ్ భద్రాం	50
విశ్వా ఉత	,,	ఆగస్తోష్ఠం	,,
ప్రత్యాముంచామి	,,	అయమగ్ని	51
ఇమం విష్యామి	,,	ప్రజయా ఆభ్యాం	52
అయాశ్చాపైగ్నే	37	తేనభూతేన	,,
సత్యేనోత్తభితా	38	అభివధతాం	,,
యుంజంతి	,,	ఇహైవస్తం	53
యోగేయోగే	39	ధృవైధిపోష్యా	,,
సుకిం శుకగ్ం	,,	త్వష్టాజాయా	54
ఉదుత్తర	40	ఇమంమేవరుణ	,,
సమాజ్ఞే	,,	ఇహగావః	55
స్నూమాణాగ్ం	41	సోమేనాదిత్యా	,,
నీలలోహితే	,,	ప్రస్వప్తః	56
యేవధ్వశ్చంద్రం	,,	ఇహ ప్రియం	,,
మావిద స్పరిపంథినో	42	సుమంగలీరియం	57
సుగం పంథాన	43	భృవక్షీతి	,,
తామస్తసానా	,,	స పఙ్కుషియః	58
అతాంనో మహ్యః	44	నదస్పతి	,,
అస్యపారే	,,	ఉద్దీప్యస్వజాతవే	59
యద్యతేది	45	మానోహిగ్ంసీ	,,
ఇదామగ్నే	,,	ఉద్దీప్యాత్తో	60
ఇమంమే వరుణ	46	ఉద్దీప్యాత్తః	,,

మంత్రాః	పుట:	మంత్రాః	పుట.
అగ్నే ప్రియశ్చిత్రే	61	యాని భద్రాణి	77
హయోప్రియశ్చిత్రే	62	కామప్రమృత్య తాం	77
ప్రసవశ్చ పయామశ్చ	„	అనుహవం	78
మధుశ్చ మాధవశ్చ	63	అనుహూతం	78
చిత్తంచ	64	ఆరాత్రే	79
భూస్వాహ	„	సమశ్చక్రత్సదే	79
అపశ్యంత్యా	65	సిగసినసి	80
„	„	ఉద్ధాతేవ	80
సమంజంతు	66	ప్రాతరగ్నిం	81
ప్రజాపతే	67	ప్రాతరితం	81
ఆనః ప్రజాం	„	భగవతేత	82
తాం పూవం	68	ఉతేదానీం	82
ఆరోహారు	69	భగవవ	83
ఆద్రో యారణ్యా	„	సమధ్వరా	84
అహంగర్భ	70	అశ్వావతీ	84
పుత్రినేమా	71	ఇమాంఖానా	85
దశస్యం	„	ఉత్తానపర్ణే	85
విష్ణుర్యోనిం	72	ఉత్తరాహ	86
గర్భంధేహి	72	సహ్యస్యై	86
హిరణ్యయా	73	అహమస్మి	86
యధేయం	73	ఉపతేఽధాగ్ం	87
యథాప్రథి	74	ఉదసాసూర్యో	87
విష్ణో శ్రేష్ఠేన	74	అహం కేతు	88
నేజమేష	74	మమపుత్రా	88
వ్యస్యయోనిం	75	యేనేంద్ర హవిషా	89
ఆతేగర్భ	75	అసపత్నా	89
కరోమితే	76	సమజైవమిమా	90
శ్రుమాగ్నై	76	అక్షిభ్యాం	90

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
గ్రీవాభ్యస్త	90	మిత్రస్య	104
ఆంత్రేభ్యస్తే	91	ఆగంతా	104
ఊరూభ్యం	91	సముద్రా	105
మేహనా	92	అగ్నిప్తే	106
అంగదంగా	92	సోమస్తే	"
పరాదేహి	92	సవితా	"
అశ్లేలా	93	సరస్వతీ	"
కూరమేత	93	పూషాతే	"
ఆశసనం	94	బృహస్పతి	107
ద్వితీయమంత్రప్రశ్న ప్రారంభః.		అర్యమాతే	"
ఉష్ణేనవాయ	94	అగ్ంశుస్తే	"
ఆప ఉదంత	95	భగస్తే	"
యేనావప	95	మిత్రస్తే	"
యేన పూషా	95	మిత్రస్తే	"
యేనభూయాశ్చరా	96	అగ్నయే	108
యేనాపూషా	96	సోమాయ	"
యత్తురేణ	97	సవితేత్వా	"
ఉష్త్వా	97	సరస్వత్యై	"
ఆయుర్దాదేవ	98	మృత్యవేత్వా	"
ఆతిష్టేమ	99	యమాయత్వా	103
రేవతీస్త్యా	99	గదాయత్వా	109
దేవీర్దేవాయ	100	అంతకాయ	109
యా అంకృత	100	అధ్యస్త్యా	109
పరిధత్త	101	ఓషదీభ్యస్త్యా	109
జరాంగచ్ఛాసి	101	పృథివ్యై	110
పరిధం వాసో	102	దేవస్యత్వా	110
ఇయం దురుక్తా	102	స్మృషజాః	110
ఋతస్యగోస్త్రీ	103	బ్రహ్మచర్య	111

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
కోనామాఽస్య	111	యద్రాబ్ధహ్మణానాం	123
కస్యబ్రహ్మచా	„	ఉదాయుషా	124
ఏషతే దేవ	112	తచ్ఛక్తుః	125
అధ్వనా మధ్వతే	113	పశ్యేమ	„
యోగేయోగే	„	జీవేమ	„
ఇమమగ్న	„	నందామ	„
శతమిన్ను శగదో	114	మోదామ	„
అగ్నప్త ఆయుః	115	భవామ	126
మేధాం మహ్యం	„	శ్రుణునామ	„
అపసరాసుచ	116	ప్రబ్రవామ	„
ఇమంమే వరుణ	„	అజీతాస్యామ	„
తత్త్వాయామి	117	జ్యోక్ష్మ	„
త్వంనో అగ్నే	„	యస్మిన్ భూతం	127
సత్త్వంనో అగ్నే	118	పరిత్యాజ్యే	„
త్వమగ్నే	119	అగ్నైర్వ సమిద	128
రాష్ట్రభృదస్యా	„	ఏధోస్యేధి	129
తస్మిన్వితు	„	సముదసి	„
అవృథమసౌ	120	తేజోఽపి	„
బ్రహ్మణ	„	ఆపో అద్యా	„
సుశవస్సు	„	సమ్రాజ్యే	130
స్మృతంచ	121	విద్యున్మే	„
సిందాచమే	122	అగ్నయే	„
శ్రద్ధాచమే	„	ద్యావా	131
విద్యాచమే	„	ఏషతే అగ్నే	„
శుత్రంచమే	„	యోమాగ్నే	„
సత్యంచమే	123	సమిథమా	132
తపశ్చమే	„	బ్రహ్మచార్య	„
వ్రతంచమే	„	యస్యతే	„

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
ఇమగ్నస్తోమ	133	యదాంజనం	145
త్రత్యాయుషం	134	మయిపర్వత	"
శివోనామాఽసి	"	యన్యే వర్చః	146
ఉష్ణేన	"	ప్రతిష్ఠేష్ఠో	"
ఇదమహ	135	ప్రజాపతే	"
అపోహిష్ఠామయోభవ	"	దేవస్య సవితుః	147
యోవశ్శివతమో	"	దేవీ ష్టకుర్వీరురుణః	"
తస్మా అరంగ	136	రాష్ట్రభృదస్యా	148
హిరణ్యవర్ణా	"	రాష్ట్రభృదసి	"
యసాగ్ంరాజా	137	రాష్ట్రభృదస్య	"
యాసాందేవ	"	అపః పాదావనే	149
అస్మాద్యాయ	138	మయి మహో మయి	"
సోముస్య తనూరసి	139	అమాగన్యశసా	"
లమశ్శాకజం	"	విరాజోదోహోఽసి	150
అపరస్సు	"	సముద్ర వః	"
ఇయమోష దే	140	త్రయ్యై విద్యాయై	151
అపాశోస్య	"	అమాగన్నిత్యేషా	"
రేవతీస్త్య	141	అమృతోపస్తరణ	"
ఆయుష్యం	"	యన్మధునో	"
ఉచ్చైర్వాది	"	గౌరస్యపహ	152
శున మహాగ్ం	142	అగ్నిః ప్రాఽశ్శాతు	"
ప్రియం మాదేవేషు	"	యజ్ఞోవర్థతాం	153
యాతిరశ్చిన్విపవ్య	143	గౌర్ధేనుభవ్యా	"
సగ్ం రాధవై	"	పిబతూదకం	154
ప్రసాధవై	"	ఓ ముత్సృజత	154
సహూజంచ	"	భూతం	"
శుభికో శిర	144	సావిరాట్	"
యామాహర	"	తస్మాక్షయి	"

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
ధాతా దధాతు	155	శ్రీరాముదారో	168
ధాతా ప్రజాయా	"	యస్తే అద్యకృణవ	169
ధాతా దదాతునో	156	అతంభజ	"
ధాతా దదాతు	"	త్వామగ్నే	170
యస్తాహృదా	157	దృశానో రుక్మ	171
యస్తైత్వగ్ం	"	అస్మిన్నహగ్ం	"
త్వేసుపుత్ర)	158	అశ్మభవ	172
ఉక్థ ఉక్థే	"	మేధాంతే దేవస్స	173
భూరుభవస్సువః	159	త్వయిమేధాం	"
రాకామహగ్ం	"	క్షేత్రియైత్వా	174
యాస్తేగాకే	160	శంతే అగ్ని	"
యాగంధరి	"	యాదైవీశ్వ	175
సోమ ఏవ	161	అమోచి యత్నా	176
పుగంసు	"	సూర్యంమృతం	"
అభిష్టాహం	"	భూస్వాహ	177
ఏవంతే గర్భ	162	మాణేకుమారగ్ం	"
దశమాంసాశ్చ	"	అయంకుమారో	"
ఐతు గర్భో	163	యద్భూమే	178
ఆయమనీర్య	"	నామయతి	179
ఐతుగర్భో	"	ఆపస్సుస్తేషు	"
తిలదేవపద్యస్వ	"	అయం కలిం	"
నబద్ధమసి	164	శంజేధర	180
దివస్పరి ప్రథమం	"	అయంశంషో	"
విద్యాతే అగ్నే	165	కేశినీశ్వ	"
సముద్రేత్వా	"	మిశ్రవానసః	181
అక్రింద దగ్ని	166	ఏతాః ఘ్నతై	"
ఉశికానకో	167	నక్తంచారిణ	182
విశ్వస్యకేతు	"	నిశీధచారిణి	183

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
అంగాదంగా	184	బిభ్రన్నిష్కంచ	196
అగ్నిరాయష్టా	„	తత్సత్వం	198
సోమ ఆయుష్టా	„	ఇత్యవిదగ్ం	„
యజ్ఞ ఆయుష్టా	185	బిభ్రన్నిష్కంచ	199
బ్రహ్మాయష్టా	„	తత్సత్వం	„
దేవా ఆయుష్టంత	186	తేకశ్చ	„
గర్వాస్తా	„	ఛదపేహి	200
భూరపాం	„	ఏతేతేప్రతిదుశ్యతే	201
భువోఽపాగ్	187	హతశ్శంఖో	„
యదృభామేః	„	ఋషిర్భృగః	202
సోమనా పృథివీ	188	జగ్ధోమశకో	„
ఇహేవతిష్ఠ	„	ఇంద్ర జహి	203
ఆత్వాకుమార	189	అపుజాత	„
ఋతేనస్థూణా	„	త్రాణమసి	„
బ్రహ్మచ తే	190	తత్సత్వం	204
యజ్ఞశ్చ దక్షిణాశ్చ	„	నమో అస్తు	205
ఉద్ధ్రియమాణ	191	యేదోరోచనే	„
ఇంద్రస్య గృహః	„	యా ఇషవో	206
అమృతాహుతి	192	నమో అస్తు	„
అన్నపతేఽన్న	193	తక్షకవై	207
అరిష్టా అస్మాకం	„	అహిగ్ం	208
భూమిర్భూమి	„	యేదందశూకాః	„
వాస్తోష్పతే	194	సమీచీనామాసి	209
వాస్తోష్పతే శగ్ధయా	„	ఓజస్విసి	210
వాస్తోష్పతే వ్రతరణోన	195	స్మీచీనామాఽసి	„
అమీవహః	196	అవస్థావా	„
కూర్కుర	„	అధిష్ఠీ	211
దౌఇబల త్	„	వశినీనామా	„

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
హేతయోనామ	213	ఏవ తేతత	,,
నిలింపానామ	,,	పృథివీతేపాత్రం	230
వజ్రీణోనామ	,,	మార్జయంతాం	231
అవస్థావానోనామ	213	ఏతత్తేతతాఽసా	,,
అధిపతయోనామ	,,	మార్జయంతాం	232
కృష్ణానామ	214	యేచహోఽత్ర	233
అపశ్వేత	,,	పుత్రాః	,,
నవైశ్వేత	215	త్యపత	234
పరమేషసి	,,	ప్రాణేనివిష్టా	,,
పృతీక్షతే	216	యాంజనాః	235
ఇహధృతి	,,	వహవపాం	,,
సోనాపృథివీ	,,	యాంజనాః	236
బడిద్ధా పర్వతానాం	,,	ఇయమేవసా	,,
ఆత్వావహంతు	217	చందస్వతీ	237
ఉపశ్చక్రతు	,,	ఋతస్యపంధా	,,
అగ్నియే	219	యేకాష్టకాం	238
స్వస్తిసః పూర్ణాముఖః	220	భౌలూఖలా	239
సమో నివంగిణ	221	ఏకాష్టకా	,,
క్షేత్రస్య పతినా	,,	ఉక్త్యశ్చాఽస్య	240
క్షేత్రస్య పతే	223	ఘోః పృథివ్యగ్ని	241
యన్మే మాతా	,,	స్వర్దివాఽదిత్యేన	,,
యాస్త్రీమంతి	224	రోచనాయా	242
యన్మేపితామహీ	225	స్వధాఽస్వాహాఽగ్నయే	,
అంతరితే	,,	అన్నమివతే	,
యన్మేపితామహీ	226	స్వస్త్రివంతు	211
అంతర్ధత	227	యశోఽసి	44
యేచేహ పితరో	,,	అంకాస్యం	,,
స్వాహా పిత్రే	228	అధ్వనామధ్వ	245

మంత్రాః	పుట.	మంత్రాః	పుట.
అయంవా	245	అనుబోఽహ్వ	,,
అశ్తోఽసి	,,	యదిమా	253
హస్తీయశస	246	యదివృక్షౌ	,
అవజిహ్వక	247	యేపక్షిణః	254
అతేనాచ	,,	దివోసుమా	,,
తత్సత్యం	248	ఇమంమేవరుణ	255
యాతయేషా	,,	తత్త్వయామి	,,
యత్ర ఏత	249	త్వనోఽ అగ్నే	256
అవజ్ఞామివ	,,	సత్త్వంనో	257
యదహం	250	త్వమగ్నే	258
పరిత్యాగిరే	,,	ప్రజాపతేన	,,
శత్ర్వత్పరి కుపితేన	251	సమాంచ	259
ఆవర్తన	,,	ఇమం జీవేభ్యః	,,
ఆవర్తనే	251		

విషయములు సమాప్తము.

వివాహకార్యక్రమము.

నిశ్చితార్థము:- శుభసమయమందు పంచాంగ శుద్ధిగల శుభ
లగ్నమందు పెళ్ళికుమార్తెను వరునికొఱకు నిశ్చయించుట. పెళ్ళి
కుమారుని తండ్రిగారికి తాంబూలమిచ్చి తమపుత్రీకను యివ్వనిశ్చ
యించితిమని పెద్దలసన్నిధిలో తాంబూలమివ్వవలెను. పిమ్మట వరుని
యొక్క తండ్రిమొదలగువారు తమవాగ్దాన నిశ్చితార్థప్రకారము తమ
పుత్రకను పుచ్చుకోనిశ్చయించిన తాంబూలమని చెప్పి యివ్వవలెను.
సుగంధద్రవ్యముల బంధువర్గములవారికి సమర్పించి పిమ్మట పురో
హితులను సంతోషపఱచవలెను. “ధృవంతేరాజా” యను మంత్ర
మును చూర్ణికను మొదలగునవిచెప్పి వధువునకు పసుపు కుంకుమ చీరె
రెవిక ఫలపుష్పములు సువర్ణాభరణములు యివ్వవలెను.

లగ్నము నిశ్చయించుట:- శుభలగ్నము నిశ్చయించుటకు
జ్యోతిషుల వద్దకుపెళ్ళి వధూవరుల జన్మ, నామసత్తములు చెప్పి
జామిత్రశుద్ధిగల చంద్ర తారాబలాది సర్వము అనుకూలమగు యేక
వింశతి దోషరహితమగు మంచిముహూర్తమును లగ్నపత్రికా రూప
ముగా గ్రహించి వారిని పూజించి యాశీర్వాదమును బొందవలెను.

శుభలేఖనంపుట:- వధువు తండ్రి శుభలేఖను వరునియొక్క
తండ్రికి పంపవలయును. పిమ్మట తమరు పంపించిన శుభలేఖ ప్రకా
రము వివాహమునకు తరలి వచ్చుచున్నారమని ప్రత్యుత్తర లేఖను
వ్రాసి పంపించవలెను.

పెళ్ళికుమార్తెను చేయుట పసుపుకొట్టుట:- శుభసమయంబున
పెళ్ళికుమార్తెను పుళ్ళికుమారుణ్ణి యవరి గృహమందు వారు ముందు
గా వరుడు పిమ్మట వధువును మంగళవాద్యాది ధ్వనులతో విఘ్నేశ్వ
రపూజా శోభనదేవతాపూజా మొదలగునవి చేయించి పసుపు
కొట్టవలయును. హరిద్రాచూర్ణమును వివాహమం దుంచవలయును.
మంగళహస్తానికి పిమ్మట మంగళాస్నానము నూతన వస్త్ర ధారణము
మొదలగునవి జరుపవలయును.

అంకురారోపణము:- వధువు గృహమందు దేవతాహ్వనము అంకురారోపణము మొదలగునవి నాంది సమారాధనము కొందఱు సద్యస్కాలమందు జరుపుదురు. వారివారియాచారముచొప్పున జరపవలెను. పాలికలుక్రమవిధిగాపూజించి వివాహవేదికయందుంచవలెను.

కళ్యాణమంటపము స్నాతకవ్రతము:- కళ్యాణ మంటపమును విధిప్రకారముంచవలయును. వరునిగృహమందు స్నాతకవ్రతము విధిప్రకారము జరిపి క్రాంతి తగు వెళ్ళబోవుచుండగా మార్గమధ్యమున వధువుయొక్క సహోదరుడు నూతన వస్త్రాభరణములచే పూజించి బావగారు మీరు గృహస్థశ్రీమ స్వీకారముచేయుడు అస్మత్సహోదరిని మీకిచ్చి వివాహముచేసెదముగాన నయచేసి పాణిగ్రహణమునకు తరలి రావలసినదనిచెప్పి నమస్కరించవలయును. పిమ్మట తథాస్తు అని అచార్యుడుపలుకవలెను పిమ్మట బావమరిదిని వస్త్రములచే సత్కరించవలయును.

వధూవరుల మంగళస్నానము:- వివాహమునకు వధువుయొక్క గృహమందు ప్రవేశించవలెను. పిమ్మట గణాధిపతిపూజా పుణ్యాహవాచనము తత్ప్రసంగకల్పవిశేషములు శాకునాది మంత్రము- రక్షాబంధనపూజా “విశ్వేత్తాతే” అనుమంత్రముచే వరునికుడిచేతికిని, శ్వశురదత్త ద్వితీయ యజ్ఞోపవీతధారణ- కన్యావరణార్థము సు హృద్వరప్రేరణము- గౌరీపూజా కంకణపూజా “బృహత్సామ” అను మంత్రముచే కన్యకయొక్క యెడమచేతికిని గట్టవలయును. పిమ్మట గోస్త్రోచ్చారణము వరాన్వేషణప్రేషణము- కన్యాదాత పత్ని సహీతుడై సంగల్పముచేసి పాద్య కలశోదకము సభిమంత్రించి వరుని పాదప్రక్షాళనముచేసి మధుపర్కమునిచ్చునది- పాదప్రక్షాళనము చే బోయిన తేజస్సును మఱల గ్రహించుటకై వరుడు “మయిమహో” మంత్రమును పఠింపవలెను.

సముద్రమందు జలమువిడుచుట:- కూర్చుపట్టుకొని “అర్హణీయా ఆహ” అను మంత్రముచే సభిమంత్రించి అంజలియందుంచబడిన జలమును వరుడు “విరాజోదోహోసి” యను మంత్రముచే జపించి

నీళ్ళువిడువవలయును- వరునకు వస్త్రద్వయ ధారణానంతరము వరు డాచమనము చేయవలయును.

శ్లో॥ పూర్వమమృత మాచమ్య సోమపాన తథోత్తరే । దక్షిణేపుసరా చమ్య పునస్నానంతు పశ్చిమే॥

మధుపర్కప్రాశనము అనఁగా పెరుగును తేనెయును ఒకపాత్ర గుందుఁగలిపి దానిని కంచు పాత్రముచే మూసి రెండు కూర్చులతోఁ దీసికొని యిది మధుపర్కమని దాత చెప్పవలయును- వరుఁడా మధు పర్కమునుఁదీసికొని పైనగప్పియుండు పాత్రనుతీసివైచి “ త్ర య్యై విద్యాయై,, “ఆమాగళాయశసా,, నీరొడుమంత్రములచే సంస్కరింపఁ వలయును- “అమృతోప స్తరణమసి,, అని యుదకమును లో ప లి కి పుచ్చుకోవలయును- రెండుపర్యాయములు ఆచమనముచేసిన పిమ్మట అత్తగారు చేతిలోఁబెట్టగా యన్మధునో మధవ్యం,, అను మంత్రము చేత ముమ్మాటు వరుఁడు ప్రాశనముఁజేయవలయును- తదుపరి వరుఁడు ఉదకమును పానముజేసి చేతినికడిగికొని రెండు పర్యాయము లాచమ నముఁ జేయవలయును-

గోవును అభిమంత్రించుట:- “గౌరితిగాం,, అను మంత్రముచే దాత గోవును వధింపఁదలతువా? విడువఁదలతువాయని యడిగినప్పుడు ప్రతిగృహీత వధింపఁగలచినచో “గౌరస్యప హతపాస్వా” అను మం త్రములచేనున్ను, విడువఁదలచినచో “యజ్ఞోవర్థతాం” అను మంత్ర ముల చేతనున్ను ప్రత్యుత్తరమిచ్చును గోవుకు ప్రతినిధిగా వక్కను పైకి యెగురవైచి ఉదకమును త్రాగుగాక. గోవును విడుచునపుడు “ఓముత్సృజత” అని వరుఁడు పలుకవలయును.

సిద్ధమన్నము:- పిమ్మట దాతచెప్పవలసినదేమనఁగా అన్నము సిద్ధపటచఁబడినదని దాతచెప్పగా వరుఁడు సిద్ధమైన యన్నమును నంగీ కరించితి రండిని గట్టిగాఁజెప్పవలయును. పిమ్మట “అంతః పట లం కృత్వా” అనఁగా తెఱబట్టవలయును.

తదుపరి కన్యాదాత ప్రాణాయామముచేసి సాలంకృత కన్యాదానము గావించుటకై సంకల్పించవలయును.

పోడశ మహాదానాంతర్గతమగు సాలంకృత కన్యాదాన సమయమున మహాసంకల్పము పురాణోక్త కర్మప్రకాశికాయందుఁ జూడదగును. అస్యశ్రీమదాది...సాలంకృత కన్యామహాదానం కరిష్యే.

వధునియొక్క గోత్ర ప్రవరలను జెప్పి వధువుయొక్క గోత్ర ప్రవరలనుగూడ జెప్పి కన్యాదానము జేయవలెను. అప్పుడు “తుభ్య మహం సంప్రదదే” అనువగతు జెప్పవలెను. నమమ అను శబ్దము కన్యాదానమందు జెప్పఁదగదు వరదక్షిణ సువర్ణ మివ్వవలయును:

పెళ్ళి కుమార్తెను గారీపూజ సన్నిధిలోనుంచి తెచ్చే మేనమామకు బట్టలు ఇవ్వవలెను. ధరించి తట్టనుచు హా పెళ్ళి కుమార్తెను తీసికొని రావలయును. ధర్మాధికామములయందు ఈకన్య సీచేవిడువఁబడి నడువగూడదనియు అనఁగా వరుఁడు సంకల్పించిన ప్రకారము వధువుండవలెను. వ్యతిరేకముండగూడదని కన్యాదాత వరునిజూచి చెప్పవలెను. పిమ్మట వరుఁడు ధర్మాధికామములను మీరి నడుచుట లేదని పెళ్ళి కుమారుఁడు పలుక వలయును.

సుముహూర్తకాల సమయంబున చూర్ణికాది మంత్రములను పఠించి జీరక సహిత గుడమును శిరస్సునందు బెట్టవలయును ఇదియే సుముహూర్తకాలమని పెద్దలు చెప్పుదురు. “ధృవంతే ... అయం ముహూర్త సుముహూర్తోఽస్తు || సుముహూర్తమందు పెళ్ళి కుమారుఁడు పెళ్ళి కుమార్తెనుజూచి “అభాత్యఘ్నం” అను మంత్రమునుఁ జపించి కన్నునుచూసికొని “అఘోరచక్షుర పతిఘ్నం” అను మంత్రమునుఁజెప్పి కన్యకను జూడవలయును.

కన్యాదాతకు నూతనవస్త్రములు వారియత్తవారు దంపతులకు బట్టలు చదివించుదురు.

దంపతులుభయులు యేకముకూర్చుండి “ఆవాభ్యాం కర్మాణి కర్తవ్యాని” వధూవరులు ప్రాణాయామముఁ జేసిన వారలయి మన మిరువురము కలిసి సత్క్రియలనుజేయవలెను. సంతానము బడియ వలయునని సంకల్పించవలెను. వధువుయొక్క పాపిడియందు “ధర్భం నిరస్యేత్” ధర్భతో తుడిచిలేయవలయును. తదుపరి “అర్యమౌ అగ్నిం పరియంతు” మంత్రముచే కన్యక శిరస్సునందు దర్భతోఁజేసిన ○చుట్టనుంచి దానియందు కాడియొక్క యెడముతట్టుండెడు రంధ్రమునుంచి ‘ఖేనసయి...’ తదుపరి రంధ్రమందు “శంతేహిరణ్యగ్ం” ఈ మంత్రమునుఁజెప్పి సువర్ణముతోగప్పి “హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయః” మొదలు అయిదు మంత్రములను పఠించి ‘పంచభిస్సకృన్నాపయతి’ ఒక్కమారు స్నానము చేయించవలయును ‘పరిత్వాగిర్వణోగిర’ మంత్రముఁజెప్పి ఖండింపని వస్తుముచేత నాచ్ఛాదింప వలయును.

యోక్తధారణము:- ఆచమించి “ఆశాసానాసామనసం” అను మంత్రముతోఁ జేసినత్రాటిని కన్యకయొక్క మొలను కట్టవలెను. నాభికి ఉత్తరపుతట్టు త్రాటిని ఈడ్చుకొని ముడివేసి ప్రదక్షిణముగాఁ జుట్టి నాభికి దక్షిణపు తట్టుంచవలెను. దీనినేయోక్తమందురు దర్భ త్రాడు యని కొందరందురు.

శ్లో॥ మాంగళ్యతంతునానన మమజీవన హేతునా । సంకేబధామి సుభగే త్వంజీవ శరదశ్శశమ్ ॥ మాంగళ్యసూత్రమును గట్టి రెండు ముళ్ళు గట్టివి- మూడవది దూముడిగా వేయవలయును. సభయం దుండు వారందఱు దంపతుల శిరస్సునందు ఆక్షతారోపణము అనఁ గా మాంగల్యధారణ ముహూర్తసముహూర్తోస్తు.

తరంబ్రాలు:- “ప్రజాపతి స్త్రీయాం” ప్రజామే కామస్సమృధ్యతాం- వరుఁడు పోయవలెను. పశవోమేకామస్సమృధ్యతాం-కన్య యును యజ్ఞోమే కామస్సమృధ్యతాం- వరుఁడును, అన్యోన్యం యుగ వతు- వకరికొకరు శిరస్సునందుంచవలెను. నాలుగవ పర్యాయము తూష్ణీం చతుర్థం ర మారులీ శ్రియోమేకామ స్సమృధ్యతాం అని

పఠించవలెను. “యోవైతాంబ్రహ్మణో” ‘ఆగ్నేవిశ్వేభి’ మంత్రములనుజెప్పి బ్రహ్మముడి వేయవలయును. “పూషాత్స్వేతోనయతు” ఈ కొత్త పెండ్లికూతురి హస్తముబట్టుకొని వినాహ ప్రధాన హోమమునకు బోవలెను. అచ్చట గృహ్యగ్ని పృతిష్ఠాపనము జరుపవలెను.

సప్తపది:- అగ్నికి ఉత్తరపు తట్టు “ఆతిష్ఠేమమశ్మాన అను మంత్రమును జెప్పి కన్యకను కుడికాలిచేత రాతిపై నెక్కించి నిలుపవలయును. అగ్నిప్రసక్షిణము. లాజహోమము జయూదిహోమము జరుపవలెను, లాజహోమమందు బావమరిదిగారికి బహుమానము. వధువుకు మట్టెలుంచుదురు. హోమాంతమందు ‘ప్రత్యాముంచామి’ మంత్రములజెప్పియోక్తమును ముడి విప్పివేయవలెను. నివాహ గృహప్రవేశ హోమము జయూది హోమములును “ధ్రువక్షితి” ధ్రువనక్షత్రదర్శనము అనుంధతీ దర్శనము అర్ఘ్యమివ్వవలెను.

శ్లో॥ కశ్యపాత్రి భరద్వాజోవిశ్వామిత్రోధగౌతమః వసిష్ఠో... స్తథా ! అర్ఘ్యంధద్యాత్ ॥ “ధ్రువమనుంధతీంచ ధర్మయతి” ఆగ్నేయ స్థాళి పాకము గంధర్వ ప్రతిష్ఠాపనముల జయూదివష్టము ప్రాజాపత్య హోమమును బౌషాసనము యానజ్ఞీనము జరుపవలయును.

సా—అగ్నేయేన్యాహా	}	తండులహోమము.
అగ్నేయేస్విష్టకృతేన్యాహా		
ది—సూర్యాయన్యాహా	}	మొదటిదానికన్న రెండవది యధికము
అగ్నేయేన్యాహా		

ఆహుతి సంస్కరోష నివృత్త్యర్థం వసస్పతి హోమంకుర్యాత్ ॥ తృతీయాహ్నిక క్రియ ప్రాశక్తకాపాసనము సదస్యము మహదాశీర్వాచనము పెద్దలను పండితులను సన్మానించుట మొదలగు సభాకట్నం, గ్రామకట్నం జరుపవలెను.

ర దినముయొక్క అపరరాత్రియందు శేషహోమము గంధర్వోద్వాసనము శేషహోమము జయూదిపరిషేచనానంతరము కర్మణః పుణ్యాహవాచనము. ౫ వ దినంబుడ కింతకట్నాలు.

నాకబలి:- నాకబలితయ స్త్రింశతోక్తి దేవతా విసర్జనము నకు ముందు కర్తవ్యము పుణ్యాహము సీలలోహిత ధారణము “సీలలోహితే” అను మంత్రముచే(నల్లపూసలు)ధారణము గర్భాదానమంత్ర) సంస్కారము పిమ్మట పాన్పు దంపతీ తాంబూలము ఫల దానములు సూర్యవాయనదానము జలపాత్రద్వయంబున “దేవేంద్రాణి నమస్తుభ్యం దేవేంద్ర ప్రియభామిని । వివాహం భాగ్యమారోగ్యం పుత్ర లాభంచ దేహిమే అను మంత్రమునుజేప్పి యింద్రాణిఁ బ్రార్థించవలయును (కమ్మకడియం) అనఁగా బంగారపువస్తువు వెండివస్తువు జలమందుంచవలెను సువర్ణము వరుడు స్పృశింపవలెను. వెండి వస్తువు వధువు స్పృశింపవలెను. దక్షిణతట్టుననుండు యేనుగుమీద వధువును ఉత్తరపుతట్టుననుండు యేనుగుమీద వరుఁడును నిలుచుండి యింద్రాయరాజ్ఞే అను మంత్రమును పఠించుచు మూడుప్రదక్షిణములనుజేయవలయును. “వాతోదేవతా” అను మంత్రములను పఠించునది ప్రదక్షిణమందు జ్యోతులు వెలిగించుదురు 33 అని కొందరు ౧౬ అని కొందరు చెప్పుదురు. కంకణ విసర్జనము వధూ గృహ ప్రవేశానంతరము చేయుదురు. “కంకతో నకంకతో” అను మంత్రమును చెప్పుదురు. పిమ్మట వసంతోత్సవము అయిదవ దినంబున పగలే చేతురు. దండాడింపు అప్పగింతలు వధూగృహప్రవేశముచేయవలెను. తక్కిన కర్మలకు క్రమవిధానము గ్రంథ బాహుళ్యమగునని ఈ ద్వితీయకూర్పునందు జేర్పబడలేదు. ఈవివాహప్రయోగము సూత్రీయము భట్టియము అని ద్వివిధము. శాస్త్రమునందు సూత్రీయమునకుఁ బ్రాధాన్యము కలుగుచున్నను క్రియ సౌకర్యార్థము భట్టియ మీప్రాంతములందు వాడుకలోనున్నందున భట్టియప్రకారము కార్యక్రమము వ్రాయబడెను. సూత్రీయ భట్టియములకుఁ గార్యములు జరుపుటయందు ముందు వెనుక భేదములుగాని ప్రధానమంత్రములందు భేదము చూప

ట్టదు. కంకణ విసర్జనము నూతన వధూగృహప్రవేశానంతరమందు జరుపుదురు.

* ఆధీనమంతః . *

శ్లో! అష్టవర్షా త్వీయం కన్యా పుత్రవత్పాలితామయా | ఇదా
నీం తవ దాస్యామి దత్తాం సేహేన సపాలయ || ఇతి కన్యాహస్తం
గృహీత్వా క్షీరేణ సంస్పృశ్య వరహస్తే నిక్షిపేత్ || ఇతి భర్తుః ||
అష్టవర్షా + ఇదానీం తవపుత్రస్య దత్తాం సేహేన పాలయ || ఇతి
శ్వశురస్య || శ్లో! అష్టవర్షా... తవపాత్రస్య దత్తాం సేహేనపాలయ ||
ఇతి భర్తృ పితామహస్య | అష్టవర్షా ... ఇదానీం తవ భ్రాతుశ్చ
దత్తాం సేహేనపాలయ || ఇతి భర్తృ భ్రాతుః | అష్టవర్షా... ఇదా
నీం తవబంధోశ్చ దత్తాం సేహేనపాలయ || ఇతి బంధూనాం || ఇతి
ఆధీనమంత్ర స్సమాప్తః.

వివాహ కర్మవిధి సంపూర్ణము.

వలయువారు:—

శ్రీ లక్ష్మీ నరసింహముద్రాక్షరశాల,
18/25 బచ్చుపేట, బందరు.

కార్తీక పురాణము.

(పాద్యం)

—శ్లోకము—

[పతి 1కి 2—0—0]

[29 అధ్యాయములుగలవు.

సత్యభామా శ్రీకృష్ణ సంవాదము సత్యభామ పూర్వజన్మ వృత్తాంతము శంభాసురుడు వేదములను నుద్ధరించుట- పృథ్వీ గమహత్యము కార్తీక నృసింహావతారము వృత్తోద్ధారణ జలంధరోత్పత్తి తద్వహము- ఇంద్ర జలంధరులయుద్ధము- జలంధర జయము- హరి జలంధరుల యుద్ధము- హరిసముద్రమందు శయనించుట- జలంధరుడు పార్వతీకొరకు రాహువునుదూతగాపంపుట- కీర్తిముఖోత్పత్తి చక్రోత్పత్తి శివజలంధరులయుద్ధము- సంకులయుద్ధము- జలంధరీ మాయా ప్రభావము- విష్ణువు జలంధరుని భార్యయగు బృందను మోసపుచ్చి తత్పాతకవ్రత్య భంగముచేయుట- బృంద హరిని శపించుట- జలంధర మాయాశివుని పరమేశ్వరుడు వధించుట- తులసీ ధాత్రి మహిమలు ధర్మదత్తుల చరిత్రము చోళరాజు చరిత్రము- మొదలగు బహువిషయములు బహు పుష్పమానోపేతములతోనిండిన గ్రంథము.

ఉత్తర కాలామృతము.

శ్రీ మహాకవి కాళిదాస విరచితము అంధ్ర టీకాతాత్పర్య సహితం.

శ్లోకములు పతి 1కి రు. 2-0-0

ప్రథమ బిందువునందుండు విషయములు, జన్మకాలాది సాధనము; పాదచ్ఛాయలు, పగటిపొద్దు నిశ్చయించు విధానము, రాత్రి పొద్దు నిర్ణయము, జాతకనక్షత్ర ఘటికల నిర్ణయము, మాందీ గ్రహ గుళిక గ్రహ సాధనము, ప్రసవగృహ నిర్ణయము, పితృస్థిత ప్రతీకము ప్రసూతిస్థిత ద్వారాది నిర్ణయము మొదలగు బహువిషయాలుగలవు.

న వ గ్ర హ శాంతి విధానము

ప్రతి 1కి రు. 1—0—0

గ్రంథ స్థ విషయములు

ఇందు నవగ్రహస్తోత్రము, మంత్రయంత్రము, జపహోమము, గ్రహ శాంతులు, మొదలగు అనేకవిషయములతోనిండిన గ్రంథము. ప్రతి 1కి రు. 1-0-0 స్వల్ప ప్రతులే ముద్రించితిమి. వెంటనే వ్రాసి తెప్పించుకొనవలెను. గ్రంథస్థ విషయములు శాంతి సంకల్పము- నవగ్రహ మండలములు, ప్రతిమానియమం సూర్యగ్రహారాధన చంద్ర- కుజ- బుధ- బృహస్పతి- శుక్ర- శని- రాహు- కేతు- ఉప త్రయంబక స్తోత్రరాధనము, నవగ్రహమంత్రోజహములు, కవచములు, స్తోత్రములు, జపానుష్ఠానములు, జపసంఖ్యవిషయము, నవగ్రహ తర్పణము, హోమము, దానములు, మఱియొక విధాన దానములు, శనైశ్చర కథారంభము, సర్వపీడా నివారణము, శని బృహస్పతిని రక్షించుట, శనిదృష్టి, ఏలాటిశని, వీరసేనుడు శనిని పూజించుట, శని గ్రహమగుట, శని మండగామి గురు శిష్య సంవాదము, తేలు మంత్రము, నవగ్రహ యంత్రములు, సంతానయంత్రము, గోవృద్ధి- పరపీడా నాశన- వశీకరణ- జయ- వెరినిడుచు- స్నేహ- గర్భ ధారణ- యుద్ధమందుజయ- రాజ్యవశ్య- గ్రహనాశన- సర్ప- రోగనాశన- స్త్రీబహిష్ట- పిచ్చి విడిచే- స్త్రీ నీళ్ళాడు- భార్య మోహన- వంధ్యాపుత్ర- బీజాక్షరములు- నవగ్రహ అష్టోత్తర శత నామావళి, నవగ్రహ మంగళాష్టకములు, మహాదశాది దానములు, అంతర్దశాది దానములు, నవరత్న అంగుళ్యాభరణము, తైలావలోకనము, రుద్ర అభిషేకము, సూర్యసమస్కారములు, అపమృత్యుజపము, నవగ్రహ జపము, హోమము, సువాసినీపూజా, బ్రాహ్మణ సమారాధనము, శాంతులు మొదలగు అనేకవిషయములుగలవు.

శ్రీ కృష్ణయజుర్వేదవికాగ్నికాండే

ప్రథమ ప్రపాఠకారంభః

—:0:—

ప్రథమమస్త్రపన్నాపాఠమ్ముః
అత్రాదాపరిషేచమంత్రాః॥

.. మూ॥ అ - తే॒ను మన్యస్వ ॥౧॥ అనుమతే॒ను మన్యస్వ ॥౨॥
సరస్వతే॒ను మన్యస్వ ॥౩॥ దేవ సవితః ప్రసువ ॥౪॥

ప॥ అదితే । అను । మన్యస్వ ॥౧॥ అనుమతే । అను । మన్యస్వ ॥౨॥ సస
స్వతే॥ అను । మన్యస్వ ॥౩॥ దేవ । సవితః । పృ ॥ సువ ॥౪॥

అర్థము॥ హే అదితే = (దేవతలకు తల్లివయిన) ఓ అదితిదేవి, ఖనుమన్యస్వ =
(నాచేతఃజేయబడుచున్నకర్మము) అంగీకరింపుము॥౧॥ అనుమతే = ఓపార్థమాసీదేవతా
అనుమన్యస్వ = అంగీకరింపుము ॥౨॥ హే సరస్వతే = ఓసరస్వతీదేవి, అనుమన్యస్వ =
అంగీకరింపుము ॥౩॥ హే సవితః = ప్రేరకుడవగు, దేవ = పరమేశ్వరుడా, పృనువ =
ప్రేరణజేయుము ॥౪॥ హే అదితే = అఖండుడవగునో వరమాత్మా - హే అను
మతే = సమస్తయ దెలిసిన వరమాత్మా. హే సరస్వతే = సర్వవ్యాపకుడవగు వర
మాత్మా సవితః = సృష్టిపర్తవయిన, హేదేవ = ఓపరమాత్మా, నాచేత చేయబడు
చున్న కర్మముల నంగీకరింపుము.

ఇతి ఛార్వపరిషేచనమ్

అనీతేను మన్యస్వ ॥౧॥

ఇత్యుత్తరపరిషేచనమ్

అనీకే॒న్వమగ్న్ స్థా ॥౧॥

ఇతి దక్షిణతః పాఠీచనమ్.

అనుమతేనుమన్యస్వ ॥౨॥

అనుమతే స్వ మగ్న్ స్థా ॥౨॥

ఇతిపశ్చా దుదీచీనమ్

సరస్వతేను మన్యస్వ ॥౩॥

సరస్వతే స్వమగ్న్ స్థా ॥౩॥

ఇత్యు తరతః పాఠీచీనమ్

దేవ సవితః పృథువ ॥౪॥

దేవసవితః పాఠీసావీ ॥౪॥

ఇతి సమంతమ్

—♦ అ థ మం త్ర ప్ర శ్నా రం భః ♦—

మూ॥ ప్రసుగ్మంతా ధియసానస్య సక్షణి వరేభి ర్వరాగ్ అభి
మప్రసీదత । అస్మాక మింద్ర ఊభయం జాజోషతి యత్సేమ్య
స్యాంఽధసో బుభోదతి ॥ ౧ ॥

ప॥ పృఽనుగ్మంతా ధియసానస్య ! సక్షణి । వరేభిః । వరాక్ ॥ అభిః ।
సుప్రసీదత । అస్మాకం ॥ ఇంద్రః । ఊభయం ॥ జాజోషతి యత్ । సేమ్యస్య ॥
అంధః ॥ బుభోదతి ॥౧॥

అర్థము॥ పృనుగ్మంతా=విస్తారముగ, బాగుగా నడచునట్టి, (హేసఖాయః)
ఓన్నేహితులారా, (వః)=మిమ్ము, (౨)ధియసానస్య=ధ్యానించుచున్న, (వరస్య)=
వరుడయిన (మమ) =నాయొక్క. [౩] సక్షణి=కూర్చదగిన (ఈ వివాహకార్య
మందు) వరేభి=శ్రేష్ఠములైన, (మార్తా)=మార్గములచేతను, వరాక్=కోరదగినవట్టి
(కన్యయొక్కతండ్రి) మొదలగు వారలను, అభిమప్రసీదత = అభిముఖముగా,
లెస్సంగా=బాగుగా పొందుడు, ఇంద్రః=ఇంద్రుడు, లేక పరమైశ్వర్య యుక్తు
చగు భగవంతుడు, (౪) అస్మాకం=మాకు అనగా నాకును, ఆ కన్యకకును, ఊభ
యం = దాంపత్యము, (౫) జాజోషతి = సేవించుచున్నాడు, అనగా గలుగఁ
జేయుచున్నాడు యత్=యెందువలన ననగా, (౬) సేమ్యస్య =సోమలతారస
రూపమైన అనగా శ్రేష్ఠమయిన (౭. అంధసః=అన్నమును, బుభోదతి=తెలిసికొను
చున్నాడు.

తా॥ ఓన్నేహితులారా! ఈ వివాహమును గూర్చి మీరు మంచి మార్గముల
చేతను, కన్యయొక్క తండ్రి మొదలగు వారల సమీపమునకు త్వరగా వెళ్ళి
కార్యమును సఫలము చేసికొని రావలయునని వరుడు ధ్యానించుచున్నాడు.
కాబోవు దంపతులు చేయు యజ్ఞమందు దనకు సోమరసరూపమయిన యన్నము
దొరకునని ఇంద్రుణ్ణి వివాహకార్యమునకు సహాయుడగును.

౧ గ్యా । పృ-ను॥ ఇత్యుపసర్గద్వయపూర్వకాత్ - గమేర్లట్ - చాండస
శృపాలిక్ - లలశృత్రాదేశః - చాండస శ్చాదేశాభావః - గమహనేత్యుపధా
లోపః - నుసాంసులగితి - జనః - ఆకారదేశః ॥ ఈపదము ప్రథమాబహువచ
నాంతము - ఉపసర్గావుదాత్తై । శతురకారఉదాత్తః । విభక్త్యాకాశోఽనుదాత్తః॥

౨ థి - ధారణ - అస్మాద్భాతోః - ఛాండసం : అహనప్రత్యయః - సచకిత్ : చిత్త్వాదంతోదాత్తః॥

౩ వచ - సమవాయే - అస్మాద్భాతోః జ్ఞానాదిక స్పనిః - ఛాండసః - ప్రత్యయస్యాదియదాత్తః । నుపాంగులుగితి సప్తమ్యాలుక్ - ఈ పదమునకు మర దత్తాచార్యులు సమానక్షణమందని యర్థము వ్రాసిరి - శ్రీవిద్యారణ్యురవారీ పద మునకు “సత్తః - నేవాయాం సన్లుఃకే నేవ్యే యజ్ఞే” యని యజ్ఞపరముగ వ్రాసిరి.

౪ ద్విసవసస్థాన మందు “అస్మద్బోద్వయోశ్చ” అనునూత్తముచేతను బహు వచనప్రత్యయము॥

౫ జాషీ - ప్రతిసేవసయోః ॥ అస్మాద్భాతో ర్లబ్ధో ఛాండసో విడ్వద్భావః తస్మాద్విత్వం ॥

౬ ఛాండసజ్ఞాకారః॥

౭ ద్వితీయార్థమందుపక్తి

వి వా హ మ ం త్రాః

మూ॥ అన్యత్కారా ఋజువస్సంతు పంథాయేభిస్సకాయోయంతి నోవరేయం । సమర్థమా సంభగోనో నిసీయా త్సంజా స్పత్యగ్ం సు యమమస్తుదేవాః ॥౨॥

ప॥ అన్యత్కారాః । ఋజువః । సంతు । పంథాః ॥ యేభిః । సకాయః । యంతి నః । వరేయం । సం । అర్థమా । సం । భగః । నః నిసీయాత్ । సం । జాస్ప త్యగ్ం ॥ సుయమం । అస్తుదేవాః॥

అర్థము॥ హే దేవాః = ఓ దేవతలారా, యేభిః = వీ మార్గములచేతను, నః = మాయొక్క సకాయః = స్నేహితులు, వరేయం = కోరదగిన (కన్యకయొక్క తండ్రి మొదలగు) వారలనుగూర్చి, యంతి = వెడలుచున్నారో, పంథాః = (అ) మార్గములు, అన్యత్కారాః = ముండ్లు, బెడ్డలు మొదలగు కిటివస్తువులు లేనినియును ఋజువః = తిన్నవిని యును, సంతు = అగుండాక, నః = మాయొద్దరను, అర్థమా = అర్థముండనుదేవుడు, లేక సర్వవ్యాపకుండగు భగవంతుడు, సంసీయాత్ = కూర్చుండాక, భగః = భగండను దేవుడు, లేక సద్గుణసంపన్నుండగు భగవంతుడు,

శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే పృథమపృథకః

సంనినీయాత్ = కూర్పుగాక, జాస్వత్వం = దాంపత్యము, సం = లెస్సగాను,
సుయమం = యోగ్యసంబంధము గలదిగాను. అస్తు = అనుగాక ||

తా|| కన్యను సంఘటనచేయుటకుఁ బంపఁబడునైహిత్యములయొక్క మార్గములు
ముండ్లు మొదలగునవి లేక తిన్నగ నుండవలయుననియు, అర్యమాదిదేవతలు దాంప
త్యమును సంఘటన జేయవలయుననియు వరుఁడు భగవంతుని బ్రార్థించుచున్నాడు.

మూ|| ఆభ్రాతృఘ్నిం వరుణ పతిఘ్ని బృహస్పతే ఇంద్రా
పుత్రఘ్నిం నక్ష్యంతా మస్యై సవిత స్సువ || 3 ||

ప|| ఆభ్రాతృఘ్నిం | వరుణ | అపతి | ౭ ఘ్నిం | బృహస్పతే | ఇంద్ర ||
అపుత్ర | ౭ ఘ్నిం | లక్ష్మ్యం | తాం అస్యై | సవితః || సువ ||

అ|| హేవరుణ = ఓ వరుణుడా. లేక, లోకులచే గోరికెలడుగఁబడు పర
మాత్మా, అస్యై = (౧) ఈకన్యకకు. ఆభ్రాతృఘ్నిం = తోడఁ బుట్టినవాండ్రును
జంపనియట్టి, లక్ష్మ్యం = (౨) లక్ష్మిని, సువ = ఇమ్ము, హే బృహస్పతే = ఓ బృహ
స్పతీ లేక యోగ్యులను బాలించు పరమాత్మా, అపతిఘ్నిం = పెనిమిటిని జంపని
యట్టి, లక్ష్మ్యం = లక్ష్మిని, సువ = ఇమ్ము, హే ఇంద్ర = ఓయింద్రుడా, లేక పశుమై
శ్వర్యముగల భగవంతుడా, అపుత్రఘ్నిం = పుత్రులతి జంపనట్టి, లక్ష్మ్యం = లక్ష్మిని
సువ = ఇమ్ము, హే సవితః = ఓనూర్పుడా, లేక సృష్టికర్తవగు పరమాత్మా, తాం
లక్ష్మ్యం = ఆలక్ష్మిని, అనఁగా భ్రాతృలను, బెనిమిటిని, పుత్రులను జంపనియనియట్టి
లక్ష్మిని- సువ = ఇమ్ము.

ఈ మంత్రము, ఋగ్వేదము - మం ౧౦ - నూ - ౮౫ - ఋ - ౨౩-అధర్వ
వేదము - కాం ౧౪ - అను ౧ - మం ౩౪ - కొన్నిపదములు భేదముగానున్నవి.

తా|| ఈ కన్యను భ్రాతృపతిపుత్రనాశనము లేనిదానినిగా జేయు మని
వరుఁడు దేవప్రార్థన జేయుచున్నాడు.

మూ|| అఘోరచక్షు రపతి ఘ్నైధి శివా పతిభ్య స్సుమనా
స్సువరాఘ్నః జీవసూ ద్రేవకామా సోనా శం నో భవ ద్వితదే శం
చతుష్పదే || ౪ ||

ప|| అఘోరచక్షుః || అపతిఁఘ్ని || వీధి | శివా|| పతిభ్యః || సుమనాః

సువరార్చాః॥ జీవనూః ॥ దేవకామా ॥ సోమనా ॥ శం॥ నః॥ భవ ॥ ద్విపదే
శం ॥ చతుఃపదే॥४॥

అ॥ (హేవభు)=ఓచిన్నదానా (త్వం)=నీవు, అఘోరచక్షుః=భయంకరము
గాని దృష్టిగలదానవును, అపతిష్ఠీం=పెనిమిటిని జంపనిదానవును, ఏధి=ఆగుము
పతిభ్యః=పెనిమిటికొఱకును, బావ మరదులకొఱకును, శివా=మంగళప్రదురాలవు
ఏది=ఆగుము, సుమనాః=మంచి మనసుగలదానవును, సువరార్చాః=మంచితేజస్సు
గలదానవు, ఏధి=ఆగుము, జీవనూః=జీవించెడి సంతానము కనుదానవును, దేవ
కామా=దేవతలను, (యాగమునిమిత్తము) లేక పరమేశ్వరుని (సాభాగ్యము నిమి
త్తము) కొరుదానవును, సోమనా-పశస్తమయినదానవును, భవ=ఆగుము, నః=
మాసంబంధమయిన, ద్విపదే=ద్విపాదజంతువులగుమనుష్యులకొరకును, చతుష్పదే=
చతుష్పదజంతులగు గోవులు మొదలగువానికొరకును, శం=సుఖకరురాలవు,
భవ=ఆగుము ॥४॥

ఈ మంత్రము అధికాం ౧౪, ౨-౧-మం ౬౨-(అబ్రా)త్పఘ్నీం వరుణా వశు
ఘ్నీం బృహస్పతే । ఇంద్రాపతిఘ్నీం పుత్రినీ మాస్త్వభ్యం సవిత ర్వహ) ఈరీతిగ
స్వరపదవ్యత్యయములతో నున్నది. ఈరెండు పాతములలోను అధర్వవేదమందుండు
స్వరముకాస్త్రానుసారముగఁ గనుపించుచున్నది.

౧ వ్యర్థమందు చతుర్ధి.

౨ వాచందసిఅను పాణినియ్య నూత్రిముచేత యణాదేశము.

తా॥ ఈ కన్యక తన పెనిమిటియందును, బావలు మొదలగువారియందును
మంచితనము గలయును నశింపనిసంతానము గలదియును, దేవపూజాసత్తురాలును,
భృత్యులయందును, పశువులయందును. ఆదగణముగలదియును, గావలయనని వరుడు
దేవపార్థన జేయుచున్నాడు.

ఈమంత్రము- ఋ, మం-౧౦- నూ ౨౫- ఋ- ౪౪ - అఘోరచక్షు రపతి
ఘ్నీధి శివా వశుభ్య సుమనా సువరార్చాః వీరనూ ధేవకామా సోమనా శం సో
భవ ద్విపదేశం చతుష్పదే ఈరీతిగ పదవ్యత్యయముగా నున్నది.

మూ॥ ఇద మహం యా త్వయి పతి ఘ్నీలక్ష్మీ స్తాం
నిర్దిశామి॥౫॥

శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రపాఠకః

ప॥ ఇదం ॥ అహం । యా । త్వయి ॥ పతిఁస్మీ । అలక్ష్మీ । తాం । నిః
దిశామి ॥౫॥

అ॥ (పాపధు) = ఒచిన్నదానా, త్వయి = నీయందు, పతిఁస్మీ = పెనిమిటిని,
జంపునట్టి, యా = ఏ (౧) అలక్ష్మీ = అభాగ్యత అసై = ఉన్నదో, తాం =
ఆ యభాగ్యము, అహం = నేను, నిర్దిశామి = తుడిచిపెట్టివేయుచున్నాను, ఇదం =
దర్శచేత పెండ్లికూతునియొక్క భూమిధ్యమందుడుడుచుట యే యభాగ్యతను
దీసివేయుట యగును తా॥ స్పష్టము.

అథ - కాం - ౧౪ - ఆ - ౨ మం - ౧౩ (అథహారశతు రపతిఁస్మీ స్యోవా
శగ్మాసు శేవాసుమాగృహేభ్యః ॥ వీరనూర్దేవృకామాశ్వతయైదిషీమహి సుమనస్య
మానా) ఈరీతిగ పదవ్యత్యయముగా నున్నది,

కృష్ణయడుక్కేడు లీమంత్రముతో (పతిభ్యః) అని పఠింపుచున్నారు ఋగ్వేద
మందును, శుక్లయజుర్వేదెలు వాడుకచేయు వివాహమంత్రమందును (పశుభ్యః)
అనియున్నది. పతిభ్యః = భర్తకొరకు అను బహువచమునకు హరదత్తుడు
వ్యాఖ్యానములో బాపగార్లు మరదులు-అని కష్టకృష్టిగా నర్థము వ్రాసినారు. పశు
భ్యః = అనుపాఠమందు అట్టిబాధలేదు. ఈమంత్రములో పతిఁస్మీ అనుపద
ముండుటచేతను ద్విరుక్తిదోషమును గనుపట్టుచున్నది. పశుభ్యః అనుపదమునకు
గోవులు మొదలగునవి యనియర్థము - చకుష్పదే - అను పదమునకు ఏనుగులు -
గుఱ్ఱములు మొదలగునవి యర్థము గనుక ద్విరుక్తిదోషమును లేదు

వా॥ ౧ అక్ష్మీశబ్దమునకు ఛందస్సుగుటవలన చూస్యము.

మూ॥ జీవాన్ రుదంతి విమయంతే అధ్వరే దీర్ఘా మనుప్రసి
తిం దీధియ ర్నరః వామం పితృభ్యోయ ఇదగ్ సమేరిరే మయః పతి
భ్యో జనయః పరివృజే ॥౬॥

ప॥ జీవాం । రుదంతి । వి । మయంతే । అధ్వరే । దీర్ఘాం । అనుప్రసితం ।
దీధియః । నరః । వామం । పితృభ్యః । యే । ఇదం । సంఎరిరే । మయః । పతిభ్యః ॥
జనయః పరివృజే ॥౬॥

అ॥ యే = ఏ నరులు (కన్యకయొక్క బంధువులయిన జనులు) దీర్ఘాం = గొప్ప
దమున, ప్రసీతిం = ప్రేమానుబంధమును (అనయోః) = మా యిద్దరకును, అనుదీధి

యః=చేయుచున్నారో, పితృభ్యః=పితృదేవతలకొరకు, వామం=కోరదగినట్టియు
 (౧) పతిభ్యః = (పత్యుక్) పెనిమిటివైన (నాకు) (౨) మయః = సుఖకరమగునట్టి
 యు- (౩) జనయః (ఈ) పెండ్లికూతునియొక్క- (౪) పరివృజే=అలింగనము చేయఁ
 దగిన ఇదం=ఈ (వివాహకర్మమును) సమేరితే = ప్రేరణజేసిరో, (తే) = నాడు
 (కన్యాబంధుజనులు) అధర్వే=హింసారహితమయిన, అనఁగా శుభకరమయిన ఈ
 వివాహకర్మయందు జీవాం = జీవించియున్న యీ చిన్నదాని గూర్చి, రుదంతి =
 ఏడ్చుచున్నారు, విమయంతే=వ్యత్యయమును జేయుచున్నారు.

తా|| కన్యావియోగమునుగూర్చి దుఃఖించుచున్న బంధువులను సంతోభకర
 మగు వివాహసమయమందు దుఃఖింపవద్దు వరుడు కోరుచున్నాడు.

ఈ మంత్రము యజ్ఞస్సు అని అపస్తంబులవారు గృహ్యసూత్రములో
 వాగిసినారు. కాని కృష్ణయజుర్వేదముయొక్క తైత్తిరీయశాఖయందు శుక్లయజుర్వే
 దముయొక్క కౌణ్యశాఖయందును ఈ మంత్రము గనుపింపలేదు.

(ఋక్ - మం ౧౦ నూ ౪౦ ఋ ౧౦) ఈమంత్రమునకు విద్యారణ్యుల
 వారు యజ్ఞములో పాత్రరనువాకయందు వినియోగఁజేసి, అర్థమును భేదముగా
 వాగిసినారు జీవాం, అనుపదమునకు మారుగా ఋగ్వేదమందు జీవం అనియున్నది.
 (అధికాం ౧౪ అను ౧ మం ౪౬) జీవం రుదంతి విషయం త్యధ్వరం దీర్ఘానునుప్ర
 సీతిం దీర్ఘర్నరః || వామ పితృభ్యోయ ఇదం సమీరితే మయః పతిభ్యో జనయే
 పరివృజే ఈరీతిగ స్వరపద వ్యత్యయములతో అధర్వవేద మందు వివాహప్రకరణమం
 దున్నది.

మూ|| వ్యక్ష తూర్ ముదచం త్వౌప అస్యై బ్రాహ్మణా
 స్సప్తపనగ్ హరంతు అవీరఘ్నై రుదచం త్వౌపః || ౧ ||

పదవిభాగం|| ఉత్థత్ | కూరం || ఉత్ | అచంతు | ఆపః | ఆ || అస్యై
 బ్రాహ్మణాః | స్సప్తపనం || హరంతు || అవీరఘ్నైః | ఉత్ || అచంతుః | ఆపః || ౧ ||

టీక|| కూరం = ఉదకసంబంధమయిన కలుషత్వము, ౧. వ్యక్షత్ = దూర
 ముగా బోవుటగాక ఆపః = ఉదకములు, ఉదచంతు = మీదికి వచ్చుటగాక, ౨.
 అస్యై=ఈ చిన్నదానికి, బ్రాహ్మణాః=బ్రాహ్మణులు, స్సప్తపనం = ఉదకమును,
 ఆ+హరంతు=తీసికొని వచ్చెదరుగాక, ౩. అవీరఘ్నైః=వీరులగు పుత్రులనుజంపని,

8 శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాణ్డ ప్రథమప్రసాతకః

అపః=ఉదకములు, ఉ దచంతు=మూడికి వచ్చుగాక.

తా|| కలుషములేని యుదకముల నీచిన్నదాని స్నానము నిమిత్తము బ్రాహ్మణులు తీసికొని రావలసినది.

౬ వ్యా|| ౧. షష్ఠ్యేకవచన స్థానమందు వ్యత్యముగా చతుర్థీబహువచన ప్రత్యయము, ౨. సకారాంత ద్వితీయైకవచము. ౩. జనిశబ్దమునకు షష్ఠ్యేకవచ స్థానమందు వ్యత్యముగా ప్రథమా బహువచన ప్రత్యయము. ౪. పరిపూర్వక మయిన ష్వంజ-సంగ-అను ధాతువుకంటె కృత్యార్థమందు కేన్ద్రీత్యము అలింగ నము జేసికొనదగినట్టిది యని యర్థము.

ఈ మంత్రము, అన్యైబ్రాహ్మణాస్సన్న పసిద్ధరంత్యపిరఘ్నే రుదజంత్యా పః ఈ రీతిగ స్వరపద వ్యత్యములతో అథకాం ౧౪ - అ ౧ మం ౩౯ లో ప్రథ మార్ధర్చగానున్నది. దీనిని బుక్కు అని అపస్తంబులవారు గృహ్యసూత్రములో వ్రాసిరి. ఋగ్వేదముయొక్క కాశికాఖ్యలో గనుపించలేదు, ఈ మంత్రముయొక్క (పథమపాదము అధర్వవేదమందు గనుపించలేదు.

౭ వ్యా|| ౧ సేచనార్థకమయిన ఉక్షదాతువున కిచ్చట పోవుట యర్థము లేట్లకారముయొక్క రూపము ౨. షష్ఠ్యర్థమందు చతుర్థి ౩. ప్రథమా బహు వచనమునకు వాఛందసి-అను సూత్రముచేతను పూర్వసవ్య క్షేర్ణము.

మూ|| అర్యమో అగ్నిం పరియంతు క్షీపం ప్రతీక్షంతాన్ శ్వశ్రో దేవర్చా ||౨||

పదవి|| అర్యః | అగ్నిం | పరి | యంతు | క్షీపం | ప్రతి | ఈక్షంతాం శ్వశ్రవః | దేవరాః | చ ||౨||

టీక|| శ్వశ్రవః = అత్తగార్లు అనగా మా యిద్దఱయొక్క తల్లులును, దేవ రాః=చ=బావమరదులును, అనగా మాయిద్దఱయొక్క తోబుట్టువులును, అర్యః = నూత్యునయొక్క లేక సర్వవ్యాపకుడగు భగవంతునియొక్క (ప్రసాదాత్) = అనుగ్రహమువలన, అగ్నిం = [వివాహసంబంధమయిన] అగ్నిని క్షీపం=శీఘ్రము గాను, పరియంతు=చుట్టునావరించియుండురుగాక, ప్రతీక్షంతాం=[చల్లారకుండు నట్లు జాగరూకతచే] చూచుచుండురుగాక తా|| స్పష్టము.

ఈ మంత్రము యజస్సు అని అపస్తంబులవారు గృహ్యసూత్రమున వ్రాసినారు

కాని కృష్ణజాత్యేదముయొక్క తైత్తిరియ్యశాఖయందును శుక్లజాత్యేదము యొక్క కౌణ్యశాఖయందును గనుపించలేదు.

[అర్యష్టాంగినిపశ్యేతుపూషన్పృతీక్షంతేశ్వశుశోదేవరశ్చ) ఈరితిగ పద-వ్యత్యమతో అధికాం ౧౪-అ ౧-మం ౩౮లో రెండవయర్థరూపమన్నది.

ఈ మంత్రముయొక్క తాత్పర్యము, వరునియొక్కయు కన్యకయొక్కయు తల్లులను బావమరుదులను వివాహాగ్నికి చుట్టును జాగరూకతగా సంరక్షితులై యుండఁగలందులకు వరుఁడు కోరినట్లు కావబడుచున్నది. ఆపస్తంబులవారిమంత్రముచేతను కన్యయొక్క శిరస్సునంగు ఇణ్య * మను పేరుగలదర్శనవలయును నుంచవలసినదని వినియోగముచెప్పిరి. మరదత్తాచార్యులు కన్యకయొక్క శిరస్సునందుంచబడు ఇణ్యము యెటులు వలయాకారముగా నుండునో అటులు వివాహాగ్నిని వరకన్యా బంధువులు చుట్టును ఆవరించి సంరక్షణఁ జేయవలసినదని వ్రాసిరి.

ఇణ్యమనగా ఇరువదిదర్శనలను అయిదుదర్శన చేతను వలయాకారముగా జాట్టునది.

* శ్లో॥ పంచభి ర్వలయాకారై ర్వేష్టనం వింశతేస్తథా పంచవింశతిద ర్శైశ్చ ఇణ్యసంఖ్యా విధియ్యతే ॥

మూ॥ ఖేఽనసః ఖే రధః ఖే యుగస్య శచీపతే । అపాలా మింద్రీ త్రిః పూర్వ్యకర త్సూర్యవర్చసం ॥౧॥

ప॥ ఖే । అనసః । ఖే 1-౦ధః ॥ ఖే । యుగస్య । శచేఽపతే । అపాలాం । ఇంద్రః । త్రిః । పూర్వీ । ఆకరత్ । సూర్యవర్చసం ॥౨॥

టీక॥ ఖే శచీపతే = శచీదేవికిఁ బెనిమటివైన యో ఇంద్రా (త్వం) = నీవు అనసః = ఇరుసుయొక్క, ఖే = రంద్రీమందును, ౧. రధః = రధముయొక్క, ఖే = రంధ్రీమందును, యుగస్య = కాడియొక్క, ఖే = రంధ్రీమందును, అపాలాం = అపాలయను పేరుగల కన్యకను, త్రిః = ముమ్మాఱు ౩. పూర్వీ = శోధదచేసి. సూర్యవర్చసం = సూర్యునియొక్క తేజస్సువంటి తేజస్సుగలదానినిగా ౩. ఆకరత్ = చేసితివి.

తా॥ ఓ యింగుండా యీ చిన్నదానిని గూడ అపాలనువలె సూర్యతేజస్సుగలదానినిగా జేయుము.

(ఖే రధస్సఖేనసఃఖేయుగస్య శతకృతో ॥ అపాలా మింద్రీత్రిపూర్వ్య

10: శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాణ్డే ప్రథమప్రసాదకః

కృణో స్సూర్యత్వచం) ఈరీతిగ పదవ్యత్యయముగా వర్తభేదములేకుండ ఋక్మం ౮-నూ ౮౦ ఋ ౩ గానున్నది. విద్యారణ్యులవా రీమంత్రమునకు శరీర దోషము కలవారు పఠించినయెడల దోషముపోయి సూర్యతేజస్సు వచ్చునని వివియోగము వ్రాసిరి.

అధర్వవేదములో కాం ౧౮ - అ ౧- మం ౪౧ - కొంచెము భేదముగా వివాహప్రకరణములో నున్నది.

తా|| అతిప్రహేళముని కొమార్తెయు, బ్రహ్మవాదిని మనుషేరుగల యొకకన్య బొల్లి యను వ్యాధిగలదిగా వున్నదాని నెవడును వివాహము చేకొనినఁ దాయెను. అందువలన పాలకులు లేనిది గావున అపాలయను షేరువహించెను. పెండ్లియగు టకు నిందుఁ గెట్లు పూజింతుననీ యెల్లప్పుడును దానికి గోరిక గలిగెను, అది యొకప్పుడు స్నానమునకై నదిలోనికి దిగి ప్రవాహవేగముచేత గొట్టుకొని పోవుచు ఆ గోరిక యే మనసునం గలిగి, నీటఁ గొట్టుకొని వచ్చుచున్న సోమలతను జూచి యాతీగను దంతముతో నమలి యారసము నిండ్రునికి సమర్పించెను. ఇందుఁగఱా రసము ద్రావి, రథము, ఇరుగు, కాడి యీమూటిరంధ్రమునయందు నుదకము పోసి యా యుదకముచే నామెను మూడుమాడులు స్నానము చేయించి,

మూ|| శం తే హిరణ్యం సముశం త్వాప శ్శం తే మేధీ భవతు శం యుగస్య తృద్ధా । శం త ఆశశ్శతపవిత్రా భవం త్వధా పత్యా త్వనగ్ సగ్ సృజస్య ॥౧౦॥

పదవి|| శం || తే || హిరణ్యం । సం । ఉ । శంతు । ఆపః । శం । తే । మేధీ భవతు । యుగస్య । తృద్ధా । శం । తే । ఆపః శతపవిత్రాః భవంతు । అథ పత్యా తస్య । సం || సృజస్య ౧౦॥

ఇతి ప్రథమఖండసమాప్తః.

టీక|| (హేవధు)=ఓ చిన్నదానా, తే=నీకు, హిరణ్యం=(బండికాడియొక్క రంధ్ర)మందుంచిన) బంగారము, శం=సుఖకరము, (అగుగాక) ఆపః=(ఉదకములు) ౧. సం + ఉ = ౨. సుఖకరములు, ౩, శంతు=అగుగాక, మేధీ = కాడి,

పవిత్రురాలి నొనర్చెను, గాన నామెబొల్లి వదలి సూర్యునితేజస్సుగలది యయెను. ఈ యతిహాసము హరదత్తాచార్యులు మంత్రపన్నముల వ్యాఖ్యానమున

వాసిరి. ౮ * వ్యా॥ ౧. వ్యర్థమందు ప్రధమ- ౨. పూర్వా - అను క్షౌప్రీత్య యంతమునకు ఈకారణమును, రేపయును ఛందస్సగుటవలన వచ్చినవి. ౩ మధ్యమ పురుషస్థానమందు ప్రధమపురుష.

* “సముసంతాపః” అను స్థలమందు సముసంతాప అను పాఠము కొన్ని పుస్తకములయందు గనుపించినది గాని మూలమందు వ్రాసిన పాఠమే సంప్రదాయ సిద్ధము, అని హరదత్తాచార్యులు వ్రాసిరి.

తే=నీకు, శం=సుఖకరము, భవతు=అగుఁగాక, యుగస్య=కాడియొక్క, తృద్య=రంద్రము, శం=సుఖకరము, (అగుఁగాక) శతపవిత్రాః=అనేకవస్తువులను బవిత్రముచేసెడు, ఆపః=ఉదకములు, తే=నీకు, శం=సుఖకరములు, భవంతు= అగుగాక అధ అటు పిమ్మటను, పత్వా=పెనిమిటివైన (నా) తోడను, తన్వం= (నీయొక్క) దేహమును, సంస్పృశస్వ=కలుపుము ॥౧౦॥

తా॥ బండికాడియొక్క రంధ్రముం దుంచఁబడిన బంగారముమీదుగా ప్రసరించిన యుదకంచేతఁ బవి)మయిన యీ కన్యకయొక్క దేహము ఆలింగనమునకర్హమగు నని వరుఁడు కోరుచున్నాఁడు.

“శం తే హిరణ్యం శము సం క్యాప శ్శం త్వాప మేదిర్భవతు శం యుగస్య తర్ద్య । శంత ఆప శ్శతపవిత్రా) భవంతు శము పత్వాతన్వం సంస్పృశస్వ” ఈ ప్రకారముగ గొంచెము స్వరపదవ్యత్యయముతో అధికాం ౧౪ అను ౧ మం ౮౦ గా నున్నది.

వ్యా॥ ౧. వ్యత్యయముగా శవర్ణస్థానమందు సవర్ణము ౨. అనర్థకపదము పాద పూరణమే ప్రయోజనముగాఁ గలది ౩. సకార స్థానమందు వ్యత్యయముగా శవర్ణము. ప్రధమ ఖండసమాప్తము శ్రీ శ్రీ శ్రీ

మూ॥ హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయః పావతాః ప్రచక్రిముర్ధి త్వా వద్య మాపః శతం పవిత్రా) వితతా హ్యసు తాభీ స్వా దేవ స్సవితా పునాతు

పదవి॥ హిరణ్యవర్ణాః । శుచయః । పావతాం । చక్రముః । హిత్వా ఆప ద్వం । ఆపః । శతం । పవిత్రాః ॥ వితతాః । హి ॥ అసు । తాభిః । త్వా ॥ దేవః ॥ సవితా పునాతు॥

టీక॥ హిరణ్యవర్ణాః=బంగారముయొక్క కాంతివంటికాంతి గలిగినట్టియు, శుచయః=పరిశుద్ధములగునట్టియు, పావకాః=పవిత్రముచేయునట్టియు, ఆపః=ఉదకములు, ప్రచక్రిముః=ప్రవహించుచున్నవి, అపద్యం=పాపమును, హిత్వా=పోగొట్టి ఆసుహి=ఈ యుదకములయందు, పవిత్రాః=పవిత్రములగునట్టియు, వితతాః=వ్యాపించినట్టియు, శతం=నూలులకొలది, యనగా ననేకమైన తీర్థములు (నద్యాద్యుక్తములు) (సంతి) ఉన్నవి, (హేవధు)=ఓ చిన్నదానా సవితా=ప్రేరకుడైన దేవః=పరమేశ్వరుడు తావః=ఆ (ఉదకములచేతను) త్వా=నిన్నను, పునాతు=పవిత్రురాలను జేయుగాక.

తా॥ పవిత్రములగు ననేక తీర్థములుగల యీ యుదకములు, ఓచిన్నదానా, దేవుడు నిపాపమును బోగొట్టి నిన్నును పవిత్రురాలను జేయుగాక.

ఈ మంత్రము మొదలు అయిదు మంత్రములు తైత్తిరీయ్య సంహితయొక్క కాం ౫ ప్ర ౬ ఆ ౧ ప ౧౨౨లో పదభేదముగాను, స్వరవ్యమత్సయగాను ఉన్నవి.

మూ॥ హిరణ్యవర్ణా శుచయః పావకా యాసుజాతః కశ్య పోయా స్వగ్నిః యా అగ్నిం గర్భం దధిరే సువర్ణాస్తా ప్రతపశ్శన్గ్ సోనా భవంతు ॥౧॥

పదవి॥ హిరణ్యవర్ణాః । శుచయః ॥ పావకాః ! యాసు జాతః ! కశ్యపః । యాసు । అగ్నిః ॥ యాః ॥ అగ్నిం ॥ గర్భం ॥ దధిరే ॥ సువర్ణాః । తాః । తే ॥ ఆపః ॥ శం ॥ సోనా భవంతు ॥౨॥

టీక॥ యాసు=ఏయుదకములయందు, ౧. కశ్యపః=నూర్చుడు, జాతః=పుట్టెనో, యాసు=ఏయుదకములయందు, అగ్నిః=అగ్ని, జాతః=పుట్టెనో, యాః=ఏయుదకములు, అగ్నిం=బడబాగ్నిని, ౨. గర్భం=గర్భమందు, దధిరే=ధరించి నవో, హిరణ్యవర్ణాః బంగారముయొక్క కాంతిగలిగినట్టియు, శుచయః=పరిశుద్ధములగునట్టియు, పావకాః=పవిత్రముచేయునట్టియు, సువర్ణాః=యోగ్యమైన కాంతి గలిగినట్టియు, తాః=ఆ, ఆపః=ఉదకములు, (హేవధు)=ఓ చిన్నదానా, తే=నీకు, శం=(ఇహలోకమందు) సౌఖ్యమును జేయునవియును, సోనా=(పరలోకమందు) సౌఖ్యమును జేయునవియును, భవంతు=అగుగాక.

తా॥ అత్యంత పవిత్రులగు మూర్త్యులను పుట్టించినట్టియు, కమయందు

బడబాగ్నిని ధరించినట్టియు, ఈ యుదకములు ఓ చిన్నదాగా నీకు ఇహపరసౌఖ్యములను గలుగజేయుగాక.

అ॥ ౧౨॥ తై - సం - కాంగ - పృ - అ ౧ ప ౨ - (౧) పశ్యతిసర్వమతి
పశ్య = సర్వమును జూచువాడు, పశ్య ఏవ పశ్యకః = స్వార్థమందు కప్రత్య
యము. ప్రత్యకశబ్దమునకు ఆద్యంతవర్ణములయొక్క వ్యత్యయముచేత కశ్యపః అను
రూపము కలిగిన సర్వవ్యాపారములనుచూచే నూర్వ్యుడని యర్థము.

మూ॥ యాసాగ్ రాజా వరుణో యాతి మధ్యే సత్యాన్యతే
అవపశ్యన్ జనానాం యాలగ్నిం గర్భం దధిరే సువర్ణాస్తాస్త ఆపశ్యన్
స్యోనా భవంతు ॥ 3॥

పదవి॥ యాసాం । రాజా । వరుణః । యాతి । మధ్యే । సత్యాన్యతే । అవపశ్యన్
అన్యతే । అవపశ్యన్ । జనానాం । యాః ॥ అగ్నిం । గర్భం । దధిరే సువర్ణా
తాః । తే ఆపః శం । స్యోనాః । భవంతు

మూ॥ యాసాం దేవా దివి కృణ్వంతి భక్షం యా అంతరిక్షే
బహుధాని నివిష్టాః యా అగ్నిం గర్భం దధిరే సువర్ణాః స్తాస్త ఆప
శ్యన్ స్యోనా భవంతు ॥ ౪॥

టీక॥ వరుణః = వరుణుడు, యాసాం = యేయుదకముయిన, రాజా = ప్రభు
గుచు, జనానాం = జనులయొక్క, సత్యాన్యతే = నిజానిజములను, అవపశ్యన్ =
చూచుచునవాడగును, అసంగా తెలిచినవా డగుచు, మధ్యే = మధ్యలోకమందు
యాతి = సంచరించు చున్నాడో, తాః = ఆ ఆపః = ఉదకములు (హేమధు) =
ఓ చిన్నదాగా, తే = నీకు, స్యోనాః, సుఖకరములు, భవంతు = ఖగుగాక ॥ 3॥

తా॥ మధ్యలోకమందలి జనులయొక్క నిజానిజములను గనిపిట్టుచున్న
వరుణుడు అధిష్టానదేవతగా గలయుదకములు ఓ చిన్నదాగా నీకు సుఖకరములగు
గాక ॥ 3॥

ఇందుకు ప్రమాణము, తైత్తిరియ్యారణ్యకము. పృథాతకము. ౧ అ ౨ ప
౨ లో “కశ్యపః” పశ్యకో భవతి ॥ యత్కర్వం పరిపశ్య తీతి సాక్ష్యాత్ ॥

౨ సప్తమ్యర్థమందు ద్వితీయావిభక్త్యై కవచన ప్రత్యయము.

3 ఈ మంత్రముయొక్క పూర్వార్థము ఋగ్వేదము మండలము 3 సూక్తము 10 ర బుక్కు 3 లో నున్నది. త్రై-సం-కాం-ప్ర-అ-గ-ప-ర

ప॥ యాసాం । దేవాః । దివి । కృణ్వంతి । భక్షం యాః । అంతరిక్షే
బహువిధా । నిష్ఠాః । యాః ॥ అగ్నిం ॥ గర్భం ॥ దధిరే ॥ సువస్థాః ॥ తాః ।
తే । ఆపః ॥ శం । స్యోనాః । భవంతు ॥ ౪ ॥

మూ॥ శివేన త్వా చక్షుషా పశ్యం త్వాప శ్శివయా తస్యో
పస్పృశంతు త్వచంతేః ఘృతశ్శుత శ్శుచయోయాః పావకా స్తాప్త
ఆపశ్యన్ స్యోనా భవంతు ॥ ౫ ॥

పదవి॥ శివేన । త్వా । చక్షుషా ॥ పశ్యంతు । ఆపః ॥ శివయా । తస్యా ॥ ఉప
స్పృశంతు । త్వచం । తే ఘృతశ్శుతః ॥ శుచయః ॥ యాః ॥ పావకాః ॥ తాః ॥
తే ॥ ఆపః ॥ శం ॥ స్యోనాః ॥ భవంతు ॥

టీక॥ యాసాం=ఏయుడకములయొక్క, భక్ష=భక్షణమును, దివి=అంతరిక్ష
లోకమునందు, దేవాః=దేవతలు, కృణ్వంతి=చేయుచున్నారో, యాః=ఏయుడక
ములు, అంతరిక్షే=అకాశమునందు, అనగా మేఘములయందు, బహువిధా=అనేక
ప్రకారములుగాను, నిష్ఠాః=ఉన్నవో, తాః=ఆ, ఆపః=ఉదకములు, (హేవధు)=
ఓచిన్నదానా. తే=నీకు, స్యోనాః=సుఖకరములు. భవంతు=అగుగాకి. తాత్ప
ర్యము స్పష్టము ॥ ౪ ॥

5 మం॥ టీక॥ ఘృతశ్శుతః=నేతివంటిరసమును ప్రవించుచున్నట్టియు, శుచ
యాః=పరిశుద్ధములగునట్టియు, నావకాః=పవిత్రముచేయునట్టియు, యాః=ఏ ఆపః=
ఉదకములు, (సంతి)=ఉన్యవో, తాః=ఆపః=ఉదకములు హేవధు=ఓచిన్నదానా
త్వాం=నిన్ను, శివే=మంగళమయిన, చక్షుషా=దృష్టిచేతను.

త్రై-సం-కాం-ప్ర-అ-గ-ప-ర

మూ॥ పరి త్వా గిర్వణౌ గిర ఇమా భవంతు విశ్వతః
వృథా య మనువృథయో జుష్టాభవంతు జుష్టయః ॥ ౬ ॥

ప॥ పరి ॥ త్వా ॥ గిర్వణః ॥ గిరః ॥ ఇమాః ॥ భవంతు ॥ విశ్వతః వృద్ధతాయం
అను ॥ వృద్ధయః ॥ జుష్టాః ॥ భవంతు ॥ జుష్టయః ॥ ౬ ॥

పశ్యంతు=చూచుగాక, శవనూ=మంగళమయిన, తన్వా=(తమ) శరీరము చేతను, తే=నీయొక్క, త్వచం=శరీరమును, ఉపస్పృశంతు=స్పృశించుగాక, తే=నీకు, స్థానాః=సుఖకరములు, భవంతు=అగుగాక, తాత్పర్యము సుప్తము ||౧||

౬ మం అ|| ౧. హేగిర్వణః = స్తుతివాక్యములచేతను, సేవింపదగిన యొ ఇంద్రియా (భగవంతుడా) త్వా=నిన్ను, ఇమాః=ఈ నా సంబంధమయిన గిరః=స్తుతి వాక్యములు, విశ్వతః అంతటను, పరిభవంతు = ఆవరించుగాక, వృథాయః= దీర్ఘాయుర్ధాయముగల, త్వా=నిన్ను. అను=అనుసరించి, వృథాయః= శృద్ధిగలవి, భవంతు=అగుగాక. జాప్తయః=(నాయొక్క) సేవలు జాప్తాః=(నీకు) ప్రియములైనవి భవంతు=అగుగాక ||౬||

తా|| ఈమంత్రముచేతను వరుడు పెళ్ళికూతురుని మధుపర్కవస్త్రముచేతను గప్పవలసినదని ఆపస్తంబులవారు చెప్పిరి, సుతివాక్యము లెట్లు ఇంద్రియ సంతటను ఆవరించునో యట్లే వస్త్రము పెళ్ళికూతురిని ఆవరించునని యభిప్రాయమును మార దత్తాచార్యుడు వ్రాసినాడు. ఈ మంత్రము ఋగ్వేదముయొక్క మం అ నూం ఋక్కు ౧౨ గాను తైత్తిరియ సంహితయొక్క కం ౧ ప్ర ౩ ఆ ౧ ప ౨ లో యజుస్సుగాను ఉన్నది. ఈమంత్రముయొక్క అర్ధము వ్యాఖ్యానముబోలు భేదముగా నుండుటవలన ఆ భేదము లిచ్చట వివరింపబడును.

వారదత్తునిచే వ్రాయబడినయర్ధము.

హే ఇంద్ర త్వం గిర్వణః వర్ణసంజ్ఞక స్తుతిలక్షణాభి ర్గర్భి స్సంభజనియ్యః, స్తుతీనాం సంభక్తిః, ఇమా, మదియ్యా, గిరః త్వా, త్వం, పరిభవంతు (పరిపూర్వో భవతి, పరిగ్రహే. వర్తతే) పరిగృహ్యంతు, విశ్వతః సర్వతః, యథేమా మిదంవాసః పరితోభవ తీత్యభిప్రాయః | కీదృశం త్వాం, వృథాయం, వృథా, స్మర్యస్తతి గంతారం కీదృశోగిరః. ఆనువృథాయః, అను రసర్థకః, పృవృథాః. తాశ్చజాప్తా సేవితా భవంతు త్వనూ జాప్తయసేవితవ్యా|| శ్రీవిద్యారణ్యులవారిచే యజుర్వేదము నందు వ్రాయబడినయర్ధము: కల్పః అదైనా పరిశ్రయంతి పరిత్వా గిర్వణో గిర ఇమా భవంతు విశ్వతో వృథాయు మనువృథయో జా భవంతు జాప్తయః ఇతి గీర్ణిస్తుతిభి ర్వనయో భజనీయ ఇంద్రి స్సదోభిమానీ గిర్వణః హే గిర్వణ ఇమాః స్తోత్రశస్త్రరూపాః గిరఃసర్వతః కటరూపేణ త్వాం పరిభవంతు వేష్టయంతు కీదృశ్యః దీర్ఘాయుషం త్వా మనుస్వయమపి శృద్ధిమత్వ్యః కించ జాప్తయః ఆస్మత్సే

16 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రసాతకః

వాఃతన జాప్తాః ప్రియాః భవంతు మంత్రస్య స్పష్టైర్థతాం దర్శయతి పరిత్వా గిర్వణో
గిర ఇత్యాహ యథా యజురేవైతత్ సం ౯ కాం ౨ ప్ర ౧౦-అను.

శ్రీ దయానంద సరస్వతీస్వాములవారిచే జేయబడిన ఋగ్వేదభాష్యమందు
వాయుబడిన యర్థము.

పదార్థః || పరి-పరితః | పరితి సర్వతోభావంప్రాయా || నిరు ౧-౩ త్వా త్వాం
సత్వ తస్యైతిభావన మింద్ర మిన్ద్రం | గిర్వణః-గీర్భ ర్వేదానాం, విదుషాంచ
వాణీభి ర్వన్యతేసంసేవ్యతే యస్తస్సంబుధౌ || గిరః-స్తుతియః || ఇయాఃపేదస్థాః
ప్రత్యక్షావిదవత్ప్రముక్తాః || భవంతు | విశ్వతః-విశ్వస్యమధ్యే వృద్ధాయం ఆత్మనో
వృద్ధమిచ్ఛతీతి తం అను-క్రియాత్ | వృద్ధయః-వర్ధ్యంతే యస్తాః || జాప్తాః యాః
ప్రీణంతి సేవంతేతాః || భవంతు జాప్తయః-జాప్త్యంతే యస్తాః ||

అన్వయః || పే గిర్వణ ఇంద్రవిశ్వతోయా ఇయా గిర స్సంతి తాః పరిసర్వత
స్త్యాం భవంతు | తథా చెమా వృద్ధయో జాప్తయో జాప్త వృద్ధాయం త్వ మను
భవంతు ||

భావార్థః || పే భగవత్ య యోతృష్టా ప్రళంసా సా త వై వాస్త
యా యా నుభానుదవృద్ధిశ్చ సా సా త్వా మేన సంసేవతే | య ఏన మిశ్వరశ్య
గుణా తత్సప్తిగుణాం శ్చాన్యభవంతి తి ఏన ప్రసన్నా విద్యావృద్ధా భూత్వా
విశ్వస్మిక్త పూజ్యా జాయంతే | ఆత్ర సాయణాన్చాచ్యేణ పరిభవంతు సర్వతః
(పాపునం త్వి త్యశుద్ధ ముక్తం | కుతః పరా భవోన్వజ్ఞాన ఇతి పరిపూర్వకం |
భూదతో స్తీరస్కారాద్దే నిపాతిరిత్వాత్ ||

మ || 2 || ఆశాసానా సౌమనసం ప్రజాగ్ సౌభాగ్యం తనూం
అగ్నేరనువ్రతాభూత్వా సన్నహ్యే సుకృతాయ కం || 2 ||

పదవి || ఆశాసానా | సౌమనసం | ప్రజాం | సౌభాగ్యం | తనూం
అగ్నేః | అనువ్రతా | భూత్వా | సంహృష్టా | సుకృతాకం ||

పూషా త్వేతో నయతు హస్తగృహ్య శ్వినౌ త్వా ప్రవ
హతాగ్ రథేన గృహ్య న్నచ్చ గృహపత్ని యథా సో వశిసి త్వం
విదధ మావదాసి || ౧ ||

టీక || (వధూః) పెండ్లిమీమరై, సౌమనసం=మంచునస్సును, ప్రజాః=సం

తానమును, పాభాగ్యం=నువాసినీత్వమును, తనూం(మంచి)దేహమును, ఆకాసానా=
కోరుచున్నదగుచు, ఆగ్నేః=అగ్నికి లేక భగవంతునికి, అనువ్రతా=అనుసరించి
వ్రతము చేయుచున్నది, భూత్వా=అయి, (త్రిష్ఠితి ఉంచుచున్నది,) సుకృతాయ=
వివాహమనెడి పుణ్యకర్మకొరకు, యోక్తే=త్రాటిచేతను, సన్నహ్యో=కట్టు
చున్నాను. కం=నిరర్థకము. ||౭||

తా|| ఈ పెళ్ళికుమార్తె మంచిననుసును సంతానమును, నువాసినీత్వమును
మంచిదేహమును, గోరి వ్రతములను జేయుచున్నది. వివాహమెడు పుణ్యకర్మకొరకే
చిన్నదానికి నడుమునిందు దర్భత్రాటిని గట్టుచున్నాను.

వా|| ౧. గిరా వస్యతే ఇతి గిర్వజాః స్తుతివాక్యం లిచేత సేవింపఁబడు
వాడు. తస్య సంబుద్ధిః - హేగిర్వజాః గిర్ అను శబ్దము ఉపపదముగల “వన
సంభక్తా” అను ధాతువుకంటె కర్మార్థమందు అనుకూల ప్రత్యయము ఈ పదము
సకారాంకము. పృషాదరాది గణములోని దగుటవలన ఉపపద మయినగిర్ అను
శబ్దమువకు దీర్ఘముగాలేను. ౨. పరి అను ఉపసర్గ పూర్వముగాగల భవంగు అను
పదమునకు ఇచ్చట ఆవరించుట యద్దము. ||౬||

ఈ మంత్రము తైత్తిరియ్య సంహితయొక్క కాం ౧ ప్ర ౧ ఆ ౧౦ ప ౧లో
ఋక్కుగానున్నది.

౮ మ|| ప|| పూషా । త్వా । ఇతః । నయతు । హస్తఃసృహ్య । ఆశ్వినౌ ।
త్వా । పృ । వహతాం । రథేన । గృహన్ । గచ్ఛ । గృహపత్నీ । యథాఅసః ।
వశినీ । త్వం ! విడదధం ॥ ఆవదాసి ॥౮॥

టీక|| (హేనథు)=ఓచిన్నదాగా, త్వా=నిన్ను, పూషా=నూర్చుఁడు, లేక
పోషకుఁడగు భగవంతుఁడు, హస్తఃసృహ్య=హస్తమును బట్టుకొని, ఇతః=ఇక్కడ
నుంచి, నయతు= (అగ్ని సమీపమును) పొందించుఁగాక, ఆశ్వినౌ=అశ్వినీదేవతలు,
త్వా=నిన్ను, రథేన=రథముచేతను, (వహతాం=నడపించెదరుగాక, గృహపత్నీ=
గృహయజమానిని, యదా=ఏ ప్రకారముగాను, అసః=అనుదువో, తథా=అప్రకృ
రముగాను, గృహన్= (నా బంబంధమును) గృహములను, గచ్ఛ=పొందుము,
త్వ=నీవు, వశినీ=(గృహజనులయొక్క) స్వాధీనముగలదావగుచు, విడదధం=గృహ
కార్యములను, ఆవదాసి=చెప్పము. ||౮||

తా|| ఓచిన్నదానా నూర్చుఁడను అశ్వినీదేవతలను రథముచే నిన్ను నా

గృహమును బొందించెదరుగాక. నీవు నా గృహమునకు యజమానురాలవై గృహ కార్యములను బాగుగ నెరవేర్చుము. ఈ మంత్రము ఋగ్వేదముయొక్క మం ౧౦ నూ ౮౫ ఋక్కు ౨౬ గా నున్నది. ఈ మంత్రముచేతను బెండ్లి కొమార్తెను భర్తృగృహప్రియాణమునిమిత్రము రథము నెక్కింపవలసినదని ఆశ్వలాయనగృహ్య సూత్రమందు వినియోగము చెప్పబడినది. “పూషా త్వేతో నయతు హస్త గృహ్యేతి యాస మాలోహయేత్” ఆశ్వలాయనగృహ్యసూత్రము ౧-౮

పెండ్లికొమార్తెను అగ్నిగమిపమును బొందింపవలసిన దని ఆపస్తంబులవారిచే వినియోగము చెప్పబడినది. ఆ ధైనాముత్తరయా దక్షిణహస్తే గృహీత్వాగ్ని మభ్యానియ” ఆవ-గృ-ప్ర ౧-౪౦ ర.

ద్వితీయ ఖండము సమాప్తము.

—♦ ప్రథమ మంత్ర ప్రశ్నః ♦—

మూ॥ సోమః ప్రథమో వివిదే గంధర్వో వివిద ఉత్తరః తృతీయో అగ్ని పైపతి స్తురీయస్తే మనుష్యజాః

పదవి॥ సోమః ప్రథమః । వివిదే । గంధర్వః । వివిదే । ఉత్తరః । తృతీయః । అగ్నిః । పై । పతిః । తురీయః । తే । మనుష్యజాః॥

టీక॥ సోమః=చంద్రుడు, ప్రథమః=మొదటిపెనిమిటియయి, త్వాం=నిన్ను వివిదే=పొందెను, గంధర్వః=విస్వావనుడనుగంధర్వుడు ఉత్తరః=వానికర్వాత పెనిమిటియై త్వాం=నిన్ను, వివిదే=పొందెను అగ్నిః=అగ్నిహోతుగ్రుడు, తే=నీగు తృతీయః=మూడవవాడైన, పతిః=పెనిమిటి, మనుష్యజాః=మనుష్యునివలనబుట్టిన, అహం=నేను, తే=నీకు, తురీయః=నాల్గవవాడనైన, పతిః=పెనిమిటిని॥

త॥ ౧ చిన్నచానా! చంద్రుడు నిన్ను ముందుగా వరియించెను. అటు పిమ్మట విశ్వావడను గంధర్వుడు నిన్ను వరియించెను. చారిద్దతీ యనంతరమగ్ని హోతుగ్రుడు వరియించినందున మూడవపెనిమిటియాయెను. ఆదేవతలు బొందిన పిమ్మట మనుష్యజాతియందు బుట్టిన నేనుబొందినవాడనవుటచే నాల్గవపెనిమిటి నయ్యెదను.

మూ॥ సోమోఽదద ద్గంధర్వాణి గంధ ర్వోఽదద దగ్నయే చయిం చపుత్రాగ్ శ్చాచాదగ్నిర్మహ్య మసో ఇమాం॥

పదవి॥ సోమః॥ అదదత్॥ గంధర్వాను॥ గంధరః॥ అదదత్॥ అగ్నేయే॥
గయిం॥ చ॥ పుత్రాక్షి॥ త॥ అదాత్॥ అగ్నిః॥ మహ్యం॥ అధః॥ ఇమాం॥

టీక॥ సోమః=చంద్రుడు, త్వం=విన్న, గంధర్వాను=గంధర్వునికొరకు
అదదత్=ఇచ్చెను, గంధరః=గంధర్వుడు, అగ్నేయే=అగ్నిహోత్రునికొరకు,
అదదత్=ఇచ్చెను, అధః=అనంతరమందు, అగ్నిః=అగ్నిహోత్రుడు, మహ్యం=నా
కొరకు, రయించ=ధనమును, పుత్రాక్షి=తనయులను, ఇమాం=ఈచిన్నదానవైన
నిన్నును, అదాత్=ఇచ్చెను.

తా॥ చంద్రుడు ముందుగా ఈచిన్నదానిని పొంది విశ్వావసుః డను గంధ
ర్వున కిచ్చెను. ఆ గంధర్వుడు అగ్నిహోత్రున కిచ్చెను. ఆ అగ్నిహోత్రు
డీ చిన్నదానిని నాకొర కిచ్చి దీనియందు సంతానము కలుగునట్లుగాను, మాకు
భాగ్యము గల్గునట్లుగా ననుగ్రహించెను

మూ॥ గృభ్యామితే సుప్రజాస్తాయ హస్తం మయాపత్యాజర
దప్తి ర్యధాసః భగో అర్యమా సవితా పురంధి ర్మహ్యం త్వా దుర్గా
ర్హపత్యాయ దేవాః॥

పదవి॥ గృభ్యా॥ తే॥ సుప్రజాస్తాయ॥ హస్తం॥ మయా॥ పత్యా॥ జరదప్తిః॥
యధా॥ అసః॥ భగః॥ అర్యమా॥ సవితా॥ పురంధిః॥ మహ్యం॥ త్వా॥ అదుః॥
గార్హపత్యాయ॥ దేవాః॥

టీక॥ పతా=పినిమిట్టినైన, మయా=నాతోగూడ, యధా=ఏప్రకారముగా
జరదప్తిః=ముసలితనమును, అసః=పొందెదవో, తథా=ఆ ప్రకారముగాను, సుప్ర
జాస్తాయ=యోగ్యమైనసంతానము కలుగుటకొరకు, తే=నీయొక్క, హస్తం=హస్త
మును, గృభ్యా=పట్టుకొనుచున్నాను, పురంధిః=విశేషమైనజ్ఞానముగల అర్యమా=
అర్యుడు, భగః=భగండు, సవితా=సవితృడు అనుపేర్లుగల దేవాః=దేవతలు,
గార్హపత్యాయ=గృహస్థాశ్రమముకొరకు, త్వం=నిన్ను, మహ్యం=నాకొరకు
అదుః=ఇచ్చిరి.

తా॥ ఓ చిన్నదానా నన్ను వివాహము చేసుకొని నే నంతపర్యంతము పార్వ
త్యదశను బొందియుండెదనో అంతపర్యంతము జీవించియుండుము. యోగ్యమైన
సంతానమును బొందుటకు నిన్ను బ్రాణిగ్రహణము చేసికొను చున్నాను. విషశే

మైన జ్ఞానముగలవారును దేవతలును ద్వాదశాదిత్యులలో నన్యతములు నగు భగవంతుడు అర్చకుఁడు, సవితృఁడు, నేను గృహస్థాశ్రమమును బొందుటకు నిన్ను నాకిచ్చు నట్లు ప్రేరేపణజేసిరి

మూ॥ తే హ పూర్వేజనాసో యత్ర పూర్వ వహోహితాః
మూర్ధన్వాన్ యత్రసాభ్యవ దేవేభ్య ఆతపతు॥

పదవి॥ తే । హ । పూర్వే । జనాస, । యత్ర । పూర్వవహః । హితాః । మూర్ధ ।
న్వాన్ । యత్ర ! సాభ్యవః । పూర్వ । దేవేభ్యః ॥ ఆతపతు॥

టీక॥ తేహ=అపూర్వోక్తమైన భగవంతు మొదలగువారును పూర్వవహః=వివాహమునకు బూర్వమందుగ రై నవారును, పూర్వేజనాసః=పూర్వ తై న తండ్రి మొదలగు మనుష్యులును=యత్ర, ఏ గార్హపత్య విషమై, హితాః=ప్రియత్నము కలవారై యుండిరో మూర్ధన్వాన్=ప్రధానుడైనవాడును, దేవేభ్యః =దేవతలకంటె పూర్వః, మొదటివాడును=భస్మావః, అదితి కుమారుఁడు వగు అగ్ని కుహోరుఁడు, యత్ర=ఏ గార్హపత్య. వేదముందు=ఆతపతు, ఆంతట బ్రకాశించుచుండునో॥

తా॥ ఏ గృహస్థాశ్రమము విషయమై చిన్నిదానియొక్క తండ్రిలు మొదల గువారును భగవంతు మొదలగు దేవతలును ప్రయత్నము జేయుచుండిరో దేవతల కంటె మొదటివాఁడును, ప్రధానుఁడును, అదితి కుమారుఁడు నగు అగ్ని కుహోరుఁడు ఏ వివాహవేదిక యందు బ్రకాశించుచుండునో యటువంటి గార్హపత్యాశ్రమమును గురించి భగవంతు మొదలగు దేవతలు నిన్ను నాకొరకిచ్చుచున్నారు. గాన నీహస్తమును గ్రహించు చున్నానని పూర్వముతో నశ్వయము.

మూ॥ సరస్వతి ప్రేద మవ సుభగే వాజినీపతి తాం త్వా
విశ్వశ్య భూతస్య ప్రగాయామ స్యగ్రితః॥

పదవి॥ సరస్వతి । ప్రేదం । అవ । సుభగే । వాజినీపతి । తాం । త్వా ।
విశ్వస్య । భూతస్య । ప్రేదం । గాయామసి అగ్రితః॥

టీక॥ సుభగే=ఓ సౌభాగ్యవంతురాలా వాజినీపతి=స్తోత్రములు, కలదానా సరస్వతి=సరస్వతీదేవీ! ఇదం=ఈపాణిగ్రహమును, ప్రావ=మిక్కిలిరక్షింపుము తాం=అపూర్వోక్తమయిన త్వాం=నిన్ను, విశ్వస్య=సమస్తమయిన, భూతస్య=జంతువులలో, అగ్రితః=ముందుగా, ప్రేదం=ప్రగాయామసి=స్తోత్రమును జేయుచున్నాము;

తా॥ భాగ్యవంతురాలవును, స్తుతింపబడుదానవునగు నో సరస్వతీ! ఈ వివాహమును మిక్కిలి రక్షింపుము: సమస్త భూతములలో నిన్నుచుందుగా ప్రోత్సహింపును జేయుచున్నాము.

మూ॥ య ఏతి ప్రదిశ సర్వా దిశోఽను పవమానః హిరణ్య హస్తా ఐరమృత స్స త్వా మన్మనసం కృణోతు॥

పదవి॥ యః । ఏతి । ప్రదిశః । సర్వా । దిశః । అను । పవమానః । హిరణ్య హస్తాః । ఐరమృతః । సః । త్వా । మన్మనసం । కృణోతు॥

టీక॥ హిరణ్యహస్తాః = భక్తులకు నిచ్చునట్టి బంగారము హస్తమందుఁ గల వాఁడును. ఐరమృతః = అన్నమును గలిగింపజేయు నగ్ని హోతునికి మిత్రుఁడును అగు, యః = ఏ, పవమానః = వాయువు, సర్వాః = సమస్తమైన, దిశః = దిక్కులను, ప్రదిశః = విదిక్కులను, అను = క్రమముగా, ఏతి = వ్యాపించుచున్నాడో, సః = అటువంటి వాయువు, త్వాం = నిన్ను, మన్మనసం = వాయుండు, మనస్సుగలదానిగా కృణోతు = చేయుఁగాక॥

తా॥ ఏ వాయువు భక్తులకు నిచ్చుకొరకు బంగారము హస్తమందుఁ గలవాడై తూర్పు మొదలగు దిక్కులయందు వ్యాపించి సంచరించు చున్నాడో, యన్నప్ర గుండగు నట్టి యగ్ని హోతునకు నేమిహితుండగు వాయువు నిన్ను నా యందెల్ల వృదు ప్రేమగలదానిగా జేయుఁగాక॥

మూ॥ ఏక మిషే విష్ణు స్త్వా న్వేతు । ద్వే ఊర్జే విష్ణు స్త్వా న్వేతు । త్రిణి వ్రతాయీ విష్ణు స్త్వా న్వేతు । చత్వారి మాయోభ వాయ విష్ణు స్త్వా న్వేతు పంచ పశుభ్యో విష్ణు స్త్వా న్వేతు । షడ్వతుభ్యో విష్ణు స్త్వా న్వేతు । సప్త సప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణు స్త్వా న్వేతు॥

పదవి॥ ఏకం । ఇషే । విష్ణు । త్వా । ఆను । ఏతు । ద్వే । ఊర్జే । విష్ణుః । త్వా । అను । ఏతు । త్రిణి । వ్రతాయ । విష్ణుః । త్వా । అను । ఏతు । చత్వారి । మయోభ వాయ । విష్ణుః । త్వా । అను । అను । ఏతు । పంచ । పశుభ్యః । విష్ణుః । త్వా । అను । ఏతు । షట్ । ఋతుభ్యః । విష్ణుః । త్వా । అను । ఏతు । సప్తభ్యః । హోత్రాభ్యః । విష్ణుః । త్వా । అను । యేతు॥

టీక॥ యేకం = ఒక యడుగున, ఇషే = అన్న సమృద్ధికలుగుటకొరకు, త్వా =

నిన్ను, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, అన్వేతు=అనుసరించి, నడచుగాక, ఊర్జే=బలముకలుగుటకొరకు ద్వే=రెండడుగులను, త్వా=నిన్ను, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, అన్వేతు=అనుసరించి నడచుగాక వృతాయ=కర్మముకొరకు, త్రిణి=మూడడుగులు, త్వా=నిన్ను, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, అన్వేతు=అనుసరించి, నడచుగాక, మయోభవాయ=కర్మసంబంధమయిన శుఖముకొరకు, త్వా=నిన్ను, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, అన్వేతు=అనుసరించి నడచుగాక, పశుభ్యః=పశుసమృద్ధికొరకు, పంచ=అయిదడుగులు, త్వా=నిన్ను, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, అన్వేతు=అనుసరించి నడచుగాక ఋతుభ్యః=ఋతుసంపత్తుల కొరకు, షట్=ఆరడుగులను, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, త్వా=నిన్ను, అన్వేతు=అనుసరించి నడచుగాక, సప్తభ్యః=యేడుగురైన, హోత్రాభ్యః=హోతలకొరకు, త్వా=నిన్ను, సప్త=యేడుగులను, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, అన్వేతు=అనుసరించి నడచుగాక.

తా|| ఓ చిన్నదానా ! నీవు వన్ననుసరించి నడువుము, విష్ణుమూర్తి నీవు నడచు మొదటియడుగువలన అన్నమును, రెండవయడుగువలన బలమును, మూడవయడుగువలన కర్మమును, నాలుగవయడుగువలన కర్మసుఖమును, అయిదవయడుగువలన పశుసమృద్ధిని, ఆగవయడుగువలన ఋతుసంపత్తును, యేడవయడుగువలన యజ్ఞమును జేయించుటకు హోత, పౌత్రాస్త, బ్రాహ్మణాచ్చంసి పోత, నేష్ట అచ్చావాక, అగ్నిధురి అను నేడుగురు ఋత్విక్కులను గలుగ జేయుగాక ||

మూ|| సఖా సప్తపదా భవ సఖాయా సప్తపదా బభూవ సఖ్యం తేగమేయగ్ం సఖ్యాత్తే మా యోషగ్ం సఖ్యా స్నే మా యోష్టా స్సమాయావ సంకల్పావహేసప్రియా రోచిష్టా సుమసన్య మానౌ|| ఇష మూర్త మభిసంవసానౌ సం నౌ మనాగ్ంసి సం వృతా సము చిత్తా న్యాకరం సా త్వ మ స్యమూహ మమూహ మస్మి స్వా త్వం ద్యౌ రహంపుథివీ త్వగ్ం రేతోఽహగ్ం రేతో భృ త్వ మ నోఽహ మస్మి వాక్త్వగ్ం సామాఽహ మస్త్వ త్వగ్ం సా మా మనువ్రతా భవ పుగ్ంసే పుత్రాయ వేత్తవే శ్రియే పుత్రాయ వేత్తవ ఏహి సూన్యతే||

పదవి|| సఖా | సప్తపదా | భవ | సఖాయా | సప్తపదా | బభూవ | సఖ్యం

తే । గమేయం । సఖ్యాత్ ॥ తే । మా । యోషం । సఖ్యాత్ । మే । మా । యోష్టా
సం । ఆయావ । సంకల్పాహై । సం ప్రియా । రోచిష్టా । సుమనస్యమానా । ఇషం ।
ఊర్జం । అభి । సంవసానా ॥ సం ॥ నా ॥ మనాని ॥ సం ॥ వ్రతాః ॥ సం ॥ ఉ ॥
చిత్తాని ॥ ఆకరం ॥ సా ॥ త్వం ॥ అసి ॥ ఆమః ॥ అహం ॥ ఆమః ॥ అహం ॥ అస్మి
సా ॥ త్వం ద్యౌః ॥ అహం పృథివీ! త్వం । రేతః । అహం । రేతోభృత్ । త్వం మనః
అహం ॥ అస్మి ॥ వాక్ ॥ త్వం ॥ సామ ॥ అహం ॥ అస్మి ॥ ఋక్ ॥ త్వం ॥
సామాం ॥ అనువృతా ॥ భవ ॥ పుంసే ॥ పుత్రాయ ॥ వేత్తవై ॥ శ్రియై ॥
పుత్రాయ ॥ వేత్తవే ॥ శ్రియై ॥ పుత్రాయా ॥ వేత్తవే యేహి ॥ నూన్యతే ॥

టీక॥ సప్తపదా = ఏడడుగులు కూడ నడచిన దానవై. సఖా = స్నేహితు
రాలపు. భవ = ఆగుము, సప్తపదా = ఏడడుగులు కూడ నడచిన మన మిద్దటము,
సఖాయా = స్నేహితులము, బధూవ = అయ్యెదము, తే = నీయొక్క, సఖ్యం = స్నేహ
మును, గమేయం = పొందెదను, తే = నీయొక్క, సఖ్యాత్ = స్నేహమువలన,
యోషం = వియోగమునుబొందను, మే = నాయొక్క, సఖ్యాత్ = స్నేహమువలన
యోష్టా = వియోగమును బొందకుము, సంప్రియా = పరస్పరముపేరుగలవారమై
రోచిష్టా = ఆనకూలమైన దాంపత్యముచే బ్రకౌళించువారమై, సుమనస్యమానా =
మంచునస్సుగులరమై, ఇషం = అన్నమును, ఊర్జం = బలమును, అభిసంవసానా =
కలసి యనుభవించువారమై, సమయావ = కలసికొందము, సంకల్పాహై = ఈ
కార్య విట్లు చేయవలయు నని యాలోనించుకొందము, నా = మనయొక్క,
మనాని = మనస్సులను, సమాకరం = కలసికొనినట్లుగా జేసికొందము, తథా = అప్రకౌ
రముగా, వృతాని = వ్రతములను, చిత్తాని = బాహ్యేంద్రియములను, సమాకరం = కలసి
కొనినట్లుగా జేసికొందము, త్వం = నీవు, సా = ఋగ్వేదము, అసి = అయితివి, అహం =
నేను, ఆమః = సామవేదము, అస్మి = అయితివి, అహం = నేను, ఆమః = సామవేదము
అస్మి = అయితివి, త్వం = నీవు, సా = ఋగ్వేదము, అస్మి = అయితివి, అహం = నేను,
ద్యౌః ఆకాశమునయిది, త్వం = నీవు పృథివీ = భూమి వైతివి, అహం = నేను, రేతః =
వీర్యమునుంచువాడను త్వం = నీవు రేతోభృత్ = రేతస్సును భరించుదానవు అహం =
నేను, మనః = మనస్సును అస్మి = అయితివి, త్వం = నీవు, వాక్ = వాక్కువు అసి = అయి
తివి. అహం = నేను, సామ = సామవేదము, అస్మి = అయితివి, త్వం = నీవు, ఋక్ =
ఋగ్వేదము అయితివి, సా = అటువంటి త్వం = నీవు, మాం = నన్ను గురించి, అను
వృతా = అనుకూలమైనవ్రతముగలవానివై, భవ = ఆగుము, నూన్యతే = సత్యవాక్కులు
గలదానా పుంసేవుత్రాయ వేత్తవై = పురుషసంతానమును పొందుటకొరకును, శ్రియై

పుత్రాయ వేత్తనే=భాగ్యముగలసంతానముపొందుటకొరకొరకః నువహి=ఇటురమ్ము

తా॥ ఓ చిన్నదానా ! మనముద్ధరము యేడడుగులు కూడ నడుచుట వలన స్నేహము గలవారమైతిమి. గనుక నీ స్నేహమును బొందితిని. నీ స్నేహమునుండి నిన్ను విడువను. నా స్నేహమునుండి నన్ను విడువకుము. మనమిద్దరము పరస్పరము ప్రేమగలవారమై యనుకూలమైన దాంపత్యము లభించుటచే బృకాశించు వారమై మంచి మనస్సులు గలవారమై సమానమైన యాహార బలములు గలవారమై యీ కార్వ మిట్లు చేయవలయునని యాలోచన జేసికొనుచు మన యుభయుల మనస్సుల నేకము చేసికొని ధర్మకార్యములను జేయుచుఁ గూడియుండుము, నేను సామవేదమును నీవు ఋగ్వేదమయితివి. అనఁగా ఋగ్వేదసామవేదములవలెనే యవి నాభావముగా నుండుము సంయోగక్రియలుబట్టి, యూర్ధ్వమందుండుటంజే నాకాశ సమానుండును, నీవుక్రిందుగనుండుటచే భూమితోసమానురాలవైతివి. నేను వీర్యము నుంచుహెడును. నీ వారేతస్సును గృహించుదానవు ఇంద్రియములో బృథానమై మనస్సు నేనైతిని. ఆమనస్సువలన రాబడినవాక్కు నీ వైతివి ఓ గోత్రవాగుల కానా! అటువంటి నీవు నేఁ జేయు ధర్మకార్యములకు ననుకూలమైనదానవైయుండుము. నీవలన భాగ్యముగలవారమారుని బొందవలయును గాన నిటురమ్ము॥

ఇతి కృతీయఖండ స్సమాప్తః

—♦ అథ చతుర్థఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ సోమాయ జనివిదే స్వాహా॥

పదవి॥ సోమాయ । జనివిదే ॥ స్వాహా॥

టీక॥ జనివిదే=వధువునుబొందిన, సోమాయ = చంద్రునికొరకు, స్వాహా=హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ ముందుగా ఈ వధువుని బొందిన చంద్రుని కొరకు ఆజ్యాగహవిస్సునిచ్చు చున్నాను.

మూ॥ గంధర్వాయ జనివిదే స్వాహా॥

పదవి॥ గంధర్వాయ । జనివిదే ॥ స్వాహా॥

టీక॥ జనివిదే= ఆచంద్రునియనంతర మివధువును బొందిన. గంధర్వాయ=విశ్వావసుడను గంధర్వునికొరకు, స్వాహా=హవిస్సునిచ్చుచున్నాను.

తా॥ చంద్రుఁడు పొందినపిమ్మట వధువును బొందిన విశ్వావసుడని గంధర్వునికొరకు హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ అగ్నేయే జనివిదే స్వాహా॥

పదవి॥ అగ్నేయే । జనివిదే । స్వాహా॥

టీక॥ జనివిదే=గంధర్వని యనంతరము వధువును బాందిన, అగ్నేయే=అగ్ని హోత్రునికొరకు స్వాహా=హావిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ గంధర్వని యనంతరము వధువును బాందిన యగ్ని హోత్రుని కొరకు హావిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ కన్యలా పితృభ్యోయతీపతిలోక మవ దీక్షామదాస్తస్వాహా॥

పదవి॥ కన్యలా । పితృభ్యః । యతీ । పతిలోకం । అవ । దీక్షాం । ఆదాస్తస్వాహా ॥

టీక॥ కన్యలా=కన్యక, పితృభ్యః = తండ్రిగృహములనుండి, పతిలోకం= భర్త వంశమును గురించి, యతీ = పెళ్ళుచున్నదై, దీక్షాం = కన్యకావ్రతమును, ఆవదాస్త=నూప్తిపొందించుచున్నది॥

తా॥ ఈ చిన్నది కన్యకావ్రతమును సమాప్తిని బాందించి వివాహమును చేసి కొని పిమ్మట తండ్రిగృహమునుండి పెనిమిటియొక్క గృహమునకు వెళ్ళుచున్నది.

మూ॥ పేత్రో ముంచాతి నాముత సుబద్ధా మముతస్కరత్ యదేయమింద్రో మీఢ్య సుపుత్రాసుభగా సతీ॥

పదవి॥ పే । ఇతః । ముంచాతి । న । అముతః । సుబద్ధాం । అముతః । కరత్ యథా । ఇమం । ఇంద్రో । మీఢ్యః । సుపుత్రా । సుభగా । సతీ ।

టీక॥ ఇంద్రో = ఓయింద్రుడా ! మీఢ్యః = వర్షముకురియజేయు, త్వం = నీవు, ఇమం=ఈ చిన్నదానిని, ఇతః=ఈ తండ్రిగృహమునుండి, ప్రముంచాతి = విడిచిపెట్టించును, అముతః = ఈ పెనిమిటిగృహమునుండి, సప్రముంచాతి = విడిచి పెట్టినపశుము, కింతు=ఇక నేమంటే, యథా=ఏ ప్రకారముగాను, ఇమం=ఈ స్త్రీ సుపుత్రా = మంచి కుమారులుగలదై, సుభగా=విశ్వశ్రమలుగలది, సతీ=అగునో తథా=ఆ ప్రకారముగాను, అముతః=ఈ పెనిమిటిగృహమందు, సుబద్ధాం = అనురాగముచే బంధింపబడినదానిగా, కరత్ =చేయును.

తా॥ వర్షము కురిపించి సస్యములను వృద్ధిపొందించునట్టి యొ యింద్రుడా, ఈ చిన్నదానిని వివాహము చేసికొనినపిమ్మట బుట్టినింపై నపేక్షలేనిదానిగాను,

తేనిమిటిగృహమునందే యశేతుగలిగి శ్రేయగలదానిగాను యోగ్యులైన తనయులు గనబానిగాను భాగ్యముగలదానిగాను జేయుము.

మూ॥ ఇమాం త్వమింద్రో మిథ్యో సుపుత్రాగ్ం సుభగాం* దశా స్యాంపుత్రా నాదేహి పతిమేకాదశం కృధి॥

* కురుకృణుఇతివాపాఠః

ప॥ ఇమాం । త్వం । ఇంద్రో । మిథ్యో । సుపుత్రాః । సుభగాం । కురు దశ । అస్యాం । పుత్రాః । ఆధేహి । పతిం । ఏకాదశం । కృధి ॥

టీక॥ ఇంద్రో = ఓ ఇంద్రుడా! మిథ్యో = వర్షము కురియించేయు, త్వం = నీవు, ఇమాం = ఈ చిన్నదానిని, సుపుత్రాం = యోగ్యమయిన తనయులుగలదాని గాను, సుభగాం = భాగ్యముగలదానిగాను. కురు = చేయుము, అస్యాం = ఈ స్త్రీ యందు, దశ = పదుగురైన, పుత్రాః = తనయులను, ఆధేహి = ఉంచుము, పతిం = పెనిమిటివైన, మాం = నన్ను, ఏకాదశం = పదున్నకొండవవానిగా, కృధి = చేయుము.

తా॥ ఓ యింద్రుడా! ఈ స్త్రీని యోగ్యమయిన తనయులు గలదాని గాను భాగ్యము గలదానిగాను చేసి దీనియందు దీర్ఘాయుష్మతులైన పదుగురు తన యులను గలుగజేసి పుత్రులయొక్క సంఖ్యచే బదునొకండవ వానిగానని నన్ను తీవ్రపజేయుము.

మూ॥ అగ్ని రైతు వ్రధమో దేవతానాగ్ం సో వైస్య ప్ర జాం ముంచతు మృత్యుపాశాత్ తదయగ్ం రాజా వరుణో న మస్య తాం యధేయగ్ం స్త్రీ పాత్ర మఘం న రోదాత్ ॥

పదవి॥ అగ్నిః । ఆ । ఏతు । ప్రధమః । దేవతానాం । సః । అస్యై । ప్రజాం ముంచతు । మృత్యుపాశాత్ । తత్ । ఆయం । రాజా । వరుణః । అసు । మస్య తాం । యధా । ఇయం । స్త్రీ । పాత్రం । అఘం । న । రోదాత్ ॥

టీక॥ దేవతానాం = దేవతలలో, ప్రధమః = మొదటివాడైన, అగ్నిః = అగ్ని చోక్రుడు, ఏతు = వచ్చుగాక, సః = ఆ అగ్నిచోక్రుడు, అస్యై = ఈ చిన్న దానియొక్క ప్రజాం = సంతానమును, మృత్యుపాశాత్ = మృత్యుసంబంధమైన తాటి వలన, ముంచతు = విడిచిపెట్టించుచుగాక, అనగా బహుకాలము జీవించియుండునట్లు చేయుచుగాక, ఇయం = ఈ, స్త్రీ = అడుది, యధా = ఏ ప్రకారముగా, మోచితా = మృత్యువువలనవిడిచిపెట్టించబడనిదై, పాత్రం = పుత్రసంబంధమైన, అఘం = వ్యసన మునుగురించి, నరోదాత్ = దూషించదో, ఆయం = ఈ, రాజా = రాజును, వరుణః =

వరుణ దేవుడును, తత్=ఆ యిన్నిచే జేయబడిన కార్యమునే, అనుమన్యతాం= అంగీకరించుగాక॥

తా॥ జీవతలలో మొదటివాడగు యిన్నిహోత్రుఁ వచ్చి యీ చిన్నదియు యీ చిన్నదానియొక్క సంతానమును మృత్యువుకు జెందకుండునట్లుచేసి యీమెకు పుత్రసంబంధములున దుఃఖమును గలుగ కుండునట్లు జేయుఁగాక, ప్రధువగు వరుణ దేవుడును అిన్నిహోత్రునిచే జేయబడిన యాకార్యమునే అంగీకరించుఁగాక

మూ॥ ఇమా మగ్ని స్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజా మస్యై నయతు దీర్ఘమాయః! అశూన్యోపస్థా జీవతా మస్తు మాతా పౌత్ర మానంద మభిప్రబుధ్యతా మియం॥

పదవి॥ ఇమాం॥ అగ్నిః॥ స్త్రాయతాం॥ గార్హపత్యః॥ ప్రజాం॥ అస్యై॥ నయతు॥ దీర్ఘం॥ ఆయుః॥ అశూన్యోపస్థా॥ జీవతాం॥ అస్తు॥ మాతా॥ పౌత్రం॥ అనందం॥ అభి ప్రి॥ బుధ్యతాం॥ ఇయం॥

టీక॥ గార్హపత్యః = వివాహసంబంధమయిన, అగ్నిః = అగ్నిహోత్రుఁడు, ఇమాం=ఈస్త్రీని, స్త్రాయతాం=రక్షించుఁగాక, అస్యై=ఈ చిన్నదానియొక్క ప్రజాం = సంతానమును, దీర్ఘం = విశేషమయిన, ఆయుః = ఆయుర్దాయమును, నయతు=పొందించుఁగాక, ఇయం=ఈ స్త్రీ, అశూన్యోపస్థా=పుత్రులచే నలంకరింపబడిన తొడలుగలదై, జీవతాం = చిరకాలము జీవించి యుండు పుత్రులకు, మాతా=తల్లి, అస్తు=ఆగుంఁగాక, ఇయం=ఈ స్త్రీ, పౌత్రం=పుత్రసంబంధమైన, అనందం=సంతోషమును, అభిప్రబుధ్యతాం=పొందుఁగాక॥

తా॥ వివాహసంబంధమయిన యిన్నిహోత్రము ఈ చిన్నదానిని ఈ చిన్నదానికి గలుగుసంతానమును దీర్ఘాయుర్దాయమొసఁగి రక్షించుగాక. ఈ చిన్నదానియొక్క తొడలు తనయులజే నలంకరింపఁజేడుగాక. ఈ చిన్నదాని సంతానము చిరకాలము జీవించి యుండుటచే తిత్సంబంధమయిన సంతోషమును ఈ చిన్నదియెల్లప్పుడు పొందుచుండుఁగాక.

మూ॥ మా తే గృహే నిశి ఘోష ఉత్తా దవ్యత్ర త్వ ద్విదత్య స్సంవి శంతు మా త్వం విశే శ్యుర ఆపథిష్టా జీవపత్ని పతి లోకే విరాజ పశ్యంతి ప్రజా గ్ం మమనస్యమానాం॥

పదవి॥ మా॥ తే॥ గృహే॥ నిశి॥ ఘోషః॥ ఉత్తాత్॥ అవ్యత్ర॥ త్వత్॥

రుదత్యః । సం । విశంతు । మా । త్వం । విశేః । ఉరః ॥ ఆవదిష్టాః ॥ జీవపత్నీ
పతిలోకే విరాజ ॥ పశ్యంతీ ॥ ప్రజాం ॥ సుమనస్యమానాం ॥

టీక॥ తే = నీయొక్క, గృహే = గృహమునందు, నిశి = రాత్రియందు,
ఘోషః = రోదనధ్వని, మోఢాత్ = పుట్టకుండుఁగాక, రుదత్యః = వీడ్చునట్టిస్త్రీలు,
త్వత్ = నీకంటె, అన్యత్ర = మరియొక స్థలమందు, సంవిశంతు = నివసించుటగాక,
త్వం = నీవు, విశేసే = తలవిరియబోసికొనినదానవై, మావష్టా = కొట్టుకొనకుము,
జీవపత్నీ = జీవించియుండు పెనుమిటిగలదానవై, పతిలోకే = పెనుమిటియొక్క
గృహమునందు, సుమనస్యమానాం = తేమంగల, ప్రజాం = సంతానములు, పశ్యంతీ =
చూచుచున్నదానవై, విరాజ = ప్రకాశించుము ॥

తా॥ ఓ చిన్నదానా! మన గృహముందు రాత్రియందైనని రోదనధ్వని పుట్ట
కుండుఁగాక. రోదనము చేయువారైన నుండిరేని వారు నీవుండుచోటున నుండక
దూరముగా మరియొకస్థలమందుండుఁగాక. నీవు తల విరియబోసికొనియే కార
ణముచేత నైనను వక్షస్థలమును గొట్టుకొనకుము. యోగ్యమయిన సంతానమునుబొంది
యీ సంతానమును జరకాలము జేవించునందు పెనుమిటిని జూచి సంతోషించుచు
బ్రకాశించుచుండుము.

యా॥ ద్యౌ స్తే పృష్ఠగ్ం రక్షతు వాయు రూరూ ఆశ్వినౌ చ స్రవం ధయం
తగ్ం సవి తాభిరక్షతు ॥ అవాససః పరిధానా ద్బృహస్పతి ర్విశ్వేదేవా అభిర
రక్షంతు పశ్చాత్ ॥

పదవి॥ ద్యౌః । తే ! పృష్ఠం । రక్షతు । వాయుః । రూరూ ॥ ఆశ్వినౌ । చ ॥
స్రవం ॥ ధయతం ॥ సవితా ॥ అభి ॥ రక్షతు ॥ ఆ ॥ వాససః ॥ పరిధానాత్ ॥ బృహ
స్పతిః । విశ్వే । దేవాః । అభి । రక్షంతు । పశ్చాత్ ॥

టీక॥ తే = నీయొక్క, పృష్ఠం = వెనుకటిభాగమును, ద్యౌః = ఆకాశము,
రక్షతు = రక్షించుఁగాక, వాయుః = వాయువు, తే = నీయొక్క, రూరూ = తొడలను
రక్షతు = రక్షించుఁగాక, ఆశ్వినౌచ = ఆశ్వినీదేవతలు, స్రవం = స్రవములను, రక్ష
తాం = రక్షించుఁగాక. సవితా = నూర్పుండు, ధయంతం = కుమారుని, అభిరక్షతు =
రక్షించుఁగాక, బృహస్పతిః = బృహస్పతి, పరిధానాత్ = ధరించిన, అవాససః = వస్త్ర
మువలనః (వస్త్రమును) అభిరక్షతు = రక్షించుఁగాక, విశ్వదేవాః = విశ్వదేవతలు,
పశ్చాత్ = వెనుకటిభాగమును, అభిరక్షంతు = రక్షించుఁగాక

తా|| ఓ చిన్నదానా! నీ కటిప్రదేశమును అకాశమును, తొడలను వాయువును, స్తనములను అశ్వినీదేవతలును, కుమారుని నూర్యుఁడు ధరించిన వస్త్రమును బృహస్పతియు, వెనుకభాగమును విశ్వేదేవతలును రక్షింతురుగాక :

మూ|| అప్రజస్తాం పాత్రమృత్యుం పాప్యాన ముత వాఽఘం శీష్ణక్ సస్రిజమి వోన్మృచ్య ద్విషదభ్యః ప్రతిముంచామి పాశం||

పదవి|| అప్రజస్తాం । పాత్రమృత్యుం । పాప్యానం । ఉత । వా । అఘం । శీష్ణక్ । సస్రిజం । ఇవ । ఉన్మృచ్య । ద్విషదభ్యః । ప్రతిముంచామి । పాశం||

టీక|| అప్రజస్తాం=సంతానము లేకపోవుటను, పాత్రమృత్యుం, పుత్రసంఘం ధమయినమరణమును, పాప్యానం=పాపమును, ఉత=ఇంతియేకాదు, అఘం=పాపము వల్లనైనవ్యసనమును, శీష్ణః=శిరస్సునుండి, స్రజమివ=మాలికనువలెనే, ఉన్మృచ్య=తీసి, ద్విషదభ్యః, శత్రువులకొరకు, పాశమివ=పాశమునువలెనే, ప్రతిముంచామి=విడిచిపెట్టించుచున్నాను.

తా|| సంతానము లేకపోవుటయు పుత్రులు కలిగి నశించుటయు మఱియు నితరమయిన పాపముగాని అపాపనిమిత్రమయిన వ్యసనముగాని మొదలగు నే దోషములు కలవో యట్టి దోషములను శిరస్సునుండి మాలికనుతీసి వృక్షము మొదలగు వానియందుంచినరీతిగా బంధించునట్టి త్రాటినివలెనే నా శత్రువుల కొరకు విడిచిపెట్టుచున్నాను.

మూ|| ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవ మద్యా చ మృడయ త్వా మవస్య రాచకే||

పదవి|| ఇమం । మే । వరుణ ॥ శ్రుధి ॥ హవం । అద్య । చ । మృడయ । త్వాం । అవస్యః । ఆచకే||

టీక|| వరుణ=ఓ వరుణుడా ! మే=నాయొక్క, ఇమం=ఈ, హవం=పిలుపును, శ్రుధి=నిశ్చయ, అద్యాచ=ఇప్పుడే, మృడయ=సుఖపెట్టుము, అవస్యః=రక్షణమును గోరినవాడైనై, త్వాం=నిన్ను, ఆచకే=స్తోత్రము జేయుచున్నాను

తా|| ఓ వరుణదేవుడా ! నేను నిన్ను పిలుచునట్టి పిలుపును విని నన్నిప్పుడే సుఖపెట్టుము. నన్ను రక్షించుటకొరకు నిన్ను స్తోత్రము చేయుచున్నాను.

మూ|| త త్వా యామి బ్రహ్మణా వందమాన స్త దాశాస్తే యజమానోహ

విర్భిః । అహేడ మానో వరుణేహ బోధ్యురశగ్ంస మాన ఆయుః ప్రమోషీః॥

పదవి॥ తత్ । త్వా ॥ యామి । బ్రహ్మణా । వందమానః । తత్ । ఆశాస్తే ।
యజమానః । హవిర్భిః । అహేడమానః । వరుణ । ఇహ । బోధి । ఉరుశంస । మా
నః । ఆయుః । ప్రమోషీః॥

టీక॥ వరుణ = వరుణుడా ! ఉరుశంస = అనేకులు స్తోత్రము చేయఁదగిన
వాఁడా ! నః = మాయొక్క ఆయుః = ఆయుర్దాయమును, మా ప్రమోషీ = హీన
పరపకుము, అహేడమానః = కోపములేని వాడవై, ఇహ = ఈ కర్మమునందు, నే జే
యుస్తోత్రమును, బోధి = తెలిసికొనుము, తత్ = అనంతరము, త్వా = నిన్ను, యామి =
నా యభిలాషములను కోరుచున్నాను, యజమానః = యజమానుఁడు, బ్రహ్మణా =
వేదముచేతను, వందమానః = నమస్కరించు చున్న వాడై హవిర్భిః = అజ్ఞాదిహవి
స్సులదే దృష్టిపఱుచుచు, తత్ = నే గోరునట్టి దానినే, ఆశాస్తే = కోరుచున్నాడు

తా॥ అందరచేగొని యాడదగిన యౌవరుణుడా ! మా యాయుర్దాయమును
భంగపఱుపకుము. మేము చేయునట్టి కర్మములయందు మా పిలుపును గోపములేని
వాడవై వినుము. అనంతరము నా మనస్సునందుండు కోరికలను వేడుచున్నాను.
కర్మములను చేయు ప్రతియజమానుఁడును నేగోరునట్టిదానినే కోరుచున్నాడు.

మూ॥ త్వ నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాత్ దేవస్య హేడో వయాసిసీష్టః
యజిష్ఠో వహ్నితమ శోశుచానో విశ్వాద్యేషాంసి ప్రముముగ్ధి
అస్మత్॥

పదవి॥ త్వం । నః । అగ్నే । వరుణస్య । విద్వాత్ । దేవస్య । హేడః । అవ
యాసిసీష్టః । యజిష్ఠః । వహ్నితమః । శోశుచానః । విశ్వాద్యేషాంసి । ప్రముముగ్ధి
అస్మత్॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుడా ! దేవస్య = దేవుఁడైన, వరుణస్య = వరుణు
నకు, నః = మావిషయమై యత్ = ఏ, కోధి = కోపముకలదో, తం = ఆకోపమును
అవయాసిసీష్టః = మృత్యువులాగునఁ జేయుము, యజిష్ఠః = మిక్కిలి పూజింపఁబడిన
వాడవై, వహ్నితమః = హవిస్సులను మోయుచున్నవాడవై, శోశుచానః = మిక్కిలి
ప్రకాశించుచు, విశ్వాద్యేషాంసి = శతువులకు మా యందుండన్ని విరోధములను
అస్మత్ = మావలన, ప్రముముగ్ధి = విడిచిపెట్టించుము.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! వరుణదేవునకు మా మందుండు కోపమునుబో
గొట్టుము. యజ్ఞాదికొర్యములయందు బూజింపఁబడువాడవును, దేవతలహవిస్సును

మాయుచుండెడివాడవును, మిక్కిలి ప్రకాశించువాడవును నగునీవు శత్రువులు మారుఁ జేయు విరోధ కార్యములు మమ్ములను బొందక వృథమగునట్లు చేయు చుండుము,

మా॥ స త్వ నోఽ అగ్నేఽవమో భ వోతీనేదిప్తః అస్యా ఉపసో వ్యుష్టే
అవయత్వ నో వరుణం రరాణో వీహి మృడీకం సుహవో న ఏధి॥

పదవి॥ సః । త్వం । నః । అగ్నే । అవమః । భవ । ఊతీనేదిప్తః । అస్య ।
ఉపసః । వ్యుష్టే । అవయత్వనః । వరుణం । రరాణః । వీహి । మృడీకం । సుహ ।
వః । నః । ఏధి॥

టీక॥ అగ్నే=ఓయగ్నిహోతుడా! అవమః=దేవతలలో మొదటివాడవును
సః=ఆ పూర్వోక్తమైన, త్వం=నీవు, నః=మాయొక్క, ఊతీనేదిప్తః=రక్షించుటచే
సూరిపమందుండువాడవై, భవ=ఆగుము, అస్య=ఈ, ఉపసః=పాత్రకాలము
యొక్క, వ్యుష్టే=ఆవిర్భావము కలిగియుండఁగా అనఁగా నిష్పడేఅనుట, రక్ష=
రక్షింపుము, వరుణం=వరుణుని, అవయత్వ=కోపము వదలువానిగాఁ జేయుము,
నః=మారకకు, రరాణః=ఇద్దముల నిచ్చుగాక, మృడీకం=సుఖపెట్టువానిస్వను,
వీహి=భక్షించుగాక, సుహవః=మంచి వాహనము గలవాడవై వచ్చి, నః=మమ్ము
లను, ఏధి=వృద్ధిపొందించుము॥

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! దేవతలలో మొదటివాడవును ఆప్రసిద్ధమైన
నీవు మమ్ములను రక్షించుట కొరకు ఎల్లప్పుడు మావద్ద నుండుము, వరుణుని
మాయంబు గోపము లేనివానిగాఁ జేయుము. యజ్ఞదులయగు మేమిచ్చునట్టియా
జ్యాడిహవిక్కును భుజయించి మంచి వాహనముగల వాడవై వచ్చి సూర్యులను
నిండింపుము.

మా॥ త్వ మగ్నే అయా స్యయాస నృనసా హితః అయాసన్ హవ్యమూహి
షేఽయా నో ధేహి భేషజం॥

పదవి॥ త్వం । అగ్నే । అయాః । అసి । అయాః । సకా । మనసా । హితః ।
అయాః । సకా హవ్యం మూహిషే । అయాః । నః । ధేహి । భేషజం॥

టీకః అగ్నే=ఓ యగ్నిహోతుడా! త్వం=నీవు, అయాః=భక్తులచే బొంద
దగినవాడవై, అసి=అయి'వి, అయాస్య=భక్తులచే బొందదగిన వాడవగుచు

32 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రసాతకః

మనసా = మనస్సుచేత, హితః = ధానింపఁ బడుచున్నావు, అయాస్క = భక్తులచే బొందదగినవాఁడవగుచు, హవ్యం = మావంటివారిచే నియ్యఁబడెడి యాజ్యాదిహవిస్సును, ఊహిషే = దేవతలకొరకు మోసీకొని పోవుచున్నాను, అయాః = భక్తులచే బొందదగిననీవు, నః = మాకొరకు, భేషజం = దుఃఖ నివృత్తికరమయిన యౌషధమును ధేహి = కలుగఁజేయుము.

తా|| ఓ యగ్ని హోతుఁడా ! నీవు భక్తులచే బొంద దగినవాఁడవు గావనిన్ను మేము మనస్సుచే ధ్యానించు చున్నాము. మాచే నియ్యఁబడు అజ్యాది హవిస్సును దేవతలకొఱ కిచ్చినట్టివాఁడవు. దుఃఖనివృత్తికరమైన మందును మాకు గలుగఁజేయుము.

ఇతి చతుర్థఃఖండ సమాప్తః.

—♦ పంచమఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ|| ఆతిష్ఠేమ మశ్మా న మశ్వేవత్స్వగ్న్ స్థిరా భవ । అభి తిష్ఠ పృతన్యత సహస్వ పృతనాయతః ॥

పదవి|| ఆతిష్ఠ ॥ ఇమం । అశ్మానం । అశ్మా । ఇవ । త్వం । స్థిరా ॥ భవ ॥ అభి ॥ తిష్ఠ । పృతన్యతః ॥ సహస్వ ॥ పృతనాయతః ॥

టీక|| ఇమం = ఈ, అశ్మానం = రాతిని, ఆతిష్ఠ = అధిష్ఠించుము, త్వం = నీవు, అశ్వేవ = రాయకవిధినే, స్థిరా = శాశ్వతమైనదానవై, భవ = ఉండుము, పృతన్యతః = యుద్ధముచేయుఁగోరికగలవారిని, అభితిష్ఠ = ఎదుర్కొనుము, పృతగాయతః = యుద్ధము జేయుచుండెడివారిని, సహస్వ = సహించుము.

తా|| ఓ చిన్నదానా ! నీవు ఈ రాతిని నధిష్ఠించుము. నీవు రాయవలెనే శాశ్వతముగా నుండువు. యుద్ధము చేయువారల నెదుర్కొని యా యార్భాటమును సహించి యుద్ధముచేయుము.

మూ|| ఇయం నా క్షుపబూతే కుల్పా న్యావపంతికా ॥ దీర్ఘా యురస్తు మే పతి ర్జీవాశు శరద శృతం

పదవి|| ఇయం । నారి । ఉప । బూతే । కుల్పాని । ఆవపంతికా । దీర్ఘాయాః ॥ అస్తు । మే । పతిః । జీవాతు । శరదః । శతం ॥

టీక|| ఇయం = ఈ, నారి = స్త్రీ, కుల్పాని = పేలాలను, ఆవపంతికా = హోమమును చేయుచున్నదై, మే = నాయొక్క, పతిః = పెనిమిటి, దీర్ఘాయాః =

చిరాయువు గలవాడై, అష్ట=అగుఁగాక, శతం=నూరైన, శరదః=సంవత్సరములను జేవాతు = బృతికి యుండుఁగాక, ఇతి=ఈలాగునని, ఉపబృతే=పలుకుచున్నది.

తా|| ఈ చిన్నది పేలాలను హోమము చేయుచు నాథర్త చిరాయుగలవాడై నూలు సంవత్సరముల పర్యంతము జీవి చి యుండవలయు నని మనంబునఁదలంచుచున్నది.

మూ|| తుభ్య మగ్రే పర్యవహ స్ఫుర్యం వహతు నాచనా || పునః పతిభ్యో జాయాం దా అగ్నే ప్రజయా సహ||

పదవి|| తుభ్యం । అగ్రే ॥ పర్యవహః । నూర్యాం । వహతునా । సహ । పునః పతిభ్యః । జాయాం దాః అగ్నే ప్రజయా సహ॥

టీక|| అగ్నే=ఓ యగ్ని హోతుడా ! తుభ్యం=నీకొరకు, అగ్రే=ముందుగా, నూర్యాం=వివాహోద్దిష్టాన దేవతయగు నూర్యయనుదానిని, వహతునాసహ=పితృకుల మంగుండివచ్చినదానితో గూడ పర్యవహః=ఇచ్చిరి, పునః=ఇత్సవడు, పతిభ్యః=పెనిమిటివైననాకొరకు, ప్రజయాసహ=సంతానముతోఁగూడ జాయాం=భార్యగా, దాః=ఇచ్చు:

తా|| ఓ యగ్ని హోతుడా ! ఈ చిన్నదానిని దండి మొదలగువారు వివాహోద్దిష్టానదేవతయగు నూర్యయనుదేవతతో గూడ భార్యమందు నీ కిచ్చిరి. ఇప్పుడీ చిన్నదానిని నాకు భార్యగాఁ జేసి దీనియందు నా వలన సంతానము పొందునట్లు చేయుము.

మూ|| పునః పత్ని మగ్ని రదా దాయుషా సహ వర్చసా దీ ఘాయురస్యా యః పతి స్స ఏతు శరద శతం॥

పదః|| పునః । పత్నిం । అగ్నిః । అదాత్ । ఆయుషా । సహ । వర్చసా । దీఘాయుః । అస్యాః । యః । పతిః । సః । ఏతు । శరదః । శతం ॥

టీక|| పునః=తిరిగి, అగ్నిః = అగ్ని హోతుఁడు, ఆయుషా=ఆయుర్దాయము తోడను, వర్చసా హ=వర్చస్సుతోడను, పత్నిం=భార్యము, అదాత్=ఇచ్చుగాక అస్యాః=ఈ స్త్రీ మొక్క, యః=ఏ, పతిః=పెనిమిటిగలడో, సః=అతఁడు, దీఘాయుః=చిరకాలా యుర్దాయము గలవాడై, శతం=నూరైన, శరదః=సంవత్సరములు ఏతు=జీవించియుండుగాక.

తా|| అగ్ని హోతుఁడు ఈచిన్నదానిని దీఘాయువు కంటి గలదానిగాజేసి

34 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రపాఠకః

తిరిగి నాకొరకు భార్యగా నిచ్చుగాక. ఈచిన్నదానియొక్క పెనిమిటియు చిర కాలాయువు గలిగి నూఱుసంవత్సరముల పర్యంతము జీవించుచుండుగాక.

మూ॥ విశ్వాః ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ అతి గాహే మహి ద్విషః॥

పదవి॥ విశ్వాః । ఉత । త్వయా । వయం । ధారాః । ఉదన్యాః । ఇవ । అతిగాహేమహి । ద్విషః

టీక॥ ఉత = ఇంతేకొను, అగ్నే = ఓ యగ్ని హోతుడా! వయం = మేము, త్వయా = నీ సహాయముతోగూడిన వారమై, వృషదభాయః = యెడ్లు మొదలగునవి, ఉదన్యాః = జలసంబంధ మయిన, ధారాః ఇవ = ప్రవాహములనువలెనే, విశ్వాః = సమస్తమైన, ద్విషః = శత్రువులను, అతిగాహేమహి = అతిక్రమించి యుండఁగలము.

తా॥ ఓ యగ్ని హోతుడా! మేము నీ సహాయముగలవారమై యెడ్లు మొదలగునవి జలప్రవాహములను వలెనే సమస్తమయిన శత్రువులను లక్ష్యము చేయక అతిక్రమించి యుండఁగలము.

మూ॥ ఆత్తిష్ఠే మామ శ్శాన మశ్చేవ త్వగ్ స్థిరా భవ॥

ఈ సుంత్రమునకు గతంబున ఆర్థము మొదలగునవి చెప్పబడియుండెను.

మూ॥ అర్వమణం ను దేవం కన్యా అగ్ని మయక్షత । స ఇమాం దేవో అధర్వః ప్రేతో ముంచాతి నాముత సుబధ్దా మముత స్కరత్ ॥

పదవి॥ అర్వమణం । ను । దేవం । కన్యాః । అగ్నిం । అయక్షత । సః । ఇమాం । దేవః । అధర్వః । ప్ర । ఇతః । ముంచాతి । న । అమృతః । సుబధ్దాం ॥ అమృతః । కరత్ ॥

టీక॥ అర్వమణం = శిశువుగా సంపరించునట్టి, అగ్నిందేవం = అగ్ని దేవుని, కన్యాః = స్త్రీలు, పూర్వం = మునుపు, అయక్షత = వూజించిరి, అధర్వః = హింసించునది, సః = ఆ, దేవః = అగ్ని దేవుఁడు, ఇమాం = ఈ స్త్రీని ఇతః = ఈ తండ్రి గృహమునుండి, ముంచాతి = విడిచిపెట్టించుగాక, అమృతః = భర్త గృహమువలన, సముంచాతి = విడిచి పెట్టింపకుండుగాక, కింతు = ఇకనేమని, అమృతః = పెనిమిటిగృహమువందు, ఇమాం = ఈ స్త్రీని, సుబధ్దాం = మిక్కిలి అనురాగము గలవానిగా, కరత్ = చేయుగాక.

తా॥ పూర్వమందు శ్రీలు అగ్నిహోతుని బూజించి తమ కిష్టమైనభర్తలను బొందిరి. లోకోపకారకుడైనట్టి యగ్నిహోతుఁ డీ చిన్నదానిని వివాహమైన ఁమ్మటఁ దండ్రీగృహమునం దపేక్షవదిలించి భర్తృగృహమునకుఁజంపి యచ్చటనే విశేషసురాగము గలదాతిగాఁ జేయుచుండుఁగాక.

మూ॥ తుభ్య మగ్రేపర్యవహా ॥౯॥ పునః పత్నీ మగ్ని రదా త్ ॥౧౦॥ విశ్వా ఉత త్వయా వయం ॥౧౧॥ ఆతిష్ఠేమమ స్మానమ శ్చైవ త్వగ్ స్థిరా భవ॥

ఈ మంత్రములకు అర్థము మొదలగునవి మున్ను చెప్పబడినవి.

మూ॥ త్వ మర్యమా భవసి యత్క-నీనాం నామ స్వధావ త్వర్యం బిభర్షి అంజతి వృక్షం సుధితం న గోభి ర్య ద్దంపతి సమ ససా కృణోషి॥

పదవి॥ త్వం । అర్యమా ॥ భవసి ॥ యత్ ॥ కనీనాం ॥ గామ ॥ స్వధావత్ స్వర్యం ॥ బిభర్షి ॥ అంజతి ॥ వృక్షం ॥ సుధితం ॥ న ॥ గోభిః ॥ యత్ ॥ దంపతీ ॥ సమససా ॥ కృణోషి.

టీక॥ యత్=ఏ హేతువువలన, కనీనాం=కన్యకలకు, స్వధావత్=ఆన్న యుక్తమైన, స్వర్యం=స్వర్గఫలమును, బిభర్షి=భరించితివో, తత్=ఆహేతువువలన, త్వం=నీవు, అర్యమా=దాతవు, భవసి=ఆయుయంటివి, యథా=ఏప్రకారముగాను గోభిః=ఆజ్యానులచేత, వృక్షం=వృక్షము, నసుధితం=వృద్ధిపొందదో, వృక్షం=వృక్షము జలన=జలమిచేత, యథా=ఏ ప్రకారముగాను. అంజతి=తడుపురుషో, యత్= ఏ హేతువు వలన, దంపతి = భార్యా భర్తలను, సమససా = సమాన మనస్సు గలవారినిగా, కృణోషి = చేయుచున్నావో, తత్=ఆ హేతువువలన నీవు దాతవు.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! ఏ హేతువువలన శ్రీలును మేమును స్వధా వ్యాహా శబ్దయుక్తములైన నావినులు స్వర్గము నీయాధీనములైనవో వృక్షము ఆజ్యానులచే బెరుగక జముచే నేరీతిఁ బెరుగునో ఆ తిరుగా నెట్లు దంపతులను అన్యోన్యాను వాగము గలవారినిగాఁ జేయుచున్నావో ఆ హేతువువలన నీవు దేవతలలో దాతవై యుంటివి.

మూ॥ తుభ్య మగ్రే పర్యవహా ॥౧౪॥ పునః పత్నీ మగ్ని రదాత్ ॥

మూ॥ విశ్వా ఉత త్వయా వయం॥

ఈ మంత్రములకు అర్థాదులు మున్నె చెప్పబడినవి.

మూ॥ ప్ర త్వా ముంచామి వరుణస్య పాశా ద్వేన త్వాబ ధ్నా త్వవితా సుకేతః । ధాతు శ్చ యోనా సుకృతస్య లోకేస్యోనం తే సహ పత్యా కరోమి॥

పదవి॥ ప్ర । త్వా । మితచామి । వరుణస్య । పాశాత్ । యేన । త్వా । అభధ్నాత్ । సవితా । సుకేతః । ధాతుః । చ । యోనా । సుకృతస్య । లోకే । స్యోనం । తే । సహ । పత్యా । కరోమి॥

టీక॥ సవితా=అన్నింటిని ప్రేరేపణ జేయువాడును, సుకేతః=మంచిచిత్తము గలవాడునగు వరుణుడు, యేన=ఏ పాశముచే, త్వా=నిన్ను, అబధ్నాత్=బంధించెనో, వరుణస్య=వరుణదేవునియొక్క, తస్మాత్=ఆ, పాశాత్=రజ్జువువలన, త్వా=నిన్ను, ప్రముంచామి=విడిచిపెట్టించుచున్నాను, సుకృతస్య=పుణ్యమునగు యోనా=కొరణమైన, ధాతుః=బ్రహ్మయొక్క, లోకే=లోకమునందు, పత్యా=పెనిమిటివైన, మయాసహ=నాతోగూడ, తే=నీకు, స్యోనం=సుఖకరమగుస్థానమును. కరోమి=చేయుచున్నాను.

తా॥ ఓ చిన్నదానా ! వరుణదేవుండేపాశముచే నిన్ను బంధించెనో యట్టి పాశమునుండి నిన్ను వదలించుటగా ఈ త్రాగిని విప్పుచున్నాను గాన కల్మష రహితులమై మన మిద్దరము పుణ్యములచే సుఖమును గలుగఁ జేయునట్టి బ్రహ్మలోక మునందు వసింపఁగలము.

మూ॥ ఇమం విష్యామి వరుణస్య పాశం య మబధ్నీత సవితా సుకేతః । ధాతు శ్చ యోనా సుకృతస్య లోకేఽరిష్టం త్వా సహ పత్యా కృణోమి॥

పదవి॥ ఇమం । విష్యామి । వరుణస్య । పాశం । యం । అబధ్నీత । సవితా । సుకేతః । ధాతుః । చ । యోనా । సుకృతస్య । లోకే । అరిష్టం । త్వా । సహ । పత్యా । కృణోమి॥

అ॥ సవితా = అన్నింటిని బ్రేరేపణ జేయువాడును, సుకేశః = భక్తులకు సుఖమునిచ్చువాడునగు వరుణుడు, యం = ఏ పాశమును, అబద్ధీత = బంధించెనో, వరుణస్య = వరుణునియొక్క, ఇమం = ఈ, పాశం = పాశము, విష్వామి = విష్వచున్నాను, సుకృతీస్య = పుణ్యమునకు, యోసా = కారణమయిన, ధాతు = బ్రహ్మయొక్క, లోకే = లోకమునందు, పత్యాసహ = పెనిమిటినైన నాతోఁగూడ, త్వం = నిన్ను, అరిష్టాం = నాశలములేనిదానిగా, కృణోమి = చేయుచున్నాను.

తా॥ అన్ని జీవములను బ్రేరేపించువాడును భక్తులకు సుఖము నిచ్చువాడునగు వరుణదేవుడే పాశముచే బంధించెనో ఆ పాశమునుండి నిన్ను విడిపించునట్లు నీ నడుమనుండి త్రాగిని విష్వచున్నాను. కాబట్టి పుణ్యమునకుఁ గారణభూతమైన బ్రహ్మలోకమునందు మన మిద్దరము నాశనములేనివారమై యుందుము,

మూ॥ అయా శ్చాన్యైః స్యనభిశస్త్రీ శ్చ సత్యమిత్వమయా అసి । అయసా మనసా ధృతో యసా హవ్యమూహిషే యానో ధేహి భేషజం॥

పదవి॥ ఆయాః । చ । అగ్నే । అసి । అనభిశస్త్రీః । చ । సత్యం । ఇ । త్వం । ఆయాః । అసి । అయసా । మనసా । ధృతః । అయసా । హవ్యం । ఉహిషే । అయాః । నః ॥ ధేహిః భేషజం॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్ని హోతుఁడా ! త్వం = నీవు, అయాశ్చ, భక్తులచే బాంధవగనపడవు, అసి = అయితివి, అనభిశస్త్రీః = దోషరహితుఁడవు, అసి = అయితివి ఆయాః = బాంధవగనవాఁడవు, అసి = అయితివి, సత్యము = నిజము, అయసా = నీయం దుఁగఁబడిన, మనసా = మనస్సుచేత, ధృతః = ధ్యానముచేయబడితివి, అయసా = మాముందు నీకున్న మనస్సుదేత, హవ్యం = మాచేసీయబడిన హవిస్సును, ఉహిషే = దేవతలకొరకు, వసించుచున్నావు, అయాః = భక్తులకు బాంధునట్టివీవు, నః = మాకొరకు భేషజం = సుఖరూపమైనక్షౌరధమును, ధేహి = కలుగఁజేయుము.

తా॥ ఓ యగ్ని హోతుఁడా ! నీవు భక్తులను బాంధువాఁడవును దోషరహితుఁడవు నైతివి. నీయందున్నట్టి మనస్సుతో నిన్ను ధ్యానించుచున్నాము. నీవును నీ మనస్సును మాముందుంచి మాచే నీయంబడు నాజ్యుని హవిస్సులను దేవతలకిచ్చుకొరకు మోసికొర పోవుచున్నావు. కాబట్టి భక్తులయందు ప్రేమగలయో

యగ్ని హోతుఁడా ! నీవు మాకొరకు సుఖ స్వరూపమయిన యాషఘమును గలు
గఁజేయుము. ఇతి పంచమఖండ సమాప్తః.

—♦ అథ వష్టఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ సత్యే నో త్తభితా భూమి సూర్యే ణో త్తభితాద్యౌః ।
ఋతే నాదిత్యా త్తివంతి దివి సోమో అధిశ్రితః॥

పదవి॥ సత్యేన ॥ ఉత్ ॥ తభితా ॥ భూమిః ॥ సూర్యేణ ॥ ఉత్ ॥ ద్యౌః ॥
ఋతేన ॥ అదిత్యాః ॥ తివంతి ॥ దివి ॥ సోమః ॥ అధి ॥ శ్రితః॥

టీక॥ భూమిః=భూమి, సత్యేన=సత్యముచేతను, ద్యౌః=ఆకాశము, సూర్యే
ణ=సూర్యునిచేతను, ఉత్తభితా=పట్టుకోబడినదై, తివంతి=ఉంచున్నది, అదిత్యాః
=సూర్యులు, ఋతేన=యజ్ఞము చేతను, ఉత్తభితాః=పట్టుకోబడిన వారై, తివంతి=
ఉంచున్నారు, సోమః = చంద్రుఁడు, దివి = స్వర్గమునందు, అధిశ్రితః=అధిష్ఠించి
యుండెను.

తా॥ సత్యము నాధారముచేసికొని భూమియు, సూర్యు నాధారముచేసికొని
యాకాశమును, యజ్ఞమునాధారముచేసికొని ద్వాదశాదిత్యులను, స్వర్గమునాధార
ముచేసికొని చంద్రుఁడును, నే ప్రకారముండిరో ఓ యగ్ని హోతుఁడా! అప్రకా
రమే నీవును మమ్ముల నాధారముచేసికొని యుండుము.

మూ॥ యుంజంతి బధ్న మరుషం చరంతం పరితస్థుషః । రో
చంతే రోచనా దివి॥

పదవి॥ యుంజంతి॥ బధ్నం ॥ అరుషం । చరంతం । పరి । తస్థుషః । రోచంతే॥
రోచనాః । దివి॥

టీక॥ పురుషాః = మనుష్యులు, బధ్నం = బద్ధులైనదియు, అరుషం = శీఘ్ర
ముగా నడవఁగలదియు, తస్థుషః=స్థిరపదార్థములను, పరి=విడిచిపెట్టి, చరంతం=
సంచరించెడు, ఆశ్వం=ఆశ్వమును, దివి=ఆకాశమునందు, రోచనాః = నక్షత్రము
ము మొదలగునవి, యావత్ =యెంతవర్యంతయు రోచంతే=ప్రకాశించుచున్నవో
తావత్ = అంత వర్యంతయు, యుంజంతి = కూర్చు చున్నారు, అనఁగా అధిష్ఠించు
చున్నారునుట.

తా॥ నక్షత్రములు ఆకాశమునం దెంతకాలము నివసించి యుండునో అంత

పర్యంతము మనుష్యులు యజ్ఞాది శుభకార్యముల యందు బెద్దదియుఁ జక్కగానడ వఁగలదియు స్థావర పదార్థములను విడిచిపెట్టి సంచరించునట్టి యశ్వమును ఆయత్త పలుతురుగాక.

మూ॥ యోగే యోగే తవ స్తరం వాజేవాజే హవామహే సఖా య ఇంద్రం మూతయే॥

పదవి॥ యోగే । యోగే । తవ స్తరం । వాజే । వాజే । హవామహే । సఖా యః । ఇంద్రం । ఊతయే ॥

టీక॥ వాజే వాజే = పృతియుద్ధము పొందించిన దగుచుండఁగా, యోగే యోగే = యెప్పుడెప్పుడు రథములకు ఆశ్వములను గూర్చుచుండురో, తథా = అప్పుడు సఖాయః = స్నేహితులమయిన. వయం = మేము, తవ స్తరం = వృద్ధిగలిగి యుండిన ఇంద్రం = దేవేంద్రుని, ఊతయే = రక్షించుట కొరకు, హవామహే = పిలుచుచున్నాము.

తా॥ యెప్పుడైనను యుద్ధము సంభవించి రథములకు నశ్వములకు గూర్చి పృథాని మగునప్పుడు మేము రక్షించుటకొరకు బలవంతుండగు దేవేంద్రుని పిలుచుచున్నాము.

మూ॥ సుకిం శుకం శల్మలిం విశ్వరూపం హిరణ్యవర్ణం సువృత్తం సుచక్రం । ఆరోహ వద్వమృతస్య లోకం సోమం పత్యే వహతుం కృణుష్వ॥

పదవి॥ సుకింశుకం । శల్మలిం । విశ్వరూపం । హిరణ్యవర్ణం । సువృత్తం । సుచక్రం । ఆరోహ । వధు । అమృతస్య । లోకం । సోమం । పత్యే । వహతుం । కృణుష్వ॥

టీక॥ హేవధు = ఓ చిన్నదానా ! సుకింశుకం = శోభస్కరమైన యాకులుగలదియు, శల్మలిం = బూరుగవృక్షముచేఁ జేయబడినదియు, విశ్వరూపం = అనేకరూపములు గలదియు, హిరణ్యవర్ణం = పృథ్వికొలించుకొంటిగలదియు, సువృత్తం = చక్కగా నడచునదియు, సుచక్రం = మంచిచక్రములు గలదియునగు రథమును, ఆరోహ = అధిష్టించుము, అమృతస్య = మృతినొందని నాయొక్క, లోకం = స్థానమును, ఆర్యుహ = అధిష్టించు, పత్యే = పెనిమిటివైన, వహ్యం = నాకొరకు సోమం = సుఖకర

మైన వమాతుం=స్త్రీధనమును, కృణుష్వ=స్థాపనజేయుము.

తా|| ఓ చిన్నదానా ! శోభస్కరమైన యావలుగలదియు బూరుగచెట్టుచేఁ జేయఁబడినదియు ననేక వర్ణములు గలదియు బంగారు కాంతిగలదియు జక్కగా నడచు నదియు మంచి చక్కములు గలదియు నగు రథము నెక్కి దీర్ఘాయుష్మంతుఁడవైన నాయొక్క స్థానమును అధిష్టించి నన్ను సుఖపెట్టునట్టి నీ స్త్రీస్వభావమును స్థిరపరుచుకొనుము.

మూ|| ఉ దు త్తర మారోహంతీ వ్యస్వంతీ పృతన్యతః మూర్ధా నం పత్య రారోహ ప్రజయాచ విరాడ్భవ||

పదవిభాగం|| ఉత్ | ఉత్తరం | ఆరోహంతీ | వ్యస్వంతీ | పృతన్యతః | మూర్ధానం | పత్యః | ఆరోహ | ప్రజయా | చ | విరాట్ | భవ||

టీక|| ఉత్తరం=శ్రేష్ఠమైనరథమును, ఉదారోహంతీ=పైకినెక్కి దానవై, పృతన్యతః=యుద్ధముచేయఁగోరికలవారిని, వ్యస్వంతీ=అనేకవిధముగా జిమ్ముచు, పత్యః=పెనిమిటివైన నాయొక్క, మూర్ధానం=శిరస్సును, ఆరోహ=అధిష్టించుము, ప్రజయాచ=సంతానముచేతను, విరాట్=ప్రకాశించుదానవు, భవ=అగుము.

తా|| ఓ చిన్నదానా ! శ్రేష్ఠమయిన రథము నెక్కినదానవై యుద్ధముచేయ దలంపుగలవారిని అనేకవిధములుగా దరిమివేయుచు నాకు బ్రధానురాలవుగానుండి సంతానగలదానవై ప్రకాశించుచుండుము.

మూ|| సప్రమాజ్ఞీ శ్వశురే భవ సప్రమాజ్ఞీ శ్వశ్వాం భవ ననాం దరి సప్రమాజ్ఞీ భవ సప్రమాజ్ఞీ అధి దేవృషు||

పదవి|| సప్రమాజ్ఞీ | శ్వశురే | భవ | సప్రమాజ్ఞీ | శ్వశ్వాం | భవ | ననాందరి | సప్రమాజ్ఞీ | భవ | సప్రమాజ్ఞీ | అధి | దేవృషు||

టీక|| శ్వశురే=మామయందు, సప్రమాజ్ఞీ=ప్రేమగలదానవై, శ్వశ్వాం=అత్తయందు, సప్రమాజ్ఞీ=ప్రేమగలదానవు, భవ=అగుము, ననాందరి=పెనిమిటియొక్క తోబుట్టువునందును, సప్రమాజ్ఞీ=ప్రేమగలదానవై, దేవృషు=పెనిమిటియొక్క సహోదరులయందు, సప్రమాజ్ఞీ=ప్రేమగలదానవు, భవ=అగుము.

తా|| మామయందును, అత్తయందును, ఆశుబిడ్డల యందును, మావమూలల యందును, ప్రేమగలదాన వగుము.

మూ॥ స్నుషాణాం శ్వశురాణాం ప్రజాయాశ్చ ధనస్య చ |
పతీనాంచ దేవ్యణాంచ సజాతానాం విరాడ్యవ |

పదవి॥ స్నుషాణాం | శ్వశురాణాం | ప్రజాయాః | చ | ధనస్య | చ | పతీ
నాం | చ | దేవ్యణాం | చ | సజాతానాం | విరాట్ | భవ |

టీక॥ స్నుషాణాం = కోడండ్రకుసు, శ్వశురాణాం = అత్త మామలకుసు,
ప్రజాయాశ్చ = సంతానమునకుసు, ధనస్య = ధనమునకుసు, పతీనాం = పెనిమిటి నైన
నాకుసు, దేవ్యణాం = బావమరుదులకుసు, సజాతానాం = మరియు మావంశమందు
బుట్టినవారికిని, విరాట్ = ఆధారగా బ్రకొంచుదానవు, భవ = అగుము.

తా॥ ఓ చిన్నదాగా! కోడండ్రను అత్తమామలను సంతానమును పెనిమిటి
నైన నన్ను బావమరుదులను మరియు మావంశమందు బుట్టినవారిని బోషించుచు భాగ్య
ముచే బ్రగొంచుచుండుము.

మూ॥ నీలలోహితే భవతః కృత్యాసక్తి వ్యజ్యతే యేదం
తేన్యా జ్ఞాతయః పతి బంధేషు బధ్యతే |

పదవి॥ నీలలోహితే | భవతః | కృత్యాసక్తిః | వ్యజ్యతే | ఏదంతే | ఆస్యాః |
జ్ఞాతయః | పతిః | బంధేషు | బధ్యతే ||

టీక॥ నీలలోహితే = నలుపు ఎరుపులంగలుగలవి, భవతః = అగుచున్న విశ్విత్వా
సక్తిః = పరుల చేబ్రయోగింపదడినక్రియకు బ్రతిహతము, వ్యజ్యతే = అవిర్భావమగును
ఆస్యాః = ఈ చిన్నదానియొక్క, జ్ఞాతయః = జ్ఞాతులు, ఏదంతే = వృద్ధిపొందుదురు,
పతిః = పెనిమిటి, బంధేషు = పాశము లనఁదగినకార్యములవిషయమై, అనగాన్నేహ
ములవిషయమై, బధ్యతే = కట్టబడు చుండవలయును.

తా॥ ఓ చిన్నదానా! ఉత్తరపు దిక్కున నలుపు దక్షిణపు దిక్కున యెరుపు
గలనూత్రిములను ధరించు చుంటివి ఈ నూత్రిములు పరులచే నీయందుఁ బ్రయో
గింపఁబడు పరాభవకార్యములను మర్చింపఁజేయును. నీ జ్ఞాతులు బంధువులు మొద
లగువారు వృద్ధిపొందుదురుగాక. పెనిమిటి నైన నీను బద్ధుండనుగాదగిన న్నేహకార్య
ములవిషయమై బద్ధుండనై యుండుగాక.

మూ॥ యేవధ్య శ్చంద్రం వహతుం యత్కౌ యంతి జనాగ్ం

అను పున స్తా స్యజ్జియా దేవా నయంతు యత ఆగతాః॥

పదవి॥ యే । వధ్వః । చంద్రం । వహతుం । యత్క్యూః । యంతి । జనాన్
అను ॥ పునః ॥ తాన్ ॥ యజ్జియాః ॥ దేవాః ॥ నయంతు ॥ యతః ॥ ఆగతాః॥

టీక॥ యత్క్యూః = క్షయరోగులని చెప్పదగిన, యే = ఏ చోరులు, వధ్వః = ఈ చిన్నదానియొక్క, చంద్రం = సంతోషకరమైనదియు, వహతుం = తండిక్కులము వలన వచ్చిన ధనమును, యంతి = అపహరించుచున్నారో, తాన్ = ఆ దొంగలను, యతః = ఎక్కడనుండి, ఆగతాః = వచ్చిరో, తతః = అక్కడనుండి, యజ్జియాః = యజ్ఞములయందు హవిస్సులను భుజియించెడు, దేవాః = దేవతలు, పునః = తిరిగి జనానను మనుష్యులసమీపమును, నయంతు = పొందింతురుగాక.

తా॥ ఈ చిన్నది తండిక్కుహమునుండి తెచ్చినట్టి సంతోషకరమయిన యే ధనము కలదో యట్టిధనమును రోగమువలనే నిందింపదగిన చోరు లపహరించిరేని వారెచ్చటనుండి వచ్చిరో అక్కడనుండిచారిని యజ్ఞమునందు నచ్చుదేవతలు తెచ్చి మనుష్యులయెదుట నుంచుదురుగాక.

మూ॥ మా విద స్పరిపంధినో య ఆ సీదంతిదంపతీ సుగేభి
ధుగ్గక్ మతీతాః మపద్రాంత్యరాతయః॥

పదవి॥ మా । అవిధాన్ । పరిపంధిః । యే । ఆ । సీదంతి । దంపతీ । సుగే
భిః । దుగ్గం । ఆతీతాం । అపద్రాంతు । ఆరాతయః॥

టీక॥ యే = ఏ, పరిపంధిః = మార్గమును అనుసరించి అపహరింపగోరికలవారై దంపతీ = ఈ భార్యభర్తలను గురించి, ఆసీదంతి = అభిముఖముగా రాదలచియుండిరో, తత్ = ఆచోరులు, ఏతత్ = ఈస్థలమును, మావిదక్ = గుర్తరుగ కుందురుగాక, ఏతా = ఈ దంతులు, సుగేభిః = సుఖకరమైన మార్గములచేత, దుగ్గం = దాటశక్యము గాని ప్రదేశమునైనను, ఆతీతాం = దాటివెళ్ళుదురుగాక, ఆరాతయః = శత్రువులు, అపద్రాంతు = పారిపోవుదురుగాక.

తా॥ యే దొంగ లీ దంపతు లేతెంచునట్టి మార్గమునావరించియుండి సొమ్ము మొదలగువాని నపహరింప దలచిరో వారి స్థలమును దెలిసికొనకుందురుగాక, ఈ దంపతులుదాటశక్యముగాని ప్రదేశమునైనను సులభమైనమార్గములచేదాటి పోవుదురు గాక. శత్రువులు తమప్రయత్నములు వ్యర్థమగుటచే వారిపోదురుగాక.

మూ॥ సుగం పంధాన మారుక్ష మరిష్టగ్ స్వస్తివాహనం
యస్మిన్ స్వీరో సరివ్య త్యన్యేషాం విదంతే వసు॥

పదవి॥ సుగం । పంధానం । ఆరుక్షం । అరిష్టం । స్వస్తివాహనం । యస్మిన్ ।
వీరః ॥ న । రివ్యతి । అన్యోషాం । విదంతే । వసు॥

టీక॥ వీరః=నాసంబంధమయిన యోధుఁడు, యస్మిన్=ఏ మార్గమందు సరి
వ్యతి=కష్టపడఁడో, అన్యేషాం=ఇతరులయొక్క అనగా చోరులయొక్క, వసు=
ధనమును, విదంతే=పొందునో, సుగం=సుఖముగా వెళ్ళదనినదియు, అరిష్టం=భాద
నుకలిగింపననియు, స్వస్తివాహనం=గుట్టము మొదలగునవి సుఖముగా పెళ్ళుటకుఁ
దగినదియు, శం=ఆ పూర్వోక్తమైన, పంధానం=మార్గమును, ఆరుక్షం=అధిష్ఠింపిని
అనగా నవలంబించితిని.

తా॥ నా భృత్యుండే మార్గంబున భాదనొందక నావీరోధులధనమును హరిం
పంగలడో సుఖకరమైనదియు, గుట్టము మొదలగు వాహనములకుఁ కష్టమును గలిగిం
పనదియు, నాశనములేనిదియు వైనమార్గంబున వెళ్లుచుంటిమి.

ఇతి పృథుఖండ స్సమాప్తః.

— ♦ అథ సప్తమఖండ ప్రారంభః ♦ —

మూ॥ తా మన్దసానా మనుషా దురోణ అథత్తరం రయిం
దశవీరం వచస్యవే కృతం తీర్థం సుప్రసాణం శుభస్పతి స్థాణం
పథేషా మపదుమృతిగ్ హతం॥

పదవి॥ తా । మందసానా । మనుషః । దురోణే । అథత్తరం । రయిం॥ దశవీరం॥
వచస్యవే । కృతం । తీర్థం । సుప్రసాణం । శుభస్పతి । స్థాణం । పథేషాం । అప ।
దుర్మతిం । హతం॥

టీక॥ మందసానా = ప్రోత్సాహమున, తా=ఆ యశ్వినీదేవతలు, వచస్యవే=
స్త్రుతింపఁబడినవారై, మనుషః=మనుష్యునియొక్క, దురోణే=గృహమందు, దశ
వీరం=పాముది తనయులతోగూడిన, రయిం=ధనమును, అథత్తరం=ఇత్రుడుగాక,
శుభస్పతి=వర్షరూపమయిన జలమునకు బాలకులైన యశ్వినీదేవతలు, మార్గే=మార్గ
మునందు, తీర్థం = జలములు, సుప్రసాణం = సుఖముగాఁబాసము చేయఁదగినదా

44 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రపాతకః

నిఁగా, కృతం=చేయుదురుగాక, పథేష్టాం=మార్గమందున్న, స్థాణుం=కొయ్యలు మొదలగువానిని, దుర్మతిం=దుష్టబుద్ధిగల చోరులు మొదలగువారిని, అపహతం=తెళ్ళగొట్టుదురుగాక.

తా|| స్తుతింపఁదగిన యశ్వినీదేవతలు మాచే స్తుతింపఁబడినవారై పదిమంది కుమార్తెను భవమును కలిగింతురుగాక. మార్గమందుఁ ద్రాగుటకుఁ దగినజలమును నిర్మింతురుగాక. మార్గప్రతి బంధక మొనర్చు కొయ్యలను రాళ్ళను తస్కరులను తొలగింతురుగాక.

మూ|| అతాం నో మహ్యః పారగ్న్ స్వస్తి నేష ద్వసస్పతిః ||
సీరా స సుతరా భవ దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే||

పదవి|| అయం | నః | మహ్యః | పార | స్వస్తి | నేషత్ | వసస్పతిః || సీరా
నః | సుతరా | భవ | దీర్ఘాయుత్వాయ | వర్చసే||

టీక|| వసస్పతిః=వృక్షముచేఁజేయఁబడన, అయం=ఈ, నః=మాయొక్క, నాః=ఓడ, మహ్యః=పెద్దదియగునదియొక్క, పారం=అవతలితీరమును, నేషత్=చొందించుఁగాక, సీరా=‘సీర’ యనెడి యొనది ! దీర్ఘాయుత్వాఁ = దీర్ఘాయుద్దాయముకొరకును, వర్చసే=కాంతికొరకును, నః=మాకు, సుతరా=సులభముగా చాటఁదగినదాననై, భవ=అగును.

తా|| కొయ్యచేఁ జేయఁబడి వసస్పతివికొరమయిన యీ యొడ పెద్దదియగు నదియొక్క యవ్వలితీరమున చాటించుఁగాక. ‘సీర’ యనఁబడెడి యొడ ! సులభముగా మమ్మును చాటించి మాకు దీర్ఘాయుద్దాయమును గాంతిని గలిగింపును.

మూ|| అస్య పారే నిర్ ఋభస్య జీవా జ్యోతి రశీమహి ||
మహ్య ఇంద్రో స్వస్తయేః

పదవి|| అస్య | పారే | నిర్ ఋభస్య | జీవాః | జ్యోతిః | అశీమహి |
మహ్యైః | ఇంద్రోః | స్వస్తయే||

టీక|| నిర్ ఋభస్య=చాటఁదగిన, అస్య=ఈనదియొక్క, పారే=తీరమందు జీవాః=బలికియున్నవారమై, ప్రాప్తా=చేరిన, వయం=మేము, జ్యోతిః=అభయమును, అశీమహి=పొందితిమి, ఇంద్రోః=ఇంద్రుఁడు, కమహ్యైః=అధికమయిన, స్వస్తయే=శుభముకొరకు, భవతు=అగుగాక,

తా|| దాటవలసిన యీ నదిని దాటి యవ్వలియొడ్డున జేరినవారమై మే మే మియు నాపత్తును జొండక నిర్వయులమయితిమి, ఇందుగ్గిడును మాకు విశేషమైన శుభమును జేయుచుండుగాక,

మూ|| యదృతేచి దభిశ్రిమః పురా జత్పృథ్వీ ఆత్మదః |
సంధాతా సంధిం మఘవా పురోవసు నిష్క్రూర్తా విహృతం పునః

పదవి|| యత్ | ఋతే | చిత్ || అభిశ్రిమః | పురా | జత్పృథ్వీ | ఆత్మదః |
సంధాతా | సంధితం | మఘవా | పురోవసుః | నిష్క్రూర్తా | విహృతం | పునః ||

టీక|| యత్ = యే కౌరణమువలన, మఘవా = దేవేంద్రుడు, పురా = ముందుగానే, ఋతేచిత్ = శ్మశానము మొదలగునవి లేకయే, అభిశ్రిమః = విడిపోయినభాండాదికమును, జత్పృథ్వీ = లక్క మొదలగు వానిచే, ఆత్మదః = దృఢముగా జేసెనో, సంధిం = కూర్చుండగినవస్తువును, సంధాతా = కూర్చంగలడో విహృతం = నష్టమయినవస్తువును, పునః = తిరిగి నిష్క్రూర్తా = కూర్చంగలడో తస్యై = ఆ యిందుగ్గిని కొరకు స్వాహా = హవిస్సునిచ్చుచున్నాను.

తా|| శ్మశానపురాళ్ళు మొదలగునవి గల మార్గమునందు రథము పోవుటచే రథాదికమునకు భంగము కలుగునని పూర్వమే లక్క మొదలగు వానిచే దృఢము చేసినవాఁడును విడిపోయిన పదార్థమును దిరిగి కూర్చుండగినవాడును నూతనముగా కూర్చుండగిన వస్తువులను కూర్చుండగినవాడునగు దేవేంద్రునికొరకు హవిస్సునిచ్చుచున్నాను.

మూ|| ఇడా మగ్నే పురుదగ్సగ్ం సనిం గో శ్వశ్వత్తమగ్ం
హవమానాయ సాధ స్యాన్న సూనుస్తనయో విజా వాగ్నే సా తే
సుమతి భూత్ త్వస్యై||

పదవి|| ఇడాం | అగ్నే | పురుదంసం | సనిం | గోః | శ్వశ్వత్తమం ! హవమానాయ | సాధ | స్యాత్ | షః | నూనుః | తనయః | విజావా | అగ్నే | సా | తే | సుమతిః | భూత్ | త్వస్యై ||

టీక|| అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుడా ! ఇడాం = అన్నమును, పురుదంసం = మిక్కిలి కొనియాడందగిన, గోః = ఆవులయొక్క, సనిం = దానమును, హవమానాయ = నిన్నుఁబిలుచుచున్న, మన్యాం = నాకొరకు, శ్వశ్వత్తమం = మాటిఘటికి,

సాధ=కలుగజేయును, విజావా=పవిత్రస్వభావముగల, నూనుః=కుమారుడును
తనయః=మనుమడును నః=మాకు, స్యాత్=అయ్యేని, అగ్నే=అగ్ని హోతుడా!
కింబహుదా=అనేకము చెప్పించే నేమి పయోజనము? తే=నీయొక్క, సా=
ఆ ప్రసిద్ధమయిన, మమతిః=అనుగ్రహబుద్ధి, అస్మై=మా విషయమై, భూత్=
అగుగాక.

తా|| ఓ యగ్ని హోతుడా! అన్నము అంఘా అందరచే గొనియాడబడుటకు
దగినగోసమాహము నిమ్మని నిమ్మ పార్థిం చుచున్నమాకు గనుగజేయుము. కుమారుని,
మనుమని గలుగజేసి పవిత్రమైన స్వభావము గలవానిరిగా జేయుము. ఇది
అది యని చెప్పనేల? నీ యనుగ్రహమును మాయందు వ్యాపింపజేసి సమస్తమును
గలుగజేయుము.

మూ|| ఇమంమేవరుణ ॥౭॥ తత్త్వాయామి ॥౮॥ త్వ నో
అగ్నే ॥౯॥ సత్త్వ నో అగ్నే ॥౧౦॥ త్వ మగ్నే ఆయాసి||

ఈ మంత్రములకు అర్థము పదచ్ఛేదము తాత్పర్యము మొదలగునవి పూర్వమే
చెప్పబడినవి.

మూ|| యే గంధర్వా అప్సరసశ్చ దేవీ రేషు వృక్షేషు వాన
స్పత్యే హ్వాసతే శివా స్తే అస్మై వధ్వై భవంతు మాహిగ్ంసిషు
ర్యహతు మూహ్యమానాం||

పదవి|| యే | గంధర్వాః | అప్సరసః | చ | దేవీ | ఏషు | వృక్షేషు | వానస్ప
త్యేషు | ఆసతే | శివాః | తే అస్మై | వధ్వై | భవంతు | మా | హిగ్ంసిషుః |
వహతుం | ఊహ్యమానాం||

టీక|| యే=ఏ, గంధర్వాః=గంధర్వులును, అప్సరసశ్చ = అప్సరస్త్రీలును,
సంతి=కలరో, వానస్పత్యేషు = పూసికాయుకట్టి, ఏషు=ఈ, వృక్షేషు = పశు
మామిళ్ళు మొదలగు చెట్లయందు, దేవీః=దేవతలకలరో, తే=ఆ సమస్తమైన
దేవతలును, అస్మై=ఈ, వధ్వే=చిన్న దానికొరకు, శివాః=మంగళకరులు, భవంతు=
అగుదురుగాక, ఊహ్యమానాం = తండ్రి గృహమునుండి తీసికొని రాబడుకట్టి,
వహతుం=స్త్రీ ధనమును, మాహిగ్ంసిషుః=నశింపజేయు కుందురుగాక.

తా|| గంధర్వులును అప్సరస్త్రీలును పూసికొనెడు చెట్లయొక్క యధిదేవత

లెవరు కలలో వారందరును మార్గమునం దీచిన్నదానికి కష్టములను గలిగింపక తండ్రి యొక్క గృహమునుండి తెచ్చుకొనునట్టి ధనమును హరింప జేయు కుందురుగాక.

మూ॥ యా ఓషధయో యా నద్యో యాని ధన్వాని యే వనాః | తేత్వా వధు ప్రజావతీం ప్ర త్వే ముంచం త్వగ్ంహసః॥

పదని॥ యాః | ఓషధయః | యాః | నద్యః | యాని | ధన్వాన | యే | వనాన | తే, త్వా | వధు | ప్రజావతీం | ప్ర | త్వే | ముంచంతు | అంహసః॥

టీక॥ యాః=ఏ, ఓషధయః=లతావిశేషములు, యాః=ఏ, నద్యః=నదులు, యాని=ఏ, ధన్వాని=నిజల ప్రదేములు, యే=ఏ, వనాని=వనములు, అతిక్రాంతాః=దాటఁబడినవో, హేవధు=ఓ చిన్నదానా! తే=ఆ ప్రదేశముయొక్క యథిస్థానదేవతలు, త్వా=నన్ను, ప్రజావతీం=సంతానము కలదానిగాఁ జేయుగాక, త్వ=నిన్ను, అంహసః=పాపమువలన, ప్రముంచంతు=విడికింతురుగాక.

తా॥ ఓ చిన్నదానా! మనచే దాటఁబడిన యే లతలు, నదులు, నిర్జలప్రదేశములు వనములు కలవో ఆ ప్రదేశముల కధిస్థానదేవత లెవరు కలరో వారందరును నిన్నుఁ పాపమునుండి విడిపించి సంతానము కలదానిగాఁ జేయుదురుగాక.

మూ॥ సంకాశయామి వహతుం బ్రహ్మణా గృహైః రిఘో రేణ చక్షుషా మైత్రేణ పర్యాణధ్ధం విశ్వరూపం య దస్యాగ్ స్వీ నం పతిభ్యః స్పవితా కృణోతు తత్॥

పదని॥ సంకాశయామి | వహతుం | బ్రహ్మణా | గృహైః | రిఘో రేణ | చక్షుషా | మైత్రేణ | పర్యాణధ్ధం | విశ్వరూపం | యత్ | అస్యాం | స్వీనం | పతిభ్యః | స్పవితా | కృణోతు | తత్॥

టీక॥ వహతుం = తండ్రియొక్క గృహమునుండి తీసికొనివచ్చిన శ్రీ ధనమును గృహేః=నా సంబంధమైన యిండ్లలోఁగూడ, బ్రహ్మణా=వేదమంత్రము చేత, సంకాశయామి=చూపించు చున్నాను. ఏషా = ఈ చిన్నది, రిఘోరేణ=కూరముకొనిదియు, మైత్రేణ=స్నేహముతోఁగూడినదియునగు, చక్షుషా=దృష్టిచే, పత్యతు=మాచుగాక, పర్యాణధ్ధం=బంధువులు మొదలగువారిచే గానుకగా నియ్యబడి యలంకరింపఁబడినవై, విశ్వరూపం=అనేకరూపములుగలిగి, అస్యాం=ఈచిన్నదానియందు, యత్ =యే యాభరణాదులు కలవో, తత్ = ఆ యాభరణాదులను

సవితా = సూర్యుడు, పతిభ్యః = పెనిమిటివైన నాకొరకు, స్యోనం = సంతోభకర మయినదానిగా, కృణోతు = చేయుచుండుగాక.

తా|| ఈచిన్నది తండ్రిగృహమునుండి దీసికొనివచ్చిన ధనముతోఁగూడ నా గృహముల నీ చిన్నదానికి జూపించుచున్నాను. కఠినము కానిదియు ప్రేమ గలదియునగు చూపుతో ఈ చిన్నది చూచుగాక. ఈ చిన్నదాని బంధువు లే యాభరణాదులిచ్చి యలంకరించి పంపిలో ఆ యాభరణాదులు నాకును నాసహోద రులు మొదలగువారికిని సంతోషముజేయుగాక.

మూ|| ఆ వా మగక్ సుమతి ర్వాజినీ వసూ స్యశ్వినా హృత్స కామాగ్ం ఆయగ్ంసత అభూతం గోపా మిధునా శుభస్పతీ ప్రియా ఆర్యష్టా దుర్యాగ్ం అశీమహి||

పదవి|| ఆ | వాం | ఆగక్ | సుమతిః | వాజినీవసూ | ని | అశ్వినా | హృత్స | కామాక్ | ఆయంసత | అభూతం | గోపా | మిధునా | శుభస్పతీ | ప్రియా | ఆర్యష్టః | దుర్యాగ్ం | అశీమహి||

టీక|| అశ్వినా = ఓ యశ్వినీదేవతలారా ! వాం = మీయిద్దర యొక్కయు, సుమతిః = అనుగ్రహబుద్ధి, అస్మాక్ = మమ్ములను, ఆగక్ = పొందినది వాజినీ వసూ = హవిస్సే ధనముగాగల యశ్వినీదేవతలారా ? హృత్స = మా మనస్సులయం దుండెడి, కామాక్ = కోరికలు, న్యాయంసత = నిశ్చితఫలముగల వయ్యెను. శుభ స్పతీ = జలమును పాలించువారును, ఆర్యష్టః = సూర్యునకు, ప్రియా = మిత్రులునైన వాం = మీ రిద్దరును, మిధునా = దంపశులమయిన మమ్ములను, పథి = మార్గమునం, గోపా = రక్షించువారు, అభూతం = అయితరి, దుర్యాగ్ం = మా గృహములను, అశీమహి = ప్రవేశించితిమి.

తా|| హవిస్సే ధనముగాగల యో యశ్వినీదేవతలారా ! మీ యనుగ్రహము మాకుండు గలుగుటచే మా మనస్సునందుండు కోరికలు సఫలమయిన వయ్యెను. జలపాలకులును సూర్యునకు మిత్రులును అగు మీరు మార్గమునందు మమ్ములను గాపాడుటచే నేయాపదయులేక మా గృహములో బ్రవేశింపగలిగితిమి.

మూ|| ఆయం నో దేవ స్సవితా బృహస్పతి రింద్రాగ్ని మిత్రా వరుణా స్వస్తయే త్వష్టా విష్ణుః ప్రజయాసగ్ం రరాణః కామ ఆయాతం కామాయ త్వా విముంచంతు||

దదవి॥ అయం॥ నః॥ దేవః॥ సవితా॥ బృహస్పతిః॥ ఇంద్రాగ్ని॥ మిత్రా॥
వరుణా॥ స్వస్తయే॥ శ్వస్త్యై॥ విష్ణుః॥ ప్రజయా॥ సం రరాణః॥ కామే॥ ఆయా
తం॥ కామాయ॥ త్వా॥ విమంచతు॥

టీక॥ నః=మాకు; కామే=కోరికగలుగుచుండగా, ఇహ=ఇక్కడను,
అయాతం=వచ్చిన, త్వా=నిన్ను, అయం=ఈ, దేవః=దేవుడగు, సవితా=
నూర్యుడు, బృహస్పతిః=గురుడు. ఇంద్రాగ్ని=ఇంద్రుడును, అగ్నిహోతుః
డును, మిత్రావరుణా=మిత్రుడును నూర్యుడను వరుణుడును, శ్వస్త్యై=బ్రహ్మ
యుఁ, విష్ణుః=విష్ణుమూర్తియు, ప్రజయా=సంతానముచేత, సంరరాణః=మిక్కిలి
క్రీడింపజేయువారై, స్వస్తయే=సుఖస్థితికొరకును, కామాయ=స్వేచ్ఛగాచంచ
రించుకొరకును, విమంచతు=విడిచిపెట్టుదురుగాక.

తా॥ ఓ గుఱ్ఱమా! నా మనోభీష్టముచే నిన్నెక్కి యిక్కడకుఁ దీసికొని
వచ్చితిని గాన నీవిప్పడు స్వేచ్ఛగా విహరింతి సుఖముగా నుండుము. నూర్యుడును
బృహస్పతియు, ఇంద్రుడు, అగ్నియు, మిత్రుడును, వరుణుడును, బ్రహ్మయు,
విష్ణువు మొదలగువారు నీకు సంతానము గలుగజేసి సుఖపెట్టుదురుగాక.

ఇతి సప్తమఖండ స్సమాప్తః

—♦ అథాఽష్టమఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ శర్మ వ ర్మేద మాహ రాఽప్యై నార్యా ఉపస్థిరే ।
సిసీవాలి ప్రజాయాత మియం భగస్య సుమతా అసత్ ఇతిపాథోద్వి
శ్యాతె తావసత్ ॥

ప॥ శర్మ । వర్మ । ఇదం । అహర । ఆప్యై । నార్యాః । ఉపస్థిరే । సిసీవాలి
ప్రజాయతాం । ఇయం । భగస్య । సు తా । అసత్ ॥

టీక॥ శర్మ=సుఖకరమయిన, ఇదం=ఈ వర్మ=కవచమును, ఆప్యై=ఈ,
నార్యాః=స్త్రీయొక్క, ఉపస్థిరే=ధరించుటనిమిత్తమై, అహర=తీసికొనిరమ్ము, సిసీ
వాలి=చంద్రకళతోఁగూడిన యో యమావాస్యా! ఇయం=ఈ చిన్నది, భగస్య=
నూర్యునియొక్క, సుమతా=అనుగ్రహము కలుగుచుండగా, ప్రజాయతాం=సం
తానము కలది, అసత్=అగుగాక.

తా॥ ఈచిన్నది ధరించుకొరకు సుఖకరమైన కవచమును తెండు. ఓ చంద్ర

కళతోఽగూడిన యమావాస్యా నీ యజగ్రహమువలనను నూర్యుని యనుగ్రహము వలనను ఈ చిన్నది సంహతమతురా అగుగాక.

మూ॥ గృహాఽభద్రాం తుమనసః ప్రపద్యే వీరఘ్ని వీర వత స్సువీరా ఇరాం వహతో ఘృత ఉక్షమాణాః తేషు అహం సుమనాః సుమనా స్సంవిశామి॥

పదవి॥ గృహాఽభద్రాం తుమనసః ప్రపద్యే | అవీరఘ్ని | వీరవతః | సువీరా | ఇరాం | వహతః | ఘృతం | ఉక్షమాణాః | తేషు | అహం | సుమనాః | సం | విశామి॥

టీక॥ భద్రాం = మంగళకరములగునవియు, తుమనసః = మంచునస్సుతోఁ గూడినవియు, బావలు మొదలగువారియొక్క సంతానముతో గూడియుండినవియు, సువీరా = అధికపరాక్రమగలభటులు గలవియు. ఇరాం = అన్నమును, వహతః = కలిగియున్నవియు, ఘృతం = నేతిని, ఉక్షమాణాః = (ద్వితీయార్థంబుఁ బ్రాసము) అచ్చులచ్చుట ప్రదర్శించు నవియునగు, గృహాఽ = ఇండ్లను, ప్రపద్యే = పొందఁ గలను, తేషు = అటుంటి గృహములయందు, అహం = నేను, అవీరఘ్ని = పుత్రులనుహింసించని దానవై, సుమనాః = మంచునస్సుగల దానవగుచు, సంవిశామి = ప్రవేశించుచున్నాను.

తా॥ వివాహసంబంధమయిన చిహ్నములు కలవగుటచే మంగళప్రద మగు నవియు అత్తమామలు మొదలగువారీ చిన్నదానిని జూచి సంతోష చిత్తులగుటచే మంచునస్సుగలవియు బావలు మొదలగువారియొక్క పుత్రులతోఁ గూడియుండి నవియు అధికబలముగల రక్షకభటులతోఁ గూడియుండి నవియు అన్నసమృద్ధి గల వియు బ్రాహ్మణభోజనాదులయందు నేలమీద నిటునటువ్యాపించియుండు నేతితో గూడియుండినవియు నగునిండ్లలో మంచునస్సుగలదానవై ప్రవేశించెదను. సిమ్మట నేయాపత్తులేని సంతానముకలిగినదానవై యుండును.

మూ॥ ఆగ స్తోష్ఠం మహిషీ గోభి రశ్వై రాయుష్మత్పత్నీ ప్రజయా స్వర్వితో బహ్విం ప్రజాం జనయతీగం సుర త్నేమ మగ్ని గ్ం శతహిమా స్సపర్యాత్॥

పదవి॥ ఆగ్ | స్తోష్ఠం | మహిషీ | గోభిః | అశ్వైః | ఆయుష్మత్పత్నీ |

ప్రజయా । స్వర్వీత్ । బహ్విం । ప్రజాం । జనయంతీం । సురత్నా । ఇమం ।
అగ్నిం । శతహిమాః । సపర్యాత్ ॥

టీకః ఆయుష్మత్పత్నీ = చిరాయుష్మంతుడైన పెనిమిటిగల, మహిషీ = నా
భార్య, గోభిః = ఆవులతోడను, అశ్వైః = గుఱ్ఱములతోడను, గోష్ఠం = గాగృహమును
గూర్చి, ఆగ్ = వచ్చినదై, బహ్విం = విశేషమయిన, ప్రజాం = సంతానమును, జన
యంతీం = కనునదై, (ప్రధనార్థేద్వితీయా) ప్రజయా = సంతానముచేత, స్వర్వీత్ =
స్వర్గమును బొందగలది యగుచు, సురత్నా = అధికమయిన ధనముగలది యగుచు,
ఇమం = ఈ, అగ్నిం = గార్వపత్యాగ్నిని, శతహిమాః = నూరుసంవత్సరములు, సప
ర్యాత్ = పరిచర్యం జేయుగాక.

తా॥ ఈ చిన్నది చిరాయుగలభర్తగలదియై తల్లిదండ్రు లిచ్చిన యావులు
గుఱ్ఱములు వీనితోడ నా గృహమునకు వచ్చినది యగుచు, విశేషమయిన సంతానము
గలదియగుచు, “అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి” యను న్యాయంబున సంతానము గలది
యగుటచే స్వర్గలోకమును బొందగలదియు విశేషమయిన భాగ్యము గలదియునై
ఈ గార్వపత్యాగ్నిని నూరుసంవత్సరముల పర్యంతము నేవించుచు చిరంజీవియై
యుండుగాక.

మూ॥ అయ మగ్ని గృహపతి సుసంసత్పుష్టివర్ధనః యథా
భగన్యాభ్యాం దద ద్రియం పుష్టి మహో ప్రజాం॥

పదవి॥ ఆయం । అగ్నిః । గృహపతిః । సుసంసత్పుష్టివర్ధనః । యథా
భగన్య । ఆభ్యాం । దదత్ । రయం । పుష్టిం । అధః । ప్రజాం॥

టీక॥ ఆయం = ఈ, అగ్నిః = అగ్ని హోతుడు, గృహపతిః = నాహగృహమును
రక్షించువాడై, సుసంసత్పుష్టివర్ధనః = సభ యొక్కయు నా యొక్కయు వృద్ధిని
బోషించువాడై, భగన్యధా = భగవంతువలెనే అనగా దేవతలకువలెనే, ఆభ్యాం =
దంపతులమయిన మన యిద్దఁకొరకును, రయం = ధనమును పుష్టిం = వృద్ధిని, అధః =
అనంతరము, ప్రజాం = సంతానమును, దదత్ = ఇచ్చుగాక.

తా॥ ఈ అగ్నిహోతుడు మా గృహమును రక్షించువాడై మా సంఘము
నకును మాకును బుష్టి నొసంగువాడై దేవతలకువలెనే మన యిద్దర కొరకును ధన
మును సంతానమును బుష్టిని గలుగజేయుగాక.

52 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్ని కాండే ప్రథమ ప్రపాఠకః

మూ॥ ప్రజయా ఆభ్యాం ప్రజాపత ఇంద్రాగ్ని శర్మ యచ్చ
య దైనయోర౧ ప్రమియాతా ఉభయో ర్జీవతోః ప్రజాః॥

పదవి॥ ప్రజాయై । ఆభ్యాం । ప్రజాపతే । ఇంద్రాగ్ని । శర్మ । యచ్చం ।
యథా । ఏనయోః । న ప్రమియాతై । ఉభయోః । జీవతోః । ప్రజాః॥

టీక॥ ప్రజాపతే=ఓ బ్రహ్మ! ఆభ్యాం= ఈ మా ఇద్దరియొక్క (పృథ్వీధే-
చతుర్థి) ప్రజాయై = సంతానముకొరకు శర్మ=సుఖమును, యచ్చ=ఇమ్ము, ఇం-
ద్రాగ్ని=ఇంద్రుని రాజు! యువాం=మిరిద్దరు, శర్మ=సుఖమును, యచ్చత=
ఇండు, యథా=ఏప్రకారముగా, ఏనయోః=ఈ, ఉభయోః=ఇద్దరును, జీవతోః=
బ్రతికి యున్నవారగు చుండంగా, ప్రజాః = సంతానమును, నప్రమియాతై =
మృతినొందనో,

తా॥ ఓ బ్రహ్మ! ఓ ఇంద్రుడా! ఓ యగ్ని! దంపతులమయిన మే మిద్దరము
బ్రతికి యుండునంత పర్యంతము మా సంతానము మృతినొందకుండురీతి రక్షించి
వారికి సుఖమును గలుగజేయుము.

మూ॥ తేన భూతేన హవిషాయ మాప్యాయతాం పునః ।
జాయాం యా మస్మా ఆవాక్ష్య స్తాగ్ం రసే నాభివర్ధతాం ॥

పదవి॥ తేన । భూతేన । హవిష । ఆయం । అప్యాయతాం । పునః ।
జాయాం । యాం । అస్మై । ఆవాక్ష్యః । తాం । రసేన । అభి । వర్ధతాం॥

టీక॥ తేన=అటువంటి, భూతేన = పొందఁబడిన, హవిష = హవిస్సుచేత
ఆయం=ఈ అగ్నిహోతుడు. పునః=మాటిమాటికి, అప్యాయతాం=తృప్తినొం-
దుఁగాక, అస్మై=ఈనాకొరకు, యాం=ఏత్రీని, జాయాం=భార్యగాను, ఆవాక్ష్యః=
ఇచ్చిరో, తాం = ఆ భార్యను, రసేన = ఆజ్యనిరసముచేతను, అభివర్ధతాం =
వృద్ధినిబొందించుఁగాక.

తా॥ యజ్ఞాని కర్మముల మాటిమాటికి నే నిచ్చునట్టి ఆజ్యాని హవిస్సుచే-
దృప్తినొంది యగ్నిహోతుఁడు నాకుభార్యగా నేర్పడియున్న స్త్రీకి ఆజ్యములను
గలుగజేసి పోషించుచుండుగాక.

మూ॥ అభివర్ధతాం పయ సాభి రాష్ట్రేణ వర్ధతాం రయ్యా
సహస్రీపోష సే మాకాస్తా మనపేక్షితౌ॥

పదవి॥ అభివర్ణతాం । పయసా । అభి । రాష్ట్రేణ । వర్ణతాం । రయ్యా
సహస్రప్రాపసా । ఇమా ! సాం । అనశేషీతా॥

టిక॥ ఇయం=ఈ (స్త్రీ), పయసా=క్షీరములచేతను, అస్మాక్=మమ్ములను
అభివర్ణతాం=వృద్ధి నొందించుచుగాక, రాష్ట్రేణ=గృహక్షేత్రములచేతను, అభివర్ణ
తాం=వృద్ధి నొందించుచుగాక, సహస్రప్రాపసా=అనేకులను బోషింపజాలిన,
రయ్యా=ధనముచేతను, అభివర్ణతాం=వృద్ధి నొందించుచుగాక, ఇమా=ఈ దంపతులు,
అనశేషీతా=ఇతరశేషములేనివారై స్త్రాం=ఉండురుగాక.

తా॥ ఈ చిన్నది మమ్ములను క్షీరములు, గృహక్షేత్రములు, ధనము, మొద
లగువానిచే బోషించుచుండుచుగాక, అనగా నవియన్నియు సమృద్ధిగా నుండుగాక
యని యర్థము. ఈ దంపతుల కన్నియు సమృద్ధిగాఁ గలుగఁజేసి యవ్యాపేక్ష
లేకుండునట్లు చేయవలయును.

మూ॥ ఇహైవ స్తంమావియోష్టంవిశ్వమాయుర్వ్యశ్నతం మ
హ్య ఇంద్రస్వస్తయే॥

పదవి॥ ఇహ । ఏవ । స్తం । మా । వియోష్టం । విశ్వం । ఆయుః । వ్యశ్న
తం । ఇంద్రే । ఇంద్రః । స్వస్తయే॥

టిక॥ అంశరాత్మానో=ఓ అంతఃకరణాలారా, ఇహైవ=ఈ గృహములందే,
స్తం=ఉండుండు, మావియోష్టం=విడిచిపెట్టిపోకుండు, విశ్వం=అధికమైన, ఆయుః=
ఆయుర్దాయమును, అనగా నూటపదియూఱు సంవత్సరములు, వ్యశ్నతం=పొందుడు
ఇంద్రః=ఈవేదముగిండు. మహ్యై=విశేషమయిన, స్వస్తయే=మీ సుఖస్థితికొరకు,
భవంశు=అగుచుగాక.

తా॥ ఈ మంత్రమునందు దంపతు నిద్దరు తమ అంతఃకరణములలోఁ జెప్పు
చున్నారు. ఓ మనస్సులారా ! ఈ గృహమందే నివసించి యుండుండు. విడిచి
పెట్టి పోకుండు. పరమాయుర్దాయమయిన, నూటపదియూఱు సంవత్సరముల పరి
యంతముజీవించియుండురుగాక. ఇందుగిండునుమీ సుఖముకొరకుఁబ్రయత్నపడుగాక.

మూ॥ ధు) వైధి పోష్యా మయి మహ్యం త్వదాదృష్టహ
స్పతిః మయా వత్సా ప్రజావతీ సంజీవ శరదశ్శతం॥

54 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రపాతకః

పదవి॥ ధృవా । ఏది । పోష్య । మయి । మహ్యం । త్వ । ఆదాత్ ।
బృహస్పతిః । మయా । పత్యా । ప్రజాపతీ । సం । జీవ । శరదః । శతం ।

టీక॥ హేవధు=ఓ చిన్నదానా! త్వం=నీవు, మయా=నాచేతను, పోష్య=పోషింపఁబడదగినదానవై, మయి=నాయందు. ధృవా=నిశ్చలమైనభక్తికలదానవై ఏది=వృద్ధిపొందుము, బృహస్పతిః=బృహస్పతి, త్వ=నిన్ను, మహ్యం=నాకొరకు, ఆదాత్=ఇచ్చెను, పత్యా=పెనిమిటినైన, మయా=నాచేత, ప్రజాపతీ=సంతానముకలదానవై, శతం=నూరు, శరదః=సంవత్సరములు, సండీవ=మిక్కిలి జీవించుము.

తా॥ ఓ చిన్నదానా ! నీవు నావలనఁ బోషింపఁబడుదు నాయందు నిశ్చలమయినభక్తికలదానవై వృద్ధిపొందుము. బృహస్పతి నిన్ను నాకొరకొచ్చెను. కాబట్టి నావలన సంతానమునుబొంది నీవు నూఱుసంవత్సరముల పర్యంతము జీవింపుము.

మూ॥ త్వష్టా జాయా మ జనయ త్వష్టా వైత త్వాంపతిం ।
త్వష్టా సహస్ర మాయూగ్ంషి దీర్ఘమాయుః కృణోతు వాం॥

పదవి॥ త్వష్టా । జాయాం । ఆజనయత్ । త్వష్టా । ఆవై ॥ త్వాం । పతిం ।
త్వష్టా । సహస్రం । ఆయుఃషి । దీర్ఘం । ఆయుః । కృణోతు । వాం॥

టీక॥ త్వష్టా=బ్రహ్మ ఇమం=ఈ స్త్రీని, జాయాం=భార్యనుగా, ఆజనయత్=పుట్టించెను, త్వష్టా=బ్రహ్మ, ఆవై=ఈచిన్నదానికొరకు, త్వాం=నిన్ను పతిం=పెనిమిటిగా, ఆజనయత్=పుట్టించెను, త్వష్టా=బ్రహ్మ, వాం=మీ ఇద్దరుకొరకు, సహస్రం=అనేకమైన, ఆయుఃషి, దనములను, దీర్ఘం=విశేషమున ఆయుః=ఆయుర్దాయమును, కృణోతు=చేయుచుండుఁగాక.

తా॥ ఓ యంతఃకరణమా ! బ్రహ్మ యీ చిన్నదానిని నాది భార్యగాఁ బుట్టించెను. నన్ను ఈచిన్నదానికి పెనిమిటిగా బుట్టించెను. ఆ బ్రహ్మ జేవుడు మాఇద్దరకును విశేషమైనదనము గలుగజేసి చిరాయుర్దాయమును జేయుగాక.

మూ॥ ఇమం మేవరుణ ॥౧౨॥ త్వత్వా యామి ॥౧౩॥ త్వనోఽ
అగ్నే ॥౧౪॥ స త్వ నోఽ అగ్నే ॥౧౫॥ త్వ మగ్నే అయాసి॥

ఈ గాంధ్రులులకు పదవిభాగమును అర్థమును తాత్పర్యము మొదలగుపదవియు పూర్వమే చెప్పఁబడినవి. ఇతి ఆప్తమఖండ స్సూక్తః.

—♦ అథ నవమఖండ స్మారంభః ♦—

మూ॥ ఇహ గావః ప్రజయధ్వ మిహాశ్వా ఇహపురుషాః ।
ఇహా సహస్రదక్షిణా రాయస్సోహా నిషీదతు॥

పదవి॥ ఇహ । గావః । ప్రజాయధ్వం । ఇహ । అశ్వాః । ఇహ । పురుషాః
ఇహా । సహస్రదక్షిణం ॥ యయస్సోహా । నిషీదతు॥

టీక॥ హే గావః=ఓ ధేనువులారా! ఇహ=ఈ గృహమునునందు, ప్రజా
యధ్వం=ప్రసవింపుడు, ఇహ=ఇక్కడ, అశ్వాః=ఓ గుఱ్ఱములారా! పురుషాః=
పురుషులారా! ప్రజాయధ్వం=ప్రసవింపుడు, అనగా ప్రసవకారణముకందు,
ఇహా=ఇక్కడనే, సహస్రదక్షిణాః=విశేషముగా ధర్మముజేయుటకుతగిన, రాయ
స్సోహా=ధనవృద్ధి, నిషీదతు=ఉండుగాక.

తా॥ ఓ ధేనువులారా! ఓ గుఱ్ఱములారా! ఓ పురుషులారా! ఈ గృహము
లందే సంతానము కలచారై కుటుంబవృద్ధిగలిగి ధనవృద్ధిగలిగియుండురుగాక.

మూ॥ సోమే నాదిత్యా బలిన స్సోమేన పృథివీ దృఢా అధో
నక్షత్రాణా మేమా ముపస్తే సోమ ఆధితః॥

పదవి॥ సోమేన । అదిత్యాః ॥ బలిః । సోమేన । పృథివీ । దృఢా । అధః ।
నక్షత్రాణాం । ఏమం । ఉపస్తే । సోమః । ఆధితః॥

టీక॥ అదిత్యాః=దేవతలు, సోమేన=సోమరసముచేత, బలిన=బలముగల
వారు, పృథివీ=భూమి, సోమేన=లతావిశేషములచేత, దృఢా=బలముగలిది,
అధః=అనంతము, యేమం ఈ, నక్షత్రాణాం నక్షత్రములయొక్క, ఉపస్తే=
తొడయుండు. ఆధితః=ఉంచుడెను, యేవం=ఈప్రకారముగా, తివ=నీయొక్క,
ఉపస్తే=తొడయుండు అయిం=ఈ, బాలః=పిల్లనాడు, ఉపవిశతు=కూర్చుండుగాక.

తా॥ దేవతలు సోమపానచే బలముగలవారై, భూమియు సోమలత మొద
లగువారిచే దృఢముగలవై యున్నది, ఈ నక్షత్రములయొక్క తొడయందనంగా
సూరిపమునందు చంద్రుడును యేర్పడును (ఇక్కడ సోమశబ్దముచంద్ర
కురముగాను లతాపముగాను శ్లేషింపబడినది) ఈ ప్రకారము ఈ పిల్లవాడు నీ
తొడయందు కూర్చుండుగాకయుని యొకపిల్లవానిని వధువుతొడయందు కూర్చుం
డఁ జెట్టవలయును.

మూ॥ ప్రస్వస్థ ప్రీయం ప్రజయా భవనే శోచేష్ట॥

పదవి॥ ప్రస్వః । స్థ । ప్ర । ఇయం । ప్రజయా । భవనే । శోచేష్ట॥

టీక॥ హేఘలాని=ఓ ఘములారా! యుయుం=మీరు, ప్రస్వః=ప్రసవిం
చుస్వభావముగలవారు, స్థ=అయితిరి, తథా=ఆ ప్రకారముగా ఇయం=ఈ శ్రీ,
భవనే=ఈ లోకమునందు ప్రజయా=సంతానముచేత, శోచేష్ట=ప్రశించుగాక.

తా॥ ఓ ఘములారా! మీరేప్రకారముగా జెట్లను బుట్టించు స్వభావముగల
వారలా ఆ ప్రకారమే యీ చిన్నదియు సంతానముగలదై ప్రకాశించుగాక అని
ఆ పిల్లనానికి ఘముల నియ్యవలయును.

మూ॥ ఇహ ప్రియం ప్రజయా తే సమృద్ధతా మస్మిన్మహే
గార్వపత్యాయ జాగృహి వనా పత్యా తన్వంసంసృజ స్వాధా
జీవీ * వివిధ మావదాసి॥

పదవి॥ ఇహ । ప్రియం । ప్రజయా । తే । సమృద్ధతాం । అస్మిన్మహే ।
గార్వపత్యాయ । జాగృహి । వేనా । పత్యా । తన్వం । సం । సృజస్య । అధ । జీవీ ।
వివిధం । ఆవదాసి॥

టీక॥ ఇహ=ఈ గృహమునందు, ప్రజయా = సంతానముచేత, తే = నీకు,
ప్రియం=ప్రీతి, సమృద్ధతాం=అధికము కాలదుండుగాక, అస్మిన్=ఈ, గృహే=
గృహమునందు, గార్వపత్యాయ= గృహపతి ధర్మముకొరకు, జాగృహి= జాగ్రత
గలదాన వగుము, వనా=ఈ. పత్యా=పెనిమిటివైన నాతోడ, తన్వం=నీశరీరమును,
సంసృజస్య = సంభోగకాలమందు గలసికొనునటు చేయుము, అధ = అనంతరము,
జీవీ=మునుదిదానవగుచు, వివిధం=అనేక విషయములను, తన మాధీనాం=పుత్రులు
మొదలగువారికి, ఆవదాసి=చెప్పచుండును.

* విరద మితి వా పాతః.

తా॥ ౨ చిన్న నానా! ఈ గృహమునందు నివసించి కౌపురముచేయుచు సం
తాన సమృద్ధిగలగానవగుము. ఈ గృహమునం గుండయే గృహస్థనిధర్మ మగు నతి
ధృఢ్యాగతులను బూజించుచుండుము, పెనిమిటివైన యీ నాతోడను సంభోగ
కాలమందు ఆలింగనములచే నీ శరీరమును నా శరీరముతోఁ గూర్చు చుండుము.
అనంతరము మునుదిదానవగుచు ఈ కార్యమిట్లు చేయవలయునని నీ పుత్రులు మను
ములు మొదలగువారికి బోధించుచుండు.

మూ॥ సుమంగళీ రియం వధూ రిమాగ్ం సమేత పశ్యత
సౌభాగ్య మస్యై దత్వా యుధాస్తం విపరేతన॥

పదవి॥ సుమంగళీః । ఇయం । వధూః । ఇమాం । సమేత । పశ్యత । సౌభా
గ్యం । అస్యై । దత్వాయ । అథ । అస్తం । విపరేతేన॥

టీక॥ ఇయం=ఈ. వధూః=ఆడది, సుమంగళీః=చిరకాలము సువాసినీత్వ
మును బాండుగాక, ఇమాం=ఇటువంటిస్త్రీని, సమేత=వచ్చి. పశ్యత=చూతురు
గాక, అస్యై=ఈ చిన్నదానికొరకు, సౌభాగ్యం=భాగ్యమును, దత్వా=ఇచ్చి,
అథ=అనంతము, అస్తం=మీమీ ఇండ్లకు, విపరేతన=స్వేచ్ఛగా వెళ్ళుదురుగాక.

తా॥ బహుకాలమువరకు సువాసినీత్వము గలిగియుండెడి యీ చిన్నదానిని
మీరందరు వచ్చి చూచి యీచిన్నదాని కొరకు ఆయుర్భాగ్యముల నొసంగి యనం
తరము మీ ఇండ్లకు స్వేచ్ఛగా జనుండు. వివాహమును జూడవచ్చిన వారి నుద్దే
శించి యీ మంత్రము చెప్పబడినది.

మూ॥ ధృవక్షితి ధృవయోని ధృవ మసి ధృవత స్థితం॥
త్వం నక్షత్రాణాం మేఘసి సమాపాహి పృతన్యతః॥

పదవి॥ ధృవక్షితిః । ధృవయోని । ధృవం । అసి । ధృవతస్థితం । త్వం ।
నక్షత్రాణాం । మేధీ । అసి । సః । మా । పాహి । పృతన్యతః॥

టీక॥ ధృవక్షితిః=నాశరహితమయిన నివాసముగలదానవు, ధృవయోనిః=
నాశములేనికొండము. గలదానవు, త్వం=నీవు. ధృవతస్థితం = ఇతరనక్షత్రములకు.
నాశరహిత తత్వమునుసూచించుచు, ధృవం=నాశములేనిదానవు అసి=అయితివి,
నక్షత్రాణాం=నక్షత్రములకు, త్వం=నీవు, మేధీ=కట్టుకొయ్యవు, అసి=అయితివి.
సః=అటువంటి, త్వం=నీవు. మాం=నన్ను, పృతన్యతః = యుద్ధము చేయువారి
వలన, పాహి=రక్షింపుము.

తా॥ ౧. ధృవనక్షత్రమా ! నీవు నాశనములేని నివాసము కలదానవును,
నాశనములేని కొండయు గలదానవునై నీవు నాశములేనిదాన వగుచు ఇతర నక్షత్ర
ములు స్థిరపడమును బాండుటకు మార్గదశి వయితివి. నక్షత్రములన్నియు నిన్ను
సాధారము జేసికొని నీ చుట్టుతిరుగుచున్నవి. కొంబట్టి నీవు మాతో యుద్ధము
జేయుటకు. నెవరైన వచ్చిరేని వారివలన మాకు భాధ కలుగకుండునట్లు చేయుము.

మూ॥ సప్తఋషయః ప్రథమాం కృత్తినా మరుంధతీం । య
ద్భ్రువతాగ్ంహ నిన్యః షట్కృత్తికా ముఖ్యయోగం వహంతీయ
మస్మాక మేధ త్వష్టమీ॥

పదవి॥ సప్త । ఋషయః । ప్రథమాం । కృత్తికానాం । అరుంధతీం ।
యత్ । భ్రువతాం । హ । నిన్యః । షట్ । కృత్తికాః । ముఖ్యయోగం । వహంతీ ।
ఇయం । అస్మాకం । ఏధతు । త్వష్టమీ॥

టీక॥ యత్ = ఎప్పుడు, సప్తఋషయః = యేడుగురుమునులును, కృత్తికా
నాం = ఈ మునులయొక్క యేడుగురుభార్యలలో, అరుంధతీం = వసిష్ఠుని భార్యయగు
అరుంధతీదేవిని, ప్రథమాం = ముందుగాగణనచేయదగినదానిగాను, భ్రువతాం =
నాశరహితురాలనుగాను, నిన్యః = పొందించిరో ఆఁగానెంచిరో, తథా = అప్పుడు,
షట్కృత్తికాః = అరుంధతిగాక మిగిలిన యారుగురు, ముఖ్యయోగం = అరుంధతియం
దగ్రగణ్యత్వము, వహంతి = భావించిరి, తథా = ఆ ప్రకారముగా, ఇయం = ఈచిన్నది
అస్మాకం = మాకు, త్వష్టమీ = యెనిమిదవది యగుచు, ఏధతు = వృద్ధిపొందుగాక.

తా॥ కశ్యపుఁడు మొదలగు యేడుగురు మునులును తమయేడుగురు భార్యలలో
వరుంధతీదేవి యగ్రగణ్యురాలనియు, మనస్సువైనను వ్యభిచారాది గుణములు లేని
దగుటజే నిశ్చలమునదనియు దలంచిరి. అందువలన అరుంధతిగాక తక్కిన
యాఱుదిరు స్త్రీలు అరుంధతిని దమలో నగ్రగణ్యురాలను భావము వహించిరి. ఆ
తీరుననే యీ చిన్నదానిని ఆ యేడుగురికిఁ పిమ్మట నెనిమిదవ దానిగానుఁ పవిత్ర
మయినదానిగాను దలంచితిమి గాన ఈ చిన్నది వృద్ధిపొందుగాక. ఇచ్చట
భర్త సప్తఋషులకుఁ పిమ్మట దానెనిమిదవ ఋషిని భావించుకొన్నట్లు అద్వాక్షు
నిద్దించుచున్నది.

మూ॥ సదసస్పతి మద్భుతంప్రియ మింద్రస్య కామ్యం । సనిం
మేధా మయశిషం ।

పదవి॥ సదసస్పతిం । అద్భుతం । సీరియం । ఇంద్రస్య । కామ్యం । సనిం ।
మేధాం । ఆయాశిషం॥

టీక॥ అద్భుతం = గొప్పవాఁడును, ఇంద్రస్య = దేవేంద్రునకు, సీరియం =
ఇష్టుఁడను, కామ్యం = ప్రార్థనపదగినవాఁడునగు, సదస్పతిం = అగ్నిహోతుని

గురించి, సనిం=దానమును, మేధాం=జ్ఞానమును అయాశిషం=యాచించుచున్నాను.

తా|| కొప్పవాడును దేవేంద్రునకు స్నేహితుడును ప్రార్థించుదగినవాడు నగు అగ్నిహోత్రుని దానమును జ్ఞానమును గాకు కలుగజేయుటకొరకు యాచించుచున్నాను.

మూ|| ఉద్దిప్యస్వజాతవే దోఽపఘ్న నిర్ఋతిం మమ ।
పశూంశ్చ మహ్య మావహ జీవనం చ దిశో దిశ||

పదవి|| ఉత్ । దీప్యస్వ । జాతవేదః । అపఘ్నక్ । నిర్ఋతిం । మమ ।
పశూక్ । చ । మహ్యం । ఆవహ । జీవనం । చ । దిశః । దిశ||

అ|| హేజాతవేదః = ఓ యగ్నిహోత్రుడా! మమ = నాయొక్క, నిర్ఋతిం = ఘాతుకసమూహమును, అపఘ్నక్ = నశింపుచేయుచు, ఉద్దిప్యస్వ = మిక్కిలి ప్రకాశింపుము మహ్యం=నాకొరకు, పశూంశ్చ=పశువులను, ఆవహ=తెమ్ము, దిశః=అన్నిదిక్కులను, జీవనం=నాకొరకు జీవనమును, దిశ=ఇమ్ము.

తా|| ఓ యగ్నిహోత్రుడా ! నన్ను హింసింపఁ దలంచిన క్రూరు లెవ్వరు గలలో వారిని నశింపజేసి నీవు ప్రకాశింపుము. నాకొరకుఁ బశువులను గలగఁ జేయుము. నే నేదిక్కున నేగినను నిరభ్యంతరముగా జీవనముండునట్లు జేయుము.

మూ|| మా నో హిగంసీ జ్ఞాతవేదో గా మశ్వం పురుషం
జగత్ । అభిభృదగ్న ఆగహి శ్చియా మా పరిపాతయ||

పదవి|| మా । నః । హింసీత్ । జాతవేదః । గాం । అశ్వం । పురుషం ।
జగత్ । అభిభృత్ । అగ్నే । ఆగహి । శ్చియా । మా । పరి । పాతయ||

టీక|| హేజాతవేదః=ఓ యగ్నిహోత్రుడా ! నః=మమ్ములను. మాహింసీత్=హింసచేయకును, గాం=ఆవును, అశ్వం=గజమును, పురుషం=మనుష్యుని, జగత్=మరియు నితరములను పదార్థమును, దేహి = కలుగజేయుము, అగ్నే=ఓ యగ్నిహోత్రుడా ! అభిభృత్ = దేవతల కొరకునిచ్చు హవిస్సును గ్రహింపక, ఆగహి=నా వద్దకుఁవచ్చు, శ్చియా=లక్ష్మిచేత, మా=నన్ను, పరిపాతయ (పరిపాలయ)=రక్షింపుము.

తా|| ఓ యగ్నిహోత్రుడా ! మమ్ములను హింసచేయక పశువులను గజములను మనుష్యులను వితరమున యన్ని పదార్థములను గలగఁ జేయుము.

దేవతలకొర కెచ్చునట్టి హవిస్సును గ్రహింపక ముందు నా వద్దకు వచ్చి నాకు భాగ్యము నొసంగి రక్షింపుము. ఇతి నవమఖండ స్సమాప్తః.

—♦ అథ దశమఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ ఉదీ ఘ్వాఽతో విశ్వావసో నమ సేదామహేత్వా ।
అన్యామిచ్చ పృథర్వ్యగ్ం సం జాయాం పత్యా సృజ॥

పదవి॥ ఉదీఘ్వాః । ఆతః । విశ్వావసో ! నమసా । ఈదామహే । త్వా ।
అన్యాం । ఇచ్చ । ప్రథర్వ్యః । సం । జాయాం । పత్యా । సృజ॥

టీక॥ విశ్వావసో=విశ్వావసువసు గంధర్వుడా ! ఆతః=ఈ దండమునుండి, ఉదీఘ్వాః=లెమ్ము, త్వా=నిన్ను, నమసా=నమస్కారముచేత, ఈదామహే=యాచించుచున్నాను, పృథర్వ్యః=నూతనవయస్సుగల, అన్యాం=మరియొకచిన్నదానిని, ఇచ్చ=కోరుము, యేనాం=ఈ చిన్నదానిని, పత్యా=పెనిమిటివైన నా తోడ, జాయాం=భార్యనుగా, సంసృజ=కూర్చుము.

తా॥ విశ్వావసు వనెడి యో గంధర్వుడా! యిక్కడ నుండి లేచి వెళ్లుము నీ కొరకు నమస్కారముచేసి నిన్నొకటి యాచించు చున్నాను అది యేదనగా ఈ చిన్నదానిని నాకు భార్యగా విడిచిపెట్టి నీవు యౌవనావిర్భావ మగుచున్న మరియొక చిన్నదానిని వహింపుము.

మూ॥ ఉదీఘ్వాఽతః పతివతీ హేమా విశ్వావసుం నమసా
గీర్భి రీత్యై ॥ అన్యా మిచ్చ పితృషదం వ్యక్తాం స తే భాగో జను
షా తస్య విద్ధి॥

పదవి॥ ఉదీఘ్వాః । ఆతః । పతివతీ । హి । ఏషా । విశ్వావసుం । నమసా ।
గీర్భిః । ఈత్యైః । అన్యాం ॥ ఇచ్చ ॥ పితృషదం ॥ వ్యక్తాం ॥ సః । తే ॥ భాగః ॥ జను
షా ॥ తస్య ॥ విద్ధి॥

టీక॥ ఆతః=ఇక్కడనుండి. ఉదీఘ్వాః=లెమ్ము, యేషా=ఈ చిన్నది, పతివతీహి=పెనిమిటికల వైనదికదా, నమసా=నమస్కారముచేతను గీర్భిః=స్తోత్రములచేతను, వ్యా=నిన్ను, ఈత్యై=యాచించుచున్నాను, పితృషదం=వినాహముకానిదగుటచే తుడిగ్రహమునందున్నదియు, వ్యక్తాం=వివాహముచేయుటకునా విర్భావమగుచున్న యౌవనము గలదియునగు, అన్యాం=మరియొకత్రీని, ఇచ్చ=కోరుము, సః=అది, తే=నీయొక్క, జనుషా=జన్మముచే, భాగః=భాగమైనది, తస్య=దానిని, (ద్వితీయాధైవత్యే) విధి=పొందుము.

తా॥ ఓ, గంధర్వుడా ! ఇక్కడనుండి వెళ్ళు. ఈ చిన్నది నన్ను వివాహము చేసికొనిన దగుటచే బెనిమిటి గలదైనది. కాబట్టి విశ్వావసు వసుపేరుగల నీకి సమస్కారస్తోత్రములను జేసి వేడుకు దేవునగా, వివాహముకొనిది యగుటచే తండ్రిగృహమునందే యున్నదియు వివాహముజేయుట కావర్భాసించుచున్న యాన నము గలదియు నగు మఱియొక స్త్రీని గోరుము. అట్టి స్త్రీలే నీకు భాగలబ్ధతై యుండిరి. కాబట్టి అట్టి స్త్రీని బొందుము.

మూ॥ అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తి రసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యో పతిఘ్న తనూః ప్రజాఘ్న పశుఘ్న లక్ష్మిఘ్న జారఘ్న మన్యైశాంకృణోమిస్వాహా॥

పదవి॥ అగ్నే । ప్రాయశ్చిత్తే । త్వం । దేవానాం । ప్రాయశ్చిత్తిః । అసి । బ్రాహ్మణః । త్వ । నాథకామః । ప్రపద్యో । పతిఘ్న । తనూః । ప్రజాఘ్న । పశుఘ్న । లక్ష్మిఘ్న । జారఘ్నం । అన్యై । తాం । కృణోమి । స్వాహా॥

టీక॥ ప్రాయశ్చిత్తే = నశించిన కర్మముల ననుసంధానము చేయునట్టి, అగ్నే = ఓ యగ్ని హోతుడా ! త్వం = నీవు, దేవానాం = దేవతలలో, ప్రాయశ్చిత్తిః = నశించిన కర్మములను సంధానము చేయువాడవు, అసి = ఆయితివి, బ్రాహ్మణః = బ్రాహ్మణుడైనను. అహం = నేను, నాథకామః = ప్రభువునుగోరినవాడనై, త్వం = నిన్ను, పతిఘ్న = పొంకితిని, అస్మాం = ఈ స్త్రీయందు, పతిఘ్న = పెనిమిటిని నశింపుజేయునట్టిదియు, ప్రజాఘ్న = సంతానమును నశింపుజేయునట్టిదియు, పశుఘ్న = పశువులను నశింపుజేయునట్టిదియు లక్ష్మిఘ్న = సంపత్తును నశింపుజేయునట్టిదియు, యా = ఏ తనూః = శరీరముకలదో, అన్యై = ఈ స్త్రీయొక్క, శాం = ఆ శరీరమును, జారఘ్నం = ఉపవతిని నశింపు చేయునదిగా, కృణోమి = చేయుచున్నాను అని, స్వాహా = హోమమును చేయుచున్నాను.

తా॥ కర్మబద్ధులను దిరిగి కర్మములయం దధికారము కలవారిఁగాఁ జేయువాఁడా! నీవు దేవతలలో నశింపజేయుడినకర్మములను దిరిగి చేయించువాడవైతివి. బ్రాహ్మణుడనైన నేను నిన్ను ప్రభువుగాఁ గోరి యాశ్రయించితిని. పెనిమిటిని జంపునట్టిదియు సంతానమును జంపునట్టిదియు పశువులను చంపునట్టిదియు సంపత్తును నశింపజేయు నట్టిదియు నగు అమృతశరములగు రేఖలుగాని అనయవలోపములుగాని

62 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రసాతకః

యేవి యాశ్రియందుఁ గలవో అవి యన్నియు ఈ చిన్న జానికి విలుఁడున్నయెడల వానిని నశింపుచేయునవిగాజేయుము.

మూ॥ వాయో ప్రియశ్చిత్రే॥ ఆదిత్య ప్రాయశ్చిత్రే॥ పృథ్వి పతే ప్రియశ్చిత్రే॥

పదవి॥ వాయో । ప్రియశ్చిత్రే॥ ఆదిత్య । ప్రియశ్చిత్రే॥ పృథ్వి పతే । ప్రియశ్చిత్రే॥

టీక॥ ప్రియశ్చిత్రే=బ్రహ్మకర్మలనుకర్మయోగ్యకలవారిగాఁజేయు, వాయో= వాయువా, ప్రాయశ్చిత్రే=కర్మభ్రష్టులను దిరిగి యోగ్యులనుగాఁజేయు, ఆదిత్య= సూర్యుఁడా! పృథ్విపతే=ఓ బ్రహ్మ.

తా॥ ఈ మూడు మంత్రములలో వాయువును నూర్చుని బ్రహ్మను సంబోధనజేయుట మగిలినయన్ని పదములకు మొదటిమంత్రములోఆర్థాదులు చెప్పఁబడియె.

మూ॥ పృథ్వీశ్చివయామ శ్చ కాట శ్చాణవ శ్చ ధర్మ సిశ్చ ద్రవిణం చ భగశ్చాంతరిక్షం చ సింధు శ్చ సముద్రశ్చ సర స్వాక్ శ్చ విశ్వవ్యాచా శ్చ తే యం ద్విష్మో యశ్చ నో ద్వేష్టి త మేషాం జంభే దధ్మ స్వాహా॥

పదవి॥ పృథ్వీః । చ । ఉపయామః । చ । కాటః । చ । అణవః । చ । ధర్మసిః । చ । ద్రవిణం । చ । భగః । చ । అంతరిక్షం । చ । సింధుః । చ । సముద్రః । చ । సరస్వాక్ । చ । విశ్వవ్యాచాః । చ । తే । యం । ద్విష్మః । యః । చ । నః । ద్వేష్టి । తం । ఏషాం । జంభే । దధ్మః । స్వాహా॥

టీక॥ పృథ్వీశ్చ=అనుజ్ఞయు, ఉపయామశ్చ=పృథివియు, కాటశ్చ= లింగరూపమగు రుద్రుఁడును, అణవశ్చ=మడుగు, ధర్మశ్చ=ధర్మశాస్త్రమును, సింధుశ్చ=సింధువును, సముద్రశ్చ=సముద్రము, సరస్వాక్= సరస్వతీనదీవత, విశ్వవ్యాచాశ్చ=దేవేంద్రుఁడు, తే=అనఁబడు పృథివిలగు నే దేవతలు కలలో, యం=మేము, యం=యెవని. ద్విష్మః=ద్వేషించు చున్నామో యశ్చ=యెవఁడు నః=మమ్ములను, ద్వేష్టి=ద్వేషించు చున్నావో, తం=వానిని

యేహం=ఈ దేవతలయొక్క జంభే=దంతములయందు, భక్షణాయ=భక్షించుట కొరకు, దధ్మ=ఉంచున్నాను.

తా॥ అశ్విజ భూమి, రుద్రుడు, మధుగు, భణా యసుగ్రహము, భసము భగుడను నూర్యుడు, ఆకాశము, సింధు నశ నది, సముద్రము, సర్వసత్తు అశ దేవత, ఇంద్రుడు అనబడెడి యే దేవతలు కలలో ఆ దేవతలచే మమ్ముల నెవడు గూపించుచున్నాడో వానిని మేమెవ్వని దూపించుచున్నామో వానిని భక్షింప జేయుచున్నాము.

మూ॥ మధుశ్చ మాధవశ్చ శుక్రశ్చ శుచిశ్చ సభశ్చ శ్వేషశ్చోజ్జశ్చ సహశ్చ సహస్యశ్చ తపశ్చ తపస్యశ్చ తేయం ద్విష్మయశ్చ నో ద్వేష్టిత మేహం జంభే దధ్మస్వాహా॥

పదవి॥ మధుః । చ । మాధవః । చ । శుక్రః । చ । శుచిః । చ । సభః । చ । సభస్యః । చ । ఇమః । చ । ఊర్జః । చ । సహః । చ । సహస్యః । చ । తపః । చ । తపస్యః । చ । తే । యం । ద్విష్మయః । యః । చ । నః । ద్వేష్టి । తం । యేహం । జంభే । దధ్మః । స్వాహా॥

టీక॥ మధుః=చైత్రమాసము, మాధవః=వైశాఖమాసము, శుక్రః=శ్వేష్ఠమాసము, శుచిః=ఆషాఢమాసము, సభః=శ్రావణమాసము, సభస్యః=భాద్రపదమాసము. ఇమః=ఆశ్వయుజమాసము, ఊర్జః=కార్తికమాసము, సహః=మార్గశిరమాసము, సహస్యః=పుష్యమాసము. తపః=మాఘమాసము, తపస్యః=పాల్గుణమాసము, అయ, తే=ప్రసిద్ధమైన యేమాసములకలనో, ఏహం=ఈమాసాది దేవతలయొక్క, జంభే=దంతములయందు, వయం=మేము, యం=ఎవనిని, ద్విష్మయః=ద్వేషించుచున్నామో, యః=యెవడు. నః=మమ్ములను, ద్వేష్టి=ద్వేషించుచున్నాడో తిం=వానిని, భక్షణాయ=భక్షించుటకొరకు, దధ్మః=ఉంచుచున్నాము.

తా॥ చైత్రము, వైశాఖము, శ్వేష్ఠము, ఆషాఢము, శ్రావణము, భాద్రపదము, ఆశ్వయుజము, కార్తికము, మార్గశిరము, పుష్యము, మాఘము, పాల్గుణము, అను ప్రసిద్ధములయిన యే మాసములు కలనో ఆ మాసములు భక్షించుట కొరకు మమ్ములను దూపించువానిని, మేము దూపించువానిని, ఆమాసాదిదేవతల దంతములలో నుంచుచున్నాము.

మూ॥ చిత్తం చ చిత్తి శ్చాఽకూతం చాఽకూతి శ్చాఽధీ
తం చాఽధీతి శ్చ విజ్ఞాతం చ విజ్ఞానం చ నామ చ కృతుశ్చ దర్శ
పూర్ణిమాస శ్చ తే యం ద్విష్టో య శ్చ నో ద్వేష్టి త మేషాం
జంభే దధ్యు స్వాహా॥

పదవి॥ చిత్తం । చ చిత్తిః । చ । ఆకూతం । చ । ఆకూతిః । చ । ఆధీతం ।
చ । ఆధీతిః । చ । విజ్ఞాతం । చ । విజ్ఞానం । చ । నామ । చ । కృతుః । చ । దర్శ
చ । పూర్ణిమాసః ॥ చ తే ॥ యం ॥ ద్విష్టః ॥ యః ॥ చ ॥ నః ॥ ద్వేష్టి ॥ తం ॥
యేషాం ॥ జంభే ॥ దధ్యుః ॥

టీక॥ చిత్తం=చ=అంతఃజరణమును, చిత్తిం=చ=అంతఃకరణ వ్యాపారమును,
ఆకూతం=చ=అభిప్రాయమును బొందినపదార్థమును, ఆకూతిం=చ=అభిప్రాయమును,
ఆధీతం=చ=చదువబడువిద్యను, ఆధీతిశ్చ=చదువుట, విజ్ఞాతం=చ=తెలిసికొనబడిన
విషయమును, విజ్ఞాననిచ=తెలిసికొనుజ్ఞానమును, నామ=చ=పేరును, కృతుః=చ=రూప
మును, దర్శ=చ=ఇష్టివిశేషమును, పూర్ణిమాసః = పూర్ణిమియందుఁ జేయబడు నట్టి
యిష్టి అనునట్టి, తే = పృథివీధ్యయనుచి యేనిగలవో. యేషాం=వానియొక్క. జంభే=
(జాత్యావేకవచనము) నతములయందు వయం=మేము, యం=యెవనిని, ద్విష్టః=
ద్వేషించుచున్నామో, యః=యెవఁడు, నః = మమ్ములను, ద్వేష్టి = ద్వేషించుచు
న్నాడో, తం=వానిని, దధ్యుః=ఉంచుచున్నాము.

తా॥ అంతఃకరణము, అంతఃకరణవ్యాపారము, అభిప్రాయము అభిప్రాయ
ముగల పదార్థము. చదువుట, చదువబడిన విద్య తెలిసికొనుట, తెలిసికొనబడిన
విషయము, నామము, రూపము, దర్శపూర్ణిమాసేష్టు లనబడినవి యేనిగలవో వాని
యొక్క అధిదేవత లెవరుగలరో వారు మాకు విరోధులైన వారిని భక్షించుటకొర
కాదేవతల దంతములయందుంచుచున్నాము.

మూ॥ భూ స్వాహా ॥౧౦॥ భువ స్వాహా ॥౧౧॥ సువ స్వా
హా ॥౧౨॥ ఓగ్ స్వాహా॥

పదవి॥ భూః॥ స్వాహా॥ భువః॥ స్వాహా॥ సువః॥ స్వాహా॥ ఓం॥ స్వాహా॥

టీక॥ భూః=భూలోకము, భువః=భువర్లోకము, సువః=సువర్లోకము, ఓం=
బ్రహ్మ, ఏత్=ఏను, తృప్యతు=నేజేయు కర్మమువలన సంతోషమును బొందుదురు

గాక, అని. స్వాహా=హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

తా॥ నేజీయు కర్మమువలన భూలోక భువన్లోక సువన్లోక బ్రహ్మలు సంతోషింతురుగాక యని జేయుచున్నాఁడు ఇతి దశమఖండ స్సమాప్తః.

—♦ అద్వైతకాశఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ అపశ్యం త్వా మనసా చేకితానం తపసో జాతం తపసో విభూతం ఇహ ప్రజామి హరయిగ్ం రరాణః ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్రీకామ॥

పదవి॥ అపశ్యం । త్వా । మనసా । చేకితానం । తపసః । జాతం ! తపసః । విభూతం । ఇహ । ప్రజాం । ఇహ । రయిం । రరాణః । ప్రజాయస్వ । ప్రజయా । పుత్రీకామ॥

టీక॥ త్వా=నిన్ను, చేకితానం=నాయభీప్రాయమును గుర్తెఱిగినవానిగాను తపసః=గర్భాదాసము మొదలుగాగల షోడశకర్మము లనెడుతపస్సువలన, జాతం=పుట్టినవాఁగాను, తపసః=భిక్షాచర్యము మొదలగు తపస్సుచే, విభూతం=విశ్వర్యముగలవానిగాను, మనసా=మనస్సుచే, అపశ్యం=చూచితిని, పుత్రీకామ=పుత్రులయందు గోరికగలవాఁడా! ఇహ=ఈ గృహమునందే, ప్రజాం=సంతానమును, రయిం=ధనమును, రరాణః=ఇచ్చువాఁడవై, ప్రజయా=సంతానముచేత, ప్రజాయస్వ=పుట్టుము.

తా॥ నా యభీప్రాయమును తెలిసినవానిగాను, వేదోక్త షోడశకర్మములచే సంస్కరింపఁబడుటచే తపస్సుచేరిం బుట్టినవానిగాను భిక్షాచర్య మొదలగునివిచేసి వేదాభ్యాసము చేయుటచే విశ్వర్యము గలవానిగాను, ఆనఁగా బ్రాహ్మణునకు వేదమే సంపత్తని యభీప్రాయము మనస్సుచే జూచితిని అఁగా గ్రహించితిని. సంతానాపేక్ష గలిగియున్న నీవు నాయందు సంతానమును బుట్టించి యైశ్వర్యమును కలుగజేయుము అని భాగ్య పెనిమిటితోఁ జెప్పచున్నది.

మూ॥ అపశ్యం త్వా మనసా దీధ్యానాగ్ం స్వాయాం * త నూత్వియై నాభమానాం ఉప మా ముచ్చా యువతి ర్భూయాః ప్రజాయస్వ ప్రజయాపుత్రీకామే॥

పదవి॥ అపశ్యం । త్వా । మనసా । దీధ్యానం । స్వాయాం । తనూం ॥ ఋత్వి
యే ॥ నాథమానాం ॥ ఉప ॥ మాం ॥ ఉచ్ఛా ॥ యువతిః ॥ బభూయాః ॥ ప్రజయా॥
స్య । ప్రజయా ॥ పుత్రకామే ॥

టీక॥ త్వాం = నిన్ను, దీధ్యానాం = నాయుండలి భక్తిచే నను ధ్యానించు
దానవుగాను, స్వాయాంతమా = నీ శరీరమందు, ఋత్వియే = ఋతుకాలమందైనగర్భ
మందు, నాథమానాం = కోరికగలదానిగాను. మనసా = మనస్సుచేత, అపశ్యం = చూచి
తిని, యువతిః = యౌవనముగల నీవు, మాం = నన్ను, ఉచ్ఛా = సంభోగకాలమందు
పైననున్న వానిగా, ఉపబభూయాః = అనుభవించుము, పుత్రకామే = పుత్రులను
గోరుదానా! ప్రజయా = సంతానముచేత, ప్రజాయస్య = పుట్టుము.

*తనూగ్ం ఋత్వియే ఇతి వా సాతో దృశ్యతే.

(మా పితృ ఉక్తోఽఱిత సంబంధము కలిగియుండుటచే పుత్రరూపముగా
జనన ముభయలయందు వర్తించుచున్నది)

తా॥ నాయుండలి భక్తిచే నను ధ్యానించు దానవుగాను. ఋతుకాలమందే
ర్పడు గర్భధారణమందచేతు గలదానవుగాను, నిన్ను నే చెలిసికొంటిని. యౌవ
నముగల నీవు నాతో సంభోగించితివేని నీకు సంతానము కలుగును

మూ॥ స మంజంతు విశ్వేదేవా స్స మాపో హృదయాని నౌ
సం మాతరిశ్వా సం ధాతా సము దేష్ఠీ దిదేష్టు నౌ॥

పదవి॥ సం । అంజంతు । విశ్వేదేవాః । సం । ఆపః । హృదయాని । నౌ ।
సం । మాతరిశ్వా । సం । ధాతా । సం । ఉ । దేష్ఠీ । దిదేష్టు । నౌ॥

టీక॥ విశ్వేదేవాః = విశ్వేదేవతలు, నౌ = మన యిద్దర యొక్కయు, హృద
యాని = హృదయములను, సమంజంతు = స్నేహముగలవిగాఁ జేయుఁగాక, ఆపః =
ఉదకములు, సమంజంతు = స్నేహముగలవిగాఁ జేయుఁగాక, మాతరిశ్వా = నాయువు,
సమనక్తు = స్నేహముగలవిగాఁ జేయుఁగాక, ధాతా = బ్రహ్మ, సమనక్తు = స్నేహము
గలవిగాఁ జేయుఁగాక, దేష్ఠీ = సంభాషణమును జేయించు సరస్వతి, నౌ = మన
యిద్దరను, సందిదేష్టు = సంభోగకాలమందు దనుకూలమున సంభాషణ గలవారినిగా
మిలలను జేయుచుండుఁగాక యని యర్థము.

తా॥ విశ్వేదేవతలు జలములు నాయువు బ్రహ్మ మీరు మన మనస్సులను

స్నేహముతోఁ గూడినవిగాఁ జేయుచురుగాక. సరస్వతి మనలను అనుకూలమయిన సంభాషణ గలవారినిగాఁ జేయుఁగాక.

మూ॥ ప్రజాపతే తన్వం మే జుషస్వ త్వప్త దేవేభి స్సహ సామ ఇంద్ర! విశ్వే ద్వేవై రాతిభి స్సగ్ంరరాణః పుంసాం బహూ నాం మాతర స్సామ॥

పదవి॥ ప్రజాపతే । తన్వం । మే । జుషస్వ । త్వప్తః । దేవేభిః । సహసామః । ఇంద్ర! । విశ్వైః । ద్వేవై । రాతిభిః । సగ్ంరరాణః । పుంసాం । బహూనాం । మాతరః । స్సామ॥

టీ॥ ప్రజాపతే = ఓ బ్రహ్మ, మే = నాయొక్క, తన్వం = శరీరమును, జుషస్వ = ప్రవేశించును త్వప్తః = ఓ త్వప్తప్రజాపతీ! సహసామః = రూపనిర్మాణముందు సమర్థుడవైన. తన్వం = నీవు, ద్వేవై = దేవతలతోఁగూడ, మే = నాయొక్క తన్వం = శరీరమును, జుషస్వ = ప్రవేశింపుము ఇంద్ర! = ఓ యింద్రుడా! రాతిభిః = నీ సమీపములయిన, విశ్వైః = సమస్తమయిన, ద్వేవై = దేవతలతోఁగూడ, మే = నాయొక్క, తన్వం = శరీరమును, ప్రవిశ్య = ప్రవేశించి, సగ్ంరరాణః = మాయొక్క కోర్కెల నిమ్ము, ఆనాం = మేమిద్దరము, బహూనాం = అనేకులయిన, పుంసాం = పురుషులకు. మాతరః = (పితృశబ్దములకే ఏకశేషవృత్తిగాని మాతృశబ్దమునకు లేదు. ఇది ఛాందసము) తల్లిదండ్రులను స్సామ = అయ్యెదము.

తా॥ ఓ. ప్రజాపతీ! త్వప్త అనఁబడెడి యొ బ్రహ్మ! ఇంద్రుడా! మీ రందరము మీకు స్నేహితులైన సమస్తమైన దేవతలతోఁగూడ నా శరీరమందుఁ బ్రవేశించి నాకు బలమును కల్గింపుఁడు. నా కోర్కెల నన్నియు నొసఁగుదు; మా కనేకులైన తనములు జనియించునట్లు చేయుదు.

మూ॥ ఆ నః ప్రజాం జనయతు ప్రజాపతి రా జరసాయ సమనక్త్యమా అదుర్మంగలీః పతిలోక మావిశ శ న్న ఏధి ద్వి పదే శం చతుష్పదే॥

పదవి॥ ఆ । నః । ప్రజాం । జనయతు । ప్రజాపతిః । అజరసాయ । సమనక్తుః । అర్కమా । అదుర్మంగలీః । పతిలోకం । అవిశ । శం । నః । ఏధి ॥ ద్విపదే । శం । చతుష్పదే॥

టీక ప్రజాపతిః=బ్రహ్మ, సః=మా యిద్దరకు, ప్రిజాం = సంతానమును, ఆజనయతు=పుట్టించుఁగాక, అర్యమా=నూర్యుడు, ఆజరసాయ=మిడిమిపర్యంతము ఆవాం=ముమ్మలను, సమనత్తు=న్నహముగలవారినిగా జేయుఁగాక, త్వం=నీవు, అగర్భంగశీః=అమంగళములు లేనిదానవగుచుఅనఁగాసువాసివిగానున్న దానవగుచు, పతిలోకం=పెనిమిటివైన గాయొక్క గృహమును, ఆవిశ = నివశించియుండుము, నిః=మా కొరకు, శం=సుఖమును, ద్విపదే=రెండుపాదములుగల మనుష్యులు మొదలగువారికొరకు, శం=సుఖమును, చతుష్పదే = నాలుగు పాదములుగల పశువులు మొదలగువానికొరకు, శం=సుఖమును, ఏధి=వృద్ధిపొందించుము.

తా॥ బ్రహ్మ మాకు సంతానమును గలిగించుఁగాక. నూర్యుండు మేము బ్రతికియుండునంత పర్యంతండు ఋమృతము స్వేచ్ఛాము గలవారినిగా జేయుఁగాక. నీవు చిరకాలమువరకు సువాసిగానుండి మాకును ఇతరులైనమనుష్యులకును పశువులు మొదలగువానికిని సుఖమును కలుగజేయుచుండుము.

నూ॥ తాం పూషం చ్చివతమా మేరయస్య యస్యాం బీజం మనుష్యా వపంతి యా న ఊరూ ఉశతీవిస్రియాతై యస్యాముశంతః ప్రహరేమ శేఫం॥

పదవి॥ తాం । పూష॥ శివతమాం । వీరయస్య । యస్యాం । బీజం । మనుష్యాః । వపంతి । యా । నః । ఊరూ । ఉశతీ । విశ్రియాతై । యస్యాం । ఉశంతః । ప్రహరేమ । శేఫం॥

టీక॥ పూష=ఓనూర్వండా! తాం=ఆపూర్వోక్తమైన నాభార్యలు, శివతమాం=అనుకూలమైనదానిగా, కృత్వా=చేసి, వీరయస్య=నావద్దకుఁబ్రేరేపింపుము, మనుష్యాః=మనుష్యులు, యస్యాం=ఏస్త్రియంగు బీజం = వీర్యమును, వపంతి=ఉంచుచున్నారో, య= ఏ స్త్రీ, ఉశతీ = కోరుచున్నదై, ఊరూ = తొడలను, విస్రియాతై=విడునట్లుగాఁజేయుచున్నదో, వయం=మేము, ఉశంతః=కోరుచున్నవారమై, యస్యాం=దేనియందు, శేఫం=శిశ్నమును, ప్రహరేమ=ప్రయోగించుచున్నామే, అని వెనుకకన్వయము.

తా॥ ఓ నూర్వండా! స్త్రీలయందుఁ బురుషులు శుక్లమును విడిచిపెట్టుచే సంతానము కలుగును. కాఁబట్టి యే స్త్రీ యిపేక్ష గలదై సంభోగాదులకు దగిన

ప్రాయత్న సన్నాహములను జేయుచుండునో యట్టి నా భార్యకు నా కమిహాలము
యిన దానిగాఁజేసి నా వద్దకుఁ బంపించుము. ఇంతకంటె స్పష్టముగాఁ జెప్పుట
విరుద్ధముగా నుండునుగానఁ జెప్పలేను. ఇతి ఏకాదశఖండ సమాప్తః

—♦ ద్వాదశఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ అఱో హోరు ముపబర్హస్వ బాహుం పరిష్వజస్వ జా
యాగ్ం సుమనస్యమాన । తస్యాం పుష్కతం మిధునౌ సయోనీ
బహ్విం ప్రజాం జనయంతౌ సరేతసా।

పదవి॥ అఱోహ । ఊరుం । ఉప ! బర్హస్వ । బాహుం । పరిష్వజస్వ । జా
యాం । సుమనస్యమానః । తస్యాం । పుష్కతం । మిధేనౌ । సయోనీ । బహ్విం ।
ప్రజాం । జనయంతౌ । సరేతసా॥

టీక॥ ఆత్మక=ఓ ఆత్మా ! ఊరుం = నొడను. అఱోహి = అధిష్టించుము,
బాహుం=హస్తమును, ఉపబహర్ హ్వ=చాపును, తస్యాం=దానియందు, సుమనస్య
మానః=ప్రేమగలవాడవై, జాయాం=భార్యను. పరిష్వజస్వ=ఆలింగనము జేసి
కొనుము, పుష్కతం=(మీరిద్దఱు) పుష్టిగలిగి యుండుడు, మిధునౌ=మీరు దంప
తులై, సయోనీ=కలిసికొనిన యుపస్థేదీయమును కలవారై, సరేతసా = వీర్యము
నోఁగూడిపారలగుచు, బహ్విం = విశేషమయిన, ప్రజాం = సంతానమును, జన
యంతౌ=పుట్టించుచుండుఁడు.

తా॥ పురుషుఁడు తన ఆస్థానోఁ జెప్పుచున్నాడు. ఓ ఆత్మా ! భార్య
యందు ప్రేమగలవాడవై పతి ప్రదేశము నధిష్టించి బాహువులను జూచి భార్యను
ఆలింగనము చేసికొనుము. ఇప్పుడు తమ యిద్దఱును గూర్చి చెప్పుచున్నాఁడు. మీ
రిద్దరు దంపతులై పుష్టిగలవారగుచు సంభోగించి వీర్యమును గ్రహించిన వారలై
సంతానమును బుట్టించుచుండుఁడు

మూ॥ ఆద్రో యారణ్యా య త్రామంథ త్పురుషం పురు
షేణ శక్రః । త దేతౌ మిధునౌ సయోని ప్రజయామృతే నేహ
గచ్ఛతం ।

పదవి॥ ఆద్రోయా । అరణ్యా । యత్ర । ఆమంథత్ । పురుషం । పురుషేణ ।

శక్రః । తత్ । ఏతా । మిధునా । సయోనీ । ప్రజయా । అమృతేన । ఇహ । గచ్ఛతం॥

టీక॥ ఆద్ర్యాయా=నేతితోఁ దడపఁబడిని ఆరణ్యా=ఆరణిచేత, అగ్నిం= అగ్నిహోత్రమును, యత్ర=యేపక్రొరము, అమంధత్=మధించెనో, శక్రః=దేవేంద్రుఁడు. పురుషేణ=పురుషరూపమేధ్రముచే, పురుషం=పురుషుఁడగు గర్భస్థజంతువును, అమంధత్=తరిచెనో, తత్=ఆ ప్రకారముగా, మిధునా=దంపతులయిన, ఏతా=ఈమిరిద్దగు సయోనీ=అసికొనినవారలై, ప్రజయా=సంతానమును, అమృతేన=అమృతముచేత, ఇహ=ఇక్కడను, గచ్ఛతం=పొందుఁడు.

తా॥ మః అత్మలారా ! యజ్ఞానికము నందరిచిచే మధించి యగ్ని నెట్లు పుట్టించెదలో యా తీరున దేవేంద్రుఁడు సంతానమును గలుగ జేయుటకు రతివ్యాపారమును గురించి ప్రోత్సహ పరచుచున్నాఁడు. గాన దంపతులయిన మిరిద్దరును సంభోగించుటకుఁ గలసికొనిన వారలై యమృతమువలెనే శ్రేయస్కరముగు సంతానమును బొందుదురుగాక.

మూ॥ అహం గర్భ మదధా మోషధీ వ్యహం విశ్వేషు భువనేష్వతః । అహం ప్రజా అజనయం పితౄణా మహం జనిభ్యో అవరేషు పుత్రాః॥

పదవి॥ అహం । గర్భం । అదధాం । ఓషధీషు । అహం । విశ్వేషు । భువనేషు ॥ అంతః । అహం ॥ ప్రజాః ॥ అజనయం ॥ పితౄణాం । అహం ॥ జనిభ్యః ॥ అవరేషు । పుత్రాః॥

టీక॥ అహం=నేను, ఓషధీషు=ఓషధుల యందు గర్భం=బీజమును, అదధాం=ధరించితిని, అహం=నేను, విశ్వేషు=సమస్తములయిన, భువనేషు=లోకములయందు, అంతః=లోపమును, స్థితః=ఉండిని, అహం=నేను, పితౄణాం=పితృదేవతలయొక్క, అధోఽయ=ప్రయోజనము కొరకు, ప్రజాః=సంతానమును, అజనయం=పుట్టించుచున్నాను, అహం=నేను, జనిభ్యః=ఈ నా భార్యవలనను, అవరేషు=ఇతరులైన కోడండ్లు మొదలగువారి యందును, పుత్రాః=పుత్రులను, అజనయం=పుట్టించుచున్నాను.

తా॥ కౌత్రస్కార్త కత్మములయందు దియ్యఁబడిన నావిఘ్నవలన క్రమముగా

ఓషధులయందు బ్రహ్మవేదించుటచే ఓషధులయొక్క గర్భమునకు నేనే కారణమయిన వాడను. అనగా నగ్నియందుంచబడిన హవిస్సులు సూర్యునిజేరి పృథ్విరూపముగా నోషధులం బ్రహ్మవేదించును. అంతరాత్మగా సమస్తభూపములయందును నేనే నండియున్న వాడను. పితృదేవతల ఋణమును దీర్చుకొనుటకు నేనే సంతానమును బుట్టించుచున్నాను. ఈ నా బ్రాహ్మయందు నేనే సంతానమును బుట్టించుచున్నాను. నా తనయుల వలనఁ గోడెండ్రొందురు సంతానము గలుగుటచే దానికి గారణమయినవాడను నేనే.

మూ॥ పుత్రిణేమా కుమారిణా విశ్వ మాయు ర్వ్యశ్శుతం ఉభాహిరణ్య పేశసా వీతిహోత్రా కృతద్వయా॥

పదవి॥ పుత్రిణా॥ (పుత్రిణా)॥ ఇమా॥ (ఇమా)॥ కుమారిణా॥ (కుమారిణా) విశ్వం॥ ఆయుః॥ వ్యశ్శుతం॥ ఉభా॥ (ఉభా)॥ హిరణ్యపేశసా॥ వీతిహోత్రా (వీతిహోత్రా)॥ కృతనమా॥

టీక॥ ఇమా=ఈ, ఉభా=దంపతులు, పుత్రిణా=పుత్రిణులు గలవారై, కుమారిణా=కుమారికలు గలవారై, హిరణ్యపేశసా=బంగారు వంటి రూపము గలవారై వితిహోత్రా=హవిస్సుచేత హోమముచేయువారై, కృతనమా=సంపాదించఁబడిన ధనముగలవారై, విశ్వం=విశేషమయిన, ఆయుః=ఆయుర్దాయమును. వ్యశ్శుతం=పొందుదుగాక.

తా॥ ౬. ఆత్మా! ఈ దంతతు లిద్దరును కుమారులు కుమారికలు గలవారై బంగారువంటి కొంతిగలవారై యజ్ఞము మొదలగు కర్మములను జేయువారై ధనమును సంపాదించినవారై పరమాయుర్దాయమయిన నూటపదియాలు సంవత్సరముల పర్యంతము జీవించురుగాక,

మూ॥ దశస్యం త్వమృతాయకం శ మూఢో రోమశగ్ం హథా దేవేషు కృణుతో దువః॥

పదవి॥ దశస్యం॥ త్వ॥ అమృతాయకం॥ శం॥ ఉధః॥ రోమశం॥ హథః॥ దేవేషు॥ కృణుతిం॥ దువః॥

టీక॥ దశస్యం = యాచకుల కోర్కులనిచ్చుచు, అమృతాయకం=దేవత్వమునుబొందుటకొరకు, రోమశం=రోమములచే వ్యాప్తమైన, ఉధః=ఉపశ్లేషియ

72 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రపాఠకః

ములను. శంహదః=కలిసికొనునట్లుజేయుడు, దేవేషు=దేవతలవిషయమై, దువః=పరిచర్యను, కృణుతిః=చేయుదురుగాక, రోమములు రాక పూర్వము పశుభోగయోగ్యముకొదని యభిప్రాయము.

తా|| ఓ దంపల్లనారా ! యాచకుల కోర్కెలఁ దీర్చుచు పితృబుణమును దీర్చి స్వర్గలోకంబున స్థిరముగా నుండుకొరకు సంతానమును బడయుటకై సంభోగింపుడు. పిమ్మట సంతానము గలవాడై స్వర్గలోకనలుననుండి దేవతలు నేరింపుచుండుడు. ఇతి ద్వాదశఖండ స్సమాప్తః

—♦ అథ త్రయోదశఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ|| విష్ణు ర్యోనిం కల్పయతు తృష్టా రూపాణి పిగంశతు ఆసించతు ప్రజ పతి ద్ధాతా గర్భం దధాతు తే||

పదవి|| విష్ణుః | యోనిం | కల్పయతు | తృష్టా | రూపాణి | పిగంశతు | ఆసించతు | ప్రజాపతిః | ధాతా | గర్భం | దధాతు | తే||

టీక|| విష్ణుః=విష్ణుమూర్తి, తే=నీయొక్క యోనిం=భగమును, కల్పయతు=గర్భాదానమునకు సమర్థులమయిన నానిగాజేయుగాక, ప్రజాపతిః=నవబ్రహ్మలలో నొకబ్రహ్మ, ఆసించతు = నన్నా వేరింట నాచేత వీర్యముంచఁడునట్లు చేయుగాక. ధాతా=బ్రహ్మ, తత్=ఆ వీర్యమును, గర్భం=పిండాకృతిగా, దధాతు=చేయుగాక, తృష్టా=ఒకబ్రహ్మ, తస్య=ఆ పిండమునకు. రూపాణి=శిరస్సుమొదలగు నవయవములను. పిగంశతు=ఏర్పరచి స్ఫుటమానట్లుగాఁ జేయుగాక.

తా|| ఓ చిన్నదానా ! నీభగమును విష్ణుమూర్తి సంభోగమునకు నమానగా నట్టు చేయును. నవబ్రహ్మలలో నొకఁడు నీ యందు నావలన లేతస్స విడువబడు నట్లు చేయును ఒకబ్రహ్మ ఆ లేతస్సను బిండమానట్లు చేయును. ఒకబ్రహ్మ యాపిండమునకు నవయవముల నేర్పరచి ప్రకాశించినట్లు చేయును.

మూ|| గర్భం ధేహి సినీవాలి గర్భం ధేహి సరస్వతి గర్భం తే అస్మినా దేవా వాధత్తాం పుష్కరస్రజా||

పదవి|| గర్భం | ధేహి | వినీవాలి | గర్భం | ధేహి | సరస్వతి | గర్భం | తే | అస్మినా | దేవా | ఆధత్తాం | పుష్కరస్రజా | (పుష్కరస్రజా)||

టీక|| సినీవాలి=చంద్రకళతోఁగూడినయమ్మవాస్యచే నధిష్ఠింపబడిదదానా! సరస్వతి=సరస్వతిచే నధిష్ఠింపబడినదానా! గర్భం=గర్భమును, ధేహి=ధరింపుము.

పుష్కరసృజౌ=పద్మమాలలను ధరించిన, అశ్వినౌ=అశ్వినలను, దేవా=దేవతలు
తే=నీకు, గర్భం=గర్భమును, అంత్రాం=చేయుచునుగాక.

తా|| నీనీవారిచేతను సరస్వతీచేతను అవేశింపఁబడిన యో చిన్నదానా !
అశ్వినీదేవతలు సకలకోర్కెల నిచ్చునట్టి పద్మమాలికలను ధరించినవారై నీవు గర్భ
మును ధరించుటకు ప్రయత్నముచేయుచున్నాను గాన నీవు గర్భమును ధరింపుము.

మూ|| హిరణ్యాయా అరణీ య నిర్మందో అశ్వినా తం తే
గర్భం హవామహే దశమే మాసి సూతవే||

పదవి|| హిరణ్యాయా | అరణీ | యం | నిర్మందతః | అశ్వినా | (అశ్వినా) |
తం | తే | గర్భం | హవామహే | దశమే | మాసి | సూతవే||

టీక|| హిరణ్యాయా=బంగారుచేఁ జేయఁబడిన, అరణీ=అరణిచేత, యం=ఏ
గర్భమును. నిర్మందతః = మధించుటవలన, అశ్వినా = అశ్వినీ దేవతలు, పుట్టికో,
తే=నీయుక్కి, గర్భం=గర్భమును, తం=అటెవంటిదానిగాను, దశమే=పదియవ
దశ, మాసి=మాసమునందు, సూతవే=కనుటకొరకు, హవామహే=కోరుచున్నాము.

తా|| బంగారపురణిచే మధించినరీతిగా గర్భమును మధించుటవలన యే
అశ్వినీదేవతలు పుట్టికో అట్టి అశ్వినీదేవతలు వలెనే రూప సంపత్తుగల తనయులను
బోయవమానంబున గనుము.

మూ|| య ధేయం పృథివీ మహీ తిష్ఠంతీ గర్భమాదధే ఏవం
త్వం గర్భ మాధస్వ దశమే మాసి సూతవే||

పదవి|| యధా | ఇయం | పృథివీ | మహీ | తిష్ఠంతీ | గర్భం | ఆదధే |
యేవం | త్వం | గర్భం | ఆధత్స్వ | దశమే | మాసి | సూతవే||

టీక|| మహీ=పెద్దదియగు, ఇయం=ఈ, పృథివీ=భూమి, తిష్ఠంతీ=ఉన్నది
దళుచు, గర్భం=పన్నగర్భమును, యధా=యే ప్రకారముగా, ఆదధే=ధరించెనో
యేవం=ఈ, (ఆ) ప్రకారముగా, త్వం=నీవు, దశమే = పదియవదశ, మాసి=
మాసమునందు. సూత వే=కనుటకొరకు, గర్భం=గర్భమును, ఆధత్స్వ=ధరింపుము

తా|| ఈ విశాలమయిన భూమి వద్దకురియుటచే సస్యరూపమగు గర్భము,
నెట్లుధరించెనో, అవిధముగానే నీవు గర్భమునుధరించి పదియవదియగు మాంసంబున
బ్రసవింపుము.

7. శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాష్టే ప్రథమప్రసాతకః

మూ॥ యథా పృథివ్యగ్నిగర్భా ద్యౌర్య ధేంద్రేణ గర్భణీ
వాయుర్యథా దిశాం గర్భ ఏవం గర్భం దధామి తే॥

పదవి॥ యథా । పృథివీ । అగ్నిగర్భా । ద్యౌః । యథా । ఇంద్రేణ । గర్భ
ణీ । వాయుః । యథా । దిశాం । గర్భః । ఏవం । గర్భం । దధామి । తే॥

టీక॥ యథా=యేవకారముగా, పృథివీ=భూమి, అగ్నిగర్భా=అగ్నిహో
తుగ్రిడు గర్భమంగులదయ్యెనో, యథా=ఏవకారముగాను, ద్యౌః=స్వర్గము,
ఇంద్రేణ=దేవేంద్రునిచేత, గర్భణీ=గర్భము గలదయ్యెనో, వాయుః=వాయువు,
దిశాం=దిక్కులకు, గర్భః=గర్భమయ్యెనో, ఏవం=ఈవకారముగా, తే=నీకు,
గర్భం=గర్భమును, దధామి=చేయుచున్నాను.

తా॥ భూమి యగ్నిహోతు నేవకారముగా గర్భమందు ధరించెనో, స్వర్గ
లోకము దేవేంద్రు నేవకారముగా గర్భమందు ధరించెనో దిక్కులు వాయువు
యే పుకారముగా గర్భమందుధరించెనే యాతీయన పుత్రునిగర్భమందు దరించును.

మూ॥ విష్ణో శ్రేష్ఠేన రూపేణాస్యాం నార్యాం గవీన్యాం ।
పుమాంసం గర్భ మాధేహి దశమే మాసి సూతవే॥

పదవి॥ విష్ణో । శ్రేష్ఠేన । రూపేణ । ఆస్యాం । నార్యాం । గవీన్యాం ।
పుమాంసం । గర్భం । ఆధేహి ! దశమే । మాసి । సూతవే॥

టీక॥ విష్ణో=ఓ విష్ణుయ్యా! శ్రేష్ఠేన=శ్రేష్ఠమయిన, రూపేణ=రూపము
తోగూడిన, పుమాంసం=పురుషుడగు, గర్భం=గర్భస్థజంతువును, గవీన్యాం=
కోరనగిన, ఆస్యాం=ఈ, నార్యాం=స్త్రీయందు, దశమే=పదియవదగు, మాసి=
మాసమునందు, సూతవే=కనుటకొరకు, ఆధేహి=చేయుము,

తా॥ ఓ విష్ణుయ్యా! ప్రేమింపదగిన, యీ చిన్నదానియందు శ్రేష్ఠమైన
రూపము గల పుత్రుని పదియవ మాసమునందు కనునట్లు జేయుము.

మూ॥ నేజమేష పరాపత సపుత్రః పునః రాశత ॥ అస్మై మే
పుత్రకామాయై గర్భ మాధేహి యః పుమాన్॥

పదవి॥ నేజమేష । పరాపత । సపుత్రః । పునః । రాశత ॥ అస్మై । మే ।
పుత్రకామాయై । గర్భం । ఆధేహి । యః । పుమాన్॥

టీక॥ నేజమేష = నేజమేష అను పేరుగల ఓ గృహమా ! పరాపత =

పారిపామ్ము, పునః=తిరిగిరాదలచితివేని, సపుత్రః=పుత్రునితోఁ గూడినదానై
అపత్ర=రమ్ము, యః=యేగర్భము, పుమాన్=పురుషుఁడగునో, తం=అట్టి, గర్భం=
గర్భమును, మే=నాయొక్క భార్యయై, పుత్రకామాయై,=పుత్రులను గోరుచున్న
అన్యై=ఈ స్త్రీకొరకు, అధేహి=చేయుము.

తా|| 'నేజమేష' యనబడెడి యోగహమా ! గర్భమందుండు శిశువును
హింసఁజేయదలచితివేని నిక్కడనుండి పారిపామ్ము. ఇచ్చట నుండిదలచితివేని
హింసఁ జేయుకుము. ఈ నా భార్య పుత్రులను గోరుచున్నది, గాన బుతుని
కలుగఁజేయుము.

మూ॥ వ్యస్య యోనిం పృతి శేతో గృహణా పుమాన్సు
తోధీయతాం గర్భే అంతః తం మాతా దశమాసో బిభర్తి సజా
యతాం వీరతమస్వానాం॥

పదవి॥ వ్యస్య । యోనిం । పృతి । శేతః । గృహణ । పుమాన్ । పుత్రః ।
ధీయతాం । గర్భే । అంతః । తం । మాతా । దశ । మాసః । బిభర్తి । సః । జాయ
తాం । వీరతమః । స్వానాం॥

టీక॥ యోనిం=భగమును, వ్యస్య=విశాలపరచి, శేతః=పీర్వమును, ప్రతిగృ
హణ=గ్రహింపుము, తే=నీయొక్క, అంతః=లోపమును, గర్భే=గర్భమందు.
పుత్రః=పున్నామనరకమునుండి విడిపించు, పుమాన్=పురుషుఁడు, ధీయతాం=
ధరింపఁబడుఁగాక, మాతా=తల్లి, తం=ఆ గర్భమును, దశమాసః=పదిమాస
ములను, బిభర్తి=భరించుచున్నది, సః=ఆ పురుషుఁడు, స్వానాం=స్వకీయమయిన
వారిలో, వీరతమః=పరాక్రమవంతుఁడు, జాయతాం=ఆగుగాక.

తా॥ ఓ చిన్నదానా! నీవు యోనిని విశాలపరచి శేతస్సును గ్రహింపుము.
ఆ శేతస్సు గర్భమందు బుత్రులొపసుగా ఘనీభవించును. ఆ గర్భమును తల్లి పది
మాసముల పరిహంతము భరించుచున్నది. ఆ పురుషుఁడు తనవారిలో బరాక్రమ
వంతుఁ డగుఁగాక.

ఆ తే గర్భో యోని మేతు పుమా న్బాణ ఇవేషు ధిం
అపి రోజాయతాం పుత్రస్తే దశమాస్యః॥

పదవి॥ ఆ । తే । గర్భః । యోనిం । మేతు । పుమాన్ । బాణః । ఇవ ॥

ఇషుధిం । ఆ । ఏరః । అజాయతాం । పుత్రః । తే । దశమాస్యః॥

టీక॥ తే=నీయొక్క, యోనిం=యోనినిగురించి, పుమాన్=పురుషుడగు, గర్భః=గర్భము, ఇషుధిం=అంబులపొదినిగురించి, బాణఇవ=బాణమువలెనే, ఐతు=వచ్చుచుగాక, తే=నీయొక్క, పుత్రః=తనయుడు, దశమాస్యః=పదిమాసములు, గర్భమంగు ధరింపఁ బడినవాడై, ఏరః=పరాక్రమ వంతుడగుచు, అజాయతాం=పుట్టుచుగాక.

తా॥ అంబులపొదిని బాణమువలెనే నీయోనిని బురుషుడు ప్రవేశించి నీ గర్భమందుఁ పదిమాసముల పర్యంతము వృద్ధిపొంది యనంతరము పరాక్రమము గల వాడుగా బుట్టుగాక. ఇతి త్రయోదశఖండ సమాప్తః

—♦ అథ చతుర్దశఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ కరోమి తే ప్రాజాపత్య మా గర్భో యోని మేతు తే
అనూనః పూర్ణో జాయతా మశ్లోణోఽపిశాచధీతః॥

పదవి॥ కరోమి ॥ తే । ప్రాజాపత్యం । ఆ । గర్భః । యోనిం । ఏను । తే ।
అనూనః పూర్ణః జాయతాం అశ్లోణః అపిశాచధీతః॥

టీక॥ అశం=నేను, ప్రాజాపత్యం=ప్రాజాపతిసంబంధమగుకర్మమును, తే=నీకొరకు, కరోమి=చేయుచున్నాను. గర్భః=గర్భము, తే=నీయొక్క, యోనిం=యోనినిగుర్చి, ఐతు=వచ్చుచుగాక, సః=ఆగర్భము, అనూనః=తక్కువగానిఅవయవములు గలదియగుచు, పూర్ణః=గర్భమంగు పదిమాసములు వృద్ధిపొందిన డగుచు అశ్లోణః=కుంటి చెయ్యదు మొదలగునవి లేనిదగుచు అపిశాచధీతః=పిశాచముమొదలగువానిచే బాధింపబడనిదై జాయతాం=పుట్టుచుగాక.

తా॥ ప్రాజాపతిసంబంధమైనకర్మము ననగా సుభగ్గమును జేయుచున్నాను గాన జీవము నీయోనిని బ్రవేశించినదై పదిమాసములు పెరిగి సంపూర్ణమయిన అవయవములు గలదియగుచు కుంటి చెయ్యదు మూగ మొదలగునవి లేనిదై పిశాచము మొదలగువానిచే బాధింపబడక పుట్టుచుగాక.

మూ॥ పుమాన్ స్తే పుత్రో నారి తం పుమా ననుజాయతాం
తాని భద్రాణి బీజా న్యృషభా జనయంతు నా॥

పదవి॥ పుమాన్ । తే । పుత్రః । నారి । తం । పుమాన్ । అను జాయతాం ।
తాని । భద్రాణి । బీజాని । ఋషభాః । జనయంతు । నా॥

టీక|| నారి = ఓ స్త్రీ! పుమాక్ పుత్రః = కుమారుడు, జాయతాం = పుట్టుగాక, తం = ఆ కుమారిని, అన = అనుసరించు, పుమాక్ = పురుషుడు, జాయతాం = పుట్టుగాక, ఋషభాః = సమర్థులగు ప్రజాపతి మొదలగు వారు, తాని = అటువంటి, భద్రాణి = మంగళప్రదములగు, బీజాని = వీర్యములను, నౌ = మాయిద్దరః, జనయంతు = పుట్టింతురుగాక.

తా|| ఓ స్త్రీ ! ముందుగాను పిమ్మటను నీకుఁ తనయులే పుట్టుచుండురుగాక. ప్రజాపతి మొదలగువారు మాయిద్ధరకు మంగళప్రదములగు వీర్యములను గలుగఁ జేయుదురుగాక.

మూ|| యాని భద్రాణి బీజా న్యృషభా జనయంతి నః ।
తై స్త్వం పుత్రా నిన్దస్వ సా ప్రసూ ర్దేనుకా భవ॥

పదవి|| యాని । భద్రాణి । బీజాని । ఋషభాః ॥ జనయంతి । నః ॥ తైః ।
త్వం ॥ పుత్రాక్ ॥ విందస్వ ॥ సా ॥ ప్రసూః ॥ ధేనుకా ॥ భవ॥

టీక|| ఋషభాః = ప్రజాపతి మొదలగువారు, భద్రాణి = మంగళకరములగు యాని = ఏ, బీజాని = బీజములను, నః = మనకు జనయంతి = పుట్టించుచున్నారో, తైః = ఆ బీజములచేత. త్వం = నీవు పుత్రాక్ = తనయులను, విందస్వ = పొందుము సా = ఆ పూర్వోక్తచయిన, త్వం = నీవు, ప్రసూః = యానిన, ధేనుకా = ఆవువలెనే భవ = ఉండుము.

తా|| ఓ చిన్నదానా ! ప్రజాపతి మొదలగువారు మంగళప్రదములగు నే వీర్యములను మన యిద్దరకుఁ గలుగఁజేసిరో ఆ వీర్యములచే నీవు పుత్రులను బొంది యావు తన గూడలకు నే రీతి పాలించి పోషించునో యా తీరున నీ తనయులకు క్షీరముల నిచ్చి పోషింపుము.

మూ|| కామప్రమృద్యతాం మహ్యమపరాజిత మేవమే! యం
కామం కామయే దేవ తం మే వాయో సమధికయ॥

పదవి|| కామప్రమృద్యతాం । మహ్యం । అపరాజితం । ఏవ । మే ।
యం । కామం । కామయే । దేవ । తం । మే । వాయో । సమధికయ॥

టీక|| మే = నాయొక్క, ఇదం = ఈ, కర్మ = కర్మము, మహిం = వాహిరకు, కామప్రమృద్యతాం = కోరికలను పూర్తిగానిచ్చునదై, అపరాజితమేవ = వ్యర్థముకానిదగుచు

ఋధ్యతాం=సమృద్ధిని బాంధుఁగాక, దేవ=దేవుఁడనగు, వాయో=వాయువా!
యం=యే కామం=పుత్రుఁడు జనియించ వలయుననెడు కోరికను, కామయే=
కోరుచున్నానో, మే=నాయొక్క, తిం=ఆ కోరికను, సమధానయ=సిద్ధించు
నట్లు చేయుచు.

|| సేఁ జేయునట్టి యీ కర్మము కోరికల నిచ్చునదియు, వ్యర్థముకాని
దియు నగుఁగాక. ఓ వాయువా! పుత్రులు కావలయునని సేఁ గోరునట్టికోరికను
సఫలమయిన దానిగాఁజేయుచు.

మూ॥ అనుహవం పరిహవం పరీవాదం పరిక్షపం | దుస్స్వ
ప్నం దురుదితం త ద్విషదోభ్యదిశా మహం॥

పదవి॥ అనుహవం | పరిహవం | పరీవాదం | పరిషత్తుం | దుస్స్వప్నం | దురు
దితం | తత్ | ద్విషద్యభ్యః | దిశామి | అహం ||

టీక॥ అనుహవం=వెనుకఁ బిలుచుటయు, పరిహవం=అంతటఁ బిలుచుటయు
పరీవాదం=నిందించుటయు, పరిషత్తుం=దగ్గు తుమ్ము మొదలగునవియు, దుస్స్వ
ప్నం=దుష్ట యినస్వప్నమును, దురుదితం=అయోగ్యమయినగోదనము మొదలైన
యే దుశ్శకునములు కలవో, తత్=దానిని, జాతా వేఁ వచనం, అహం=నేను, ద్విష
ద్యభ్యః=శత్రువులకొరకు, దిశామి=ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ శుభికార్యములఁగూర్చి పోవుచుండఁగా పరితిబంధకములైన (1) వెను
కఁబిలుచుట, (2) అన్ని ప్రక్కలనుండి పిలుచుట, (3) నింద సంభవించుట, దగ్గు
తుమ్ము మొదలగునవి తటస్థించుట, చెడుకలఁగనుట, గోదనమువినుట, మొదలగు
నే దుశ్శకునములుకలవో వాని నన్నిటిని నాశత్రులను జేందునట్లు చేయుచున్నాను.

మూ॥ అనుహూతం పరిహూతం శకునే ర్య దశాకునం |
మృగస్య స్రుత మక్షయాయ త ద్విషదోభ్యదిశా మహ్యం

పదవి॥ అనుహూతం | పరిహూతం | శకునేః | యత్ | ఆశాకునం | మృగ
స్య | స్రుతం | ఆక్షయాయ | తత్ | ద్విషద్యభ్యః | దిశామి | అహం॥

టీక॥ అనుహూతం=వెనుకపిలువఁ బడుటయు, పరిహూతం=అన్ని దిక్కుల
నుండి పిలువబడుటయు, శకునేః=పక్షిసంబంధమగు, యత్=ఏ, ఆశాకునం=
దుశ్శకునము, మృగస్య=మృగముయొక్క, ఆక్షయాయృతిం=అపవ్యయముగా నెడు

చుటయు మొదలగునవి యేవి కలవో, తత్ = అవి (అవి) ద్విపద్యభ్య = శత్రువుల కొరకు, అహం = నేను, దిశామి = చేయుచున్నాను.

తా॥ వెనుకనుండి పినువలబడుట, యన్ని దిక్కులనుండి పిలువలబడుట, పక్షులు మృగములు, వీనిసంబంధమగు నపసవ్యగమనము. మొదలగువానివలన నే దుశ్శకు నము సంభవించునో యా దుశ్శకునము నాశత్రువులను జెందుచుండుగాక.

మూ॥ ఆరా త్రే అగ్ని ర స్త్వారా త్వరశు రస్తు తే నివాతే త్వాభివర్షతు స్వస్తి తేఽస్తు వనస్పతే స్వస్తి మేఽస్తు వనస్పతే॥

పదవి॥ ఆరాత్ । తే । అగ్నిః । అస్తు । ఆరాత్ । పరశుః । అస్తు । తే । నివాతే । త్వా । అభివర్షతు । స్వస్తి । తే । అస్తు । వనస్పతే । స్వస్తి । మే । అస్తు । వనస్పతే॥

టీక॥ వనస్పతే = ఓ వృక్షమా ! తే = నీకు, ఆరాత్ = దూరమందు, అగ్నిః = అగ్నిహోతుడగు, అస్తు = ఉండుగాక, తే = నీకు. ఆరాత్ = దూరమందు, పరశుః = గొడ్డలి. అస్తు = ఉండుగాక, నివాతే = వాయువు లేకుండగా, త్వా = నినుగురించి అభివర్షకు న పర్వము కురియుగాక, వనస్పతే = ఓ వృక్షమా ! తే = నీ కొరకు, స్వస్తి = శుభము అస్తు = అగుగాక, వనస్పతే = ఓ వృక్షమా ! మే = నాకొరకు, స్వస్తి = శుభము. అస్తు = అగుగాక.

తా॥ ఓ వృక్షమా ! నీ వగ్నిచే దహిదిపలబడక గొడ్డలిచే నిరుక్త బడక * గాలి లేని వర్షముచే బెరిగి శోభస్కరముగా వృద్ధిపొందుము. నాకు శుభ మగు చుండుగాక.

మూ॥ నమ శ్శక్యత్సదే రుద్రాయ నమో రుద్రాయ శ్శక్య త్సదే॥ గోష్ఠ మసి నమస్తే అస్తు మామా హిగ్ంసీః॥

* (గాలియుండినచో వృక్షమునకు భంగము కలెనించున గాన)

పదవి॥ నమః । శక్యత్సదే । రుద్రాయ । నమః । రుద్రాయ । శక్యత్సదే గోష్ఠం । అసి ॥ నమః । తే । అస్తు । మా । మా । హిగ్ంసీః॥

టీక॥ శక్యత్సదే = గోమయునివాసుండగు, రుద్రాయ = రుద్రునికొరకు, నమః = నమస్కారము (నమోరుద్రాయ పున రుక్తిః) శక్యత్ = గోమయుమా ! గోష్ఠం = ఆవులయందున్నదానవు, అసి = అయితివి, తే = నీకొరకు, నమః = నమస్కారము,

80 శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమప్రపాఠకః

అస్తు=అగుఁగాక, మా=నన్ను, మాహిగ్ంసీ=బాధపెట్టకుము.

తా॥ గోమయమంగు నివాసుండగు ఆనఁగా బలితృప్త్యరూపుడగు దుగ్గుని కొరకు నమస్కారముజేసెద. ఓ గోమయమా! నీవు గోవులయంగున్నదానవైతివి. కావున గోవులు నన్ను హింసింపనట్లు నీవును నన్ను హింసింపకుము.

మూ॥ సి గసి నసి వజ్రో నమస్తై అస్తు మా మా హిగ్ంసీః॥

పదవి॥ సిక్ | ఆసి | న | అసి | వజ్రం | నమః | తే | అస్తు | మా | మా | హిగ్ంసీః॥

టీక॥ సిక్=వస్త్రముల యంచుతో సమానమైనదానవు, ఆసి=అయితిని, వజ్రః=వజ్రాయుధము, నసి(నాసి)=కావు, తే=నీకొరకు, నమః=నమస్కారము, అస్తు=అగుఁగాక, మా=నన్ను, మాహిగ్ంసీః=బాధపెట్టకుము.

తా॥ ఓ గోమయమా! వస్త్రముయొక్క యంచువలె వృద్ధుడైన దానవైతివి వజ్రాయుధమువలె తీక్షణమైనదానవు కావు. కాన నీకు నమస్కారము జేసెద నన్ను హింసింపకుము.

మూ॥ ఉద్గా తేవ శకునే సామ గాయసి బ్రహ్మపుత్రీ ఇవ సవనేషు శంససి స్వస్తి స శకునే అస్తు ప్రతి న సుమనా భవ॥

పదవి॥ ఉద్గాతా | ఇవ || శకునే | సామ | గాయసి | బ్రహ్మపుత్రీః || ఇవ | సవనేషు || శంససి | స్వస్తి | నః | శకునే | అస్తు | ప్రతి | నః | సుమ || నాః | భవ॥

టీక॥ హే శకునే=ఓ పక్షి, ఉద్గాతేవ=ఉద్గాతవలెనే సామ=సామవేదమును, గాయసి = గానముఁ జేయుచున్నావు. బ్రహ్మపుత్రీఇవ = బ్రాహ్మణాచ్చంసించును ఋత్విక్కువలెనే, సవనేషు=యజ్ఞములవిషయమై, శంససి=చెప్పుచున్నావు, నః=మా కొరకు, స్వస్తి = శుభము, అస్తు=అగుఁగాక, నః ప్రతి=మనులఁ గూర్చి, తస్మిం=నీవు, సుమనాః=మంచి మనస్సుగలదానవు, భవ=అగును.

తా॥ ఓ పక్షి! శ్రవణానందముగా నీవు ధ్వనించేయుట యజ్ఞమునందుద్గాతసామవేదమును గానముఁ జేసినట్లువలెనే యుండెను. “బ్రాహ్మణాచ్చంస” యని ఋత్విక్కు యజ్ఞమునందు వేదము నూత్రములు మొదలగునవి పల్కి యజ్ఞమును జేయించినట్లువలెనే యుండెను గాన మాయందుఁ బ్రేమగలదానవై మాకు మేలను గలుగఁజేయుచుండుము. ఇతి చతుర్థాఖండ స్సమాప్తః

—♦ ఆధ పంచదశఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ ప్రాతరగ్నిం ప్రాత రింద్రగ్ం హవామహే ప్రాత
ర్మిత్రా వరుణా ప్రాత రశ్వినా ప్రాత ర్భగం పూషణం బ్రహ్మణ
స్పతిం ప్రాత సోమం ముత రుద్రగ్ం హువేమ॥

పదః॥ పాత్రః । అగ్నిం । ఇంద్రం । హవామహే । పాత్రః ।
మిత్రావరుణా । పాత్రః । అశ్వినా । పాత్రః । భగం । పూషణం । బ్రహ్మణ
స్పతిం । పాత్రః । సోమం । ఉత । రుద్రం । హువేమ ।

టీక॥ పాత్రః = ఉదయమున, అగ్నిం = అగ్ని చూచుచు, పాత్రః = ఉద
యమున, ఇంద్రం = దేవేంద్రుని, ప్రాత్రః = ఉదయమున మిత్రావరుణా = సూర్య
వరుణులను, పాత్రః = ఉదయమున, అశ్వినా = అశ్వినీదేవతలను, హవామహే =
పిలుచుచున్నాము, పాత్రః = ఉదయమున, భగం = భగవదనునూర్పుని, పూష
ణం = పూషణుడనునూర్పుని, బ్రహ్మణస్పతిం = బ్రహ్మస్పతిని, పాత్రః = ఉద
యమున. సోమం = చంద్రుని, ఉత = ఇంతియేకాదు, రుద్రం = రుద్రుని,
హువేమ = పిలుచున్నాము.

తా॥ ఉదయమున స్నావసంధ్యావందనాదికృత్యములను జేసి యగ్ని హోత్ర
మునుజేయుచు అగ్ని, ఇంద్రుడు, మిత్రావరుణులు. అశ్వినులు, భగదు, పూషణుడు
బ్రహ్మస్పతి, చంద్రుడు, రుక్మిడు మొదలగు దేవతలను గుఱించి హోమము
జేయుచున్నాను.

మూ॥ ప్రాత ర్జితం భగముగ్గిం హువేమ వయం పుత్ర మదిత్
ర్యో విధర్తా ఆభిశ్చిద్యం మన్యమాన స్తురశ్చి దాజా చి
ద్యం భగం భక్షి త్యాహ॥

పదః॥ ప్రాత్రః । జితం । భగం । ఉగ్గిం । హువేమ । వయం । పుత్రం ।
అదితేః । యః । విధర్తా । ఆభిశ్చిః । చిత్ । యం ! మన్యమానః । తురః । చిత్ ।
రాజా । చిత్ । యం । భగం । భక్షి । ఇతి । అహః ।

టీక॥ ప్రాత్రః = ఉదయమునండియు, జితం = ప్రకాశించువాడును,
ఉగ్గిం = తేజిఃవంతుడైన, భగం = భగవదను నూర్పుని, వయం = మేము,
హువేమ, పిలుచున్నాము, యః = ఎవడు విధర్తా = అంతయును ధరించు
యన్నాహి, తు = అటువంటి, భక్షితే = అదియొక్క. పుత్రం = కుమారు
డైన భగని హువేమ = పిలుచుచున్నాము, ఆభిశ్చిత్ = దరిగొండైనను; తురశ్చిత్

త్వరవడుచున్నవాడైనను రాజాచిత్ = రాజైనను, యం = ఎ, భగం = భగుడను నూర్యు భక్షి = కేవింపువలయును - ఇతి = ఈ (యని వెనుక కన్వయము) ఆహ = పలుకుచున్నాడో.

తా॥ ఎ భుగుడు వర్జము మొదలగువానిచే బ్రపంచము సంతయు భరించు యున్నాడో దరిన్బ్రజైనను ద్వరతోఁ గూడినవాడైనను రాజైనను ఏభగుని ధ్యానించుచు సందఱచేభగుడు సేవింబడదగినవాఁడని చెప్పుచున్నారో, యద యమునుండియుఁ బ్రకాశించువాడను నితరులచేఁ దిఁగ్గరింపబడనివాఁడు సగు ఆ భగుడనునూర్యుని బిలుచుచున్నము.

మూ॥ భగ ప్రణేత ర్భగ సత్పరాధో భ కేమాం ధియుముదవనద
న్నః భగ ప్రణో జనయ గోభీరశ్వైర్భగ ప్రసృభిరక్షవంత
స్సామ॥

పదవి॥ భగ । ప్రణేతః । భగ । సత్యపాదః । భగ । ఇమాంధియం । ఉదవ ।
దదత్ । నః । భగ । ప్ర । నః । జనయ । గోభిః । అశ్వైః । భగ । ప్ర । సృభిః ।
సృవంత । స్సామ ॥

టీక॥ ప్రణేతః = ఆంతకునియామకుడవైన భగ = భగుడఁబడెడియో నూర్యుడా! భగశబ్దముయొక్క పునఃపునరుక్తి యాదరాధము, సత్యపాదః = సత్య మేధసముదాకల, త్వం = నీవు, ఇమాం = ఈ, ధియం = (శత్రువులను బాధింప వలయు ననెడి) మా యిచ్చనుగుఱించి, ఉదవ = లెమ్ము, నః = మాకు, దదత్ = ఇప్తములను ఇమ్ము భగ = ఓభగుడా! గోభిః = ఆవులచేతను, అశ్వైః = గుఱ్ఱముల చేతను, నః = మమ్ములను, ప్రజనయ = సమృద్ధి గలవారినిఁ జేయుము, భగ = ఓభగుడా! సృభిః = దాసీదాలజనముచేత, సృవంతః = ఆనేకజనము కలవారము పరస్పామ = ముక్కిలి యగుదుము.

తా॥ ఓభగుడా! శత్రువులను నశింపుఁ జేయవలయు ననెడి నా కోరికను నెఱవేర్చుటకు లేచి యిటురమ్ము. నీవు ప్రపంచమున కంతయు నియామకుడవు సత్యమగ దాసక్తి రలవాడవు గాన నిన్ను వేడుచున్నాను నా యిష్టముల నిమ్ము ఓభగుడా! మాకుఁ బశువులను గుఱ్ఱమునిను నిమ్ముగిగాఁ గలుగఁజేసి దాసీదాసవర్గమును గలుగఁజేసి జను లనేకులు నాయంట నుండునట్లు చేయుము.

మూ॥ ఉతేదానీం భగవంత స్సామోత ప్రవిత్య ఉత మధ్యే
అహ్నం ! ఉ తోదితా మఘవం త్సూర్యస్య నయం దేవా
నాగ్ం సుమతౌ స్సామ ॥

పదవి|| ఉత | ఇదానీం ! భగవంతః | స్యామ | ఉత | ప్రసిత్వే | ఉత
మధ్యే | ఆహ్వాం | ఉత | మఘనక్ | నూర్యస్య | వయం | దేవానాం
సుమతౌ | స్యామ ||

టీక || ఉత = ఇంతకొడు, ఇదానీం = ఇప్పుడు, ఉత = ఇంతియేకొడు
ప్రసిత్వే = సాయంకాలమంత ను, ఉత = ఇంతియేకొడు, మధ్యే ఆహ్వాం = మధ్యా
హ్నమంగును, ఉత = ఇంతియేకొడు, నూర్యస్య = నూర్చునియొక్క, ఉదితా =
ఉదయము కలుగుచుండగా మఘనక్ = ధనముగలవాడా ! దేవానాం = దేవతల
యొక్క. సుమతౌ = అనుగ్రహబుద్ధియందు, శ్యామ = అయితిమి || అనగా నను
గ్రహము పొందితిము, వయం = మేము, భగవంతః = భగవదనునూర్చుని సేవించు
వారము. శ్యామ = అయితిమి.

తా|| ధనముగల మో భగుడా! ప్రాతఃకాలమందును మధ్యాహ్నమందును
సాయంకాలమందును మతీయు నన్నికాలములందును భగుడనునూర్చుని సేవించు
టచే భక్తవంతుల మైతిమి. మతీయు భగునియనుగ్రహమువలన సమస్తదేవతల యను
గ్రహములవార మైతిమి.

మూ|| భగ ఏవ భవాగ్ం అస్తు దేవా స్తేన వయం భగవంత
స్యామ | తం త్వా భగ సర్వ ఇ జ్ఞోహవీమి స నోభగ
పుర ఏతా భ వేహ

పదవి|| భగః | ఏవ | భగవాన్ | అస్తు | దేవాః | తేన | వయం | భగ
వంతః | స్యామ | తం | త్వా | భగ | సర్వః | ఇత్ | జ్ఞోహవీమి | సః | నః |
భగః | పురః | ఏతా | భవ | ఇహ ||

టీక|| దేవాః = ఓదేవతలారా ! భగఏవ = భగుడయ్యవే, భగవాన్ =
భగవంతుడు, అస్తు = ఆగుగాక, తేన = ఆ భగునిచేత, వయం = మేము
భగవంతః = భగవంతులము, స్యామ = అయితిమి, భగ = ఓభగుడా ! తం = అటు
వంటి. త్వా = నిన్ను, సర్వః = సమస్తజనము, జ్ఞోహవీమి = సేవించుచున్నది.
(పురుషవ్యత్యయః) భగ = ఓభగుడా ! సః = అటువంటి. త్వం = నీవు, ఇహ = ఈ
కర్మమునందు, నః = మాయొక్క, పురః = నుండు, స్థితః = ఉండినవాడవై,
ఏతా = ప్రేరేపణకేయువాడవు భవ = అగుము.

తా|| భగశ్చమనకు భగుడు అనియు సద్గుణైశ్వర్యసంపత్తు అనియు రెండు
ధర్మములు. ఇక్కడ ఆశ్చర్యకృత్యచే జెప్పబడుచున్నది ఓదేవతలారా ! భగుడు

భగవంతుఁడు. ఆ భగవంచే మేము భగవంతుల మైతిమి. ఓభగఁడు ! అటువంటి నీన్న సర్వజనులు నేపించున్నారు. అట్టిభగవంతుఁడవైన నీవు మేము చేయు నట్టికర్మచునందు మాముందుండి మాకు సహాయుఁడవై ప్రేరేపించుచుండుము.

మూ॥ స మధ్వరా యోషసో నమంత దధికా వేవ శుచయే
పదాయ అర్యాచీనం వసువిదం భగం నో రథ మి వాశ్వా
వాజిన ఆవహంతు॥

పదవి॥ సం । అధ్వరాయ । ఉషసః । అనమంత । దధికౌవా ! ఇవ । శుచయే । పదాయ । అర్యాచీనం । వసువిదం ! భగం । నః । రథం । ఇవ । అశ్వాః । వాజినః । ఆవహంతు॥

టీక॥ ఉషసః = ఉషఃకాలములు, శుచయే = పరిశుద్ధమైన, పదాయ = స్థావముకొఱకు, దధికౌవేవ = నూర్చుఁడువలెనే, అధ్వరాయ = అగ్ని హోత్రములకొఱకు, సమనమంత = ప్రయత్నపడుఁగాక, వాజినః = వేగముగల, అశ్వాః = గుఱ్ఱములు, రథమివ = రథములవలెనే, వసువిదం = ధనసంపన్ను గల, భగం = భగవని, నః = మాకు, అర్యాచీనం = అభిముఖునిగా, ఆవహంతు = పొందించుఁగాక.

తా॥ నూర్చుఁ డెట్లు పవిత్రము చేయుటకొఱకు బ్రయత్నించునో యా తీరుననే ప్రాతఃకాలములు గృహస్థులచే అగ్ని హోత్రములను జేయుంచుటకొఱకు, బ్రయత్నపడుఁగాక. వేగముగల గుఱ్ఱములు రథమును వహించి యజమానునెదుట దాని నెట్లు పెట్టునో యా తీరుననే యుషఃకాలములు ధనప్రసాదగు భగవని మా మెదుట, బెట్టుఁగాక.

మూ॥ అశ్వావతీ గోమతీ ర్ష ఉషసో వీరవతీ సద ముచ్చంతు
భద్రాః ఘృతం దుహానా విశ్వతః ప్రశీనా యూయం
పాత స్వస్తిభి సదా నః॥

పదవి॥ అశ్వావతీః । గోమతీః । నః । ఉషసః । వీరవతీః । సదం । ఉచ్చంతు । భద్రాః । ఘృతం । దుహానాః । విశ్వతః । ప్రశీనాః । యూయం । పాత । స్వస్తిభిః ! సదా । నః॥

టీక॥ ఉషసః = ఉషఃకాలములు, అశ్వావతీః = గుఱ్ఱములు గలవియై, గోమతీః = పశువులగలవియై, వీరవతీః = తనయులగలవియై, నః = మమ్ముల గూర్చి, సదం = ఎల్లప్పుడు, ఉచ్చంతు = ఉద్భవించిఁగాక, హే ఉషసః =

ఓయుషఃకాలములారా! భద్రాః = మంగళప్రదములైన, యూయం = మీరు, ఘృతం = నేలీవి, దుహాసాః = పిడుకువారలై, విశ్వతః=అంతటను, ప్రాప్తీనాః= వృద్ధిపొందుచున్నవారలై, సదా = ఎల్లప్పుడు, నః = మమ్ములను, స్వస్తిభిః = శుభములచేత, పాత = రక్షింపుడు.

తా|| ఓయుషఃకాలములారా! మీరు నడయించుచున్నవారలై యెల్లప్పుడు మమ్ములను గుఱ్ఱములు గలవారిని, పశువులు గలవారిగాను, తనయులు గలవారిగాను, జేయుడు, మంగళప్రదములైనమీరు పాలు, ఘృతము, మొదలగువానినొసగుచుఁ బ్రపంచము నందంతట వృద్ధిపొందుచు మాకు శుభముల .నొసఁగుచు నెల్లప్పుడుమమ్ములను రక్షింపుడు ఇతి పంచదశఖండ స్సమాప్తః.

—♦ అథ షోడశఖండప్రారంభః ♦—

మూ|| ఇమాం ఖనా మ్యోషధీం వీరుధం బలవత్తమాం యయా సపత్నీం బాధతే యయా సంవిదతే పతిం॥

పదవి|| ఇమా । ఖనామి । ఓషధీం । వీరుధం । బలవత్తమాం । యయా । సపత్నీం । బాధతే । యయా । సం । విదతే । పతిం॥

టీక|| వీరుధం = అనేకవిధములుగానలుకొనునట్టియు, బలవత్తమాం = మిక్కిలిబలముగలదియునగు, ఇమాం = ఈ, ఓషధీం = లతావిశేషమును ఖనామి = త్రవ్వచున్నాను, యయా = ఏతీగచేత, సపత్నీం = సవతిని, బాధతే = బాధించుచున్నదో, యయా = ఏతీగచేత, పతిం = పతిని, సంవిదతే = బాగుగాబొందుచున్నదో (అని వెనుకనవ్వయము).

తా|| ఏలతావిశేషముచే సవతిని బాధించి పెనిమిటిని బొందునో యనేకవిధములుగా నల్లకొనునదియు బలముగలదియునగు లతావిశేషమును ద్రవ్వచున్నాను అని భార్య భర్తవ్యాకర్మమును జేయుచున్నది.

మూ|| ఉత్తానపర్ణ సుభగే సహమానే సహస్వతి సపత్నీంమే పరాధమ పతిం మే కేవలం కృధి॥

పదవి|| ఉత్తానపర్ణ । సుభగే । సహమానే । సహస్వతి । సపత్నీం । మే । పరాధమ । పతిం । మే । కేవలం । కృధి॥

టీక|| ఉత్తానపర్ణ = ఎత్త బడిన ఆకులుగలిగి, సుభగే = సౌభాగ్యమునొసఁగుచు, సహమానే = సవతిని, సహించుచు. సహస్వతి = మిక్కిలి బలముగలిగియుండెడియో లతావిశేషమా! మే = నాయొక్క, సపత్నీం = సవతిని, పరాధమ = పార

80 శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్ని కాణ్డే ప్రథమప్రసాతకః

దోలుము, మే = నాకు (నాయందు) పతిం = పెనిమిటిని, కేవలం = ముఖ్యము గాఁ జేయుకలవానినిగా, కృధి=చేయుము.

తా॥ ఎత్తబడినయాకులును సౌభాగ్యనిచ్చుటయు సవతులనెదిరించిటయు మిక్కిలిబలమునుగల యౌలతా విశేషమా! నాసవతిని పాఁడందోలి నా పెనిమిటికి నాయందనురాగము స్థిరముగానుండునట్లు చేయుము.

మూ॥ ఉత్తరాహ ముత్తరఉత్త రేదుత్తరాభ్యంః ! ఆ ధాసపత్ని యా మమాధరా సాఽ ధరాభ్యః॥

పదవి॥ ఉత్తరా । అహం । ఉత్తరే । ఉత్తరా । ఇత్ । ఉత్తరాభ్యః । ఆధ । సపత్ని । యా । మమ । ఆధరా । సా । ఆధరాభ్యః ॥

టీక॥ ఉత్తరే = ఉత్కృష్టమైనదానా!, ఉత్తరా = అధికురాలైనన, అహం = నేను, ఉత్తరాభ్యః = అధికులకంటె, ఉత్తరా = అధికురాలను, భూయాసం = ఆ య్యెదను, మమ = నాకు, యా = ఏ, సపత్ని = సవతికలదొ సా = ఆ సవతి, ఆ ధరాభ్యః = తక్కువవారికంటె, ఆరాధ = తక్కువది. భవతు = అగుఁగాక!

తా॥ ఉత్కృష్టమైన లతావిశేషమా! స్వతస్సిద్ధముగా నధికురాలైన నెను నీ సహాయముచే నుత్తములకంటె నుత్తమురాల నయ్యెదను నా సవతిహీనులకంటె హీనురా అగుఁగాక॥

మూ॥ న హ్యస్మై నామ గృహ్లామి నో అస్మిక్ రమతే జనే । పరా మేవ పరావతగ్ం సపత్నీం నాశయామసి॥

పదవి॥ న । హి । అస్మై । నామ । గృహ్లామి । నో । అస్మిక్ । రమతే । జనే । పరాం । ఏవ । పరావతం । సపత్నీం । నాశయామసి॥

టీక॥ అస్మై = ఈ సవతియొక్క, నామా = పేరిని, న గృహ్లామి = గృహింశును, సా = ఆసవతి, అస్మిక్ = ఈ, జనే = మనుష్యునియందు, నో రమతే = ఇష్టమైనదికొదు, పరమేవపరావతం = మిక్కిలి దూరమందుండుఁగాక, సపత్నీ = సవతిని, నాశయామసి = నశింపుచేయుచున్నాను.

తా॥ సవతి నాకిష్టమైనది కాకపోవుటచే దానిపేరునైనను స్మరింపను. అది దూరముగా వెళ్ళఁగొట్టబడుఁగాక లేదా దానిని నశింపుచేయుచున్నాను.

మూ॥ అహ మస్మి సహమా నాఽ ధ త్వ మసి సా సహిః ఉభే! సహస్వతీ భూత్వా సపత్నీం మే సహావహై॥

పదవి॥ అహం । అస్మి । సహమానా । ఆధ । త్వం । ఆసి । సా । సహిః ।

ఉభే । సహస్వతీ । భూత్వా । సపత్నీం । మే । సహవహై ।

టీక॥ అహం = నేను, సహమానా = సవతులను నిరాకరించుదానను. అస్మి = అయితిని, అథ = అనంతరము, సా = అవూహ్యక్తమైన, త్వం = నీవు, సహిః = సహించుదానవు, అసి = అయితిని, ఉభే = యనమిద్దఱము, సహస్వతిభూత్వా = బలముగలవారమై, మే = నాయొక్క, సపత్నీం = సవతిని, సహవహై = నిరాకరింపఁగలము.

తా॥ ఓలతావిశేషమా ! నాస వతిని నేను నిరాకరింప సమర్థురాలను. నీవు సమర్థురాలవు. గానమన మిద్దఱ మేకీభవించి నా సవతిని వెళ్ళఁగొట్టెదము.

మూ॥ ఉప తేఽధాగ్ం సహమానా మభి త్యాఽధాగ్ం సహీయసా
మా మను పృతే మనో వత్సం గౌ రివ ధావ త్పథా వా
రివ ధావత్ ॥

పదవి॥ ఉప । తే । ఆధాం । సహమానాం । అభి । త్యా । ఆధాం ।
సహీయసా । మాం । అను । పృ । తే । మనః వత్సం । గౌః । ఇవ । ధావత్ ।
పథా । వాః । ఇవ । ధావత్ ।

టీక॥ తే = నీయొక్క, ఉపాధాం = సమీపమందున్నట్టి, సహమానాం = సహనముగల. మాం = నన్ను. త్యామభిధాం = నీ సమీపమందున్న, ఇమాం = ఈ స్త్రీని, సహీయసా = సహనముగలమనస్సుచే, దృష్ట్వా = చూచి, తే = నీయొక్క మనః = మనస్సు, గౌః = ఆవు. వత్సమివ = దూడనుగూర్చివలెనే, వాః = ఉదకము పథేవ = పల్లపుమార్గమువలెనే మాకును = నన్నుగూర్చి పృథావత్ = పలుగెత్తుకొనివచ్చుఁగాక.

తా॥ దూడనుగూర్చి చూపువలెనే జలము పల్లమునకువెళ్ళునట్లుగా మూర్ఖుడఁ జిలో నాయందనురాగము కలవాడవగుము.

ఇతి పోడశఖండ సమాప్తః

... అథ సప్తదశఖండ ప్రారంభః ...

మూ॥ ఉదసా సూర్యో అగా దుదయం మామకో భగః అహం త
ద్విద్వలా పతి మభ్యసాక్షీ విషాసహిః ॥

పదవి॥ ఉత్ । అసా । సూర్యః । ఉదయం । మామకః । భగః । అహం

తత్ । విద్వాలా । పతిం । అభి । అసాక్షి । విషాసహిః॥

టీక॥ అసా = ఈ సూర్యుడు, యథా = ఏప్రకారముగా, ఉదగత్ = ఉదయించి వృద్ధిపొందుచున్నాడో, తిథా = అప్రకారముగా, అయం = ఈ, మామకః = నాసంబంధమైన, భగః = విశ్వరూపుడు, ఉదగత్ = వృద్ధిపొందుఁగాక, తత్ = ఆ కారణమువలన, అహం = నేను, విద్వాలా = తెలిసికొనినదానైన, విషాసహిః = మిక్కిలి సహించుదానైన, పతిం = పెనిమిటిని, అభ్యసాక్షి = స్వాధీనము జేసుకొనియదను.

తా॥ ఈసూర్యుడయించి వృద్ధిపొందునట్లుగా, వృద్ధిపొందు, నా భాగ్యమునుబట్టి యొర్పుగలదానైన తెలివిగలదానైన నా పెనిమిటిని స్వాధీనముచేసికొనియదను,

మూ॥ అహం కేతు రహం మూర్ధాఽహ ముగ్రా వివాచనీ మమేదనుక్రంతు పతి సేహానాయా ఉవాచరేత్ ॥

పదవి॥ అహం । కేతుః । అహం । మూర్ధా । అహం । ఉగ్రా । వివాచనీ । మమ । ఇత్ । అను । క్రంతుం । పతిః । సేహానాయాః । ఉవ (ఉప) ! ఉపచరేత్ ॥

టీక॥ అహం = నేను, కేతుః = రెండువంశములకు, ప్రధానరాలనగుదునుగాక, అహం = నేను, మూర్ధా = ఉన్నతస్థానమందుండుగాక, అహం = నేను, ఉగ్రా = చురుకుదనముగలదానా నగుగాక, అహం = నేను, వివాచనీ = నిర్ణయము చేయగలదానా నగుఁగాక, పతిః = నా పెనిమిటి, సేహానాయాః = సమర్థురాలనైన, మమేత్ = నాయొక్క, క్రంతుం = క్రియను, అను = అనుసరించి, ఉపాచరేత్ = ఆచరించుచుండుఁగాక

తా॥ నేనే మాతాపితృవంశముల రెంటిని దరింపఁజేయు సంతానము గలదానైన స్త్రీలలో నగ్నిగణ్యురాలనై చురుకుగలదానైన యిది యిట్లు చేయవలయునని నిర్ణయించి దెప్పఁగాలదాన నగుఁగాక. నాపెనిమిటి సేజేయు సద్యోపార మనుసరించియే నడుచుకొనుచుండుగాక.

మూ॥ మమపుత్రా శ్చత్రుహ ణోఽథో మే దుహితా విగాత్ !

ఉతాహ మస్మి సంజయా పత్యు ర్మే శ్లోక ఉత్తమః ॥

పదవి॥ మమ । పుత్రాః । శత్రుహణః । అథః । మే । దుహితా । విగాత్ । ఉత్ । అహం । అస్మి । సంజయా । పత్యుః । మే । శ్లోకం । ఉత్తమః ॥

టీక॥ మమ = నా యొక్క, పుత్రాః = తనయులు, శత్రుహిణః = శత్రువులను సంహరించు వారగుఁగాక, అథః = అంతరము, మే = నాయొక్క

దుహితా = కుతురు, విరాట్ = పృథ్వీంచుచున్న, కనుకాక, ఉత = ఇంతియే కాదు, అహం = నేను, సంజనా = సవతులను, మిక్కిలి జయించుదాన నగు గాక, పత్న్యః = పెనిమిటికి, మే = నాయొక్క. ఉత్తమః = శ్రేష్ఠమైన, స్తోత్రః = పొగడ్త, భవతు = అగుగాక.

తా|| నాతనయులు శత్రువులను జయించు వారలగుదు గాక. నా కుతురు సోదర్యగుణజాలచేఱకొనించుగాక, నేను నా సవతుల నందఱను జయించుదాన నగుగాక, నా పెనిమిటి నన్ను క్లాఘించు చుండుగాక ||

మూ|| యే నేంద్ర హవిషా కృత్యభవ ద్వి వ్యుత్తమః । అహంత దక్రి దేవా అసపత్నాకి లాభవం ॥

పదవి|| యేనః । ఇంద్ర । హవిష । కృతీ । అభవత్ । వివి । ఉత్తమః । అహం । తత్ । అక్రి । దేవాం । అసపత్నా । కిం అభవం ॥

టీక|| యేన = ఏ, హవిష = హవిస్సుచేత, ఇంద్రః = దేవేంద్రుడు, కృతీ = కృతకృత్యుడు, అభవత్ = అయెనో, వివిచ = స్వర్గమందును, ఉత్తమః = శ్రేష్ఠుడు, అసపత్ = అయ్యెనో, అహం = నేను, తత్ = ఆహవిస్సును, అక్రి = చేరితిని, దేవాః = దేవతలారా! తస్మాత్ = ఆ కారణమువలన, అహం = నేను, అసపత్నా = సవతిలేనిదానను, అభవం కిం = అయితిని గదా,

తా|| ఏహవిస్సుచే దేవేంద్రుడు సార్థకజన్ముడై స్వర్గలోకంబున దేవతలలో నుత్తముఁ డాయెనో, ఆహవిస్సు నాచేత నియ్యఁబడినది గాన ఓ దేవతలారా! మూయనుగ్రహమువలన నేను సవతిలేనిదాన నయ్యెదను.

మూ|| అసపత్నా సపత్నిఘ్నీ జయం త్యభిభూవరీః । అవిత్స సర్వా సాగ్ం రాధో పరోఽప్రీయసా మివ ॥

పదవి|| అసపత్నా । సపత్నిఘ్నీ । జయంతీ । అభిభూవరీః । అవిత్స । సర్వాసాం । రాధః । పర్యః । అప్రీయసాం । ఇవ ॥

టీక|| అహం = నేను, అసపత్నా = విరోధులులేనిదాననై, సపత్నిఘ్నీ = సవతులను వెళ్ళగొట్టుదానను జయంతీ = జయస్వభావము గలదానను, అభిభూవరీః = విరోధులను తిగిస్కరించుదానను, భూయాసం = నేయ్యెదను, అప్రీయసామివ = దాధ్యక్షములేనివారియొక్కవలెనే, సర్వసాం = సమస్తస్త్రీలయొక్క రాధః = ధనము, పర్యః = కాంతిని. అవిత్స = అక్కల్లించిపొందుదాన నయ్యెదను.

తా|| నేను శత్రువులులేనిదానను సవతులు లేనిదానను జయము గలదానను విరోధులు తిగిస్కరించుదాన నయ్యెదను. దుష్టులయొక్క ధనము మొదలగు

వానినివలెనే సమస్త శ్రీలయొక్క ధనమును కౌంటిని ఆకర్షించగలదాన నయ్యెదను
 మూ॥ సమజైష మిమా అహగ్ం సత్త్వి రభిభూవరీ॥ యథాహ
 మస్య వీరస్య విరాజమి ధనస్య చ ॥

పదవి॥ సం । అజైషం । ఇమా । అహం । సపత్నీః । అభిభూవరీః । యథా ।
 అహం । అస్య । వీరస్య । విరాజామి । ధనస్య । చ ॥

టీక॥ యథా = ఏప్రకారముగా, అహం = నేను, ఇమాః = ఈ, సపత్నీః
 = సవతులను, అభిభూవరీః = తిరిస్కరించుదాననై, సమజైషం = జయించెదనో,
 తథా = అప్రకారముగా, అహం = నేను, అస్య = ఈ, వీరస్య = నాపెనిమిటి
 యొక్క, ధనస్య చ = ధనమునకును, విరాజామి = అధిపతివై ప్రకాశించెదను.

తా॥ నాసవతులెట్లు తిరిస్కరించి జయించెదనో ఆప్రకారమే నాపెనిమిటి
 యొక్క ధనము మొదలగువానికి నేనే అధికారముకలదాన నయ్యెదను.

ఇతి సప్తదశఖండ స్సమాప్తః

—♦ అథాష్టాదశ ఖండప్రారంభః ♦—

మూ॥ అక్షీభ్యాం శే నాసికాభ్యాం కణాభ్యాం చుబుకా దధి ।

యత్క్రగ్ం శీర్షణ్యం మస్తిష్కాజ్జిహ్వాయా వివృహామి తే ॥

పదవి॥ అక్షీభ్యాం । తే । నాసికాభ్యాం । కణాభ్యాం । చుబుకాత్ ।
 అధి । యత్ । శీర్షణ్యం । మస్తిష్కాత్ । జిహ్వాయాః । వివృహామి । తే ॥

టీక॥ తే = నీయొక్క, అక్షీభ్యాం = నేత్రములచేతను నాసికాభ్యాం =
 ముక్కురంద్రములచేతను, కణాభ్యాం = చెవులచేతను. చుబుకాత్ = గడ్డమున
 నను, మస్తిష్కాత్ = కపాలముద్యయందుండు మాంసమువలనను జిహ్వాయాః = నాలుక
 కవలన సంభవించినదియు, శీర్షణ్యం = సిరస్సువలన సంభవించినదియునగు. తే = నీ
 యొక్క, యత్క్ర = త్వయోగమును వివృహామి = స్పృశించి పోగొట్టుచున్నాను
 తా॥ ఓచిన్నదానా! నీ నేత్రములయందుగాని చుక్కనందుగాని చెవులయందు,
 గాని గడ్డమందుగాని, సిరస్సునందుగాని, కపాలముద్యయందుగాని, నాలుకయందుగాని,
 యందు నీ త్వయోగమును నీయవయవములను స్పృశించుటచే బోగొట్టు
 చున్నా నని వరుండు చెప్పుచున్నాడు.

మూ॥ గ్రీవాభ్యస్త ఉష్ణీహాభ్యః కీకసా బ్యోఽనూక్యాత్ । యత్క్ర
 దోషణ్య మగ్ంసాభ్యా బాహుభ్యాం వివృహామి తే॥

పదవి॥ గ్రీవాభ్యః । తే । ఉష్ణీహాభ్యః । కీకసాభ్యః । అనూక్యాత్ ।
 యత్క్ర । దోషణ్యం । అంసాభ్యాం । బాహుభ్యాం । వివృహామి । తే॥

టీక॥ తే = నీయొక్క = గ్రీవాభ్యః, కంఠమువలనను = ఉష్ణిహాభ్యః కంఠమందుండు నాడులవలనను, కీకసాభ్యః = ఎముకలనలనను, అనూక్యత్ = వెన్నెముకలవలనను. అంసాభ్యాం = మూపురమువలనను, బాహుభ్యాం = చేతులవలనను సంభవించినయను. దోషణ్యం = బాహులలో నొక ప్రదేశమువలన సంభవించినదియనగు, తే = నీయొక్క, యత్కంఠం = క్షయరోగమును, వివృహామి = స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

తా॥ నీకంఠమందును కంఠనాడులయందును ఎముకలయందును వెన్నెముకయందును బాహులయందును మూపురములయందును సంభవించిన క్షయరోగమును స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

మూ॥ ఆంత్రేభ్యస్త్రైగుదాభ్యో వనిష్ఠోర్మౌదయా దధి యత్కంఠ మతస్నాభ్యాం యక్షః స్లాశిభ్యో వివృహామి తే॥

పదవి॥ ఆంత్రేభ్యః । తే । గుదాభ్యః । వనిష్ఠాః । మౌదయాత్ । అధి । యత్కంఠం । మతస్నాభ్యాం । యక్షః । స్లాశిభ్యః । వివృహామి । తే॥

టీక॥ తే = నీయొక్క ఆంత్రేభ్యః = ప్రేగులవలనను గుదాభ్యః = యోనినాడులవలనను, వనిష్ఠాః = ప్రేగులయందుండు స్థూలప్రదేశము వలనను, హౌదయాత్ = మౌదయమువలనను, మతస్నాభ్యాం = పచ్చికొయలవలననుండు తిత్తులవలనను, యక్షః = కడుపులోని మాంసము వలనను స్లాశిభ్యః = పొత్తికడుపు వలనను, సంభవించిన, తే = నీయొక్క యత్కంఠం = క్షయరోగమును, వివృహామి = స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

తా॥ నీ ప్రేగులు యోనియందునాడులు ప్రేగులయందుండు స్థూలప్రదేశము మౌదయము. పచ్చికొయలవలననుండు తిత్తులు, మాంసము, పొత్తికడుపు మొదలగు వానివలనఁగలుగు నీక్షయరోగమును నేను స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

మూ॥ ఊరుభ్యాం తేఽష్ట్రీవద్యాం జంఘాభ్యాం ప్రపదాభ్యాం యత్కంఠో శ్రోణీభ్యాం భానదాద్ధ్వంససహో వివృహామి తే॥

పదవి॥ ఊరుభ్యాం । తే । అష్ట్రీవద్యాం । జంఘాభ్యాం । ప్రపదాభ్యాం । యత్కంఠం । శ్రోణీభ్యాం । భానదాత్ । ధ్వంససః । వివృహామి । తే॥

టీక॥ తే = నీయొక్క, ఊరుభ్యాం = తొడలవలనను, అష్ట్రీవద్యాం = మోకాళ్ళవలనను, జంఘాభ్యాం = పిక్కలవలనను, ప్రపదాభ్యాం = పాదములవలనను, శ్రోణీభ్యాం = పిఠువలనను, భానదాత్ = గృహ్యప్రదేశమందుండి యవయవ విశేషమువలనను, ధ్వంససః = నాభివలనను సంభవించిన, తే = నీయొక్క యత్కంఠం = క్షయరోగమును, వివృహామి = స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

తా॥ నీతోడలు, మోగాళ్ళు, పిక్కలు, పాదములు, పిఱుడలు, గుహ్యస్థానముందుండు నొగానొక అవయవము, దాని మొదలైన అవయవమువలన సంభవించిన నీక్షయరోగమును నేనుస్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

మూ॥ మేహనా ద్వలంకరణాల్లోమభ్యస్తే నఖేభ్యః । యక్షుగ్ం సర్వస్మాదాత్మనస్త మిమం వివృహామితే॥

పదవి॥ మేహనాత్ ఉ । అలంకారణాత్ । లోమభ్యః । తే । నఖేభ్యః యక్షుం । సర్వస్మాత్ । ఆత్మనః । తం । ఇమం । వివృహామి । తే॥

టీక॥ అలకరణాత్ = అలంకారభూతమైన, = మేహనాత్ = కటిప్రదేశమువలనను లోమభ్యః = కేశమువలనను, తే = నీయొక్క, నఖేభ్యః = గొళ్ళవలనను, కించ = ఇంతియేకాదు, తే = నీయొక్క, సర్వస్మాత్ = సమస్తమైన, ఆత్మనః = శరీరమువలనను, సంభవించిన, త్వం = అపుర్వోక్తమైన, ఇమం = ఈ, యక్షు = క్షయరోగమును, వివృహామి = స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

తా॥ నీకు నలంకారమైన కటిప్రదేశము, వెండ్రుకలు, గొళ్ళు, మఱియు నవియే గాక చెప్పబడిన యే అవయవము లున్నవో వానివలనను సంభవించిన నీక్షయరోగమును స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

మూ॥ అంగా దంగాల్లోమోలోమో జాతం పర్వణీ పర్వణీ యక్షుగ్ం సర్వస్మాదాత్మనస్త మిమం వివృహామితే॥

పదవి॥ అంగాత్ । అంగాత్ । లోమైః । లోమైః । జాతం । పర్వణి । పర్వణి । యక్షుం । సర్వస్మాత్ । ఆత్మనః । తం । ఇమం । వివృహామి । తే॥

టీక॥ తే = నీయొక్క, అగందంగాత్ = ప్రతి అవయవమువలనను లోమైః = ప్రతి కేశమువలనను, పర్వణిపర్వణి = అవయవములయొక్క ప్రతిసంధియందునను, సర్వస్మాత్ = అంతయునైన, ఆత్మనః = శరీరమువలనను జాతం = పుట్టిన, తం = ఆప్రసీధమైన, ఇమం = ఈ, యక్షుం = క్షయరోగమును, వివృహామి = స్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

తా॥ నీశరీరునందుండు ప్రతి అవయవమునందును ప్రతి వెండ్రుక యందును అవయవములయొక్క ప్రతి సంధి ప్రదేశ మునందునను మఱియు నీశరీరమందెక్కడ నైనను బుట్టిన క్షయరోగమును నేనుస్ఫురించి పోగొట్టుచున్నాను.

మూ॥ పరాదేహి శాబల్యం బ్రహ్మభ్యో విభజా వసు కృత్యైవా

పద్యతీ భూత్వా జాయా విశతే పతిం ॥

పదవి॥ పరాదేహి । శాబల్యం । బ్రహ్మభ్యః । విభజా (విభజ) । వసు కృతి

ఏషా । పద్వతీ । భూత్యా । జాయా । విశతే । పతిం॥

టీక॥ కాబట్టి = చిత్రివర్ణముగలవస్త్రమును, పరాదేహి = విడిచిపెట్టుచు
బ్రాహ్మభ్యుః = బ్రాహ్మణులకొఱకు, కను = ధనమును, విభజ = విభజించియున్న
ఏషా = ఈ, జాయా = సీభార్య, కృతి = కృతకృత్యురాలై, పద్వతీ = పాదచారియై
పతిం = పెనిమిటివైననిన్ను, విశతే = పొందుచున్నది.

తా॥ చిత్రివర్ణవస్త్రమును పరిత్యజించుచు సీ కద్దనుండు ధనమును బ్రాహ్మ
ణులకొఱకుబంచియున్ను. సీభార్య సార్థికజన్మముగలవై పాదచారియై నీవద్దకేతెం
చుచున్నది.

మూ॥ అశ్లీలా తనూ రభవతి రుశతీ హపయాముయా । పతి ర్య

ద్వద్వై వాససా స్వ మంగ నుభిధిత్సతి ॥

పదవి॥ అశ్లీలా । తనూ । భవతి । రుశతీ । హపయా । అముయా । పతిః ।

యత్ । వద్వై । వాససా । స్వం । అంగం । అభిధిత్సతి ॥

టీక॥ అముయా = ఈ, హపయా = వాపకార్యముచేత, తనూ = పెనిమిటి
యొక్కశరీరము, అశ్లీలా = సంపత్తులేనిది, భవతి = అగుచున్నది, రుశతీ = హింస
జేయునది, భవతి = అగుచున్నది. పతిః = పెనిమిటి, వద్వై = వధువుయొక్క
వాససా = వస్త్రముచేత, స్వం = తన సంభధమైన, అంగం = శరీరమును, పరిధిత్స
తినుది = ధరించుకొఱకు నిచ్చుగలవాడాయెనా, [అని వెనుక కన్వయము.]

తా॥ భార్యాసంభంధమైన వస్త్రమును పెనిమిటి ధరింపగోరినట్లాయెనా వాని
కాయుర్భాగములు నశించునుగాన ఈనింద్యమైనకార్యమెన్నటికినిజేయగూడదు.

మూ॥ కూర మేత త్కటుక మేత దపాప్తవ ద్వపవ నైత దత్తవే
సూర్యాంయః ప్రక్షం విద్వాత్స ఏత త్ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ॥

పదవి॥ కూరం । ఏతత్ । కటుకం । ఏతత్ । అపాప్తవత్ । విపవత్ । స ।
ఏతత్ । అత్తవే సూర్యాం । యః । ప్రత్యక్షం । విద్వాత్ । సః । ఏతత్ । ప్రతి
గృహ్ణీయాత్ ॥

టీక॥ ఏతత్ = ఈవస్త్రమును, కూరం = నశించుచున్నది, ఏతత్ = ఈ
వస్త్రము, కటుకం = వ్యతిరేకమైనది, ఏతత్ = ఈ వస్త్రము, అపాప్తవత్ = ప్రతి
కూలమైనది, విపవత్ = అచక్షులయగువాని, ఏతత్ = ఈవస్త్రము, అత్తవే = ఉప
యోగించుకొఱకు, సభవతి = తగినకాదు, యః = ఎవడు, సూర్యాం = 'సూర్య'
యను వివాహాదిస్థానదేవతను ప్రత్యక్షం = ప్రత్యక్షముగా, విద్వాత్ = తెలిసికొ
నెనో, సః = వాడు, ఏతత్ = ఈవస్త్రమును, ప్రతిగృహ్ణీయాత్ = గ్రహించవలెను.

తా॥ ఈవస్త్రము అనర్థ కారియగునది కాబట్టి యెవరును ధరింపఁగూడదు, అలాగైన ఈవస్త్రమును ధరింపఁ నర్హులెవరంటిరేని, వివాహసంబంధముగమంత్రముల యర్థము నంతయుఁ దెలిసికొని వివాహాధిష్ఠానదేవత యగు 'నూర్య' యనుదేవత నెవఁ డు తెలిసికొనుచున్నాఁడో వాడేవస్త్రము ధరింప నర్హుఁడు.

మూ॥ ఆశసనం విశసన మధో అధి విచర్తనం । సూర్యాయాః

పశ్య రూపాణి తాని బ్రహ్మోత శక్ంసతి ॥

పదవి॥ ఆశసనం । విశసనం । అధః । అధి । విచర్తనం । సూర్యాయాః । పశ్యరూపాణి । తాని । బ్రహ్మ । ఉత । శంసతి ॥

టీక॥ ఆశసనం = శూలము మొదలగువానిచే బాడవబడినదియు, విశసనం = చర్మములను వేలుగాఁజేసినదియు, విచర్తనం = చర్మవిసర్జన చేయబడినదియునగు ఏతత్ = ఈవస్త్రము నార్హతి = ధరించుటకుఁదగినది కాదు, సూర్యాయాః = సూర్య యను దేవతయొక్క, పశ్యరూపాణి = చూడఁదగినరూపము లేవికలవో, బ్రహ్మ = బ్రాహ్మణుఁడు, తాని = ఆరూపములను. ఉత = లెస్సగా, శంసతి = చెప్పుచు న్నాఁడు,

తా॥ శూలము మొదలగువానిచే, బాడిచి చర్మములనుఁ దీసి వేసి పిమ్మట నచ్చినప్రతివలన నుద్భవించిన యీవస్త్రము ధరించుట నర్హము కాదు, 'కాన వివాహాధిష్ఠానదేవత యగు సూర్య నెఱిగిన బ్రాహ్మణుఁడు ధరించును.

ఇతిఆష్టాదశఖండ స్సమాప్తః

ద్వి తీ య మం త్ర ప్ర శ్న ప్రా రభః

మూ॥ ఉష్ణేన వాయు ప్రదకేనే హ్యదితిః కేశాన్ వపతు॥

పదవి॥ ఉష్ణేన । వాయో । ఉదకేన । ఏహి । అదితిః । కేశాన్ । వపతు॥

టీక॥ హేవాయో = ఓ వాయవా! ఉష్ణేన = వేడియైన, ఉదకేన = జల ముతోడ, ఏహి = రమ్మ. అదితిః = అదితియనుదేవత, కేశాన్ = వెండుకలను, వపతు = ఖండించుగాక॥

తా॥ ఓ వాయవా అదితి కేశములను ఖండించును గాన నీవువేడియైన జల మును దీసికొని రావలయును.

మూ॥ ఆపడదంతు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే । జ్యో క్ష
సూర్యం దృశే ॥

పదవి॥ ఆపః । ఉదంతు , జీవసే । దీర్ఘాయుత్వాయ । వర్చసే । జ్యోక్ ।
చ । సూర్యం । దృశే ॥

టీక॥ జీవసే = జీవించుకొనును, దీర్ఘాయుత్వాను = దీర్ఘాయుదాయముకలు
గుట కొనును, వర్చసే = కాంతికొనును జ్యోక్ = చాలాకాలము, సూర్యం =
సూర్యుని, దృశేచ = చూచుటకొనును, అస్యశిరః = ఈపిల్లవానియొక్కశిరస్సును
ఆపః = ఉదకములు, ఉదంతు = తడుపునుగాక॥

తా॥ దీర్ఘాయుదాయము కలిగిచిరకాలము సూర్యుని దర్శించు చుకొంటి గల
వాడై యుండుటకొరకు నుదకము లీ పిల్లవానిశిరస్సును తడుపునుగాక॥

మూ॥ యే నా వప త్ప్రవితా ఊరేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య
విద్యాక్ తేన బ్రహ్మణో వప తేద మ స్యామ్యుష్మా
జరదప్తి ర్యథా సదయ మసౌ ॥

పదవి॥ యేన । అవపత్ । సవితా । ఊరేణ । సోమస్య । రాజ్ఞః । వరుణస్య
విద్యాక్ । తేన । బ్రహ్మణః । వపత । ఇదం । అస్య । అయుష్మాక్ । జరదప్తిః ।
యథా । అసత్ । అయం । అసౌ ॥

టీక॥ విద్యాక్ = నేర్పరియగు. సవితా = సూర్యుడు, యేన = ఎటువంటి,
ఊరేణ = కత్తిచేత సోమస్య = చంద్రునియొక్కయు, రాజ్ఞః = రాజగు
వరుణస్య = వరుణునియొక్కయు, శిరః = శిరస్సును, అవపత్ = వపనముజేసెనో,
హేవహ్మణః = ఓ బ్రాహ్మణులారా ! . తేన = అటువంటి కత్తిచేత, అస్య =
ఈ పిల్లవానియొక్క, ఇదం = ఈ శిరస్సును, వపత = నాచేవపనముజేయించుడు,
అయం = బ్రాహ్మణులగు, అసౌ = ఈ పిల్లవాడు, అయుష్మాక్ = అయుష్మంతుడై,
జరదప్తిః = ముదిరుచేసెల్వాహారముగలవాడై. యథా = ఏప్రకారము, అవపత్ = అవునో
ఆ ప్రకారముగా జేయుడని ముందుకన్వయము.

తా॥ నేర్పరియగు సూర్యుడు సోమనియొక్కయు వరుణునియొక్కయు
శిరస్సుల నెటువంటి కత్తితో వపనముజేసెనో ఓ బ్రాహ్మణులారా! అటువంటి
కత్తితో బ్రాహ్మణులగు ఈ పిల్లవాడు మునిమిగలిగి చిరజీవియై యుండు రీతి
ఈపిల్లవాని శిరస్సును నాచేవపనము జేయించు గాక.

మూ॥ యేన పూషా భృహస్పతే రగ్నే రింద్రస్య చామ్యుషేవపత్ ।
తే నామ్యుష్మాయషే వప సౌ శ్లోకాయ స్వస్తయే॥

పదవి॥ యేన । పూషా । బృహస్పతే । అగ్నేః । ఇంద్రస్య । చ । ఆయుషే
ఆవసత్ । తేన । ఆస్య । ఆయుషే । వప । సాష్టోకాయ । స్వస్తయే॥

టీక॥ పూషా = నూర్యుడు, యేన = ఎటువఱకటి కత్తిచేత, బృహస్పతే =
బృహస్పతియొక్కయు, అగ్నేః = అగ్నిహోతునియొక్కయు, ఇంద్రస్యచ =
యింద్రునియొక్కయు, శిరః = శిరస్సును, ఆయుషే = దీర్ఘ ఆయుస్సు కలుగుట
కొఱకు, ఆవసత్తు = వపనముచేసెనో, తేన = అతివంటికత్తిచేత, ఆస్య = ఈ పిల్ల
వానియొక్క, గః = శిరస్సును, ఆయుషే = ఆయుస్సుకొఱకు, సాష్టోకాయ =
మంచికీర్తి కలుగుటకొఱకును, స్వస్తయే = సుఖముగానుండుటకొఱకు, వప = వప
నము చేయింపుమా.

తా॥ నూర్యుడేకత్తిచేతబృహస్పతియొక్కయు, అగ్నిహోతునియొక్కయు
ఇంద్రుని యొక్కయు, శిరస్సులను ఆయుస్సుకొఱకు, వపనముచేసెనో (ఓహృదయ
మా!) అతివఱకీకత్తిచేతఈపిల్లవానియొక్క సిరస్సుఆయుస్సుకొఱకును మంచికీర్తి
కొఱకు ను ఖముగానుండుటకొఱకుననాచే వపనము చేయింపుమా!

మూ॥ యేన భూయశ్చరాత్వయం జ్యోక్చ పశ్యాతి సూర్యం తే
నాఽస్యాఽయుషే వప సాష్టోకాయ స్వస్తయే॥

పదవి॥ యేన । భూయః । చరాతి । ఆయం । జ్యోక్ । చ । పశ్యాతి ।
సూర్యం । తేన । ఆస్య । ఆయుషే । వప । స్వస్తయే॥

టీక॥ యేన = ఏకత్తిచేతవపనము చేయఁబడినవాడై, ఆయం = ఈబ్రాహ్మచారి
భూయః = చిరకాలము, చరాతి = ప్రవర్తించుచున్నాడో, జ్యోక్చ = బహుకా
లము, సూర్యం = నూర్యుని, పశ్యాతి = చూచు చున్నాడో! ఉత్తరాధ్యాయ
మున్ను చెప్పఁబడినది॥

తా॥ ఏకత్తిచేత వపనము చేయఁబడినవాడై యాబ్రాహ్మచారి చిరకాలము
ఉపవించి యెప్పుడును నూర్యుని జూచునట్టి వాడగునో అటువంటికత్తిచేత ఈ పిల్ల
వాని యొక్క సిరస్సును ఆయుష్షుకొఱకు, మంచికీర్తి కొఱకును, సుఖముగా నుండు
టకొఱకు నాచేవపనము చేయింపుమా!

మూ॥ యేనా పూషాబృహస్పతే రగ్నే రింద్రస్య చాయుషే వపత్
తేన తే వపా మృనాఽనాయుషా వర్చసా యథా జ్యో
క్సుమనా అసాః॥

పదవి॥ యేన । పూషా । బృహస్పతే । అగ్నేః । ఇంద్రస్య । చ । ఆయుషే

అవపత్ । తేన । తే వపామి । అసౌ । ఆయుషా । వర్చసా । యథా । జ్యోక్ ।
సుమనాః । అసాః ॥

టీక॥ పూర్వార్థమునకు నర్థము మున్నె చెప్పబడినది. తేన = అటువంటికత్తి
చేత, తే = నీయొక్క, శిరః = శిరస్సును వపామి = వపనము చేయు చున్నాను,
అసౌ = ఈనీవు, యథా = ఏప్రకారముగా, ఆయుషా = ఆయుస్సుతోడను, వర్చ
సా = కాంతిగోడనుగూడినవాడవై. జ్యోక్ = చిరకాలము, సుమనాః = మంచి
మనస్సుగలవాడవై, అసా = అయ్యెదవో ॥

తా॥ సూర్యః షేకత్తి చేత బృహస్పతియొక్కయు, అగ్ని హోతునియొక్కయు
ఇంద్రుని యొక్కయు శిరస్సును ఆయుర్దాయముకొను వపనముజేసినో నీవేప్రకా
రము చిరకాల మాయుర్దాయము గలవాడవును కాంతిగలవాడవునై మంచిమనస్సు
కలవాడ నయ్యెదవో అట్లుఅటువంటికత్తి చేత నీశిరస్సును వపనము చేసెదను.

మూ॥ యత్ను రేణం మ్చయతా సుపేశనా వస్త్రా వపసి కేశాన్
శుంధి శిరో మాఽస్యాఽయుః ప్రమోషేః ।

పదవి॥ యత్ । యత్నః । మర్చయతా । సు పేశనా । వస్త్రా । వపసి ।
కేశాన్ । శుంధి । శిరః । మా । ఆయుః । ప్రమోషేః ॥

టీక॥ మర్చయతా = వాడికి లిగి, సుపేశనా = మంచి హుషముచే బ్రకాశించు
నట్టి, వస్త్రా = కత్తిచేత, ఆయుః = ఈ పిల్లవానియొక్క. కేశాన్ = వెంట్రుకలను,
యత్ = యెప్పుడు వపసి = వపనముజేసేతివో, తిథా = అప్పుడు ఆయుః = ఈపిల్లవాని
యొక్క, శిరః = శిరస్సును, శుంధి = శుభ్రముగా చేయును, అన్య = ఈపిల్లవాని
యొక్క, ఆయుః = ఆయుర్దాయమును. మాప్రమోషేః = లోపముచేయుము.

తా॥ వాడిగలయు మంచిహుషముచే ప్రకాశించునట్టి కత్తిచే ఈ పిల్లవాని
నాయుర్దాయభంగము లేకుండులాచన వపనము చేసి తలశుభ్రముకాఁ జేయుచుని
పిల్లవానితల్లి వపనముచేయువాని ప్రార్థించుచున్నది.

మూ॥ ఉస్త్రాయ కేశా న్వరుణస్య రాజ్ఞో బృహస్పతి
స్సవితా సోమో అగ్నిః తేభ్యో నిధానం బహుధా న్వవింద న్నంతరా
ద్యావా పృథివీ అప స్సువః॥

పదవి॥ ఉస్త్రాయ । న్వరణస్య । రాజ్ఞః । బృహస్పతిః । సవితా

సోమః । అగ్నిః । తేభ్యః । నిధానం । బహుధా । ఆను । అవిందక్ । అంతరాద్యా
వాప్యధివీ । అపః । సువః ॥

టీక॥ బృహస్పతిః = బృహస్పతియు, సవితా = సూర్యుడును, సోమః =
చంద్రుడును, అగ్నిః = అగ్నిహోతుడును రాజ్ఞః = రాజైన, వరుణస్య =
వరుణునియొక్క, కేశాక్ = వెంట్రుకలను, ఉస్త్రాయ = ఖండించి, అంతరాద్యా
వాప్యధివీ = అకాశ భూములయొక్క మధ్యప్రదేశమును, అపః = జలమును,
సువః = స్వర్గలోకమును, తేభ్యః = ఆ వెందుకలనుంచుటకు, నిధానం = స్థానము
నుగాను, బహుధా = అనేకప్రకారములుగా, ఆన్వవిందక్ = క్రిమముగా దెలిపికొనిరి.

తా॥ బృహస్పతియు సూర్యుడును చంద్రుడును అగ్నియు వరుణుని
కేశములను ఖండించి అంతరాళమును సర్వదిక్కుల వడిమిప్రదేశమును జలమును
స్వర్గమును ఆ వెందుకలనుంచుటకు స్థానముగా నెఱిగిరి.

—♦ ద్వితీయ ఖం డః ♦—

మూ॥ ఆయురా దేవ జరసం గృణానో ఘృతపృతీకో ఘృత
పృష్ఠో అగ్నే ఘృతం పిబ న్నన్మృతం చారు గవ్యం పితేవ పుత్రం
జరసే న యేమం ॥

పదవి॥ ఆయుర్దాః । దేవ । జరసం । గృణాన, । ఘృతపృతీకః । ఘృత
పృష్ఠః ॥ అగ్నే । ఘృతం । పిబత్ । ఆన్మృతం । చారు । గవ్యం । పితా । ఇవ ।
పుత్రం । జరసే । నయ ॥ ఇమం ॥

టీక॥ దేవ అగ్నే = ఓ అగ్నిదేవుడా ! జరసం = స్త్రోత్రమును, గృణానః =
గృహించునట్టి, త్వం = నీవు, ఘృతపృతీకః = ఆజ్యమును పిండు ట్టి అవయవము
కలవాడవును, ఘృతపృష్ఠః = వెనుకభాగమంగు ఆజ్యముగలవాడవునై, ఆన్మృతం =
అన్మృతముతో సహాసమయినదియు, చారు = రుచిగలదియు, గవ్యం = అపుసృబంధ
మయిన ఆజ్యమును, పిబత్ = పానము చేసినవాడవై, పుత్రం = తనయుని,
పితేవ = తండ్రివలెనే, ఇమం = ఈ బ్రహ్మచారిని, జరసే = ముదిమినిగూర్చి, నయ =
పొందించుమా॥

తా॥ ఓ అగ్నిహోతుడా ! స్త్రోత్రమును గ్రహించునట్టి నీవు వెనుకభాగ
మందు ఆజ్యము గలవాడవై ఆజ్యమును పానముచేయుచు ఈబ్రహ్మచారిని తండ్రి
తనయునివలెనే ముదిమిగలవానిగాఁ జేయుము అనగా దీర్ఘాయుర్దాయము గలవా
నిగాఁ జేయవలయుననుట.

మూ॥ అతిష్ఠేమ మశ్నాన మశ్నేవ త్వ గ్గోఢిరో భవ
అభితిష్ఠ పృతన్యత సహస్య పృతనా యతః॥

పదవి॥ అతిష్ఠః । ఇమం । అశ్మానం । అశ్మా । ఇవ । త్వం । స్థిరః । భవ ।
అభి । తిష్ఠ । పృతన్యతః । సహస్య । పృతనాః । యతః॥

టీక॥ ఇమం=ఈ, అశ్మానం=రాతిని, అతిష్ఠ=యెక్కుమా, త్వం=నీవు,
అశ్మేవ=రాయివలెనే, స్థిరః=చిరకాలజీవిగా, భవ=ఉండుము, యతః=యేహే
తువువలన, పృతనాః=సేనలు, పృతన్యతః=యుద్ధముచేయఁగోరికగలవారిలో ఆ
హేతువలనసేనలను, అభితిష్ఠ=యెదుర్కొనుమా, సహస్య=జయించుమా.

తా॥ నీవు ఈ రాతి నధిష్టించి ఈ రాయివలెనే చిరకాలము జీవించుము.
యుద్ధముచేయఁగోరిక గలిగి వచ్చిన సేనలనెదుర్కొని యాసేనలను జయింపుమా.

మూ॥ రేవతీ స్త్వా వ్యక్ష్య కృత్తికా శ్చైకృంతగ్గ్ స్త్వా
ధియోఽవయ స్సవ గ్నా అన్యంజన్దహస్య మంతాగ్ం అభితో
అయచ్ఛన్ ॥

పదవి॥ రేవతీః । త్వా । వ్యక్ష్య । కృత్తికాః । చ । ఆకృంతగ్ । త్వా ।
ధియః । అవయన్ । అవ । గ్నాః । అన్యంజన్ । సహస్యం । అంతాన్ । అభితః,
అయచ్ఛన్ ॥

టీక॥ త్వా = నిన్నుఁగూర్చి, వాసః = వస్త్రమును నేయుటకు, రేవతీః=
రేవతులనెడు దేవతలు, వ్యక్ష్యన్ = పత్రిని విడదీసిరి. కృత్తికాశ్చ = కృత్తికల నెడు
దేవతలను, త్వా=నిన్నుఁగూర్చి, ఆకృంతగ్ = దా మలనుజేసిరి. ధియః=బుద్ధులు
అనెడు దేవతలు, అవయన్ = వస్త్రములను నేసిరి, గ్నాః = గ్నాలు అనెడు దేవ
తలు, భవాన్యంజన్ = వస్త్రముల మధ్యను ఖండించిరి, సహస్యం = ఇతరమయిన
అనేక దేవతలు, అభితః = రెండుప్రక్కలను, అంతాన్ = అంచులను కమ్ములను,
అయచ్ఛన్=ఇచ్చిరి అనఁగా ఉంచిరి.

తా॥ నీ నిమిత్తమయిన వస్త్రమును నేయఁదలచి రేవతులు పత్రిని విడదీసిరి.
కృత్తికలు దారములుగా నడికిరి. బుద్ధులు వస్త్రములుగా నేసిరి. గ్నాలు నడి
మికి నుత్తరించిరి. ఇతరమయిన అనేకదేవతాస్త్రీలు రెండుప్రక్కలను అంచు
లను కమ్ములను గలుగునట్లు విర్మించిరి,

మూ॥ దేవీ ధేవాయ పరిధీ సవిత్రే మహాత్త దానా మభవ
స్సహీ త్వనం॥

పదవి॥ దేవీః । దేవాయ । పరిధీ । సవిత్రే । మహాత్ । తత్ । ఆనాం ।
అభవత్ । మహిత్వనం ॥

టీక॥ దేవీః = (ఈ పదము పూర్వమంత్రముతో నన్వయము) దేవాయ = దేవుం
డగు, సవిత్రే = సూర్యునియొక్క (సప్తర్షిమందు చతుర్థి) పరిధీ = ధరించినకొల
మందు (సప్తమ్యధికమందు ప్రథమ) ఆనాం = ఈ దేవతలయొక్క, తత్ = ఆ,
మహిత్వనం = మహిమ, మహాత్ = విశేషమైనది, అభవత్ = ఆయెను.

తా॥ ఈ దేవతలయొక్క వస్త్రనిర్మాణశక్తి పూర్వమందు నూర్యునికి వస్త్ర
మును నిర్మాణముచేసినప్పుడు కలిగిన విశేషమహిమకలది యగుగాక.

మూ॥ యా అకృంత న్నవయన్ యా అతన్వత యాశ్చ
దేవీ రంతానభిఞో దదంత తాస్త్యా దేవీ జ్వరసే సంవ్యయం త్వాయు
ష్మా నిదం పరిధత్స్వ వాసః॥

పదవి యాః । అకృంతన్ । అవయన్ । యాః । అతన్వత । యాః । చ । దేవీః॥
అంతాన్ । అభిఞః । దదంత । తాః । త్యా । దేవీః । జ్వరసే । సం । వ్యయంతు । ఆయు
ష్మాన్ । ఇదం । పరిధత్స్వ ॥ వాసః॥

టీక॥ యాః = యే, దేవీః = దేవతలు, అకృంతన్ = పత్తిని విడదీసిరో, యాః =
యే దేవతలు, అవయన్ = వస్త్రమును నేసిరో, యాః = యే దేవతలు, అతన్వత = వస్త్ర
మును విస్తరింపజేసిరో, యాశ్చ = యే దేవతలు, అభిఞః = రెండుపక్కలను, అంతాన్ = అంచులను కమ్ములను, దదంత = ఇచ్చిరో, తాః = అట్లువంటి, దేవీః = దేవ
తలు, త్యా = నిన్ను, జ్వరసే = మదిమిశ్రితము, సంవ్యయంతు = వస్త్రమును ధరింపఁ
జేయుదుమగాక, ఆయుష్మాన్ = ఆయుష్మంతుడవగునీవు, ఇదం = ఈ, వాసః =
వస్త్రమును, పరిధత్స్వ = ధరింపుమా.

తా॥ నీ నిమిత్తమైన వస్త్రమునుగూర్చి యే దేవతలు పత్తిని విడదీసిరో యే
దేవతలు వస్త్రమును నేసిరో యే దేవతలు ఆ వస్త్రమును విశాలమయినదానిగా
నేసిరో యే దేవతలు ఆ వస్త్రమును అంచులు మొదలగు వానిని గల్పించిరో
యాయా దేవతలు నీవు దీర్ఘాయుష్మంతుడవగు రీతిని ఆ వస్త్రమును నీచే ధరింపఁ
జేయగా నీవాయుష్మండువై మాచే నియ్యంబడు ఈ వస్త్రమును ధరింపుము

మూ॥ పరి ధత్త ధత్త వాస సైనగం శతాయుషం కృణుత
 దీర్ఘమాయుః । బృహస్పతిః ప్రియచ్ఛ ద్వాస ఏత ధోమాయ
 రాజ్ఞే పరిధాతవా ఉ॥

పదవి॥ పరి । ధత్త । ధత్త । వాససా । ఏనం । శతాయుషం । కృణుత ।
 దీర్ఘం । ఆయుః । బృహస్పతిః । ప । ఆయచ్ఛక్ । వాసః । ఏతత్ । సోమాయ ।
 రాజ్ఞే । పరిధాతవై । ఉ ॥

టీక॥ హేదేవ్య = ఓ లేవతీ మొదలగుదేవతలారా ! ఏనం = ఈ పిల్లవానిని,
 వాససా = వస్త్రము చేతను, పరిధత్త = ధరింపజేయుడుఁ ధత్త = ధరింపజేయుడు,
 ఏనం = ఈ పిల్లవానిని, శతాయుషం = నూఱుసంవత్సరములపర్యంతము జీవించు
 వానిగా, కృణుత = చేయుడు దీర్ఘం = విశేషమైన, ఆయుః = ఆయుస్సును గురించి,
 ఏతత్ = ఈ, వాసః = వస్త్రమును, రాజ్ఞే = రాజైన, సోమాయ = సోమనికొరకు,
 పరిధాతవై = ధరింపకొరకు, బృహస్పతిః = బృహస్పతి, ప్రియచ్ఛక్ = ఇచ్చెను,
 ఉ అనుపదము నిరర్థకమైనది.

తా॥ ఓ లేవతీ మొదలగుదేవతలారా ! ఉ పిల్లవానిచే వస్త్రమును ధరింపజేసి
 నూఱుసంవత్సరములపర్యంతము జీవించువానిగా జేయుడు. ఈ వస్త్రమెటువంటి
 దనగా దీర్ఘాయుర్దాయనిమిత్తమై ధరించుటకుఁ గాను సోమనికొరకు బృహస్పతిచే
 నియ్యబడినటువంటిది.

మూ॥ జరాం గచ్ఛాసి పరిధత్స్వ వాసో భవాకృష్టినా
 మశభిస్తిపావా శతం చ జీవ శరద సువర్చా రాయచ్ఛ పోషము
 పసంవ్యయస్య ॥

పదవి॥ జరాం । గచ్ఛాసి । పరిధత్స్వ । వాసః । భవ । ఆకృష్టి నాం । అభి
 శ్చిస్తిపావా । శతం । చ జీవ । శరదః । సువర్చాః । రాయః । చ । పోషం । ఉప
 సం । వ్యయస్య ॥

టీక॥ ఇదం = ఈ, వాసః = వస్త్రమును, పరిధత్స్వ = ధరింపుము, జరాం =
 కృమముగా ముగిసినను, గచ్ఛాసి = పొందుదువు, ఆకృష్టి నాం = బంధువులు
 మొదలగువారియొక్క, అభిశ్చిస్తిపావా అభిశ్చిస్తి = మేలును, పావా = ఆపేక్షించు
 వాడవు, భవ = అవుము, సువర్చాః = మంచికొంటిగలవాడవై, శతం = నూతన,

శరదః=సంవత్సరములు, జీవ=బ్రతుకుమా, రాయశ్చపోషం=ధనవృద్ధినిగూర్చి, ఈపసంవయస్వయోష్షాడును ప్రియత్నపడుమా.

తా॥ ఈ వస్త్రమును ధరించుటచే నీవు మునిమి వచ్చునంతవరకు జీవించి యుండువు. బంధువులు మొదలగు వారి మేలును గోరుచుండుము. మంచికొంతి గల వాడవై, నూలు సంవత్సరముల పర్యంతము జీవింపుమా ధనవృద్ధినిగూర్చి ప్రియత్నముజేయుమా

మూ॥ పరీదం వాపో అధిధా స్వస్తయే భూరాషీనా మభి శస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః పురూచీ ర్వనూనిచా రోవిభ జాసి జీవన్ ॥

పదవి॥ పరి । ఇదం । వాసః । అధి । ధా । స్వస్తయే । అభూః । ఆషీ నాం । అభిశస్తిపావా । శతం । చ । జీవ । శరదః । పురూచీః । వనూని । చ । ఆర్యః । విభజాసి । జీవన్ ॥

టీక॥ ఇదం=ఈ, వాసః=వస్త్రమును, స్వస్తయే=సుఖముగా నుండుట కొరకు, పర్యధిధా=ధరించినవాడవైతివి, ఆషీనాం=ఆవులు జ్వాలలు మొదలగు వారియొక్క, అభిశస్తిపావా అభిశస్తి=మేలును, పావా=కోరువాడవు, అభూః=అవుమా, శతం=నూతన శరదశ్చ=సంవత్సరములను, జీవ=బ్రతుకుమా, ఆర్యః=అధిపతివై, జీవన్=జీవించుచు, పురూచీః=అనేకవిధములైన, వనూని=ధనములను విభజాసి=అర్దులుకుఁ బంచిపెట్టుచుండుము.

తా॥ ఓపిల్లవాడా! సుఖముగా నుండుటకొరకీ వస్త్రమును ధరించితివి. ఆవులందరి యొక్కయు మేలును అపోషించువాడై వగుమా. నూలు సంవత్సరములు జీవింపుము. అధిపతివై జీవించుచు విశేషమైన ధనములను అర్దులకు విభజించి యిచ్చుచుండుము.

మూ॥ ఇయం దురుక్తా త్పరిబాధమీనా శర్మ వరూధం పునతీ న ఆగాత్ ప్రాణాపానాభ్యాం బల మాభరంతీ వ్రీయా దేవా నాగ్ం సుభగా మేఖ లేయం ।

పదవి॥ ఇయం । దురుక్తాత్ । పరి । బాధమావా । శర్మ । వరూధం । పునతీ ।

నః । ఆగాత్ । పాణాపానాభ్యాం । బలం । ఆ । భరంతి । ప్రియా । దేవానాం ।
సుభగా । మేఖలా । ఇయం ॥

టీక॥ ఇయం = ఈ, మేఖలా = మొలనూలు, దురుక్తాత్ = దుష్టప్రసంగములను, (ద్వితీయార్థమందు పంచమీ) పరివాధమానా = అంతటను బోగొట్టుచు, వయాధం = కోరికదగిన, శర్మ = గృహమును, పునః = పవిత్రము చేయుచు, నః = మమ్ములను, ఆగాత్ = పొందెను. ఇయం = ఈ, మేఖలా = మొలనూలు, పాణాపానాభ్యాం = పానీయ అపానవాయువుల కొఱకు, బలం = దార్ఢ్యమును, ఆభరంతి = కలుగునట్లు చేయుచున్నదియు, దేవానాం = దేవతలకు. ప్రియా = ఇష్టమైనదియు, గతుక నే, సుభగా = మనోహరమైనది.

తా॥ దేవతలకు ప్రియమైన ఈ మొలనూలు నాచే ధరింపఁబడినదై, పానీయ వాయువునకు అపానవాయువునకు బలమును గలుగఁజేయుచు దుష్టప్రసంగములను బోగొట్టుచు నేను సంచరించుచున్న గృహమును పవిత్రము చేయుగాక.

మూ॥ ఋతుస్య గోష్ఠీ తపసః పరస్మి ఘృతీ రక్ష సహమానా అరాతీః సా న సమంత మను పరిహి భద్రయా భర్తారస్మై మేఖలే మా రిషామ॥

పదవి॥ ఋతుస్య । గోష్ఠీ । తపసః । పరస్మి । ఘృతీ । రక్షః । సహమానా॥
అరాతీః । సా । నః ॥ సమంతం । అను । పరి । ఇహి । భద్రయా । భర్తారః । తే ।
మేఖలే । మా । రిషామ ॥

టీక॥ మేఖలా = మొలనూలు, ఋతుస్య = సత్యముయొక్క, గోష్ఠీ = కాపాడునదియు, తపసః = తపస్సునకు, పస్మి = మిక్కిలి రక్షకమైనదియు, రక్షః = రాక్షసులను, ఘృతీ = కొట్టునదియు, అరాతీః = శత్రువులను, సహమానా = తిగస్కరించునదియునైయున్నది, హేమేఖలే = ఓ మొలనూలా ! సా = ఆ ప్రసిద్ధమైన, త్వం = నీవు, నః = మమ్ములను, సమంతం = అంతటను, అను = శ్రీమముగా, పరిహి = పొందితివి, భద్రయా = శోభస్కరమైన నీతో గూడినవారమై, వయం = మేము, మారిషామ = నశింపము, తే = నిన్ను ధరించివారు, భర్తారః = అధిపతులు (కాగలరు).

తా॥ ఓ మొలనూలా ! నీవు సత్యమును కాపాడుదానవును తపస్సును రక్షించు దానవును రాక్షసులను నశింపఁజేయు దానవును, శత్రువులను జయించు

దానవు నగుదువు. ఇట్టి మహిమగల నీవు కృమముగా మమ్ముల నందఱను అధిష్టించితివి. నిన్ను ధరించుటచే మేము అపత్తులనుబొందము. నిన్ను ధరించినవారు అధిపతులు కాఁగలరు.

మూ॥ మిత్రస్య చక్షు ర్ధరుణం బలీయ స్తేజో యశస్వి స్థవి ర్గం సమిద్దం అనాహనస్యం వసనం జరిష్టు ప రీదం వా జ్యజినం దధేహం ॥

పదవి॥ మిత్రస్య । చక్షుః । ధరుణం । బలీయః । తేజః । యశస్వి । స్థవిరం । సమిద్దం ॥ అనాహనస్యం । వసనం । జరిష్టు । పరి । ఇదం । వాజి । అజినం ॥ దధే । ఆహం ॥

టీక॥ మిత్రస్య=నూర్యునకు, చక్షుః=నేత్రమైనదియు, బలీయః=విశేషమైన, తేజః=తేజస్సును, ధరుణం=ధరించునదియు, యశస్వి=ధరించువానికి కీర్తిని సఁగఁగునదియు, స్థవిరం=వృద్ధిబొందించునదియు, సమిద్దం=ప్రకాశించునదియు, అనాహనస్యం=ఘాత్యులకు పనికిరానిదియు, జరిష్టు=ధరించువానికి ఘడిమి వచ్చువరకుండుటచే స్తాత్ర పాత్ర మగునదియు, వాజి=అన్నము నోసగునదియు నగు, ఇదం = ఈ, అజినం = కృష్ణాజినమును, వసనం = వస్త్రముగా, ఆహం = నేను, పరిదధే=ధరించుచున్నాను.

తా॥ నూర్యునకు నేత్రమైనదియు విశేష తేజస్సును ధరించిరియు కీర్తినిచ్చునదియు వృద్ధినిచ్చునదియు కాంతిగలదియు ఘాత్యులకు పనికిరానిదియు అన్నమును గలుగ జేయునదియు స్తాత్రపాత్రమగు ఈకృష్ణాజినమును వస్త్రముగా, నేను ధరించుచున్నాను.

—♦ శ్రు తీ య ఖ ం డః ♦—

మూ॥ అగంతా సమగన్మహి ప్ర సు మృత్యుంయుయోతన అరిష్టా సం చ రేమహి స్వస్తి చరతా దిహ స్వప్త్యాగృహేభ్యః ॥

పదవి॥ అగంతా । సం । అగన్మహి । ప్ర । సు । మృత్యుం । యుయోతన । అరిష్టా । సం । చరేమహి । స్వస్తి । చరతాత్ । ఇహ । స్వస్తి । ఆ । గృహేభ్యః ॥

టీక॥ అగంతా=వచ్చుచున్న ఆచార్యులతో, సమగన్మహి=గలసికొంటిమి, మృత్యుం=మరణమును, ప్రసుయుయోతన= మిక్కిలబాగుగాఁ బోగొట్టగలము

అరిష్టాః=అపత్తులు లేనివారమై, సంచరేమహి = సంచరించెదము, ఆచార్యోఽపి= ఆచార్యుఁడును, స్వస్తి= శుభముగలవాడై, చరతాత్ = సంచరించుగాక, ఇహ= ఈ బ్రహ్మచర్యమందు, ఆగృహభ్యః = గృహస్థావ్రామముపర్యంతము, మమాపి= నాకును, స్వస్తి=శుభము, భవతు=అగుగాక.

తా|| వచ్చుచున్న ఆచార్యునితోఁ గూడి మేము మరణమును పోఁగొట్టుకొనెదము. ఆచార్యుఁడును నేనును అపత్తులు లేనివారమై సంచరించెదము ఆచార్యునకును, ఇప్పుడు మొదలుకొని గృహస్థావ్రామము పర్యంతము నాకును శుభ మగుఁగాక||

సూ|| సముద్రా దూర్ష్టి ర్మధూనూగ్ం ఉదారం నుపాగ్ం శునా సమమృతత్వ మశ్వాం ఇమే నుతే రశ్మయ సూర్యస్య యేభి సపిత్వం పితరో న ఆయన్ ||

పదవి|| సముద్రాత్ | ఉర్ష్టిః | మధుమాక్ | ఉదారత్ | ఉప | అంశునా సం | అమృతత్వం | అశ్వాం | ఇమే | ను | తే | సూర్యస్య | యేభిః | సపిత్వం | పితః || నః || ఆయన్ ||

టీక|| ఉర్ష్టిః=నన్ను పోక్షించెడి తరంగజలము, సముద్రాత్=సముద్రము వలనఁ దీసికొని రాఁబడినది, మధుమాక్=సముద్రుఁడు, ఉదారత్=నా సమాపమును బొందినవాఁ డాయెను, అంశునా=దీప్తిగల ఈతరంగజలముచే, అమృతత్వం= దేవత్వమును, సముసాశ్వాం=పొందెదను. నః= మాయొక్క, పితరః=పూర్వులైన అంగిరసుఁడు మొదలగువారు, యేభిః=యే కిరణములచేతను, సపిత్వం=దేవతలతోఁ గూడ సయానసోమపానమును, ఆయన్=పొందిరో, సూర్యస్య=సూర్యునియొక్క తే=ఆ కిరణములు, ఇమే=ఉ సముద్రాతరంగజల మే.

తా|| నన్ను పోక్షింపఁచేసిన జలము సముద్రోదకము గాన సముద్రుఁడు నాకుఁ ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఈ జలప్రాక్షణచే దేవత్వమును బొందెదను. మా పూర్వులైన అంగిరసుఁడు మొదలగువారు సూర్యకిరణముల కంటె వేఱు గాని ఈ సముద్రజలముచే దేవతలతోఁగూడ సయానమైన సోమపానమును జేసినవారై. యాభి రాధిత్యస్తపతి శాభిః పర్జన్యో వర్షతి - ఆదిత్యా జ్ఞాయతే వృష్టిరితి - ఈ ప్రమాణములచే సూర్యకిరణములకును జలమునకును అభేదాభ్య వసాయముగా అనగా భేదము లేదని యిచ్చఁజేసి చెప్పఁబడియె.

మూ॥ అగ్నిష్టే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ అగ్నిః । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ అగ్నిః=అగ్నిహోతృఁడు, తే=నీయొక్క, హస్తం=హస్తమును, అగ్రభీత్=గ్రహించెను.

తా॥ అగ్నిహోతృడుఃనిన్న సంరక్షించుటకొరకు నీహస్తమును పట్టుకొనెను.

మూ॥ సోమ స్తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ సోమః । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ సోమః=చంద్రుఁడు, తే=నీయొక్క. హస్తం=హస్తమును, అగ్రభీత్=గ్రహించెను.

తా॥ చంద్రుఁడు నీ హస్తమును బట్టుకొనెను. సంరక్షించుటకొరకు అను నది ౧౦ వ మంత్రము వరకు నన్వయించుకోదగినది.

మూ॥ సవితా తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ సవితా । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ సవితా=సూర్యుఁడు, తే=నీయొక్క, హస్తం=హస్తమును, అగ్రభీత్=గ్రహించెను.

తా॥ సూర్యుడు నీహస్తమును పట్టుకొనెను,

సరస్వతే తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ సరస్వతీ ॥ తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ సరస్వతీ=సరస్వతీదేవి, తే=నీయొక్క, హస్తం=హస్తమును, అగ్రభీత్=గ్రహించెను.

తా॥ సరస్వతి నీయొక్క హస్తమును గ్రహించెను.

మూ॥ పూషా తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ పూషా ! తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ పూషా = ద్వాదశమూర్త్యలలో నొక మూర్త్యుఁడు, తే = నీయొక్క, హస్తం=హస్తమును, అగ్రభీత్=గ్రహించెను.

తా॥ ద్వాదశ మూర్త్యలలో పూషయను నొక మూర్త్యుఁడు నీహస్తమును గ్రహించెను.

మూ॥ బృహస్పతి స్తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ బృహస్పతిః । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ బృహస్పతిః = బృహస్పతి, తే = నీయొక్క, హస్తం = హస్తమును, అగ్రభీత్ = గ్రహించెను,

తా॥ బృహస్పతి నీహస్తమును గ్రహించెను-

మూ॥ అర్యమా తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ అర్యమా । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ అర్యమా = ద్వాదశ నూర్యులలో అర్యముడను నూర్యుడు, తే = నీయొక్క, హస్తం = హస్తమును అగ్రభీత్ = గ్రహించెను.

తా॥ ద్వాదశ నూర్యులలో అర్యముడను నూర్యుడు నీహస్తమును గ్రహించెను.

మూ॥ అగ్రంశు స్తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ అగ్రః । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ అగ్రః = నూర్యుకిరణము, తే = నీయొక్క, హస్తం = హస్తమును అగ్రభీత్ = గ్రహించెను,

తా॥ నూర్యుకిరణము నీయొక్క హస్తమును గ్రహించెను.

మూ॥ భగ స్తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ భగః । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ భగః = ద్వాదశ నూర్యులలో భగడు అను నూర్యుడు, తే = నీయొక్క, హస్తం = హస్తమును అగ్రభీత్ = గ్రహించెను.

తా॥ ద్వాదశ నూర్యులలో భగడు అను నూర్యుడు నీహస్తమును గ్రహించెను.

మూ॥ మిత్ర స్తే హస్త మగ్రభీత్ ॥

పదవి॥ మిత్రః । తే । హస్తం । అగ్రభీత్ ॥

టీక॥ మిత్రః = ద్వాదశ నూర్యులలో మిత్రుడు అను నూర్యుడు తే = నీయొక్క, హస్తం = హస్తమును, అగ్రభీత్ = గ్రహించెను.

తా॥ ద్వాదశ నూర్యులలో మిత్రుడను నూర్యుడు నీహస్తమును గ్రహించెను.

మూ॥ మిత్ర స్త మసిధర్మణాగ్ని రాచార్యస్తవ ॥

పదవి॥ మిత్రః । త్వం । అసిధర్మణా । అక్షః । అచార్యః । తవ ॥

టీక॥ ధర్మణా = ధర్మముచేతను, త్వం = నీవు, మిత్రః = నూర్మ్యుడవు, అసి = అగుచున్నావు, తవ = నీయొక్క, ఆచార్యః = గురువు, అగ్నిః = అగ్ని హోతునితో సమానుడు.

తా॥ ధర్మముచేతను నీవు నూర్మ్యునితో సమానమును నీ గురువు అగ్ని హోతునితో సమానము నయితిరి.

మూ॥ అగ్నయే త్వా పరిదదా మ్యసౌ ॥

పదవి॥ అగ్నయే । త్వా । పరి । దదామి । ఆసౌ ॥

టీక॥ ఆసౌ = ఓ బ్రహ్మచారీ ! త్వా = నిన్ను, అగ్నయే = అగ్ని హోతుని కొరకు, పరిదదామి = ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ ! సంరక్షించుట కొరకు నిన్ను అగ్ని హోతుని కిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ సోమాయ త్వా పరిదదా మ్యసౌ ॥

పదవి॥ సోమాయ । త్వా । పరి । దదామి । ఆసౌ ॥

టీక॥ ఆసౌ = ఓ బ్రహ్మచారీ ! త్వా = నిన్ను, సోమాయ = సోమనికొరకు, పరిదదామి = ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ ! నిన్ను చంక్రికొర కిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ సవిత్రే త్వా పరిదదా మ్యసౌ ॥

పదవి॥ సవిత్రే । త్వా । పరి । దదామి । ఆసౌ ॥

టీక॥ ఆసౌ = ఓ బ్రహ్మచారీ ! త్వా = నిన్ను, సవిత్రే = నూర్మ్యుని కొరకు, పరిదదామి = ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ ! నిన్ను నూర్మ్యుని కిచ్చుచున్నాను

మూ॥ సరస్వత్యై త్వా పరిదదా మ్యసౌ ॥

పదవి॥ సరస్వత్యై । త్వా । పరి । దదామి । ఆసౌ ॥

టీక॥ ఆసౌ = ఓ బ్రహ్మచారీ ! త్వా = నిన్ను, సరస్వత్యై = సరస్వతికొరకు, పరిదదామి = ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ ! నిన్ను సరస్వతి కిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ మృత్యవే త్వా పరిదదా మ్యసౌ ॥

పదవి॥ మృత్యవే॥ త్వా॥ పరి॥ దదామి॥ ఆసా॥

టీక॥ ఆసా=ఓ బ్రహ్మచారీ! త్వా=నిన్ను, మృత్యవే=మృత్యువుకొరకు,
పరిదదామి=ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ! నిన్ను మృత్యువుకిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ యమాయ త్వా పరిదదామ్యసా॥

పదవి॥ యమాయ॥ త్వా॥ పరి॥ దదామి॥ ఆసా॥

టీక॥ ఆసా=ఓ బ్రహ్మచారీ! త్వా=నిన్ను, యమాయ = యమునికొరకు,
పరిదదామి=ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ! నిన్ను యముని కొరకిచ్చుచున్నాను,

మూ॥ గదాయ త్వా పరిదదామ్యసా॥

పదవి॥ గదాయ॥ త్వా॥ పరి॥ దదామి॥ ఆసా॥

టీక॥ ఆసా=ఓ బ్రహ్మచారీ! త్వా=నిన్ను, గదాయ=గదయను ఆయు
ధముకొరకు, పరిదదామి=ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ! నిన్ను గదయను ఆయుధముకొరకిచ్చుచున్నాను,

మూ॥ అంతకాయ త్వా పరిదదామ్యసా॥

పదవి॥ అంతకాయ॥ త్వా॥ పరి॥ దదామి॥ ఆసా॥

టీక॥ ఆసా=ఓ బ్రహ్మచారీ! త్వా=నిన్ను, అంతకాయ=అంతకునికొరకు,
పరిదదామి=ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ! నిన్ను సుహృదులచేయు దేవునికొరకిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ అగ్నేస్త్యా పరిదదామ్యసా॥

పదవి॥ అగ్నేః॥ త్వా॥ పరి॥ దదామి॥ ఆసా॥

టీక॥ ఆసా=ఓ బ్రహ్మచారీ! త్వా=నిన్ను, అగ్నేః = ఉదకములకొరకు,
పరిదదామి=ఇచ్చుచున్నాను,

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారీ! నిన్ను ఉదకములకొరకిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ ఓషధీభ్యస్త్యా పరిదదామ్యసా॥

పదవి॥ ఓషధీభ్యః॥ త్వా॥ పరి॥ దదామి॥ ఆసా॥

టీక॥ అసౌ = ఓ బ్రహ్మచారి ! త్వ = నిన్ను, ఓషధీభ్యః = ఓషధులకొరకు, పరిదదామి = ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారి! నిన్ను ఓషధులకొరకిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ పృథివ్యై త్వ సవైశ్వానరాయై పరిదదా మ్యసౌ॥

పదవి॥ పృథివై । త్వ । సవైశ్వానరాయై । పరి । దదామి । అసౌ ॥

టీక॥ అసౌ = ఓ బ్రహ్మచారి ! త్వ = నిన్ను, సవైశ్వానరాయై = అగ్ని హోతృనితోఁగూడిన. పృథివ్యై = భూమికొరకు, పరిదదామి = ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారి ! నిన్ను అగ్ని హోతృయతోఁ గూడిన భూదేవి కిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ దేవస్య త్వ సవితుః ప్రసవ ఉప నయేఽసౌ ॥

పదవి॥ దేవస్య । త్వ । సవితుః ! ప్రసవే । ఉప । నయే । అసౌ ॥

టీక॥ అసౌ = ఓ బ్రహ్మచారి ! దేవస్య = దేవుండగు, సవితుః = సూర్యుని యొక్క, ప్రసవే = అనుజ్ఞ కలుగుచుండఁగా, త్వ = నిన్ను. ఉపనయే = నా సమీపమును బొందించుచున్నాను.

తా॥ ఓ బ్రహ్మచారి! సూర్యుఁ డనుజ్ఞ నిన్నుఁగా గాఁచుత్రి సుపదేషించుట కొరకు నా సమీపమునందు నిన్నుఁ గూర్చుండఁ జెట్టుకొనుచున్నాను. పైని మంత్రములయందుండు - అసౌ - అను పదమువకు బ్రహ్మచారియొక్క నామమును సంబుద్ధిచే గ్రహింపవలయును. పిల్లవానిని పైని జెప్పఁబడిన దేవతలకొర కిచ్చుట సంరక్షణకొరకని తెలిసికొనవలయును.

మూ॥ సుప్రజాః ప్రజయా భూయా సువీరో వీరైః సువర్చాసా సుపోషః పోషైః ॥

పదవి॥ సుప్రజాః । ప్రజయా । భూయాః । సువీరః । వీరైః । సువర్చాసా । వర్చసా । సుపోషః । పోషైః॥

టీక॥ ప్రజయా = సంతానముచేత, సుప్రజాః = మంచి సంతానముగలవాఁడవును, వీరైః = పుత్రప్రాప్తాదులచేత, సువీరః = యోగ్యులైన తనయాదులుగలవాఁడవును, వర్చసా = కౌంతిచేత, సువర్చాసా = మంచి కౌంతిగలవాఁడవును, పోషైః = వృద్ధులచేత, సుపోషః = మంచివృద్ధిగలవాఁడవును, భూయాః = అభివృద్ధి.

తా॥ మంచినంతానము గలవాడవును యోగ్యులైనపుత్రిలు గలవాడవును
మంచికొంతిగలవాడవును మంచివృద్ధిగలవాడవును అగుము,

మూ॥ బ్రహ్మచర్య మాగా ముప మా నయస్వ దేవేన సవి
త్రా ప్రసూతః

పదవి॥ బ్రహ్మచర్యం ॥ ఆగాం । ఉప । మా । నయస్వ । దేవేన । సవి
త్రా । ప్రసూతః ॥

టీక॥ అహం=నేను, బ్రహ్మచర్యం=వేదాభ్యాసము నిమిత్తమైన వ్రతమును,
ఆగాం=పొందితిని = దేవేన = దేవుండగు, సవిత్రా = నూర్చునిచేత, ప్రసూతః=
అనుజ్ఞనుబొందినవాడవై, త్వం=నీవు, మా=నన్ను, ఉపనయస్వ=నీ సమీపమునకు
తీసికొనుము,

తా॥ ఓ ఆచార్యుడా! నేను వేదాభ్యాసముకొరకు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును
బూనితిని గాన నీవు నూర్చునిచే అనుజ్ఞనుబొంది వేదముపదేశించుకొరకు నన్ను నీ
సమీపముం దుంచుకొమ్ము అని వటువు ఆచార్యునితోఁ బలుకుచున్నాడు.

మూ॥- కో నామాఽస్యసౌ నామాఽస్మి॥

పదవి॥ కః । నామ । అసి । అసౌ । నామ । అస్మి ॥

టీక॥ త్వం=నీవు, కోనామ= ఏమిపేరుగలవాడవు, అసి = అయితివి అని
ఆచార్యుఁ డడుగుచున్నాడు. అహం=నేను, అసౌనామ= ఈ పేరుగలవాడను
అస్మి=అయితిని అని వటువు తనకేర్పరచియున్న పేరిని జెప్పుచున్నాడు.

తా॥ నీ పేరేమి యని యాచార్యుఁ డడుగఁగా నామకరణ సమయంబున
నేర్పరచిన తనపేరిని వటువు జెప్పువలయును.

మూ॥ కస్య బ్రహ్మచా ర్యస్యసౌ పాణస్య బ్రహ్మచా ర్య
స్యసౌ ॥

పదవి॥ కస్య । బ్రహ్మచారీ । అసి । అసౌ । పాణస్య । బ్రహ్మచారీ ।
అస్మి । అసౌ ॥

టీక॥ అసౌ=ఓపిల్లవాడా! త్వం=నీవు, కస్య = యెవనియుక్క, బ్రహ్మ
చా=బ్రహ్మచర్యముగలవాడవు, అసి=అయితివి, అసౌ=ఈ నేను, ప్రాణస్య=

ఆత్మయొక్క. బ్రహ్మచారీ = బ్రహ్మచర్యముగలవాఁడను, అస్మి = అయితిని.

తా॥ ఓపిల్లవాడా ! నీ వెందునిమిత్తము బ్రహ్మచర్యముఁ బూనితి నని యాచార్యుం డడుగంగా నాత్మనుగురించి బ్రహ్మచర్యమును బూనితి నని వటువు చెప్పుచున్నాడు.

మూ॥ ఏష తే దేవ సూర్య బ్రహ్మచారీ తం గోపాయ స మా మృతైష తే సూర్య పుత్ర సుదీర్ఘాయు స్స మా మృత యాగ్ స్వస్తి మగ్ని ర్వాయు సూర్య శ్చంద్రమా ఆపో ను సం చ రంతి తాగ్ స్వస్తి మనుసంచరాసౌ ॥

పదః॥ ఏషః । తే । దేవ । సూర్య । బ్రహ్మచారీ । తం । గోపాయ । సః । మా మృత । ఏషః । తే । సూర్య । పుత్రః । సు దీర్ఘాయుః । సః । మా । మృత । యాం । స్వస్తిం । అగ్నిః । వాయుః । సూర్యః । శ్చంద్రమాః । ఆపః । ను । సం చరంతి । తాం । స్వస్తిం । అను । సం । చర । అసౌ ॥

టీక॥ దేవ = దేవుండగు. సూర్య = సూర్యుఁడా ! ఏషః = ఈ వటువు' తే = నీయొక్క, బ్రహ్మచారీ = బ్రహ్మచర్యవ్రతము గలవాఁడు, తం = అటువంటి బ్రహ్మచారిని గోపాయ = రక్షించుమా, సః = ఆబ్రహ్మచారి, మామృత = మరణమును బాంధవకుండుఁగాక, హేసూర్య = ఓ సూర్యుఁడా ! ఏషః = ఈ పిల్లవాఁడు, తే = నీయొక్క, పుత్రః = కుమారుఁడు, సః = ఆబ్రహ్మచారీ, సుదీర్ఘాయుః = మిక్కిలి దీర్ఘాయురాయము గలవాఁడై, మామృత = అకాలమృత్యువును బాంధవకుండుఁగాక, అసౌ = ఓబ్రహ్మచారీ అగ్నిః = అగ్నిహోతుఁడును, వాయుః = వాయువును, సూర్యః = సూర్యుఁడును, చంద్రమాః = చంద్రుఁడును, ఆపః = ఉదకములును, యాం = ఏ, స్వస్తిం = శుభమును. అను = కృమముగా. సంచరంతి = కలిగి ప్రవర్తించుచున్నారో, త్వమపి = నీవును, తాం = అటువంటి, స్వస్తిం = శుభమును, అను = అనుసరించి, సంచర = ప్రవర్తించు.

తా॥ ఓసూర్యుఁడా! ఈపిల్లవాడు నీసంబంధమైన బ్రహ్మచర్యమును బూని యున్నాడు. గాన ఈ బాలని రక్షింపుము. ఓసూర్యుఁడా! ఇతడు నీ పుత్రునితో సమానుఁడు గాన దీర్ఘాయువు నొసఁగి అకాలమరణమును బాంధింపకుము. ఓ పిల్లవాడా! అగ్నియు వాయువును సూర్యుఁడును చంద్రుఁడును ఉదకములును

యెటువంటిశుభము కలిగి ప్రవర్తించుట కలుగుచున్నదో నీవును అటువంటి శుభము కలిగి ప్రవర్తించువుని యాచార్యుఁడు పలుకుచున్నాడు.

మూ॥ అధ్వనా మధ్వపతే శ్రేష్ఠ స్వాధ్వనఃపార మశీయః ।
పదవి॥ అధనాం । అధ్వపతే । శ్రేష్ఠస్య । అధ్వనః । పారం । ఆశీయ ॥

టీక॥ అధ్వనాం=సమస్తసుఖముల నెడు, అధ్వపతే=మాగకములకు ప్రభు
వగునో నూర్చుఁడా! శ్రేష్ఠస్య=శ్రేయస్కరమైన, అధ్వనః=బ్రహ్మచర్యమును
మాగకముయొక్క, పారం=అంతమును, ఆశీయ=పొందెదను.

తా॥ సుఖముల కధిపతి వగు నోనూర్చుఁడా! నీయగుచుండువలన శ్రేయ
స్కరమైన బ్రహ్మచర్య వ్రతమును సంపూర్తి నొందింపగలను అని బ్రహ్మచారి
పలుకుచున్నాడు,

—♦ అధ చతుర్థఖండః ప్రారభ్యతే ♦—

మూ॥ యోగే యోగే తవ స్తరం వాజే వాజే హవామహే
సఖాయ ఇంద్ర మూతయే ॥

పదవి॥ యోగే । యోగే । తవ స్తరం । వాజే । వాజే । హవామహే । సఖాయః
ఇంద్రం । ఊతయే॥

టీక॥ యోగేయోగే=ప్రతికర్మయందును, తవ స్తరం=మిక్కిలి కొనియాడ
దగిన ఇంద్రం=ఇంద్రుని, సఖాయః=స్నేహితులమైనమేము, వాజేవాజే=ప్రతి
యజ్ఞమందును, ఊతయే=రక్షణకొఱకు, హవామహే=పిలుచుచున్నాము.

తా॥ ప్రతి కర్మమందును కొనియాడదగిన దేవేంద్రుని మమ్ములను
గతించుటకొఱకు ప్రతియజ్ఞమందును పిలుచుచున్నాము.

మూ॥ ఇమ మగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి ప్రియగ్ం రేతో
వరుణ సోమ రాజక మాతేవఽస్మా అదితే శర్మ యచ్చ విశ్వేదేవా
జరదష్టి ర్యధానతే॥

పదవి॥ ఇమం । అగ్నే । ఆయుషే । వర్చసే । కృధి । ప్రియం । రేతః ।
వరుణ । సోమ । రాజక । మాతా । ఇవ । అదై । అదితే । శర్మ । యచ్చ । విశ్వే
దేవాః । జరదష్టి । యథా ॥ అనత్ ॥

టీక॥ హేఅగ్నే=ఓ అగ్ని హోతుఁడా! ఇమం=ఈ పిల్లవానిని, ఆయు

షే=ఆయుస్సుకొఱకును, వర్చనే=వర్చస్సుకొఱకును, కృధి=చేయుము, హే
వరుణః=ఓవరుణుడా! రాజక=ప్రభుడగు, సోమః=చంద్రుడా! (వీయం=
ఇష్టమైన, శతః=సారమును, కృధి=కలుగజేయుము, హేఅదితే=ఓ అదితీ!
అన్తా=ఈతనికి, మాతేవ=తల్లివలెనే, శర్మ=సుఖమును, యచ్ఛ=ఇమ్ము, హే
విశ్వేదేవాః=ఓ విశ్వేదేవతలారా! ఆయం=ఇతఁడు, జరదప్తిః=ముదిమిపొందువరకు,
జీవించువాడై, యథా=యేప్రకారముగా, ఆసత్=అగునో, తథా=అప్రకార
ముగా, యూయం=మీరు శర్మ=సుఖమును, యచ్ఛతః=ఇండు.

తా|| ఓఅగ్నిహోత్రుడా! ఈపిల్లవానిని దీర్ఘాయువువర్చస్సు గలవానిగాఁ
జేయుము. ఓవరుణుడా! ఓచంద్రుడా! ఇతనిని గృహస్థునిగాఁ జేయుండు
ఓ అదితీ! నీవు తల్లివలెనే సుఖము నిమ్ము. ఓ విశ్వేదేవతలారా! ఈ పిల్లవాడు
ముసలివాడగునంతవఱకు జీవించునట్లు మీరీ పిల్లవానికి సుఖము నిండు.

మూ|| శత మిన్న శరదో అంతి దేవా యత్రా న శ్చక్రా
జరసం తనూనాం పుత్రాసో యత్రపితరో భవంతి మా నో మధ్యా
రీరిష తాముగ్ధంతోః||

పదవి|| శతం | ఇ | సు | శ-దః | అంతి | దేవాః | యత్ర | నః | చక్రాః |
జరసం | తనూనాం | పుత్రాసః | యత్ర | పితరః | భవంతి | మా | నః | మధ్యా
రీరిషత | ఆయుః | గంతోః ||

టీక|| దేవాః=ఓదేవతలారా! యూయం=మీరు, యత్ర=యేశతాయు
ర్దాయముచే, నః=మాయొక్క తనూనాం=శరీరములకు, జరసం=ముదిమిని,
చక్రాః=చేసితిశో, శతమిన్న=అటువంటి నూలుఅయిన, శరదః=సంవత్సరములు,
అంతి=స్వల్పమైనవి. యత్ర=ఏకాలములో, పుత్రాసః=తనయులుగలవారమై,
పితరః=వారికిఁ(దండు)లము, భవంతి=అవుచున్నామై, (అ) గంతోః=కాలమృ
త్యువు సంభవింపనంత వరకును, నః=అట్టిమాయొక్క. ఆయుః=ఆయుస్సును,
మధ్యా=నడిమికాలములో, మారీరిషత=భంగముచేయునందురుగాక.

తా|| ఓ దేవతలారా! మీరు నూలు సంవత్సరము లాయుర్దాయము నొసగి
మమ్ముల ముదిమి కలుగునంతవరకు జీవించువారినిగాఁ జేసినను ఆకాలము స్వల్పము
అదిగాక దారాపుత్రుడి పోషణముచేమా యాయుర్దాయమును పృథముగా వెళ్ళ

బుచ్చుచున్నాము గాన నగాల మృత్యువు సంభవించునంతవరకు మధ్యకానములో మాయాయువునకు భంగము కలుగనీయకుండు.

మూ॥ అగ్నిష్ట ఆయుః పృథరాం దధా త్వగ్నిష్టే పుష్టిం ప్రతరాం కృణోతు ఇంద్రో మరుద్భిః | ఋతుధా కృణో త్వదిత్యై స్తే వసుభి రాదధాతు ||

పదవి॥ అగ్నిః | తే | ఆయుఃపృథరాం | దధాతు | అగ్నిః | తే | సుష్టిం పృథరాం | కృణోతు | ఇంద్రః | మరుద్భిఃఋతుధా | కృణోతు | ఆదిత్యైః | తే | వసుభిః | ఆ | దధాతు ||

టీక॥ అగ్నిః=అగ్ని హోత్రుడు, తే=నీయొక్క, ఆయుః=ఆయుస్సును, పృథరాం=విశేషమైనదానిగా, దధాతు=చేయుగాక, అగ్నిః=అగ్ని హోతుడు తే=నీయొక్క, పుష్టిం=పోషణమును, ప్రతరాం=వృద్ధిగలదానిగా, కృణోతు=చేయుగాక. ఇంద్రః=దేవేంద్రుడు, మరుద్భిః=దేవతలతోగూడ, ఋతుధా=ప్రతిఋతువునందునను, పుష్టిం = పోషణము, కృణోతు = చేయుగాక, సః=ఆ యింద్రుడు, ఆదిత్యైః=ద్వాదశాదిత్యులతోడను. వసుభిః=అష్టవసువులతోడను. తే=నీయొక్క, పుష్టిం=పోషణమును, ఆదధాతు=యేప్పుడును, చేయుచుండుగాకక.

శా॥ అగ్ని హోతుడు నీ యాయుర్దాయమును ఋష్టిని వృద్ధి యగునట్లు చేయుగాక. యింద్రుడు దేవతలతోడను దాదశాదిత్యులతోడను అష్టవసువులతోడను గూడినవాడై ప్రతిఋతువునందునను ప్రతిక్షణమందునను నీ పోషణమును చేయుగాక.

మూ॥ మేధాం మహ్యం మంగిరసో మేధాగ్ం సప్తఋషయో నదుః మేధాం మహ్యం పృజాపతి ర్మేధా మగ్ని ర్దదాతు మే॥

పదవి॥ మేధాం | మహ్యం | అంగిరసః ! మేధాం | సప్త | ఋషయః || దదుః, మేధాం | మహ్యం | పృజాపతిః | మేధాం | అగ్నిః | దదాతు | మే ||

టీక॥ అంగిరసః=అంగీరసులు, మహ్యం = నాకొరకు, మేధాం = జ్ఞాపక శక్తిగలబుద్ధిని, దదుః= ఇత్తురుగాక, సప్త= యేడుగులైన ఋషయః = కశ్యపుడు, మొదలగు మునీశ్వరులు, మేధాం = ధారణాశక్తిగలబుద్ధిని, దదుః = ఇత్తురుగాక, పృజా పతిః=బ్రహ్మ, మహ్యం=నాకొరకు, మేధాం=మేదను, దదాతు=ఇయ

గాక, అగ్నిః=అగ్ని హోతుఁడు. మే=నాకొరకు, మేధాం=మేదను, దదాతు=ఇచ్చుఁగాక.

తా॥ అంగిరస్సులు సప్తరులు బ్రహ్మయు అగ్ని హోతుఁడును ధారణాశక్తి గలబుద్ధిని అనఁగా చెప్పినవిషయమును జ్ఞాపక ముంచుకొఁగలిగినబుద్ధిన నాకు కలుగ జేయుదురుగాక.

మూ॥ అప్సరాసు చ యా మేధా గంధర్వేషు చ య ద్యతః 'దైవీ యా మానుషీ మేధా సా మా మావిశతా దిహ ॥

పదవి॥ అప్సరాసు । చ ॥ యా । మేధా । గంధర్వేషు । చ ॥ యత్ । యతః ॥ దైవీ । యా । మానుషీ । మేధా । సా । మాం । ఆ । విశతాత్ । ఇహ ॥

టీక॥ అప్సరాసుచ = అప్సరసలయందు, యా = ఏ, మేధా = బుద్ధికలదో, సా = ఆబుద్ధియును, గంధర్వేషుచ = గంధర్వలయందు, యత్ = యే, యతః = క్షీర్తికలదో. తత్ = ఆక్షీర్తియును, మాం = నన్ను. అవిశతాత్ = పొందునుగాక, ఉత = ఇంతయేకాదు, దైవీ = దేవతలసంబంధమైనదియు, మానుషీ = మనుష్యసంబంధమైనదియు, యా = యే, మేధా = బుద్ధి, అస్తి = కలదో, సా = ఆబుద్ధి, మాం = నన్ను' ఇహ = ఇప్పుడే, అవిశతాత్ = పొందునుగాక.

తా॥ గంధర్వలయం దుండవట్టిక్షీర్తియు అప్సరసలయం దుండవట్టి బుద్ధియు నాకు గలుగఁగాక. ఇంతయేకాదు. దేవతలసంబంధమయినదిగాని మనుష్యసంబంధమయినదిగాని బుద్ధియంతయు నాకు గలుగుగాక.

మూ॥ ఇమం మేవరుణ శుగ్రీధీ హవ మద్యా చ మృడయ త్వా మవస్య రాచకే॥

పదవి॥ ఇమం । మే । వరుణ । శుగ్రీధీ । హవం । ఆద్యా ॥ చ । మృడయ ॥ త్వాం । అవస్య్యుః । ఆచకే ॥

టీక॥ హేవరుణః = ఓవరుణుఁడా; మే = నాయొక్క, ఇమం = ఈ, హవం = ఆహుతువు, శుగ్రీధీ = వినుచు, ఆద్యాచ = ఇప్పుడే, మాం = నన్ను, మృడయ = సుఖపెట్టుచు, అహం = నేను, త్వాం = నిన్ను అవస్య్యుః = రక్షించువానిగాఁగోరిన వాఁడనై, ఆచకే = స్తోత్రముజేయుచున్నాను

తా॥ ఓవరుణుఁడా! నిన్ను రక్షింతునిగాఁ గోని స్తోత్రము చేయుచున్నాను.

గాన నా పిలుపును విని వచ్చి ఇప్పుడే నన్ను సుఖపెట్టుము.

మూ॥ తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వందమానస్త దాశాస్త్రే
యజమానో హవిర్భిః । అహేడమానో వరుణేహబోధ్యురుశగ్ం
స మా న ఆయుః ప్రమోషీః॥

పదవి॥ తత్ । త్వా యామి । బ్రహ్మణా । వందమానః । తత్ । ఆశాస్త్రే ।
యజమానః । హవిర్భిః । అహేడమానః । వరుణ । ఇహ ॥ బోధి । ఉరుసంస । మా
నః । ఆయుః । ప్రమోషీః॥

టీక॥ ఉరుసంశ = అనేకులచే స్తోత్రముజేయబడు, హేవరుణ = ఓ వరు
ణుడా! నః = మాయొక్క, ఆయుః = ఆయుర్దాయమును, మాప్రమోషీ = భంగ
వలెపకుము, అహేడమానః = కోపములేనివాడవై, ఇహ = ఈ కర్మమునందు
నాచేతెప్పబడుదానిని, బోధి = తెలిసికొనుము, తత్ = అనంతరమందు, త్వా =
నిన్ను, యామి = పొందువాను. యజమానః = ప్రతియజమానుడు, బ్రహ్మణా =
వేదముచే, వందమానః = స్తోత్రముచేయుచున్నవాడై, హవిర్భిః = ఆజ్యాదిహవిస్సు
లచేత తృప్తిపొందుచున్నవాడై, తదేవ = నేను కోరడుదానినే, ఆశాస్త్రే = కోరు
చునాడు.

తా॥ ఓ వరుణుడా! నా యా యుర్దాయమునకు భంగము కలిగింపకుము.
నీవు కోపములేనివాడవై నా స్తోత్రము వినుము. నేను కోరడు దానిని అనం
తరము యాచించెదను. ప్రతి యజమానుడును నిన్ను ఆజ్యాది హవిస్సులచే
తృప్తి నొందించియు వేదములచే ప్రార్థించియు నేను కోరడు దానినే కోరు
చున్నాడు.

మూ॥ త్వం నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాద్దేవస్య హేడోఽవ
యాసి సీష్ఠా యజిష్ఠో వహ్నితమ శ్శోశుచానో విశ్వా ద్వేషాగ్ంసి
ప్రముము ద్వ్యస్తౌత్ ॥

పదవి॥ త్వం । నః । అగ్నే ! వరుణస్య । విద్వాక్ । దేవస్య । హేడః ।
అవ । యాసిసీష్ఠాః । యజిష్ఠః । వహ్నితమః । శ్శోశుచానః । విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ।
ప్రముముద్గి । అస్మత్ ॥

టీక॥ హేఅగ్నే = ఓ అగ్ని హోతుడా ! విద్వాక్ = సమస్తమును తెలిసిన,

త్వం = నీవు, దేవస్య = దేవుండగు, వరుణస్య = వరుణునికి, నః = మాయందు, హేడః = ఏ కొద్దము కలదో, తం = ఆ కొద్దమును, ఆవయాసిస్థేః = విడిచి పెట్టునట్లు చేయుము, యజ్ఞేః = పూజింపఁ బడినటువంటిది. వహీతమ = అగ్ని హోతుఁడు, శోశుచానః = ప్రకాశించుచున్నవాడై, విశ్వాద్వేషాంసి = శత్రువులకు మాయందుండు సమస్తమైన ద్వేషములను, అస్మత్ = మావల్లనుండి, పృథు ముద్ధి = పిడిచి పెట్టునట్లు చేయుఁగాక.

తా॥ ఓ అగ్నిహోతుఁడా ! నీవు సమస్తమును దెలిసినవాడవు గాన వరుణునకు మాయందుండు కోపమును విడిచిపెట్టునట్లు చేయుము. అగ్నిహోతుఁడు నూచే పూజింపఁబడి ప్రకాశించుచు శత్రువులకు ఇంతకు పూర్వము మాయందుండు సమస్తవైరములకు వారు విడిచిపెట్టునట్లు చేయుఁగాక.

మూ॥ స త్వం నో అగ్నేఽవమో భ వోతీ నేదిష్ఠో అస్యా ఉషసో వ్యుష్టే । అవయత్వనో వరుణగ్ం రరాణో వీహి మృడీకగ్ం సుహవో న ఏధి ॥

పదవి॥ సః । త్వం । నః । అగ్నే । అవమః । పవ । ఊతీ । నేదిష్ఠ । అస్య । ఉషసః । వ్యుష్టే । అవ । యత్వ । నః । వరుణం । రరాణః । వీహి । మృడీకం । సుహవః । నః ॥ ఏధి॥

టీక॥ హేఅగ్నే = ఓ అగ్నిహోతుఁడా ! సః = ప్రసిద్ధుడవును, అవమః = దేవతలలో ప్రధానుడ వగు, త్వం = నీవు. ఊతీ = రక్షించుటచే, నః = మాయొక్క, నేదిష్ఠః = సమీపమందుండువాడవు, భవ = అగుము, కదా = యెప్పుడు, అస్య = ఈ, ఉషసః = ప్రాతఃకాలముయొక్క, వ్యుష్టే = ప్రారంభముగలుగుచుండఁగా, అనగా యెప్పుడును అనుట, వరుణం = వరుణుని, అవయత్వ = కొద్దములేని వానిగా ప్రార్థించుము, త్వం = నీవు, నః = మాకొరకు, రరాణః = సుఖములనిచ్చుచు, మృడీకం = మాచేనియ్యబడిన హవిస్సును, వీహి = భక్షింపుము, సుహవః = శుభప్రదమైన అహోనము గలవాడవై, నః = మమ్ములను, యేధి = వృద్ధిపొందించుము.

తా॥ ఓ అగ్నిహోతుఁడా ! దేవతలలో నగ్నిగణ్యుడవుగాన నీవు మమ్ముల రక్షించుట కొరకు మాసమీపమం దెప్పుడు నుండుము. వరుణుని మాయందు

కోపము లేనివానిగా జేసి హుతు సుఖముల నిచ్చుచు మే మిచ్చెడు నాజ్ఞాదిహవి
స్సులను భక్షించి మమ్ముల వృద్ధిపొందించు చుండుము.

మూ॥ త్వ మగ్నే అయా స్యయాస న్మనసా హితః । అయా
సక్ హవ్య మూహిషే యానో ధేహి భేషజం ॥

పదవి॥ త్వం । అగ్నే । అయాసి । ఆయాక్ । మనసా । హితః । ఆయా
సక్ । హవ్యం । మూహిషే । ఆయాః । నః । ధేహి । భేషజం ॥

టీక॥ హే అగ్నేః = ఓ అగ్నిహోతుడా ! త్వం = నీవు, ఆయాసి =
భక్తులకుఁ బొందదగినవాఁడవైతివి, ఆయాసక్ = పొందదగినవాఁడవై, మనసా =
మనస్సుచేత. హితః = నమస్కరింపఁబడుచున్నావు, ఆయాసక్ = పొందదగిన
వాఁడై, హవ్యం = మాచే నియ్యఁబడు హవిస్సును, మూహిషే = దేవతల కొరకు
వహించుచున్నావు, ఆయాః = పొందదగిన నీవు, నః = మాకొరకు, భేషజం =
హితరూపమయిన ఔషధమును, ధేహి = కలుగజేయుము.

తా॥ ఓ అగ్నిహోతుడా ! నీవు భక్తులకుఁ బొందదగినవాఁడవై వారిచే
మనస్సునందే ద్యానింపఁబడుచుంటివి. ఇట్లు భక్తులకు పొందదగిన నీవు ఇంద్రాది
దేవతలకు మే మిచ్చెడు హవిస్సును తీసికొని వెళ్ళి ఇచ్చుచు మాకు శుభములను
కలుగజేయుము.

మూ॥ రాష్ట్రభృద స్యాచార్యాసందీ మా త్వ ద్యోషం ।

పదవి॥ రాష్ట్రభృత్ । ఆసి । ఆచార్యాసందీ । మా ॥ త్వత్ । యోషం ॥

టీక॥ ఓ కూర్వా! త్వం = నీవు, రాష్ట్రభృత్ = రాజ్యమును భరించుదానవు,
ఆసి = అయితివి, ఆచార్యసందీ = ఆచార్యునకు ఆసనమైతివి, త్వత్ = నీకంటె,
మాయోషం = వేరుగానుండవలెను.

తా॥ ఓ కూర్వా! నీవు సమస్తమైన రాజ్యమును భరించుదానవు ఆచార్యు
లకు ఆసనమయితివి. గాన నేను నీమీద గూర్చుండెదను.

మూ॥ త త్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో
యోనః ప్రచోదయాత్ ॥

పదవి॥ తత్ । సవితుః । వరేణ్యం । భర్గః । దేవస్య । ధిమహి । ధియః ।
యః । నః । ప్ర । చోదయాత్ ॥

టీక॥ యః=యే నూర్యుఁడు, నః=మాయొక్క, ధియః=బుద్ధులను, ప్రచో
దయాత్=ప్రేరేపణచేయునో, తస్య=అటువంటి. దేవస్య=దేవుండగు, సవిత్రుః=
నూర్యునియొక్క, తత్=ప్రసిద్ధమైనదియు, వరేణీయం=కోరదగినదగు, భగవాః=
తేజస్సును, ధిమహి=ధ్యానించుచున్నాము.

తా॥ యే నూర్యుఁడు మా బుద్ధివృత్తులను ప్రేరేపణ జేయుచున్నాడో
అటువంటి నూర్యుని యొక్క సమస్త పాపములను పోగొట్టి తేజస్సును ధ్యానించు
చున్నాము.

మూ॥ అవృథ మసౌ సౌమ్య ప్రాణస్వం మే గోపాయ ॥

పదవి॥ అవృథం । అసౌ । సౌమ్య । ప్రాణ । స్వం । మే । గోపాయ ॥

టీక॥ అసౌ=ఈ నేను, అవృథం=వృద్ధిగలవాడనైతిని. సౌమ్య=శరీరమధ్య
మందుండెడి, ప్రాణ=ఓ ప్రాణమా! మే =నాయొక్క, స్వం=గాయత్రీ రూప
మైన ధనమును, గోపాయ=రక్షింపుము.

తా॥ గాయత్రిపదేశముచే నేను శరీరమందుండనైతిని. ఓ ప్రాణమా!
నాహృదయమందుండెడు గాయత్రీరూపమైన ధనమును గాపాడుచుండుము.

మూ॥ బ్రహ్మణ ఆణీ స్థః ॥

పదవి॥ బ్రహ్మణ । ఆణీ । స్థః ॥

టీక॥ బ్రహ్మణః=గాయత్రీరూపమైన మంత్రముయొక్క, ఆణీ = వినెడు
స్థానములైన శ్రోత్రములారా! స్థః=ఉండుండు.

తా॥ ఓ శ్రోత్రములారా ! మీరు గాయత్రీ రూపమైన మంత్రమును
వినెడు స్థానములై యుండుడు.

ఇతి చతుర్థఃఖండ స్సమాప్తః

—♦ పంచమఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ సుశ్రీవ స్సుశ్రవసం మా కురు యథా త్వగ్ం
సుశ్రవా అస్యేవ మహగ్ం సుశ్రీవ సుశ్రవా భూయాసం యథా
త్వగ్ం సుశ్రవో దేవానాం నిది గోపోఽస్యేవ మహం బ్రాహ్మ
ణానాం బ్రహ్మణో నిధి గోపో భూయాసం ॥

పదవి॥ సుశ్రవః । సుశ్రవసం । మా ॥ కురు । యథా । త్వం । సుశ్రవః । సుశ్రవాః । అసి । ఏవం । అహం । సుశ్రవః । సుశ్రవాః । భూయాసం । యథా । త్వం । సుశ్రవః । దేవానాం । నిధిగోపః । అసి । ఏవం । అహం । బ్రాహ్మణానాం । బ్రాహ్మణః । నిధిః । గోపః । భూయాసం ॥

టీక॥ సుశ్రవః=ఓ పాలాశదండమా! మా=నన్ను, సుశ్రవసం=చక్కగా వినువానిగా, కురు = చేయుము, సుశ్రవః = ఓ పాలాశదండమా! యథా = ఏ ప్రకారముగాను, త్వం=నీవు, సుశ్రవాః = చక్కగా వినుదానవు, అసి = అయితో, సుశ్రవః=ఓ పాలాశదండమా! యేవం= ఈ ప్రకారముగాను, అహం= నేను, సుశ్రవాః=చక్కగా వినువాడనై భూయాసం = ఆవురును, సుశ్రవః= ఓ పాలాశదండమా! త్వం= నీవు, యథా = యే ప్రకారముగాను, దేవానాం = దేవతలయొక్క, నిధిగోపః = యజ్ఞమును పాలించుదానవు, అసి = అయితో, యేవం=ఈప్రకారముగాను, అహం=నేను, బ్రాహ్మణానాం=బ్రాహ్మణులలో, నిధిః=నిధియైన, బ్రాహ్మణః= వేదముయొక్క, గోపః = పాలకుడను, భూయాసం=ఆవురును.

తా॥ ఓ పాలాశదండమా! నీ వేప్రకారముగాను జక్కగా వినుదానవయి తివో ఆ తీరుననే నన్ను జక్కగా వినువానిగా చేయుము. నీ వే ప్రకారముగాను దేవతల సంబంధమైన యజ్ఞములకు సాధనమై పాలించుచుంటివో నిన్ను ధరించుటచే ఆ తీరుననే నేను బ్రాహ్మణులయొక్క శ్రేష్ఠమైన వేదాభ్యాసము చేసి వేదమును నిలుపువాడ నయ్యెదను.

మూ॥ స్మృతం చ మేఽస్మృతంచ మే తన్న ఉభయం వృతం॥

పదవి॥ స్మృతం । చ ॥ మే । అస్మృతం । చ । మే । తత్ । మే । ఉభయం । వృతం ॥

టీక॥ మే = నాకు, స్మృతంచ = మంచి విషయమును నాలోచించుటయు, మే = నాకు, అస్మృతంచ = పనికిరాని క్రొవ్విషయము ఆలోచించుటకుండుటయు, తత్ = ఆ, ఉభయం = రెండును, మే = నాకు, వ్రతం = వృత్తిములు, అనగా ఆచరింపఁదగినవి.

తా॥ సత్కార్యముల విషయమై ఆలోచించుటయు అసత్కార్యముల విషయమై ఆలోచింపకుండుటయు రెండును నేను గ్రహింపఁదగినవి.

మూ॥ నిందా చ మేఽనిందా చ మే తస్మ ఉభయం వ్రతం॥

పదవి॥ నిందా । చ । మే । అనిందా । చ । మే । తత్ । మే । ఉభయం । వ్రతం ॥

టీక॥ నిందా = అయోగ్య కార్యములను గురించి నిందించుయు, అనిందా = దేవతాదులగురించి నిందించకపోవుటయు, (మిగిలినపదములకు అర్థము పైని మంత్రములలో చెప్పబడినది గాన F వ మంత్రమువరకు జెప్పబడదు.

తా॥ అయోగ్యకార్యములగురించి నిందించుటయు దేవతాదుల గురించి నింద చేయకపోవుటయు రెండును నాకు వ్రతములే.

మూ॥ శ్రీధ్వా చ మేఽశ్రీధ్వా చ మే తస్మ ఉభయం వ్రతం॥

పదవి॥ శ్రీధ్వా । చ । మే । ఆశ్రీధ్వా । చ । మే । తత్ । మే । ఉభయం । వ్రతం ॥

టీక॥ శ్రీధ్వా = చేయఁదగినపనులవిషయమై ఆసక్తియు, ఆశ్రీధ్వా = చేయఁ గూడనిపనులవిషయమై ఆసక్తిలేకుండుటయు.

తా॥ మంచిపనులవిషయమై ఆసక్తియు కూడనిపనులవిషయమై ఆసక్తిలేకుండుటయు రెండును నాకు వ్రతములే.

మూ॥ విద్యా చ మేఽవిద్యా చ మే తస్మ ఉభయం వ్రతం॥

పదవి॥ విద్యా । చ । మే । అవిద్యా । చ । మే ॥ తత్ । మే ॥ ఉభయం ॥ వ్రతం ॥

టీక॥ విద్యా = జ్ఞానమును తెలిసికొనుటయు, అవిద్యా = అన్యతఃకాత్మకమగు దానిని తెలిసికొనక పోవుటయు.

తా॥ సచ్చిదానందాత్మకమగు వస్తువును తెలిసికొనుటయు తదితరమైనదానిని తెలిసికొనకుండుటయు రెండును నాకు వ్రతములై యున్నవి.

మూ॥ శుత్రం చ మేఽశుత్రం చ మే తస్మ ఉభయం వ్రతం॥

పదవి॥ శుత్రం । చ । మే । ఆశుత్రం । చ । మే । తత్ । మే । ఉభయం ॥ వ్రతం ॥

టీక॥ శుత్రం = వేదశాస్త్రములను వినుటయు, అశుత్రం = పాపండాగమములను వివేకుండుటయు.

తా॥ వేదశాస్త్రమును వినుటయు వేదబాహ్యము లైన పాపండాగమును లను విసకుండుటయు నివి రెండును నాకు వృతములు.

మూ॥ సత్యం చ మేఽ నృతం చ మే తస్మ ఉభయం వృతం॥
పదవి॥ సత్యం । చ । మే । అనృతం । చ । మే । తత్ । మే । ఉభ
యం ॥ వృతం ॥

టీక॥ సత్యం = యదార్థమును, బలుకుట అనృతం = అసత్యమును పలుకుట.

తా॥ యధార్థమును బలుకుటయు తన యొక్కగాని యితరుల యొక్కగాని ప్రాణములకు భంగము కలిగెడు వేళల నబద్ధమాడుటయు నివి రెండును నాకు వృతములు.

మూ॥ తపశ్చ మేఽతపశ్చ మే తస్మ ఉభయం వృతం ।

పదవి॥ తపః । చ । మే । అతపః । చ ॥ మే తత్ ॥ మే ॥ ఉభయం ॥ వృతం

టీక॥ తపః = తపస్సునుజేయుట. అతపః = తపస్సునుచేయకుండుట.

తా॥ తపస్సును జేయుటయు శక్తిలేని సమయమున తపస్సును జేయకుండుటయు నివి రెండును నాకు వృతములు.

మూ॥ వృతం చ మేఽవ్రతం చ మే తస్మ ఉభయం వ్రతం॥

పదవి॥ వృతం । చ । మే । అవృతం । చ । మే । తత్ ॥ మే ॥ ఉభ
యం । వృతం ॥

టీక॥ వృతం = అధ్యయనముచేయుట, అవృతం = అధ్యయనముచేయకుండుట.

తా॥ అధ్యయనముచేయుటయు, యేదైన నొకయాపత్తు తటస్థించినసమయంబున అధ్యయనము చేయకపోవుటయు నివి రెండును నాకు వృతములు.

మూ॥ య ద్బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మణి వ్రతం య దగ్నే
స్సేంద్రస్య సప్రజాపతికస్య సదేవస్య సదేవరాజస్య సమనుష్యస్య
సమనుష్యరాజస్య సపితృకస్య సపితృరాజస్య సగంధర్వాపురస్కస్య
య స్మ ఆత్మన ఆత్మని వ్రతం తే నాఽహగ్ం సర్వవ్రతో
భూయాసం ।

పదవి॥ యత్ । బ్రాహ్మణానాం । బ్రహ్మణి । వ్రతం । యత్ । ఆగ్నే ।

సేంద్రస్య । సప్రజాపతికస్య । సదేవస్య । సదేవరాజస్య । సమనుష్యస్య । సమను
 ష్యరాజస్య । సపితృకస్య । సపితృరాజస్య । సగంధర్వాప్సరస్కస్య । యత్ । మే
 ఆత్మనః । ఆత్మని । వ్రతం । తేన । అహం । సర్వవ్రతః । భూయాసం ॥

టీక॥ బ్రాహ్మణానాం = బ్రాహ్మణులకు, బ్రహ్మణి = వేదవిషయమై,
 యత్ = యే, వ్రతం = వ్రతముకలదో, సేంద్రస్య = యింద్రునితోఁ గూడినట్టియు,
 సప్రజాపతికస్య = బ్రహ్మతోఁ గూడినట్టియు, సదేవస్య = దేవతలతోఁ గూడినట్టియు,
 సదేవరాజస్య = దేవేంద్రునితోఁ గూడినట్టియు, సమనుష్యస్య = మనుష్యులతోఁ గూడి
 నట్టియు, సమనుష్యరాజస్య = మనుష్యులప్రభువుతోఁ గూడినట్టియు, సపితృకస్య =
 పితృదేవతలతోఁ గూడినట్టియు, సపితృరాజస్య = యమునితోఁ గూడినట్టియు, సగంధ
 ర్వాప్సరస్కస్య = గంధర్వులతోఁ ఆప్సరసలతోఁ గూడినట్టియు, అగ్నేః = అగ్ని హోత్రు
 నియొక్క, యత్ = యే వ్రతం = వ్రతముకలదో, మే = నాయొక్క, ఆత్మనః = జీవు
 నకు ఆత్మని = పరమాత్మవిషయమై, యత్ = యే వ్రతం = వ్రతముకలదో, తేన =
 ఆపైనిచెప్పబడినవ్రతములతోఁ గూడినవాడనై, అహం = నేను, సర్వవ్రతః = సమస్త
 వ్రతములను చేసినవాడను భూయాసం = అగుదును.

తా॥ వేదమును గుఱించిన బ్రాహ్మణులయొక్క వ్రతమును శ్రేష్ఠత్వము
 సృజించుట, దాతృత్వము, దేవతలను రంజింపజేయుట మంచివాక్యములు పలుకుట
 ప్రజలను రక్షించుట, సంతానము కలుగునట్లుచేయుట వోర్పుగానుండుట, దేవత
 లను స్తోత్రముచేయుట, శుశూరిషయందు నేర్పగలుగుట మొదలగుగుణములు పొం
 దుటకు యింద్రుఁడు మొదలగు సమస్తమయిన దేవతలతోఁ సక్రముగ గూడినిఅగ్ని
 హోత్రునియొక్క వ్రతమును పరమాత్మవిషయమై నాజీవునియొక్క వ్రతమును
 జేసినవాడనై యన్ని వ్రతములను జేసినవాడనగుదును.

మూ॥ ఉదాయుషా స్వాయు షోదోషధీనాగ్ం రసే నోత్పర్జ
 న్యస్య శుష్మే చోదస్థా మమృతాగ్ం అను॥

పదవి॥ ఉత్ । ఆయుషా । స్వాయుషా । ఉత్ । ఓషధీనాం । రసేన ॥
 ఉత్ । పర్వత్యస్య । శుష్మేణ । ఉత్ । అస్థాం । అమృతాః । అను ॥

టీక॥ అహం = నేను, అమృతాః = దేవతలను అను = అనుసరించి ద్యోనించు
 కుట, స్వాయుషా = స్వకీయమయిన నూఱుసంవత్సరముల పరిమితిగల, ఉదాయు

సా=అయుర్థాయముతోడను ఉవోషధీనాం-ఓషధులయొక్క, రసేన=బలకరమైన
రసముతోడను, పర్జన్యస్య=మేఘునియొక్క, ఉచ్చష్టేణ=బలముతోడను, ఉద
స్థాం=లేచుచున్నాను.

తా|| నూఱుసంవత్సరములు పరిమితిగల నాయాయుర్దాయముతోడను బల
హేతువులగు ఓషధులరసము మేఘునిజలము వీనితోడనుగూడినవాడనై దేవతలను
ధ్యానముచేయుటకు లేచి నిలుచుండెదను.

మూ|| తచ్చక్షు ద్దేవహితం పురుస్తాచ్చుక్ర ముచ్చరత్ ||

పదవి|| తత్ | చక్షుః | దేవహితం | పురుస్తాత్ | శుక్రం | ఉత్ | చరత్

టీక|| చక్షుః=నేత్రములయందు, దేవహితం- దేవ=యిందునిచే, హితం=
ఉంచబడినదియు, పురుస్తాత్=తూర్పుదిక్కున, ఉచ్చరత్=బయలు వెళ్ళుచున్న
దియు, శుక్రం=శుభ్రమైన, తత్=ఆ పృసిద్ధమైన నూర్యతేజస్సును.

మూ|| పశ్యేమ శరద శ్శతం ||

పదవి|| పశ్యేమ | శరదః | శతం ||

టీక|| శతం=నూతైన, శరదః=సంవత్సరములు, పశ్యేమ=చూచెదను.

అ || నేత్రములయందు దేవేంద్రునిచే నుంచబడినదియు తూర్పుదిక్కున
నుదయించుచున్నదియు పరిశుద్ధమునైన నూర్యతేజస్సును నూఱుసంవత్సరముల
పర్యంతము చూచుచుండుము.

మూ|| జీవేమ శరద శ్శతం ||

పదవి|| జీవేమ | శరదః | శతం ||

టీక|| శతం=నూతైన, శరదః=సంవత్సరములు, జీవేమ=బ్రతుకుదుము.

తా|| నూర్పుని జూచుటచే నూఱుసంవత్సరములు జీవంపగలము.

మూ|| నందామ శరద శ్శతం ||

పదవి|| నందామ | శరదః | శతం ||

టీక|| శతం=నూఱు, శరదః=సంవత్సరములు, నందామ=ఆనందింపగలము.

తా|| నూఱుసంవత్సరములపర్యంతము ఆనందించుచు నుండగలము.

మూ|| మోదామ శరద శ్శతం ||

పదవి|| మోదామ | శరదః | శతం ||

టీక॥ శతం=నూతైన, శరదః=సంవత్సరములు, మోదామ=బ్రహ్మానందము పొందెదము.

తా॥ నూఱుసంవత్సరములపర్యంతము బ్రహ్మానందమును పొందుచుందుము.

మూ॥ భవామ శరద శ్శతం ॥

పదవి॥ భవామ । శరదః । శతం ॥

టీక॥ శతం=నూతైన, శరదః=సంవత్సరములు, భవామ=సంపత్తుగలవారమై యుందుము.

తా॥ నూఱుసంవత్సరములతర్యంతము సంపత్తుగలవారమైయుందుము.

మూ॥ శ్రీణునామ శరద శ్శతం ॥

పదవి॥ శ్రీణునామ శరదః శతం ॥

టీక॥ శతం=నూతైన, శరదః=సంవత్సరములు, శ్రీణునామ = వేదశాస్త్రములను వినుచుందురు.

తా॥ నూఱుసంవత్సరములపర్యంతము వేదశాస్త్రమును వినుచుందుము.

మూ॥ ప్రబ్రవామ శరద శ్శతం ॥

పదవి॥ ప్ర । బ్రవామ । శరదః । శతం ॥

టీక॥ శతం=నూతైన, శరదః= సంవత్సరములు, ప్రబ్రవామ = చక్కగా మాట్లాడువారము కాగలము.

తా॥ నూఱుసంవత్సరముల పర్యంతము చక్కగా మాటలాడు చుండగలము.

మూ॥ అజీతా స్సామ శరద శ్శతం ॥

పదవి॥ అజీతాః । స్సామ । శరదః । శతం ॥

టీక॥ శతం=నూతైన, శరదః=సంవత్సరములు, అజీతాః = హింసింపబడని వారమై. స్సామ=అయ్యెదము.

తా॥ నూఱుసంవత్సరములపర్యంతము హింసలేనివారమై యుండగలము.

మూ॥ జ్యోక్చ సూర్యం దృశే ॥

పదవి॥ జ్యోక్ । చ । సూర్యం । దృశే ॥

టీక॥ జ్యోక్=చాలాకాలము, సూర్యం=సూర్యుని, దృశే=చూచుకొనుట, సమర్థాః=సమర్థులమయ్యెదము.

తా॥ జీవించి యున్నంత కాలము ఆంధత్వములేక మంచిదృష్టిగలవారమై యుండుము.

మూ॥ యస్మిన్ భూతం చ భవ్యం చ సర్వేలోకా సమూ తేన గృహ్ణామి త్వా మహం మహ్యం గృహ్ణామి తాత్వా మహం ప్రజాపతినాత్వా మహ్యం గృహ్ణామిమ్యసా ।

పదవి॥ యస్మిన్ ॥ భూతం । చ । భవ్యం । చ । సర్వే । లోకాః । సమూ హితాః । తేన । గృహ్ణామి । త్వాం । అహం । మహ్యం ! గృహ్ణామి ! త్వాం అహం । ప్రజాపతినా । త్వా । మహ్యం । గృహ్ణామి । అసా ॥

టీక॥ యస్మిన్=ఏ బ్రహ్మయందు, భూతంచ=గడచినవియు, భవ్యంచ= జరుగబోవునవియు. వర్తమానం = జరుగుచున్నవియు, వగు, సర్వే = సమస్తమైన, లోకాః=లోకములు, సమాశ్రితాః=నిలిచియున్నవో, తేన=ఆ బ్రహ్మయొక్క ఆజ్ఞచే. అహం=నేను, త్వాం=నిన్ను, గృహ్ణామి=గ్రహించుచున్నాను, అహం= నేను, త్వాం=నిన్ను, మహ్యం = నాకొఱకు, గృహ్ణామి = గ్రహించుచున్నాను అసా=ఓ ఉపనయనవతో, త్వాం=నిన్ను, మహ్యం = నాకొఱకు, ప్రజాపతినా= బ్రహ్మదేవునిచేత, గృహ్ణామి=గ్రహించుచున్నాను.

తా॥ జరిగినవియు జరుగుచున్నవియు జరుగబోవునవియు వగుప్రపంచము నకు సృష్టికర్తయగు నేబ్రహ్మయందు సమస్తలోకములు నిలిచియున్నవో ఆబ్రహ్మ యొక్క అనుమతిచే నిన్ను నామనసునం దెప్పుదును ధ్యానముచేయుచుండెదను.

ఇతి పంచమఖండ సమాప్తః

—♦ అధష్టమఖండ ప్రారంభః ♦—

మూ॥ పరి త్వైగ్నే పరిమృజా మ్మాయుషా చ ధనేనచ॥ సుప్రజాః ప్రజయా భూయాసగ్ం సువీరో వీరైః సువర్చాః వర్చసా సుపోషః పోషైః సుగృహః గృహైః సుపతిః పత్యా సుమేధాః మే ధయా సుబ్రహ్మ బ్రహ్మచారిభిః ॥

పదవి॥ పరి । త్వై । అగ్నే । పరి । మృజామి । ఆయుషా । చ । ధనేన । చ । సుప్రజాః । ప్రజయా । భూయాసం । సువీరః । వీరైః । సువర్చాః । వర్చసా । సుపోషః । పోషైః । సుగృహః । గృహైః । సుపతిః । పత్యా । సుమేధాః । మేధయా । సుబ్రహ్మ ॥ బ్రహ్మచారిభిః ॥

అ॥ హేఅగ్నే = ఓ అగ్ని హోతుఁడా! ఆహం = నేను, త్వ = నిన్ను, ఆయుషాచ = ఆయుర్ధాయము చేతను, ధనేనచ = ధనముచేతను, పరిమృజామి = అంతటను శోధించుచున్నాను, ఆహం = నేను, ప్రజయా = సంతానము చేత, సుప్రజాః = మంచిసంతానము, గలవాఁడనై, వీరైః = తనయులచేత, సువీరః = మంచిపుత్రులుగలవాఁడనై, వర్చసా = కౌంతిచేత, సువర్చాః = మంచికౌంతిగలవాఁడనై, పోషైః = వృద్ధులచేత, సుపాషః = మంచివృద్ధిగలవాఁడనై, గృహైః = గృహములచేత, సుగృహాః = మంచిగృహములుగలవాఁడనై, పత్యైః = రక్షించు ఆచార్యునిచేత, సుపతిః = మంచిపరిపాలకుఁడుగలవాఁడనై మేధయా = జ్ఞాపకశక్తిగలబుద్ధిచేత, సుమేధాః = మంచిబుద్ధిగలవాఁడనై, బ్రహ్మచారిభిః = సమాగతకులైన బ్రహ్మచారులతోడ, సుబ్రహ్మ్య = మంచివేదపఠనముగలవాఁడనై భూయాసం = అగును,

తా॥ ఓఅగ్ని హోతుఁడా! ఆయుర్ధాయమును ధనమును పొందించి నీవలన బుచ్చుకొనుటచే నీభక్తవాత్సల్యమును పరీక్షించినవాటనైతిని. నేను మంచిసంతానముకలవాఁడను మంచిపుత్రులుగలవాఁడను మంచికౌంతిగలవాఁడను మంచివృద్ధిగలవాఁడను మంచిగృహములు గలవాఁడను మంచి యాచార్యుడు గలవాఁడను మంచిజ్ఞాపకశక్తిగల బుద్ధిగలవాఁడను మంచివేదపాఠము గలవాఁడను నీ యనుగ్రహముచే నయ్యెదను.

మూ॥ అగ్నయే సమిధ మాహోరషం బృహతే జాతవేదసే
యథా త్వ మగ్నే సమిధా సమిధ్య స ఏవం మా మాయుషా వర్చ
సా సన్యా మేధయా ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మచర్యసే నానాద్యే
స సమేధయ॥

పదవి॥ అగ్నయే సమిధం॥ ఆహోరషం॥ బృహతే॥ జాతవేదసే॥ యథా॥ త్వం॥ అగ్నే॥ సమిధా॥ సమిధ్యసే॥ ఏవం॥ మాం॥ ఆయుషా॥ వర్చసా॥ సన్యా॥ మేధయా॥ ప్రజయా॥ పశుభిః॥ బ్రహ్మచర్యసే॥ అన్నాద్యేన॥ సం॥ ఏధయ॥

టీక॥ పృహతే = గొప్పవాఁడును, జాతవేదసే = పుట్టిన ధనముగలవాఁడునగు అగ్నయే = అగ్ని హోతునియొక్క, సమిధం = సమిత్తును, ఆహోరషం = తెల్లపిత్తిని, అగ్నే = ఓ అగ్ని హోతుఁడా! త్వం = నీవు, సమిధా = సమిత్తుచేత, యథా = యేప్రకారముగాను, సమిధ్యసే = ప్రజ్వరిల్లెదవో, యేవం = ఈప్రకారముగాను, మాం = నన్ను, ఆయుషా = ఆయుర్ధాయముచేతను, వర్చసా = వర్చస్సుచేతను, సన్యా = లాభ

ముచేతను, మేధయా=జ్ఞాపకశక్తిగల బుద్ధిచేతను, ప్రజయా=సంతానముచేతను, పశుభిః=పశువులచేతను, బ్రహ్మవర్చసేన=బ్రహ్మవర్చస్సుచేతను, అన్నాద్యేన=అన్నమును దినుటచేతను, సమేధయ=వృద్ధిపొందింపుము.

తా|| ఓ అగ్ని హోతుడా ! గొప్పవాడవు ప్రజ్ఞగలవాడవునగు నీ కొఱకు సమిధను దెచ్చితిని. ఓ అగ్ని హోతుడా ! ఈ సమిత్తుచే నీవెట్లు ప్రకాశించెదనో ఆప్రకారము నన్ను ఆయుస్సుచేతను వర్చస్సుచేతను లాభముచేతను జ్ఞాపకశక్తిగల బుద్ధిచేతను సం¹ నముచేతను పశువులచేతను బ్రహ్మవర్చసుచేతను. అన్నభక్షణచేతను వృద్ధిపొందింపుము,

మూ|| ఏధో స్వేధిషీమహి||

పదని|| ఏధః | అసి | ఏధిషీమహి||

టీక|| ఏధః=అగ్నిప్రకాశించు సాధనము, అసి=అయితిని, ఏధిషీమహి=మేమును ప్రజల్లింపజేయుచుంటిమి.

తా|| ఓ ఇంధనమా ! అగ్ని ప్రజ్వరిల్లుటకు నీవు సాధనమైతివి. మేమును నిన్ను ప్రజ్వలింపజేయువారమైతిమి

మూ|| సముదసి సమీధిషీ మహి||

పదవి|| సమిత్ | అసి | సం | ఇధిషీమహి||

టీక|| స్వం = నీవు, సమిత్=ఇంధనమైతివి, సమిధిషీమహి=నిన్ను ప్రజ్వలింపజేయు కర్తలమైతిమి.

తాత్పర్యము పైనఁజెప్పఁబడియెను.

మూ|| తేజోఽపి తేజోమయి ధేహి||

పదవి|| తేజః | అసి | తేజః | మయి ధేహి||

టీక|| తేజః=ప్రజ్వరిల్లుటకు సాధనమయినందున ప్రకాశకరము, అసి=అయితిని, తేజః=తేజస్సును, మయి=నాయందు, ధేహి=ఉంచుము,

తా|| ఓ ఇంధనమా ! నీవు ప్రజ్వరిల్లుటకు సాధనమైతివి. అటువంటి నీవు తేజస్సు నాకుఁ గలుగఁయుము.

మూ|| అవో అద్యా న్వచారిషగ్ం రసేన సమస్తక్షృహి | పయన్వాగ్ం అగ్న ఆగమం తం చూ సగ్ం సృజ వర్చసా ||

పదవి॥ అపః । అద్య । అను । అచారిషం । రసేవ । సం । అస్మత్కృహి । ప
యస్వాక్ । అగమం । తం । మా । సం । సృజ । వర్చసా ॥

టీక॥ అద్య=ఇప్పుడు, అపః=సమిధలనుంచుట యను కర్మను, అను=క్రిమ
ముగా, అచారిషం=చేయుచున్నాను, రసేవ=శ్రీధృతో, సమస్మత్కృహి=గూడిన
వాడనుగా నయ్యెదను, మా అగ్నే=ఓ అగ్ని హోతుడా! అచం=నేను, పయ
స్వాక్=అద్యాది హవిస్సుగలవాడనై : త్వాం=నిన్నుఁగూర్చి అగమం= వచ్చె
దను, తం=అటువంటి, మా=నన్ను, వర్చసా=కాంతితోడ సంసృజ=కూర్చుము.

తా॥ నేను శ్రీధృగలవాడనై నీవు ప్రజ్వలిల్లుటకు నింధనముల నుంచుచుం
టిని. అజ్యము మొదలగు హవిస్సుగలవాడనై ప్రీతిదినంబును నీవద్దకు వచ్చు
చుండును. కావున ఓ అగ్ని హోతుడా! ఇట్టి నన్ను గాంతిగలవానిగాఁజేయుము.

మూ॥ సమ్నాగ్నే వర్చసా సృజ ప్రజయా చ ధనేన చ ॥

పదవి॥ సం । మా । అగ్నే । వర్చసా । సృజ । ప్రజయా । చ । ధనేన । చ ॥

టీక॥ అగ్నే=ఓ అగ్ని హోతుడా! మా=నన్ను, వర్చసా=వర్చస్సుని
తోడను, ప్రజయా=సంతానముతోడను, ధనేనచ । ధనముతోడను, సంసృజ=
కూర్చుము.

తా॥ ఓ అగ్ని హోతుడా! నన్ను వర్చస్సు సంతానము ధనము కలవాని
గాఁజేయుము.

మూ॥ విద్యు నేఘా అస్య దేవా ఇంద్రో విద్యా త్సహ ఋషిభిః ॥

పదవి॥ విద్యుత్ । మే । అస్య । దేవాః । ఇంద్రః । విద్యాత్ । సహ
ఋషిభిః ॥

టీక॥ దేవా=దేవతలు, అస్య=ఈ, మే=నన్ను, ద్వితీయార్థమందుపక్షి ।
విద్యుత్ [విద్యుః] గుర్తెఱుగుదురుగాక, ఇంద్రః=ఇంద్రుడు, సహఋషిః=మునీ
శ్వరులతోగూడ, విద్యాత్=గుర్తెఱుగుగాక.

తా॥ సమస్తమైన దేవతలను ఇంద్రుఁడును మునీశ్వరులను నేఁగ జేయుకర్మ
లను జూచుచుందురు గాక ॥

మూ॥ అగ్నయే బృహతే నాకాయ ।

పదవి॥ అగ్నయే । బృహతే । నాకాయ ॥

టీక॥ బృహతే = గొప్పవాఁడును, నాకాయ = నాకుడనెడు పేరుగలవాఁడును, అగ్నేయే = అగ్నిహోతునికొఱకు, ఏష = ఈ, సమిత్ = ఇంధనము, దీయతే = ఇయ్యబడుచున్నది.

తా॥ మహాత్ముండును నాకుడనెడు పేరుగలవాఁడనగు అగ్నిహోతుని కొఱకు ఈ సమిద ఇయ్యబడుచున్నది.

మూ॥ ద్యావా పృథివీభ్యాం ।

పదవి॥ ద్యావా । పృథివీ । భ్యాం ॥

తా॥ స్వర్గము భూలోకములకొఱకు ఈ సమిధను ఇచ్చుచున్నాను.

మూ॥ ఏషాతే అగ్నే సమత్తయా వధాస్వ చాఽప్యాయస్వ చ త
యాఽహం వధామానో భూయాస మాప్యాయ మానశ్చ ॥

పదవి॥ ఏషా । తే । అగ్నే । సమిత్ తయా । వధాస్వ । చ । ఆప్యాయ
స్వ । చ । తయా । ఆహం । వధామానః । భూయాసం । ఆప్యాయమానః । చ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ అగ్నిహోతుడా !, తుభ్యం = నీకొఱకు, ఏషా = ఈ సమిత్ = ఇంధనము, దీయతే = ఇయ్యబడుచున్నది, తయా = అసమిధచే, వధాస్వ = వృద్ధిపొందుము, ఆప్యాయస్వ = సంపూర్ణుడవగుము, అహం = నేను, తయా = ఆ సమిధ చేత, వధామానః = వృద్ధిపొందినవాడను, ఆప్యాయమానః = సంపూర్ణుడను భూయాసం = అయ్యెదను.

తా॥ ఓ అగ్నిహోతుడా ! ఈ సమిధను నీ కిచ్చుచున్నాను. ఆ సమిధచే నీవు వృద్ధిపొంది సంపూర్ణుడవుకమ్ము. నేనును వృద్ధిపొందిసంపూర్ణుడనయ్యెదను.

మూ॥ యో మాగ్నే భాగినగ్ం సంతమథా భాగం చికిష్వత్యభాగ
మగ్నే । తం కురు మానుగ్నే భాగినంకురు ॥

పదవి॥ యః । మా । అగ్నే । భాగినం । సంతం । అథ । అభాగం । చికి
ష్వతి । అభాగం । అగ్నే । తం । కురు । మాం । అగ్నే । భాగినం । కురు.

టీక॥ అగ్నే = ఓ అగ్నిహోతుడా !, యః = ఎవఁడు, మా = నేను, భాగినం = భాగముగలవాఁడనై, సంతక = ఉన్నవాఁడనగుచుండగా, అథ = అనంతరము, అభాగం = భాగములేనివానిగా, చికిష్వతి = చేయ నిశ్చయించుచున్నాడో, అగ్నే = ఓ అగ్నిహోతుడా, తం = పానీని, అభాగం = భాగములేనివానిగా,

కురు = చేయుము, అగ్నే = ఓ అగ్ని హోతుఁడా! మాం = నన్ను, భాగినం = భాగముగలవానిగాఁ: కురు = చేయుము.

తా॥ ఓ అగ్ని హోతుఁడా! నేను భాగముగలవాఁడనయి యుండఁగా నెవఁడు నన్ను భాగములేనివానిగాఁజేయఁ దలంచునో వానిని భాగములేనివానిగాఁజేసి నన్ను భాగముగలవానిగాఁ జేయుము.

మూ॥ సమిధ మాధాయాఽగ్నే సగ్వప్రతో భూయాసం ।

పదవి॥ సమిధః । ఆధాయ । అగ్నే । సర్వప్రతః । భూయాసం ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ అగ్ని హోతుఁడా! సమిధం = సమిత్తును ఆధాయ = ఉంచి, సర్వప్రతః = సమస్తవృత్తులను జేసినవాఁడను, భూయాసం = అయ్యెదను.

తా॥ ఓ అగ్ని హోతుఁడా! ఈ సమిధను నీయందుంచుటచే నేను సమస్తమైన వృత్తులను జేసి పరిపూర్ణమైనవాఁడ నయ్యెదను.

మూ॥ బ్రహ్మచార్య సృపోశానకమః కురుమాసుషుస్థాః । భిక్షాచర్యం చరాచార్యాఽధీనోభవ ।

పదవి॥ బ్రహ్మచారి । అసి । అపోశాన । కమః । కురు । మా సుషుస్థాః । భిక్షాచర్య । చర । ఆచార్యాధీనః । భవ ॥

టీక॥ బ్రహ్మచారి = బ్రహ్మచర్యాశ్రమమును బొందినవాఁడవు, అసి = అయితివి, అపోశాన = నియమితాహారము కలవాఁడవగుము, కమః = అగ్నిహోత్రాది కర్మములను, కురు = చేయుము, మాసుషుస్థాః = పగలు నిద్రపోకుము' భిక్షాచర్యం = భిక్షును నెత్తుకొనుటను, చర = ఆచరింపుము, ఆచార్యాధీనః = గురువుయొక్క యజ్ఞయందు, భవ = ఉండుము.

తా॥ ఓ పిల్లవాడా! నీవు బ్రహ్మచర్యాశ్రమము గలవాఁడవయితిని కావున నియతాహారము గలవాఁడవగుము. అగ్నిహోత్రాది కర్మములను జేయుము. పగలు నిద్రపోకుము. భిక్షమెత్తుకొని జీవింపుము. గురువు నాజ్ఞలొనఁడుము. అని యాచార్యుఁడుపదేశము చేయుచున్నాడు.

మూ॥ యస్య తే ప్రథమవాస్యగ్ం హరామస్తంత్యావిశ్వే అవంతు దేవాః । తంత్యా భ్రాతరస్స వృథో వధకమాన మనుజాయంతాం బహవ స్సుజాతం ।

పదవి॥ యస్య । తే । పృథమవ్యాసం । హరామః । తం । త్వా । విశ్వే ।
అవంతు । దేవాః । తం । త్వా । భ్రాతరః । సువృధః । వర్ధమానం । అను ।
జాయంతాం । బహవః । సుజాతం ॥

టీక॥ యస్య = ఏ, తే = నీయొక్క, పృథమవ్యాసం = మొదట ధరింపబడిన.
వస్త్రమును. హరామః = తీసికొనుచున్నామో. తం = అటువంటి, త్వా = నిన్ను,
విశ్వదేవాః = విశ్వదేవతలు, లేక సమస్తమైన దేవతలను, అవంతు = రక్షించురు
గాక, వర్ధమానం = వృద్ధిపొందువాడవును, సుజాతం = యోగ్యమైన జనవముగలవా
డను, తం = అటువంటి, త్వా = నిన్ను, సువృధః = యోగ్యమైన వృద్ధిగలవారును
బహవః = అనేకులైన, భ్రాతరః = నీ సహోదరులు, అనుజాయంతాం = నిన్నను
సరించి పుట్టుచుందురుగాక.

తా॥ ఓ పిల్లవాడా! నీవు పూర్వము ధరించిన వస్త్రమును మేము తీసికొం
టిమి. ఇటువంటినిన్ను విశ్వదేవతలు రక్షించురుగాక, మంచవృద్ధియు యోగ్య
మైన జనవమును నీకు పొందినట్లుగా నీ సహోదరులును వృద్ధిగలవారై యనే
కులు పుట్టుదురుగాక. ఇతి షష్ట్యంధ సప్తమాంతః.

—* సప్తమ ఖం డ : *

మూ॥ ఇమన్ స్త్రోమ మర్హ తే జాతవేదసే రథమివ సంమహే మామ
నీషయా । భద్రా హి నః ప్రేమతి రిస్య సగంస ద్యగ్నే సఖ్యే
మూ రిషామూ వయంతవ ॥

పదవి॥ ఇమం । స్త్రోమం । అహాతే । జాతవేదసే । రథం । ఇవ । సం ।
మహేమ మనీషయా । భద్రా । హి । నః । ప్రేమతిః । అస్య । సంసది । అగ్నే
సఖ్యే । మా ! రిషామ । వయం । తవ ॥

టీక॥ ఇమం = ఈ, స్త్రోమం = స్తుతిని అర్పితే = పూజ్యుడవును, జాతవేదసే =
పుట్టిజ్ఞానముగలవాడవునగు నీకొఱకు, మనీషయా = నాబుద్ధిచేత, తక్షః = వడ్లవాడు
రథమివ = గథమునలెనే, సంమహేమ = చేయుచున్నాము, లేక నేర్చుకొనుచు
న్నాము, హి = ఏ కారణమువలన, భద్రా = శుభప్రదమైన, అస్య = ఈ అగ్నిహో
తునియొక్క, ప్రేమతిః = బుద్ధి, సంసది = సభయందు, నః = మా విషయమై,
భూయాత్ = అవునో, అగ్నే = ఓ అగ్నిహోతుడా!, తవ = నీయొక్క, సఖ్యే
స్నేహమందున్న, వయం = మేము, మారిషామ = హింసింప బడకుండుముగాక.

తా|| ఓ అగ్ని హోతుఁడా! శిల్పచామ్యుఁడు రథమును జేయుచుతిని పూజ్యుండువును జ్ఞానముగలవాడవు నగు నీ సంబంధమైన ప్రోత్సాహమును జేయుచుందుము లేక నేర్చుకొందుము. ఎందువల్లననఁగా శుభముల నొసఁగు నీ యంతఃకరణము యజ్ఞదులను గుఱించిన ప్రతిసభయందును మాయందు ప్రసరించుచున్నది. కాబట్టి నీ స్నేహము కలిగియున్న మాకు నెవరివల్లను హింస కలుగఁబోదు.

మూ|| త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషం । యద్దేవా
నాం త్ర్యాయుషం । తస్మై అస్తు త్ర్యాయుషం ॥

పదవి|| త్ర్యాయుషం । జమదగ్నేః । కశ్యపస్య । త్రియాయుషం । యత్
దేవానాం । త్రియాయుషం । తత్ । మే । అస్తు । త్రియాయుషం ॥

టీక|| జమదగ్నేః = జమదగ్ని మునీశ్వరునకు, యత్ = ఏ. త్ర్యాయుషం = బాల్య యౌవన వాధక్య రూపమైన మూడవస్థలు కలవో, కశ్యపస్య = కశ్యపుని యొక్క, యత్ = ఏ, త్రియాయుషం = మూడవస్థలుకలవో, దేవానాం = దేవతల యొక్క, యత్ = ఎ, త్రియాయుషం = మూడవస్థలుకలవో తత్ = ఆ, త్రియాయుషం = మూడవస్థలును, మే = నాకు, అస్తు = కలుగుఁగాక ॥

తా|| జమదగ్నికిని కశ్యపునకును దేవతలకును బాల్య యౌవన వాధక్యరూపమైన యే మూడవస్థలుకలవో ఆ మూడవస్థలును నాకుఁగలుగవలయునని బాలిండు చెప్పుచున్నాఁడు.

మూ|| శివో నామాఽసి స్వధితి స్తే పితా న మ స్తే అస్తు మా మా
హింసీః ॥

పదవి|| శివః । నామ । అస్మి । స్వధితిః । తే । పితా । నమః । తే । అస్తు ।
మా । మా । హింసీః ॥

టీక|| త్వం = నీవు, శివోనామ = మంగళప్రదమైన దానవే, అసి = అయితివి' స్వధితిః = వజ్రాయుధము, తే = నీయొక్క, పితా = తండ్రి, తే = నీకొఱకు' నమః = నమస్కారము, అస్తు = అగుగాక, మా = నన్ను, మా హింసీః = హింస జేయకుము.

తా|| ఓక్షురమా! నీవు వజ్రాయుధమువలన జరియించితిని, గాన నీకు నమస్కారము చేసెదను. నీవు మంగళప్రదమైనదానవే గాన నన్ను బాధపెట్టకుము.

మూ|| ఉష్నేన వాయు వ్రదకేనే త్యేవః ॥

తా|| 4 వ మంత్రము మొదలుకొని 11 వ మంత్రముపర్యంతం మున్ను చెప్పబడినది.

మూ|| ఇద మహా మముష్యాఽముష్యాయణస్య పాష్మాన ముపగూహో
మ్యుత్తరోఽసౌ ద్విషదభ్యః ||

పదవి|| ఇదం | ఆహం | అముష్య | అముష్యాయణస్య | పాష్మానం | ఉప |
గూహోమి | ఉత్తరః | అసౌ | ద్విషదభ్యః ||

టీక|| ఇదం = ఈ, ఆహం = నేను, అముష్య = ఇతనియొక్కయు, అముష్యా
యణస్యః = ఇతనివలన జన్మించువానియొక్కయు, పాష్మానం = పాపమును, ఉప
గూహోమి = ప్రకటనకొనిదానిగాఁ జేయుచున్నాను. అసౌ = ఇతఁడు, ద్విష
దభ్యః = శత్రువులకంటె, ఉత్తరః = ఆధికుఁడగుగాక ||

తా|| నే నితనియొక్కయు ఇతని సంతానముయొక్కయు పాపమును పగ్గ
టముకొని దానిఁగాఁజేయుదును. ఇతఁడు శత్రువులకంటె నధికుఁడగుగాక.

మూ|| ఆపోహిష్ఠామ యోభువ ఇతి తిస్తో హిరణ్యవణా శ్శుచయః
పావకా ఇతి తిస్త్రః || ఆపోహిష్ఠామ యోభువస్తాన ఊర్జేదధా
తన | మహేరణాయ చక్షుసే ||

పదవి|| ఆపః | హి | స్థః | మయోభువః | తాః | నః | ఊర్జేః | దధాతన |
మహే | రణాయ | చక్షుసే ||

టీక|| హే ఆపః = ఓ యుదకములారా! యూయం = మీరు, మయోభువః =
సుఖమును కలుగఁజేయువారై, స్థః = ఉంటిరి, తాః = అటువంటిమీరు, నః = మాకు,
ఊర్జేః = అన్నముకొఱకు, దధత = ధరించితిరి, మహే = గొప్పదియై, రణాయ = మనో
హరమైన, చక్షుసే = దశశాసము [జ్ఞానము] కొఱకు, దధాత = ధరించితిరి.

తా|| ఓ యుదకములారా! మీరు సుఖమును గలుగఁజేయువారైతిరి. మా
నిమిత్తమైనయన్నమును ధరించియుంటిరి. మనోహరమైన గొప్పదృష్టిని గలుగఁ
జేయుఁడు.

మూ|| యోవశ్శివతమోరసస్తస్య భాజయతేహసః | ఉశతీరివమాతరః ||

పదవి|| యః | వః | శివతమః | రసః | తస్య | భాజయత | ఇహ | నః |
ఉశతీః | ఇవ | మాతరః ||

టీక॥ వః=మీ సంబంధమైన, యః= ఏ, వివరము = మిక్కిలి శుభకరమును, రసః=రసముకలదో, తస్య=ఆ రసముచేత, [తృతీయార్థమందువచ్చి] వః=మమ్ములను, ఇహ= ఈలోకమందు, ఉచతీః = ప్రేమగలిగిన, మాతర ఇవ= తల్లులవలెనే, భాజ యత= పోషించుచుండురుగాక ॥

తా॥ లోకములో పిల్లలను తల్లులు ప్రేమగలవారై యేతరున బోషింతురో ఆ తీరున సౌఖ్యమును గలుగఁజేయు మీసంబంధమైన రసముచేత మమ్ములను బోషింతురుగాక.

మూ॥ తస్మా అరంగ మామనో యస్యక్షయాయ జన్యథ । ఆపో జన యథా చ నః ॥

పదవి॥ తస్మై అరం । గమామ । వః । యస్య । క్షయాయ । జన్యథ । ఆపః । జనయథ । చ । నః ॥

టీక॥ తస్మై=ఆ రసముకొఱకు, వః=మిమ్ములను, అరం = శిశువుగాను, గమామ= పొందెదము. యస్య= ఏ రసముచేత, క్షయాయ = నశింపుగల మానివాసమును, జన్యథ= సంతోషపెట్టఁగలరో, హే ఆపః= ఓ యుదకములారా! నః= మమ్ములను, పుత్రులు పౌత్రులు మొదలగు సంతానముగలవారినిగా, జనయథ= పుట్టించుదురుగాక ॥

తా॥ యేరసముచే నశించునట్టి మానివాసమును భంగములేనిదానిగాఁ జేసెదరో అట్టిరసముకొఱకు మిమ్ములను వేఁడుచున్నాము. ఓ యుదకములారా! మమ్ములను పుత్రులు పౌత్రులు మొదలగు సంతానము గలవారినిగాఁజేయుఁడు.

మూ॥ హిరణ్యవణా శ్శుచయః పావకా యాస్సుజాతః కశ్యపోయా స్వింద్రః । అగ్నిం యా గభం దధిరే విరూపాస్తాన ఆప శ్శ్చన్ సోనా భవంతు ॥

పదవి॥ హిరణ్యవణాః । శుచయః । పావకాః । యాసు । జాతః । కశ్య పః । యాసు । ఇంద్రః । అగ్నిం । యాః । గభం । దధిరే । విరూపాః । తాః । నః । ఆపః । శం । సోనాః । భవంతు ॥

టీక॥ యాసు = యేజలమందు, కశ్యపః = ప్రజాపతి, జాతః = పుట్టెనో, యాసు = యేజలమందు, ఇంద్రః = మేఘుఁడు, జాతః = పుట్టెనో, యాః = యే, ఆపః = ఉదకములు, అగ్నిం = అగ్నిహోతుని, గభం = ఉదరమందుండి జంతు

పుసుగాను, దధిరే= ధరించినవో, నిరూపాః= అనేకరూపములుగలవియు, హిరణ్య
వర్ణాః= బంగారు ఛాయగలవియు, శుచయాః= పరిశుద్ధమైనవియు, పావకాః=పవిత్ర
మైనవియు, స్యోనాః= సుఖకరములైన, తాః= అటువంటి, ఆపః= ఉదకములు
నః= మాయొక్క, శం= సుఖమునుగురించి అనగా సుఖమిచ్చునవి, భవంతు=
అగుఁగాక.

తా|| బ్రహ్మయు మేఘుడును యేజలమందు జనియించిరో యేనీళ్ళలో అగ్ని
హోత్రముండెనో యేనీళ్ళు మంచినద్రుమగలవియు పవిత్రీకరమైనవో అట్టి సుఖపద
మైన నీళ్ళు మాకు సుఖమును కలిగించుఁగాక.

మూ|| యనాం రాజా వరుణో యాతి మధ్యే సత్యాన్వతే అవ
పశ్యత్ జనానాం మధుశ్చ్యుతశ్శుచయో యాః పావకాస్తాన
ఆపశ్యన్ స్యోనా భవంతు ||

పదవి|| యనాం | రాజా | వరుణః | యాతి | మధ్యే | సత్యాన్వతే | అవ
పశ్యత్ | జనానాం | మధుశ్చ్యుతః | శుచయాః | యాః | పావకాః | తాః | నః
ఆపః | శం | స్యోనాః | భవంతు ||

టీక|| యనాం= యేజలములకు, రాజా=ప్రభువగు, వరుణః= వరుణుఁడు,
మధ్యే=జలమధ్యమందుండి, జనానాం=మనుష్యులయొక్క, సత్యాన్వతే = పుణ్య
పాపములను, అవపశ్యత్ = చూచుచు, యాతి= వెళ్ళుచున్నాడో, యాః = యే
యొదకములు, మధుశ్చ్యుతః= మధురరసమును వర్షించుచున్నవో, యాః=యేయొద
కములు, శుచయాః=పరిశుద్ధమైనవో. యాః=యేయొదకములు, పావకాః=పవిత్ర
మైనవో, స్యోనాః= సుఖకరములైన, తాః= ఆయొదకములు, నః= మాయొక్క
శం= సుఖమునుగురించి, భవంతు=అగుఁగాక ||

తా|| జలాధిపతి యగు వరుణుడే నీళ్ళమధ్యమముననుండి మనుష్యులయొక్క
పుణ్యపాపములను చూచుచున్నాడో, యేనీళ్ళు మధురరసము గలవియు బరిశుద్ధ
మైనవియుఁ బవిత్రీకరమైనవో అనీళ్ళు మాకు సుఖమును గలుగఁజేయుఁగాక.

మూ|| యనాం దేవా దివి కృణ్వంతి భక్షం యా అంతరిక్షే బహు
ధా భవంతి | యాః పృథివీం పయసోందంతి శుక్రాస్తాన ఆప
శ్యన్ స్యోనా భవంతు ||

పదవి॥ యాసాం । దేవాః । దివి । కృణ్వంతి । భక్షం । యాః । అంతరిక్షే, బహుథా । భవంతి । యాః । పృథివీం । పయసా । ఉదంతి । శుక్రాః । తాః సః । ఆపః । శం । స్యావాః । భవంతు ॥

టీ॥ దివి=స్వర్గలోకంబున, దేవాః=దేవతలు, యాసాం=యే యుదక ములయొక్క, భక్షం=భక్షణమును, కృణ్వంతి=చేయుచున్నారో, యాః=యే యుదకములు, అంతరిక్షే=ఆకాశమందు, బహుథా=అనేకవిధములుగా భవంతి=అగుచున్నవో, యాః=యే యుదకములు, పయసా=వృష్టిచే పృథివీం=భూమిని ఉదంతి=తడుపుచున్నవో, శుక్రాః=శుభ్రమైనవియు. స్యావాః=సుఖకరము లైన, తాః=అటువంటి, ఆపః=ఉదకములు, సః=యొక్క, శం=సుఖమును గుఱించి, భవంతు=అగుగాక ॥

తా॥ స్వర్గలోకంబున దేవతలెజలమును త్రాగుచుందురో, యే జలంబులాకా శంబున అనేక విధములై యున్నవో, యే జలంబులు శుభ్రమైనవియు సుఖకరము లైనవో అట్టిసీసృ మాకు సుఖమును గలుగఁజేయుఁగాక.

మూ॥ అన్నాద్యాయ పూహధ్వం దీర్ఘాయ రహమన్నాదో భూ యాసం సోమోరాజాయ మాగమత్సమేముఖం ప్రవేత్త్యసి భగేన సహవర్చసా ॥

పదవి॥ అన్నాద్యాయ । పూహధ్వం । దీర్ఘాయ । రహం । అన్నా దః । భూయాసం । సోమః । రాజా । ఆయం । ఆగమత్ । సః । మే । ముఖం । ప్రవేత్త్యసి । భగేన । సహ । వర్చసా ॥

టీ॥ అన్నాద్యాయ=అన్నమును దినుటకొఱకు, పూహధ్వం=మలినమును విడిచి వేటుగానుండుడు, ఆసం=నేను, దీర్ఘాయః=దీర్ఘాయుర్దాయము కలవాడనై, అన్నాదః=అన్నమును దినువాడను, భూయాసం=అయ్యెదను, రాజా=ప్రభునైన, ఆయం=ఈ, సోమః=చంద్రుఁడు అధిదేవతగాగల దంతకౌష్ఠము, ఆగమత్=వచ్చివది, సః=అదంతకౌష్ఠము, భగేన=విశ్వరథముతోడను, వర్చసా సహ=కాంతితోడను, మే=నాయొక్క, ముఖం=నోరిను, ప్రవేత్త్యసి=ప్రవేశింపఁగలను ॥ ఇక్కడ ప్రథమపురుషుయందు మధ్యమపురుషప్రయోగింపఁబడినది.

తా॥ ఓ దంతములారా ! నేనన్నమును దిందునుగాన మీరు మలనమునువిడిచి యుందురుగాక. మలినము విడుచుటచే శుభ్రమైన దంతములు గలవాడనై దీర్ఘ

యర్థాయము గలవాడైనై అన్నమును దిందును. చంద్రుడు అధిదేవతగాఁ గల యీ దంతకౌట్టము నానోటిలోఁ బ్రవేశించి వర్చస్సును భాగ్యమును గలుగఁ జేయుఁగాక.

మూ॥ సోమస్య తనూరసి తనువం మేపాహి సామా తనూ రావిశః ।
పదవి॥ సోమస్య । తనూః । అసి । తనువం । మే । పాహి । సా । మా । తనూః । ఆవిశః ॥

టీక॥ పేవాహి= ఓ వస్త్రమా ! త్వం=నీవు, సోమస్య=చంద్రునియొక్క
తనూః= శరీరము, అసి= అయితివి. త్వం= నీవు, మే= నాయొక్క, తనువం= శరీ
రమును, సాహి= రక్షింపుము, సా= అటువంటి, తనూః= శరీరముగలనీవు, మాం=
నన్ను, ఆవిశః= ప్రవేశింపుము.

తా॥ ఓ వస్త్రమా ! చంద్రునివంటి యాకారముగలనీవు వాశరీరమును గప్ప
టచే నన్ను రక్షింపుచుంటివి కాన నాయందెల్లప్పుడు నుండుము.

మూ॥ నమోగ్రహాయచ ॥ పదవి॥ నమః । గ్రహాయ । చ

టీక॥ గ్రహాయ= గ్రహమును దేవతకొఱకు, నమః= నమస్తారము.

మూ॥ అభిగ్రహాయ చ ॥ పదవి॥ అభిగ్రహాయ । చ ॥

టీక॥ అభిగ్రహమును దేవతకొరకు, నమః=నమస్తారము.

మూ॥ నమ శ్చాకజం జభాభ్యాం నమస్తాభ్యో దేవతాభ్యో యా అభి
గ్రాహిణీః ॥

పదవి॥ నమః । శాకజంజభాభ్యాం । తాభ్యః । నమః । దేవతాభ్యః యాః ।
అభి గ్రాహిణీః ॥

టీక॥ శాక జంజభాభ్యాం=శాకము జంజభము అను దేవతలకొఱకు, నమః=
నమస్తారము, యాః= ఎవరు. అభిగ్రాహిణీః= అభిగ్రాహిణులను దేవతలు కలఁగి,
తాభ్యః= ఆ, దేవతాభ్యః= దేవతలకొఱకు, నమః= నమస్తారము.

తా॥ గ్రహము, అభిగ్రహము, శాకము, జంజభము, అభిగ్రాహిణులను
అలంకారాధి దేవతలకు నమస్తాగము చేసెను.

మూ॥ అప్సరస్సు యో గంధో గంధర్వేషు చ య ద్యతః । దైవో
యో మానుషో గంధస్సమా గంధ స్సురభి జాతాం ॥

పదవి॥ అప్సరస్సు । యః । గంధః । గంధర్వేషు । చ । యత్ । యతః ।
దైవః । యః । మానుషః । గంధః సః । మా । గంధః । సురభిః । జాతాం

టీక|| అపసరస్సు = అపసరస్త్రిలయందు, యః = యే, గంధః = గంధముగలదో గంధర్వేషుచః = గంధర్వులయందు, యత్ = యే, యశః = కీర్తి-గలదో, దైవః = దేవతల సంబంధమైనదియు, మహిమః = మనుష్యుల సంబంధమైనదియునగు, యః = ఏ గంధము కలదో, సురభిః = నాసికారంధ్రమున కింపైన, సః = ఆ సమస్తమైన, గంధః = గంధము, మా = నన్ను, జాఘతాం = పొందుఁగాక.

తా|| అపసరస్త్రిలయందును గంధర్వులయందును యే గంధముకలదో అదియును మఱియు దేవతలయందుఁ గాని మనుష్యులయందుఁగాని యే గంధముకలదో ఘ్రాణేంద్రియమున కింపైన ఆ సమస్తమైన సుగంధము నన్నాశ్రియించుఁగాక.

మూ|| ఇయ మోషదే త్రాయమాణా సహమానా సహస్వతీ । సా మా హిరణ్యవర్చసం బ్రహ్మవర్చసినం మా కరోతు ॥

పదవి|| ఇయం । ఓషధే । త్రాయమాణా । సహమానా । సహస్వతీ । సా । మా । హిరణ్య వర్చసం బ్రహ్మవర్చసినం । మా । కరోతు ॥

టీక|| ఇయం = ఈ భూమి, ఓషధే = ఓషధులను, త్రాయమాణా = రక్షించునదియు. సహమానా = సమర్థమైనదియు. సహస్వతీ = బలగలదియునయ్యెను, సా = అటువంటి భూమి, మా = నన్ను, హిరణ్యవర్చసం = బంగారువంటి కాంశిగలవానిగాను, బ్రహ్మవర్చసినం = బ్రహ్మవర్చస్సు గల వానిగాను, కరోతు = చేయుఁగాక.

తా|| ఈ భూమి ఓషధులకు నాధారమైనదిగాను సమస్తకార్యములయందు సమర్థమైనదిగాను బలముగలదిగానున్నది, అటువంటిభూమి నన్ను బంగారువలె ప్రకాశించువానిగాను బ్రహ్మవర్చస్సుగలవానిగాను జేయుఁగాక.

మూ|| అపాశో స్యురోమే మాసగ్ం శారీ శ్చివో మోపతిష్ఠస్వ దీర్ఘాయత్వాయ శతశారదాయ । శతగ్ం శరద్భ్య ఆయుషే వర్చసే జీవాత్వై పుణ్యాయ ॥

పదవి|| అపాశః । అసి । ఉరః । మే । మా । సం । శారీః । శివః । మా । ఉప । తిష్ఠస్వ । దీర్ఘాయత్వాయ । శతశారదాయ । శతం । శరద్భ్యః । ఆయుషే । వర్చసే । జీవాత్వై । పుణ్యాయ ॥

టీక|| అపాశః = పాశముకొనిదానవు, అసి = అయితివి, మే = నాయొక్క, ఉరః = వక్షస్థలమును, మాసం శారీ = బాధపెట్టకుము, శత శారదాయ = నూతు

శంవత్సరముల పరిమితిగల, దీర్ఘాయుత్యాయ = దీర్ఘాయుద్దాయమును బొందుట కొఱకు, శివః = మంగళప్రదమైననీవు, మా = నన్ను, ఉపతిష్ఠస్వ = పొందుము, శతం శరద్భ్యుః = నూలు శంవత్సరములు పరిమితిగల, ఆయుషే = ఆయుస్సు కొఱకును, వర్చసే = వర్చస్సు కొఱకును, జీవాత్మై = జీవించుటకొఱకును, పుణ్యాన్లు పుణ్యము కొఱకును, మా = నన్ను, ఉపతిష్ఠస్వ = పొందుము.

తా|| ఓ పుష్పమాలికా ! నీవు బంధించునట్టి త్రాడువంటి దానవు గావు. కాన నా కంతచుంచుచుబడి వ్రేలాడుచు నావత్స్యమును బాధపెట్టుకుము. నీవు శుభములు కలిగించుదానవు, కాన దీర్ఘాయుద్దాయము కలుగుటకును వర్చస్సును సుఖముగా జీవించుటను పుణ్యముగలుగుటకును నన్నెప్పుడును బొందియుండుము.

మూ|| రేవతీస్త్య వ్యక్ష నిత్యేతాః ।

౨౭ వ మంత్రము మొదలుకొని ౩౧ వ మంత్రమువఱకుఁ బూర్వము చెప్పబడినది.

ఇతి సప్తమఖండ స్సమాప్తః.

—♦ అ ధా ప్ర మ ఖం డ ప్తార్థః ♦—

మూ|| ఆయుష్యం వచశస్యగ్ం సువీర్యగ్ం రాయస్సోష మాద్భి
ద్యం ఇదగ్ం హిరణ్యం జైత్రత్యా యావిశతాం మాం ।

పదవి|| ఆయుష్యం । వర్చస్యం । సువీర్యం । రాయస్సోషం । ఔద్భిద్యం ।
ఇగం । హిరణ్యం । జైత్రత్యా । ఆ విశతాం । మాం ।

టీక|| ఆయుష్యం = ఆయుర్వృద్ధిని జేయునదియు, వర్చస్యం = కౌంతిని గలుగఁజేయునదియు, సువీర్యం = సుంచి పరాక్రమమును గలుగఁ జేయునదియు, రాయస్సోషం = ధనమును వృద్ధినించునదియు, ఔద్భిద్యం = కీర్తినిచ్చునదియు నగు, ఇదం = ఈ, హిరణ్యం = బంగారము, జైత్రత్యా = జయముకొఱకు, మాం = నన్ను, ఆవిశతాం = పరీవేశించుగాక.

తా|| ఆయుర్వృద్ధిని కౌంతిని మంచి పరాక్రమమును ధనాభివృద్ధిని గీతినీ గలుగఁజేయు బంగారము జయముకొఱకు నన్ను బొందుగాక.

మూ|| ఉచ్చైర్వాది పుతనాజి సత్రా సాహం ధనం జయం సర్వా
స్సమృద్ధి౯ బుద్ధమూ హిరణ్యేస్మిన్ తస్మాహితాః ।

పదవి॥ ఉచ్చైః । వాది । పృతనాజి । సతా । సాహం । ధనం । జయం ।
సర్వాః । సమృద్ధిః । బుద్ధయః । హిరణ్యే । అస్మిక్ । సమాహితాః ॥

టీక॥ ఉచ్చైర్వాది = బిగ్గటగా మాటరాడుటయు, పృతనాజి = సేనలతో
ప్రకాశించుటయు, సతాసాహం = సత్యము కలిగియుండుటయు, ధనంజయం =
శత్రుసంబంధమైన ధనమును జయించుటయు నాకుఁ గలుగుఁగాక, సమృద్ధిః = సం
పూర్ణములైన, సర్వాః = సమస్తమైన. బుద్ధయః = సంపత్తులు, అస్మిక్ = ఈ, హి
రణ్యే = బంగారమునందు, సమాహితాః = లెన్నగా నుండియున్నవి.

తా॥ ప్రాథమికగా మాటలాడుటయు సేనలతోఁ బ్రకాశించుటయు సత్యం
గలిగియుండుటయు శత్రుసంబంధమైన ధనమును జయించుటయు నాకుఁ గలుగు
గాక. ఇది యది యని చెప్పనేల సమస్తమైన సంపత్తులును బంగార మెచ్చట
నుండునో యచ్చటనే యుండఁగలవు.

మూ॥ శున మహాగ్ం హిరణ్యస్య పితు రివ నామాఽగ్రిభైషం । తం
మా హిరణ్యవర్చసం పూరుషు ప్రియం కురు ॥

పదవి॥ శునం । అహం । హిరణ్యస్య । పితుః । ఇవ । నామ । ఆగ్రిభైషం ।
తం । మా । హిరణ్య వర్చసం । ప్రియం । కురు ॥

టీక॥ అహం = నేను, పితుః = తండ్రియొక్క, నామేవ = పేరును వలెనే,
హిరణ్యస్య = బంగారముయొక్క, శునం = సుఖమును, ఆగ్రిభైషం = గ్రహించియుం
డిని, తం = అటువంటి, మా = నన్ను; హిరణ్యవర్చసం = బంగారువంటి కాంతిగల
వానిగాను; పూరుషు = అనేకులకు, ప్రియం = ఇష్టమైనవానిగాను, కురు =
చేయుము.

తా॥ నేను నాతండ్రియొక్క పేరును వలెనే బంగారువలనఁ గలిగెడు సుఖ
మును గుర్రెఱుఁగుదును కాన నన్ను బంగారువలెఁ ప్రకాశించువానిగాను అందరికి
నిష్టమైన వానిగాను జేయుము.

మూ॥ ప్రియం మాదేవేషు కురు ప్రియం మా బ్రహ్మణే కురు । త్రి
యం విశ్వేషు శూద్రేషు ప్రియగ్ం రాజ సు మా కురు॥

పదవి॥ ప్రియం । మా దేవేషు । కురు । ప్రియం । మా । బ్రహ్మణే కురు ।
ప్రియం । విశ్వేషు । శూద్రేషు । ప్రియం । రాజసు । మా । కురు ॥

టీక॥ మాం = నన్ను, దేవేషు = దేవతలకు, ప్రియం = ఇష్టమైనవానిగా, కురు = చేయుము; మా = నన్ను, బ్రాహ్మణే = బ్రాహ్మణులకు, ప్రియం = ఇష్టమైనవానిగా, కురు = చేయుము, మా = నన్ను, విశ్వేషు = కోమట్లకు, ప్రియం = ఇష్టమైనవానిగా. కురు = చేయుము, మా = నన్ను, శూద్రేషు = శూద్రులకు, ప్రియం = ఇష్టమైనవానిగా, కురు = చేయుము, మా = నన్ను, రాజనః = రాజులకు, ప్రియం = ఇష్టమైనవానిగా, కురు = చేయుము.

తా॥ ఓ బంధూమా ! నన్ను దేవతలకును బ్రాహ్మణులకును శూద్రులకును నైశ్యులకును శూద్రులకును ఇష్టమైనవానిగాఁ జేయుము

మూ॥ యాతిరశ్చీ నిపద్య సేహ విధరణీ ఇతి । తాంత్యా ఘృతస్య ధారయా యజే సగ్ం రాధనే మహం ।

పదవి॥ యా । తిరశ్చీ । నిపద్యసే । అహం । విధరణీ । ఇతి । తాం । త్యా । ఘృతస్య । ధారయా । యజే । సగ్ం రాధసేం । అహం ॥

టీక॥ అహం = నేను, విధరణీ ఇతి = హోమ విఘ్నకారులను నివారించుచున్నానని, యా = యే నీవు, తిరశ్చీ = అడ్డముగా, నిపద్యసే = శయించుచున్నావో, తాం = అటువంటి, త్యాం = నన్ను. అహం = నేను, ఘృతస్య = ఆజ్యము యొక్క. ధారయా = ధారచేత, యజే = పూజించుచున్నాను.

తా॥ ఓ వాక్కా ! హోమమును విఘ్నము చేయునట్టి వారలను లోపలను ప్రవేశింప నీయక అడ్డముగా నుండి యుండిన నన్ను ఆజ్య ధారచే బూజించుచున్నాను.

మూ॥ సగ్ం రాధన్యే దేవ్యై । పదవి॥ సంరాధన్యై । దేవ్యై ।

టీ॥ దేవ్యై = దేవతయగు, సంరాధన్యై = వాక్కుకొఱకు ఆజ్యము నిచ్చున్నాను.

తా॥ వాక్దేకొఱకు ఆజ్యము నిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ ప్రసాధన్యై దేవ్యై । పదవి॥ ప్రసాధన్యై । దేవ్యై ।

టీక॥ దేవ్యై = దేవతయగు, ప్రసాధన్యై = అలంకారాధిదేవతకొఱకు ఆజ్యము నిచ్చుచున్నాను. తా॥ అలంకారాధిదేవతకొఱకు ఆజ్యము నిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ సంమ్రాజంచ విరాజంచాభిశీర్యాచనో గృహే । లక్ష్మీ రాష్ట్రస్య యాముఖే తయా మాసగ్ం స్పృశామసి ।

పదవి॥ సంమ్రాజం । చ విరాజం । చ । అభి । శ్రీః । యా । చ । నః ।
గృహే । లక్ష్మీః । రాష్ట్రస్య । యా । ముఖే । తయా । మా । సం । సృజామసి ॥

టీక॥ నః=నాయొక్క, గృహే=గృహమందు, యాచ=ఏ, అభిశ్రీః=లక్ష్మీకలదో, రాష్ట్రస్య=రాజ్యముయొక్క, ముఖే=ముఖమందు, యా=యే, లక్ష్మీః=లక్ష్మీకలదో, తయా=ఆ లక్ష్మీచేతను, మా=నన్ను, సంమ్రాజంచ=మిక్కిలి ప్రకౌశించువానిగాను, విరాజంచ=అనేక విధములుగాఁ బ్రకౌశించువానిగాను, సంసృజామసి=సృజింపఁజేయుము.

తా॥ నే నుండుగృహంబునను నే నుండు దేశంబునను సంపత్తును గలుగఁజేసి యనేకవిధములుగా మిక్కిలి ప్రకౌశించువానిగా నన్నుఁజేయుము.

మూ॥ శుభిక్తే శిర ఆరోహ శోభయంతీ ముఖం మమ । ముఖం హి
మమ శోభయ భూయాగ్ం సం చ భగం కురు ॥

పదవి॥ శుభిక్తే । శిరః । ఆరోహ । శోభయంతీ । ముఖం । మమ । ముఖం ।
హి । మమ శోభయ । భూయాం సం । చ । భగం । కురు ॥

టీక॥ శుభిక్తే=ఓ మాలికా ! మమ=నాయొక్క, ముఖం=ముఖమును, శోభయంతీ=ప్రకౌశింప జేయుచున్నదాననై, శిరః=తలను, ఆరోహ=అధిష్ఠించును, మమ=నాయొక్క, ముఖంహి=ముఖమును, శోభయ=ప్రకౌశింప జేయుము, భూయాంసం=అధికమైన, భగంచ=విశ్వర్యమును, కురు=చేయుము.

తా॥ మంగళశబ్దమైన యో మాలికా ! నీవు నా శిరస్సునందుండి నా ముఖమును ప్రకౌశింపఁచేయుచు విశేషమైన భాగ్యమును గలుగఁజేయుము.

మూ॥ యా మాహర జ్ఞమదగ్ని శ్రృద్ధాయై కామా యాఽన్యై ।
ఇమాం తా మపి సహేహం భగేన సహ వర్చసా ॥

పదవి॥ యాం । ఆహరత్ । జమదగ్నిః । శ్రృద్ధాయై । కామాయాన్యై ।
ఇమాం । తాం । అపి ! సహేహం ! అహం ! భగేన ! సహ ! వర్చసా ॥

టీక॥ జమదగ్నిః=జమదగ్నియను మునీశ్వరుఁడు, శ్రృద్ధాయై=కోరుచున్న, శ్రద్ధాయై=శ్రద్ధయను దేవతకొఱకు, యాం=యే మాలికను, ఆహరత్=తీసికొనివచ్చి యిచ్చెనో, తాం=అబువంటి, ఇమాం=ఈమాలికను, అహం=నేను.

భగేన = విశ్వరూపుతోడను, సహవర్చసా = వర్చస్సుతోడను. నశ్యే = విశ్వస్సు నందు చుట్టుకొనుచున్నాను.

తా|| జమదగ్ని మనీశ్వరుడు శ్రద్ధాదేవి కోరగా నేమాతీకను దచ్చి యిచ్చెనో యటువంటిమాతీకను నేను విశ్వస్సున ధరించుచున్నాను.

మూ|| యదాంజనం త్రైకకుదం జ తగ్ం హిమవతః ఉపరి | తేన వా మాంజే తేజసే వర్చసే బలాయచ ||

పదవి|| యత్ | అంజనం | త్రైకకుదం | జాతం | హిమవతః | ఉపరి | తేన | నాం | అంజే | తేజసే | వర్చసే | బలాయచ ||

టీక|| యత్ = యే, అంజనం = కాటుక, త్రైకకుదం = త్రికకుత్తను పర్వత మందు కలిగెనో, యత్ = యేకాటుక, హిమవతః = హిమవత్పర్వతము యొక్క ఉపరి = ప్రాధాన్యమున, జాతం = పుట్టినదో, తేన = ఆకాటుకచేత, నాం = మిమ్ము లను, తేజసే = కాంతిగొలుపును, వర్చసే = వర్చస్సుగొలుపును, బలాయచ = బలము గొలుపును, అంజే = పూయుచున్నాను.

తా|| ఏ కాటుక త్రికకుత్తు అను పర్వతంబునను హిమవత్పర్వత మందును బుట్టెనో ఓ నేత్రములారా ! అటువంటి కాటుక మీకుఁ బెట్టుచున్నాను.

ఇతి అష్టమఖండ స్సమాప్తః.

♦♦ అ ధ న వ మ ఖ ం డ ప్రా ర ం భ : ♦♦

మూ|| మయి పర్వత పూరుషం | మయి పర్వత వర్చసం | మయి పర్వత భేషజం | మయి పర్వతా యుషం ||

పదవి|| మయి | పర్వతపూరుషం | మయి | పర్వతవర్చసం | మయి | పర్వత భేషజం | మయి | పర్వతాయుషం ||

టీక|| పర్వతపూరుషం = పర్వతమందునట్టి పురుషత్వము, మయి = నాయందుండుగాక, పర్వత వర్చసం = పర్వతమందునట్టి వర్చస్సు, మయి = నాయందుండుగాక పర్వతభేషజం = పర్వత మందున్నట్టి యాభధము, మయి = నాయందుండుగాక, పర్వతాయుషం = పర్వతమందున్నట్టి యాయుర్దాయము, మయి = నాయందుండుగాక.

తా|| పర్వతమందున్నట్టి పూరుషము వర్చస్సు బౌషధము ఆయుర్దాయము నాయందుండుగాక.

మూ॥ యన్మే వర్చఃపరాగత మాత్మాన ముపతిష్ఠతుః; ఇదం తత్పుస
రాదదే దీర్ఘాయుత్వాయ వచనమ్ ॥

పదవి॥ యత్ । మే । వర్చః । పరాగతం । ఆత్మానం । ఉప । తిష్ఠతు ।
ఇదం । తత్ । పునః । అదదే । దీర్ఘాయుత్వాయ । వర్చసే ॥

టీక॥ పరాగతం = మర్శిపోయినటువంటి, మే = నాయుక్కు, యత్ = యే,
వర్చః = కాంతిగలదో, తత్ = ఆ కాంతి, ఆత్మానం = నన్ను, ఉపతిష్ఠతు = మఱల
బొందుగాక, ఇదం = ఈ కాంతిని, దీర్ఘాయుత్వాయ = దీర్ఘాయుద్దాయము కలుగుట
కును, వర్చసే = వర్చస్సుకొఱకును, పునః = తిరిగి, అదదే = గ్రహించుచున్నాను.

తా॥ ఈ వఱకు నా ముఖమునుండి యేకాంతి తగ్గిపోయినదో ఆ కాంతిని
దీర్ఘాయుద్దాయమును వర్చస్సును బొందుటకు అద్దమందు ప్రతిఫలించు నా యాత్మ
లోనికి దీసికొనుచున్నాను.

మూ॥ ప్రతిష్ఠే స్థో దేవతానాం మాం మా సంతాప్తం ॥

పదవి॥ ప్రతిష్ఠే । స్థః । దేవతానాం । మాం । మా । సంతాప్తం ॥

టీక॥ దేవతానాం = దేవతలకు, ప్రతిష్ఠే = నడచుటకు సాధనములై, స్థః =
అయితిరి, మాం = నన్ను, మా సంతాప్తం = సంతాపముగల వానిగాఁ జేయుదు.

తా॥ ఓ పాదుకలారా ! దేవతలు మొదలగు వారికిని నడచుటకు సాధనము
లుగానుంటిరి. కొఁబట్టి నన్ను వేడిమి మండ్లు మొదలగు బాదలు లేనివానిగాఁ
జేయుదు.

మూ॥ ప్రజాపతే శ్వరణమసి బ్రహ్మణ శ్చదిర్విశ్వజనస్య ఛాయాఽసి
సర్వతో మా పాహి ॥

పదవి॥ ప్రజాపతేః । శరణం । అసి । బ్రహ్మణః । ఛదిః । విశ్వజనస్య ।
చాయా । అసి । సర్వతోః । మా । పాహి ॥

టీక॥ ప్రజాపతేః = బ్రహ్మకు, శరణం = గృహమైనదానపు, అసి = అయితివి
బ్రహ్మణః = బ్రహ్మకు, ఛదిః = ఇంటికప్పుచై, అసి = అయితివి, విశ్వజనస్య = సమ
స్తమైన మనుష్యులకును, ఛాయాసి = నీడినిచ్చుదానవైతివి. మా = నన్ను, సర్వతోః =
అంతటను, పాహి = రక్షింపుము.

దా! ఓ శత్రుమా ! నీవు బ్రహ్మకు నిట్లుగాను యింటి కప్పుగా నుంటివి. యింతియేకాదు సమస్తమైన మనుష్యులకును నీడ నిచ్చుచుంటివి. కాన నా శరీరమున కంతకును నీడ నిచ్చి రక్షింపుము.

మూ॥ దేవస్య సవితుః ప్రసవేఽశ్వినో ర్వాహభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యా మాదదే ద్విషతో వధా యేంద్రస్య వజ్రోఽసి వార్త్రః ఘృశ్శ్మ మే భవ యత్పాపం త నివారయ ॥

పదవి! దేవస్య । త్వా । సవితుః । ప్రసవే । అశ్వినోః । బాహుభ్యాం । పూష్ణః । హస్తాభ్యాం । ఆదదే । ద్విషతః । వధాయ । ఇంద్రస్య । వజ్రః । అసి వార్త్రః । ఘృశ్మ । మే । భవ । యత్ । పాపం । తత్ । నివారయ ॥

టీక॥ దేవస్య=దేవుడగు, సవితుః= సూర్యునియొక్క, ప్రసవే= ఆమమతి కలుగుచుండగా, అశ్వినోః= అశ్వినీదేవతలయొక్క, బాహుభ్యాం= బాహువుల చేతమ, పూష్ణః= సూర్యునియొక్క, హస్తాభ్యాం= చేతులచేతను, ద్విషతః= శత్రువులను, వధాయ= కొట్టుటకొఱకు, త్వం= నన్ను, ఆదదే= గ్రహించుచున్నాను త్వం= నీవు, ఇంద్రస్య= ఇంద్రునియొక్క. వార్త్రః= వృత్తాసురుని సంహరించిన, వజ్రః= వజ్రాయుధము, అసి= ఆయుతివి, మే= నాయొక్క, శర్మ=సుఖమునుగూర్చి, భవ= ఉండును, మే= నాయొక్క, యత్= ఏ, పాపం= పాపము కలదో, తత్= ఆపాపమును, నివారయ= పోగొట్టుము.

తా॥ ఓదండమా ! సూర్యునియొక్క యంగీకారము కలుగఁగా నాకు శత్రుతుల్యములైన దుష్టవృక్షములు కుక్కలు మొదలగువానిని గొట్టుటకు అశ్వినీదేవతలు అధిదేవతలుగాఁగల మోచేతులయొక్క వైభాగములచేతను సూర్యుఁడు అధిదేవతగాఁగల మోచేతికి దిగువ బాకపు చేతులచేతను అనఁగా హస్తములచేతను నన్ను ధరింపెదరు. వృత్తాసురుని సంహరించిన వజ్రాయుధము ఇంద్రునికేవిధముగా నున్నదో నీవు నాకు నట్టిదానవు. కాన నాయందుండు పాపమును బోగొట్టి నాకు సుఖమును గలుగఁజేయుము

మూ॥ దేవీ షడర్వీ రురుణః కృణోత విశ్వేదేవా స ఇహ వీరయధ్వం । మా హాస్మహి పృజయా మా తనూభి ర్మారధామ ద్విషతే సోమరాజన్ ॥

పదవి॥ దేవీః । షట్ । ఉర్వీః । ఉరు । నః । కృణోత । విశ్వేదేవాః ।
ఇవా । వీరయధ్వం । మా । హస్యహి । ప్రజయా । మా । తనూభిః । మా ।
రథామ । ద్విషతే । సోమ । రాజః ॥

టీక॥ ఉర్వ్యః = గొప్పవైనవియు, షట్ = అలైన, దేవీః = దిగ్దేవతలు,
ఉరు = విస్తారమైన ధనమును, నః = మాకు, కృణోత = చేయుదురుగాక, విశ్వే =
సంస్తమైన, దేవాః = దేవతలు అయిన మీరు, ఇవా = ఈ నేఁ జేయుకర్మయందు,
వీరయధ్వం = నన్ను బలవంతునిగాఁ జేయుఁడు, రాజః = రాజవైన, సోమ = ఓ
చంద్రుఁడా ! ప్రజయా = సంతానముచేతను, తనూభిః శరీరములచేతను, మాహాస్య
హి = కూన్యలముగా నుండము, ద్విషతే = శత్రువులకు, మారథామ = స్వాధీను
లము కాము.

తా॥ తూర్పు మొదలగు నాలుగు దిక్కులును భూమియు ఆకాశము ఈ
యాఁబదిక్కులు మాకు విశేషమైనధనమును గలుగఁ జేయుఁగాక. ఓ విశ్వేదేవ
తలారా ! మీరు నేఁ జేయు ఈ కర్మయందు నన్ను బలవంతునిఁగాఁ జేయుఁడు
మేము సంతానమును శరీరమును విడిచి యుండము. మేము శత్రువులకు స్వాధీను
లమై యుండము.

మూ॥ రాష్ట్రభృత దస్యా చార్యా సందీ మా త్వ ద్యోపం ॥

పదవి॥ రాష్ట్రభృత్ । అసి । ఆచార్యసందీ । మా త్వత్ । యోషం ॥

టీక॥ రాష్ట్రభృత్ = ఓ కూర్చా ! త్వం = నీవు, ఆచార్యసందీ = ఆచార్య
నియొక్క ఆసనమయితివి, త్వత్ = నీకంటె, మాయోషం = వేరుగానుండును.

మూ॥ రాష్ట్రభృత దపి సంమా డా సందీ మాత్వ ద్యోపం ॥

పదవి॥ రాష్ట్రభృత్ । అసి । సంమాడాసందీ । మా । త్వత్ । యోషం ॥

టీక॥ రాష్ట్రభృత్ = ఓ కూర్చా ! త్వం = నీవు, సంమాడాసందీ = పట్టా
భిషేకము చేయఁబడిన వానికి ఆసన మయితివి.

మూ॥ రాష్ట్రభృత దస్యధి పత్వాసందీ మా త్వ ద్యోపం ॥

పదవి॥ రాష్ట్రభృత్ । అసి । అధిపత్వాసందీ । మా । త్వత్ । యోషం ॥

టీక॥ రాష్ట్రభృత్ = ఓ కూర్చా ! త్వం = నీవు, అధిపత్వాసందీ = అధి
పతికి ఆసనమైతివి, త్వత్ = నీకంటె, మాయోషం = వేరుగానుండను.

తా॥ ఓ కూర్చా ! నీవు ఆచార్యనకును అభిషేకము జేయఁబడిన రాజనకును
మండలాధి పతికిని ఆసన నయినందున నేను నిన్ను విడువను.

మూ॥ ఆపః పాదావనేజసీ ద్విషంతం నాశయం తుమే అస్మిక్ కులే
బ్రహ్మ వర్చస్వసాని ।

పదవి॥ ఆపః । పాదావనేజసీః । ద్విషంతం । నాశయంతు । మే । అస్మిక్ ।
కులే । బ్రహ్మవర్చస్వీ । అసాని ॥

టీక॥ పాదావనేజసీః=పాదప్రక్షాళనమును చేసిన, ఆపః=ఉదకములు, మే=నాయుక్కు, ద్విషంతం=శత్రువును, నాశయంతు=సంహరించుగాక, అస్మిక్=ఈ, కులే=వంశమునందు, బ్రహ్మవర్చస్వీ=బ్రహ్మవర్చస్సు గలవాడనై, అసాని=అయ్యెదను.

తా॥ పాదప్రక్షాళనమును జేసిన యీజలములు నా శత్రువును హరించుగాక. ఈ వంశమునందు బ్రహ్మ వర్చస్సు గలవాడ నయ్యెదను.

మూ॥ మయి మహో మయి యశో మ యాంద్రియం వీర్యం ।

పదవి॥ మయి । మహః । మయి । యశః మయి । ఇంద్రియం । వీర్యం ॥

టీక॥ మయి=నాయందు, మహః=తేజస్సు, మయి=నాయందు, యశః=కీర్తి, మయి=నాయందు, ఇంద్రియం=నేత్రము మొదలగు సంద్రియములుః వీర్యం=చేతస్సును సుండుగాక.

తా॥ నాయందు తేజస్సు కీర్తి యింద్రియములు చేతస్సును గలుగుగాక (బ్రాహ్మణుడు పాదములంటుటచే నివి నిలువ నని యిట్టిప్రార్థన.

మూ॥ ఆమాగ న్యశసా వర్చసా సగంస్సృజ పయసా తేజసా చ । తం
మా ప్రియం ప్రజానాం కు ర్వధిపతిం పశూనాం ।

పదవి॥ ఆ । మా । అగణ్ । యశసా । వర్చసా । సం । సృజ । పయసా ।
తేజసా । చ । తం । మా । ప్రియం । ప్రజానాం । కురు । అధిపతిం । పశూనాం ॥

టీక॥ త్వం=నీవు, అగణ్=వచ్చుచు, యశసా=కీర్తితోడను, వర్చసా=కాంతితోడను, పయసా=క్షీరములతోడను, తేజసా=తేజస్సుతోడను, మా=నన్ను, సంసృజ=కూర్చుము. తం=అటువంటి, మా=నన్ను, ప్రజానాం=ప్రజలకు ప్రియం=ఇష్టమైనవానిగాను, పశూనాం=పశువులకు, అధిపతిం=అధిపతినిగాను, కురు=చేయుము.

తా|| ఓ యదకమా ! నీవు వచ్చి నన్ను గీలిగలవానిగాను వర్చస్సు గల వానిగాను పాడిగల వానిగాను కాంతి గలవానిగాను ప్రజల కిష్టునిగాను పశు పులు గలవానిగాను జేయుము.

మూ|| విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహ మశీయ మమ పద్యాయ
విరాజ ||

పదవి|| విరాజః| దోహః | ఆసి | విరాజః | దోహం | ఆశీయ | మమ |
పద్యాయ | విరాజ ||

టీక|| విరాజః = అన్నముయొక్క, దోహః = సంరక్షకము, ఆసి = అయితివి
విరాజః = అన్నమువలన, దోహం = రక్షణమును, ఆశీయ = పొందెదను, మమ = నా
యొక్క, పద్యాయ = పుత్తునికొఱకు, విరాజ = దీపింపుము

తా|| ఓ యదకమా ! నీవలన నన్నము కలుగుచున్నది. ఆ యన్నమువలన
సంరక్షింపబడుచున్నాను. నాపుత్తుడును రక్షింపబడుంగాక.

మూ|| సముద్రం వః ప్రహిణోమి స్వాం యోనిమపి గచ్ఛత | అచ్ఛి
ద్రః ప్రజయా భూయాసం మాపరాసేచి మత్పయః |

పదవి|| సముద్రం | వః | ప్రహిణోమి | స్వాం | యోనిం | అపి | గచ్ఛత
అచ్ఛిద్రః | ప్రజయా | భూయాసం | మా | పరాసేచి | మత్ | పయః ||

టీక|| వః = మిమ్ములను, సముద్రం = సముద్రమును గూర్చి, ప్రహిణోమి =
పంపుచున్నాము, స్వాం = స్వకీయమైన, యోనిం = కారణభూతమైన స్థానమును,
గచ్ఛత = పొందుడు, ప్రజయా = సంతానముచేతను, అచ్ఛిద్రః = భంగములేనివా
డనై, భూయాసం = అయ్యెదను, పయః = ఉదకము, మత్ = నావలన, మాపరా
సేచి = అనుపయోగముగా నుండకుండుంగాక.

తా|| ఓ యదకములారా ! మిమ్ములను సముద్రమునకు పంపుచున్నాను.
మీ జన్మస్థానమునకు వెళ్ళుడు. నా సంతానమును భంగము చేయబోకుండు
మీరు నా కప్పుడు నుపయోగించురీతి నుండుండు.

ఇతి నవమఖండః సమాప్తః.

—♦ అ థ దేవ మఖిల సృష్టానం భః ♦—

మూ॥ త్రయ్యై విద్యామై యశోఽసి యశసో యశోఽసి బ్రహ్మణో
దీప్తి రసి । తం మా ప్రయం ప్రజానాం కు ర్వ ధి ప తిం
పశూనాం ।

పదవి: త్రయ్యై । విద్యామై ! యశః । అసి ! యశసః । యశః । అసి ।
బ్రహ్మణః । దీప్తిః । అసి । తం । మా । ప్రయం । ప్రజానాం । కురు । అధి
పతిం । పశూనాం ॥

టీక॥ త్రయ్యై = మూడైన, విద్యామై = వేదములయొక్క, యశః = కీర్తిని,
అసి = అయితివి, యశసః = కీర్తికి, యశః = కీర్తిని, అసి = అయితివి, బ్రహ్మ
ణః = వేదముయొక్క, దీప్తిః = ప్రకాశకమైనదానవు, అసి = అయితివి, తం = అటు
వంటి, మా = నన్ను, ప్రజానాం = మనుష్యులను, ప్రియం = ఇష్టునిగాను, పశూ
నాం = పశువులకును అధిపతినిగాను, కురు = చేయుము.

తా॥ ఓ మధువర్కమా ! నీవు మూడు వేదములకు కీర్తినిగలుగజేయుదాన
వును కీర్తికి కీర్తి నొందినదానవును వేదమును బ్రకాశింపజేయుదానవు నయి
తివి. కావున నన్ను బ్రజల కిష్టమైనవానిగాను పశువులు మొదలగునవి గలవాని
గాను చేయుము.

మూ॥ ఆమాగన్ని త్యేషా దీనికినర్థము మొసలగునవి లోగడ వ్రాసిరి.

మూ॥ అమృతోప స్తరణ మ స్వమృతా పిధాన మసి ।

పదవి: అమృతోప స్తరణం । అసి । అమృతా పిధానం । అసి ॥

టీక॥ అమృతోప స్తరణం = అమృతముతో నమానమైన పదార్థములకు నాధారం,
అసి = అయితివి, అమృతా పిధానమసి = అమృతముచే గప్పబడిన దానవైతివి.

తా॥ ఓ జలమా ! నీవు అమృతముతో నమానమైన పదార్థములకు నాధార
మైతివి. అమృతముచే గప్పబడిన దానవైతివి.

మూ॥ య న్మధునో మధవ్యం పరమ మన్యాద్యం వీర్యం । తేనాఽ
హం మధునో మథవ్యే పరమేనాఽన్నాద్యేన వీర్యేణ పర
మోన్నాదో మధ్యవోఽనానిః

పదవి॥ యత్ । మధునః । మధవ్యం । పరమం । అన్నాద్యం । పీర్యం । తేన ।
అహం । మధునః । మధవ్యేన । పరమేణ । అన్నాద్యేన । పీర్యేణ । పరమః ।
అన్నాదః । మధవ్యః । అసాని ॥

టీక॥ మధునః = తేనయొక్క, యత్ = యే, పరమం = ఉత్కృష్టమైన
దియ, అన్నాద్యం = అన్నమును హరింప జేయునదియ, పీర్యం = బలకరమైనదో
తేన = అటువంటి, పరమేణ = ఉత్కృష్టమైనదియ, అన్నాద్యేన = అన్నమును
హరింప జేయునదియ, పీర్యేణ = బలకరమైన, మధునః = తేనె యొక్క, మధ
వ్యేన = మధుత్వముచేత. అహం = నేను, పరమః = ఉత్కృష్టమైన వాడను,
అన్నాదః = అన్నమును దినువాడను, మధవ్యః = అందఱును గోరఁదగినవాడను,
అసాని = అయ్యెదను.

తా॥ అన్నమును జీర్ణము చేయునదియు బలకరమైనదియు సుత్కృష్టమైన
దియు నగు తేనెయొక్క మధుత్వముచేత నేనును ఉత్కృష్టుడను అన్నమును
భక్షించువాడను అందఱిచే గోరఁబడఁదగిన వాడనయ్యెదను.

మూ॥ గౌరస్య పహపాప్యాప పాప్యానం జహిమమచాముష్యచ॥

పదవి॥ గౌః । అసి । అపహత పాప్యా । అప । పాప్యానం । జహి । మమ
చ । అముష్య । చ ॥

టీక॥ గౌః = ఓ ధేనువా ! త్వం = నీవు, అపహత పాప్యా = నశింపజేయఁ
బడిన పాపముగలదానవు, అసి = అయితివి, మమచ = నాయొక్కయు. అముష్య
చ = కన్యాదాత యొక్కయు, పాప్యానం = పాపమును, అపజహి = పోగొట్టును.

తా॥ ఓ ధేనువా ! నీవు నిర్దోషురాలవు. కాన నా యొక్కయు కన్యా
దాత యొక్కయు పాపమును నశింపజేయును.

మూ॥ అగ్నిః ప్రితశ్చాతు ప్రథమ స్స హి వేద యథా హ విః ।

అనప్త మస్మాకం కృణ్వ నాబ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణేభ్యః ॥

పదవి॥ అగ్నిః । ప్రితశ్చాతు । ప్రథమః । సః । హి । వేద । యథా ।
హవిః । అనప్తం । అస్మాకం । కృణ్వ । బ్రాహ్మణః । బ్రాహ్మణేభ్యః ॥

టీక॥ ప్రథమః = మొదటివాడగు, అగ్నిః = అగ్నిహోత్రుడు, ప్రితశ్చా
తు = భక్షించుగాక, బ్రాహ్మణేభ్యః = బ్రాహ్మణులకంటె, బ్రాహ్మణః =

బ్రాహ్మణుడైత, సహి = ఆయన్ని హోతుఁజే, అస్మాకం = మాకు, ఆనన్దం = నష్టము లేకపోవుటను, కృణ్వే = చేయుచు, హవిః = ఆజ్యాది హవిస్సు, యథా = ఏదేనిగా నుండునో, వేద = తెలిసికొనును.

తా॥ దేవతలలో మొదటివాఁడును బ్రాహ్మణులలో నధిపతుడను నగు అన్ని హోతుఁడు మాకు నష్టమును జేయక ఆజ్యాది హవిస్సు ఏదేనిగా నుండునో తెలిసి కొని భక్షించును.

మూ॥ యజ్ఞో వర్ధతాం యజ్ఞస్య వృద్ధి మను వృద్ధాఽపచితరస్య పచి తిం మా కుర్వపచి తోఽహం మనుష్యేషు భూయాసం ।

పదవి॥ యజ్ఞ । వర్ధతాం । యజ్ఞస్య । వృద్ధిం । అను । వృద్ధ । ఆపచితిః । అసి । అపచితిం । మాం । కురు । ఆపచితః । ఆహం । మనుష్యేషు । భూయాసం ॥

యజ్ఞః = పూజా స్వరూపమైన యజ్ఞము, వర్ధతాం = వృద్ధిపొందుఁగాక, యజ్ఞస్య = యజ్ఞముయొక్క, వృద్ధిమను = వృద్ధియయినపిమ్మట, వృద్ధ = వృద్ధిపొందుము, ఆపచితిః = పూజనీయమైనదానవు, అసి = అయితివి, మాం = నన్ను, ఆపచితిం = పూజాహుఁనిగా, కురు = చేయుము, ఆహం = నేను, మనుష్యేషు = మనుష్యులయందు, అపచితః = పూజనీయుఁడను, భూయాసం = ఆయ్యెదను.

తా॥ ఓ ధేనువా ! నీ సంబంధమైన పూజ వృద్ధి పొందుఁగాక. ఆ పూజ వృద్ధిపొందిన పిమ్మట పూజనీయమైన నీవును వృద్ధిపొందుము. నీవు నన్ను పూజ నీయునిగాఁ జేసితివేని మనుష్యులలో నేను పూజాహుఁడవయ్యెదను.

మూ॥ గౌర్ధేనుభవ్యా మాతా రుద్రాణాం దుహితౌ వసూనాగ్ స్వ సాఽదిత్యానా మమృతస్య నాభిః । ప్రణివోచం చికితుషే జనాయ మాగా మనాగా మదితం వధిష్ఠ ।

పదవి॥ గౌః । ధేనుభవ్యా । మాతా । రుద్రాణాం । దుహితౌ । వసూనాః । స్వసాః । అదిత్యానాం । అమృతస్య । నాభిః । ప్రణివోచం । చికితుషే । జనాయ । మా । గాం । అనాగాం । అదితిం । వధిష్ఠ ॥

టీక॥ గౌః = ఈ యావు, ధేనుభవ్యా = యోగ్యమైన ఆవు అయ్యెని, రుద్రాణాం = ఏకాదశ రుద్రులకు, మాతా = తల్లియు, వసూనాం = అష్టవసులకు, దుహితౌ = కుమార్తెయు, అదిత్యానాం = దాద్రవాదిత్యులకు, స్వసా = లోబట్టువును

ఆమృతస్య = ఆమృతమున నాభిః = ప్రధాన అవయవమయ్యేవి, చికితుషే = యే
మియు తెలియనట్టి, జనాయు = మనుష్యుని కొఱకు, ప్రాణువోచం = మిక్కిలిచెప్పు
చున్నాను, ఆనాగాం = నిర్దోషమైవదియు, అదితిం = హింసింపఁగూడనిదియునగు
గాం = ఆవును లేక యెద్దును, మాఅధ్వ = వధింపకుండు.

తా॥ యోగ్యమైన యీ ధేనువు యజ్ఞమందు సమస్తమైన దేవతలుపొందదగిన
ఆజ్యాది హవిస్సున నొనఁగనజాలచే దుద్రులకుఁ దల్లియై పశువులకు గుమారకయై
ఆదిత్యులకు జెల్లెలయి, ఆమృతమునకు నాధారమై యున్నదికాన నిర్దోషమైన
దియుఁ బరులకు హింసఁజేయునదియు నైన యట్టి ధేనువును బాధపట్టు గూడవని
యవివేకులకు మిక్కిలి చెప్పుచున్నాను.

మూ॥ పిబతూదకంతృణాన్యత్తు॥ పదవి॥ పిబతుః ఉదకం తృణాని అత్తు

టీక॥ ఉదకం = జలమును, పిబతు = తాగునఁగాక, తృణాని = ఘాసములను
అత్తు = భక్షించుగాక.

తా॥ ఆవు దాని స్వేచ్ఛగా గడ్డి తినునఁగాక నీటిని తాగునఁగాక.

మూ॥ ఓ ముత్సృజత॥ పదవి॥ ఓం । ఉత్సృజత॥

టీక॥ ఓం = అంగీకారమే, ఉత్సృజత = విడిచిపెట్టుదురు గాక.

తా॥ ఆవును స్వేచ్ఛగా విడిచిపెట్టుటకు యందరంగీకారమే కావున విడువలయును

మూ॥ భూతం॥ టీక॥ భూతం- అన్నముసిద్ధముగా నున్నది.

తా॥ అన్నము సిద్ధముగా నున్నది.

మూ॥ సా విరాట్॥ పదవి॥ సా । విరాట్॥

టీక॥ సా = ఆయన్నము, విరాట్ = అనేకవిధములుగా ప్రకాశించుచున్నది

తా॥ భూతములకు విడిచిపెట్టు అన్నము వండఁబడి సిద్ధముగా నున్నది.

మూ॥ తన్నామై తస్య తేజశీయ తన్నం ఊజకం ధాః॥

పదవి॥ తత్ । మా । మై । తస్య । తే । అశీయ । తత్ । మే । ఊజకం ధాః॥

టీక॥ తత్ = ఆయన్నము, మై = నశింపకుండునఁగాక, తస్య = అటు
వంటి. తే = విన్ను, (ద్వితీయాధ్యక్ష్యై) అశీయ = భక్షించెదను, తత్ = అటువంటి
నీవు, మే = నాకొఱకు, ఊజకం = బలమును, ధాః = కలంగజేయుము.

తా॥ ఆ యన్నము నందిపరంభుగానా॥ ఆ యన్నమా ! ఆముకుటి లింపు
భక్షిం నేదళ తాన నాకు బలమును గలుగజేయిము,
మూ॥ ఓం నల్పయత ॥ అతి ముఖంధ స్వయాత్మః ॥

— ౧ వ తా ద త ణ్ డ : —

మూ॥ ధాతా దదాతు నోరయి మోక్షానో జగతస్పతిః । ననః పూ
ర్వేన వావసత్ ॥

పదవి॥ ధాతా । దదాతు । నః రయిం । ఈశానః । జగతః । పతిః । నః ।
నః । పూర్వేన । వావసత్ ॥

టీక॥ జగతః = ప్రపంచమునకు, పతిః = ప్రభువును, ఈశానః = నియామకు
కును అను, ధాతా = బ్రహ్మ, నః = మాయాను, రయిం = ధనమును, దదాతు =
ఇచ్చుగాక, నః = ఆముకుటి బ్రహ్మ, నః = మమ్ములను, పూర్వేన = సంపూర్ణమైన
కోరికలతో, వావసత్ = విచ్చుగాక.

తా॥ ప్రపంచమును చాలించువానిని క్షింతువాడు నను బ్రహ్మ మాకు
ధనము నొసగుగాక. మఱియు మమ్ముల సంపూర్ణమైన వాంఛాప్తి గలవారి
నిగాఁ జేయుగాక

మూ॥ ధాతా ప్రజాయా ఉత రాయ ఈశే ధాతేదం విశ్వం భువనం
జజాన ధాతా పుత్రీం యజమానాయ దాతా తస్మా ఉహ
స్త్విం ఘృత వద్విధేమ ॥

పదవి॥ ధాతా । ప్రజాయాః । ఉత రాయః । ఈశే । ధాతా । ఇదం ।
విశ్వం । భువనం । జజాన । దాతా । పుత్రీం । యజమానాయ । దాతా । తస్మై ।
ఉ । హస్త్విం । ఘృతవత్ । విధేమ ॥

టీక॥ ధాతా = బ్రహ్మ, ప్రజాయాః = మనుష్యులకును, రాయః = ధనమున
కును, ఈశే = అధిపతి. ఉత = ఇందియేకాగ్, ధాతా = బ్రహ్మ, ఇదం = ఈ,
విశ్వం = సమస్తమైన, భువనం = ప్రపంచమును, జజాన = సృజించెను ధాతా =
బ్రహ్మ, యజమానాయ = యజమానునికొ. ను, పుత్రీం = తనయుని, దాతా =

య్యయ్యగలడు, తస్మై = అటువంటి బ్రహ్మకొఱకు, ఘృతవత్ = నేతితోఁగూడిన, హవ్యం = హవిస్సును, విధేమ = హోమరూపముగా నిచ్చుచున్నాను.

తా|| బ్రహ్మ సర్వజంతువులకును ధనమునకును నధిపతిగా నుండి ఈ సమస్త ప్రపంచమును సృజించెను. ఈ బ్రహ్మయే యజమానునికి సంతానమునిచ్చును కాబట్టి యటువంటి బ్రహ్మకు నెయ్యి కలిపిన హవిస్సును హోమ రూపముగా నిచ్చుచున్నాను.

మూ|| ధాతా దదాతునో రయిం ప్రాచీం జీవాతు మక్షితాం వయం దేవస్య ధీమహి సుమతిం సత్యరాధసః ।

పదవి|| ధాతా । దదాతు । సః । రయిం । ప్రాచీం । జీవాతుం । అక్షితాం వయం । దేవస్య । ధీమహి సుమతిం । సత్యరాధసః ॥

టీక|| ధాతా = బ్రహ్మ, ప్రాచీం = చిరకాలమునుండి వచ్చుచున్నదియు, జీవాతుం = జీవించుటకొఱకు మాకుఁజాలినదియు, అక్షితాం = నాశములేనిదియు నగు, రయిం = ధనమును, సః = మాకొఱకు, దదాతు = ఇచ్చుగాక, వయం = మేము, సత్యరాధసః = సత్యమే ధనముగాగల, దేవస్య = ఆ బ్రహ్మదేవునియొక్క, సుమతిం = భక్తులఱుండు ప్రేమగల మంచిబుద్ధిని, ధీమహి = ధ్యానముచేయుచున్నాము.

తా|| బ్రహ్మదేవుండు చిరకాలమునుండి వంశపరంపరగా మాకువచ్చుచున్న దై భంగములేనిదై జీవించుటకు జాలినట్టి ధనమును మాకొఱకు నిచ్చుగాక. భక్తులయందు ప్రేమగల బ్రహ్మ దేవునియొక్క యట్టి బుద్ధిని విశేషముగా ప్రార్థించెదము.

మూ|| ధాతా దదాతు దాశుషే వనూని ప్రజాకామాయ మీధుషే దురోణే తస్మై దేవా అమృతా సుం వ్యయంతాం విశ్వే దేవా సో అదితి స్స జోహః ।

పదవి|| ధాతా । దదాతు । దాశుషే । వనూని । ప్రజా కామాయ । మీధుషే । దురోణే । తస్మై । దేవాః । అమృతాః । సుం । వ్యయంతాం । విశ్వే । దేవా సః । అదితిః । సజోహః ।

టీక|| ధాతా = బ్రహ్మ, ప్రజాకామాయ = సంతానమును గోరినట్టియు, దురోణే = గృహమునందు, మీధుషే = స్వకీయ భార్యయందు శేతస్సునుంచినట్టియు

దాశుషే = ఆజ్ఞాది హవిస్సునిచ్చుచున్నట్టి నాకొఱకు, వనూని = సంతానరూప
మైన ధనములను, దదాతు = ఇచ్చుగాక, అమృతాః = మరణములేని, దేవాః = దేవ
తలు, తస్మై = అటువంటి నాకొఱకు, సం వ్యయంతాం = సంపదల నిచ్చుటకుఁ
బ్రయత్నింతురుగాక, విశ్వే = సమస్తమైన, దేవాసః = దేవతలు, అదితిః = అదితి
యను దేవతయు, సజోషః = సమాన ప్రేమగలవారగుదురుగాక.

తా॥ దేవతలకు నాజ్ఞాది హవిస్సు నిచ్చునట్టియు సంతానము కోరినట్టియు
నా గృహమందు నాభార్యతో భోగించుచుండెడు నాకొఱకు జరామరణములు లేని
సమస్తమైన దేవతలును అదితియు నాయందు సమాన ప్రేమగలవారగుదురుగాక.

మూ॥ యస్తా హృదా కీరిణా మన్యమానోఽమర్త్యం మర్త్యో జోహ
వీమి । జాతవేదో యశో అస్మాసు ధేహి । ప్రజాభి రగ్నే
అమృతత్వ మస్యాం ॥

పదవి॥ యః । త్వా । హృదా । కీరిణా । మన్యమానః । అమర్త్యం । మ
ర్త్యః । జోహవీమి । జాతవేదః । యశః । అస్మాసు । ధేహి । ప్రజాభిః । అగ్నే
అమృతత్వం । అస్యాం ॥

టీక॥ జాతవేదః = ఓ యగ్నిహోత్రుడా ! మర్త్యః = మరణస్వభావముగల
యః = ఏ నేను, త్వా = నిన్ను, అమర్త్యం = మృతిలేనివానిగా, మన్యమానః =
తలంచినవాడనై, కీరిణా = ధ్యానముచేయుచున్న, హృదాః = మనస్సుతోఁగూడిన
వాడనై, జోహవీమి = సిలుచుచున్నానో, అగ్నే = ఓ యగ్నిహోత్రుడా !
తస్మిన్ = అటువంటి, అస్మాసు = నాయందు (వచన వ్యత్యయము), యశః = కీర్తిని
ధేహి = ఉంచుము, ప్రజాభిః = సంతానముల చేతను, అమృతత్వం = మరణములేని
వాడను, అస్యాం = అయ్యెదను.

తా॥ ఓ యగ్నిహోత్రుడా ! మరణ స్వభావముగల నేనునిన్ను ధ్యానిండు
చున్న మనస్సు గలవాడనై జరామరణములు లేని నీన్నుఁ బిలుచుచున్నాను. కాన
నా యందు నీ యనుగ్రహము నుంచెదవేని “అత్తావైపుత్రీశామాసి” అను శ్లోని
ప్రకారంబుగా నేను పుత్రుని పాత్రాది రూపంబున జనియించుటచే మరణము లేని
వాడ నయ్యెదను.

మూ॥ యస్మై త్వగ్ం సుకృతే జాతవేద ఉ లోక మగ్నే కృణవ

స్వోనం । అశ్వినగ్ం సపుత్రిణం వీర వంతం గోమంతగ్ం
రయిం నశత్ స్వస్తి ॥

పదవి॥ యస్మై । త్వం । సుకృతే । జాత వేదః । ఉ । లోకం । అగ్నే ।
కృణవః । స్వోనం । అశ్వినం । సః । పుత్రిణం । వీర వంతం । గోమంతం ।
రయిం । నశత్ । స్వస్తి ॥

టీక॥ జాతవేదః = ఓ యగ్నిహోతుడా ! త్వం = నీవు, యస్మై = యే,
సుకృతే = పుణ్యాత్ముని కొఱకు, లోకం = మనుజుని, కృణవః = సృజించుచున్నా
వో, సః = ఆ పుణ్యాత్ముడు, స్వోనం = సుఖకరుడును, అశ్వినం = గుఱ్ఱములు
గలవాడును, పుత్రిణం = పుత్రిలు గలవాడును, వీరవంతం = మనుమలు గలవా
డును, గోమంతం = పశువులు గలవాడును, రయిం = ధనవంతుడునగు కుమారుని
స్వస్తి = శుభములు గలుగునట్లుగా, నశత్ = పొందుచున్నాడు.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! యే పుణ్యాత్మునకు నీవు సంతానమును గలు
గఁజేయు చున్నావో యట్టి వాని కుమారుడు సుఖములను గలుగఁజేయు వాడును
గుఱ్ఱములు మొదలగు బలము గలవాడును పుత్రిలు మనుమలు పశువులు ధనముగల
వాడునై యెల్లప్పుడు శుభములను బొందుచుండును.

మూ॥ త్వే సుపుత్రీ శవసో వృత్రే కామ కాతయః । నత్వామి
ద్రోంతి రిచ్యతే ॥

పదవి॥ త్వే । సుపుత్రీ । శవసః । వృత్రే । కామకాతయః । న । త్వాం,
ఇంద్ర । ఆతిరిచ్యతే ॥

టీక॥ శవసస్సుపుత్రీ = ఓ యింద్రుడా ! త్వే = నీయందు, కామకాత
యః = సర్వవాంఛితార్థములు, అవృత్రే = ఉన్నవి, ఇంద్ర = ఓ యింద్రుడా !
త్వాం = నిన్ను, నాతిరిచ్యతే : మించినవాడిని లేడు.

తా॥ ఓ యింద్రుడా ! ప్రతి జంతువునకు నేమేమి యభిలాషలు గలవో
వానిని సఫలము నొందించుట నీ స్వాధీనమైయున్నది. కాన నీవు అందఱను మిం
చినవాడి వని చెప్పదగును.

మూ॥ ఉక్థ ఉక్థే సోమ ఇంద్రో మయాద నీధే నీధే మఘ వానగ్ం
సుతాసః । యదీగ్ం సబాధః పితరం సపుత్రా స్సమానదత్తౌ
అవసే హవంతే ॥

పదవి॥ ఉక్థే । ఉక్థే । సోమః । ఇంద్రం । మమాద । నీధే । నీధే । మఘ
వానం । సుతాసః । యత్ । ఈం । సబాధః । పితరం । న పుత్రాః । సమాన
దత్తైః । అవసే హవంతే ।

టీక॥ సుతాసః = మాకు నిష్టుడగు, సోమః = చంద్రుడు, ఉక్థే ఉక్థే = ప్రతి
ఆయుధ సంబంధమైన క్రియ, నీధే నీధే = సమాప్తి పొందింపబడినదాయుడగా,
మఘవానం = ధనముగల, ఇంద్రం = ఇంద్రుని, మమాద = సంతోషచిత్తునిజేయు
గాక, యత్ = ఏ కారణమువలన, ఈం = ఈ దేవేంద్రుని, సబాధః = సమాన
బాధగలవారును, సమానదత్తైః = సమానబలము గలవారనగు, పుత్రాః = తన
యులు, అవసే = రక్షణ కొఱకు, పితరన్న = తండ్రివలెనే, హవంతే = పిలుచు
చున్నారో.

తా॥ లోకములో సమాన బలముగలిగి వివాదముగల తనయులు వివాద నివారణము
కొఱకుఁ దండ్రిని బిలిచి యెట్లు సంతోషపెట్టెదరో ఆ తీరుననేఁచంద్రుడు
యుద్ధ సంబంధమైన ప్రసక్తికల్గినేని విశ్వరూపంపన్నుడైన దేవేంద్రుని బిలిచి
తన్నివారణము చేయించుకొని సంతోషపెట్టుగాక.

మూ॥ భూర్భువస్సువః । పదవి॥ భూః । భువః । సువః ।

తా॥ భూలోకము ఘనస్థోకము సువస్థోకము నే జేయు కర్మను జూచు
చుండుగాక.

మూ॥ రాకా మహాగ్ం సుహవాగ్ం సుష్టుతీ హువే శృణోతు నస్సు
భగా బోధతు త్మనా సీవ్య త్వప స్సుచ్యాఽచ్చిద్య మాన
యా దదాతు వీరగ్ం శతదాయ ముక్థ్యం ॥

పదవి॥ రాకం । అహం । సుహవాం । సుష్టుతీ । హువే । శృణోతు । నః ।
సుభగా । బోధతు । త్మనా । సీవ్యతు । అవః సుచ్యా । అచిద్యమానయా దదా
తు । వీరం । శతదాయం । ఉక్థ్యం ॥

టీక॥ అహం = నేను, సుహవాం = యోగ్యముగాఁ బిలువఁదగిన, రాకం =
పూజింపును, సుష్టుతీ = యోగ్యమైన స్తోత్రముచే, హువే = పిలుచుచున్నాను,
సుభగా = సౌభాగ్యప్రదయైన, సా = ఆ పూజింపు, నః = మాయొక్క, అహ్వ
నం = పిలుపును, శృణోతు = వినుఁగాక, అత్మనా = తన మనస్సుచేత, బోధతు =

తెలిసికొనుఁగాక, అపః = సీమంతకర్మను, : సీవ్యతు = యోగ్యమానట్లుగాఁ జేయు
గాక. అచ్చిద్యమానయా = అప్రితిహతమైనదియు, నూచ్యా = నూదిమొనవలెనే
నూత్నమైనదియునగు బుద్ధితోఁగూడినవాఁడును, శతదాయం = అనేకులకు విశేష
ముగా దానమిచ్చువాఁడును, ఉక్త్యం = స్తోత్రము చేయదగినవాఁడునగు, వీరం =
పుత్తుని, దదాతు = ఇచ్చుఁగాక.

తా|| చక్కఁగాఁ బిలువఁదగిన పూజింపును యోగ్యమైన స్తోత్రముచేచిలుచు
చున్నాను. భాగ్యవృద్ధయైన పూజింపు నాపిలుపును విని తన మనస్సునందుంచు
కొని యీ సీమంత కర్మను జక్కఁగా నెరవేటునట్లు చేయుఁగాక. ఈ పూర్ణిమ
యిట్లులేని నూత్నబుద్ధిగలవాఁడును విశేషముగా దానముల నిచ్చువాఁడును క్లాఘిం
పఁదగిన వాఁడునగు పుత్తు నిచ్చుఁగాక.

మూ|| యాస్తే రాకే సుమతయస్సు పేశసో యాభిర్దదాసి దాశుషే
వనూని తాభిరో అద్య సుమనా ఉపాగహి సహస్ర పోష
గ్ం సుభగే రరాణా ||

పదవి|| యాః | తే | రాకే | సుమతయః | సుపేశసః | యాభిః | దదాసి |
దాశుషే | వనూని | తాభిః | నః | అద్య | సుమనాః | ఉప | అగహి | సహస్ర
పోషం | సుభగే | రరాణా ||

టీక|| రాకే = ఓ పూర్ణిమా ! తే = నీయొక్క, సుపేశసః = మంచిస్వరూప
ముగల, యాః = యే, సుమతయః = మంచిబుద్ధులుగలవో, యాభిః = ఏమంచిబుద్ధు
లతో, దాశుషే = దానములజేయు యజమానుని కొఱకు, వనూని = ధనములను,
దదాసి = ఇచ్చుచున్నావో, సుభగే = ఓ భాగ్యవంతురాలా ! తాభిః = ఆటువంటి
బుద్ధులతోఁగూడి, సుమనాః = మంచిమనస్సుగలదానవై, సహస్రపోషం = అనేక
విధములైన వృద్ధులను, రరాణా = ఇచ్చుచు, నః = మమ్ములఁగూర్చి, అద్య =
ఇప్పుడే, ఉపాగహి = రమ్ము.

తా|| ఓ పూర్ణిమా ! ధర్మము జేయువారికి సంపత్తు నొసంగుట మొదలగు నె
మంచిగుణములు గలవో యట్టి మంచిగుణములు గలదానవై మంచిమనస్సు గలదానవై
యనేకవిధములైన వృద్ధుని గలుగఁజేయుటకు నిప్పుడే నావద్దను రమ్ము.

మూ|| యాగంధరి రేవ నో రా జేతినాత్వీ రవాదిషుః వివృత్తచక్రా
ఆసీనాస్తీరేణ యమునే తప ||

పదవి॥ యాగంధరిః । ఏవ । నః । రాజా । ఇతి । సాభ్యైః । అవాదిభుః
వివృత్తచక్రాః । ఆసీనాః । తీరేణ । యమునే । తవ ॥

టీక॥ యాగంధరిదేవ = యాగంధరుని యొక్క సంతానమే, నః = మాకు,
రాజా = ప్రభువగుఁ గాక. ఇతి = ఈలాగున, వివృత్తచక్రాః = అనేకరీతులుగా
నుండిన రాజ్యపాలనముగల, సాభ్యైః = సాల్వదేశస్థులు, యమునే = ఓ యమునా
వదీ ! తవ = నీయొక్క, తీరేణ = తీరమందు, ఆసీనాః = కూర్చున్నవారై, అవా
దిభుః = పలుకుచుండిరి.

తా॥ ఓ యమునానదీ ! సాల్వదేశస్థులు తమదేశమునందు సరియైన రాజపరి
పాలన లేక యుండఁ గా నీ తీరమందు గూర్చుండి మాకు యాగంధరుని సంతానమే
ప్రభువుగా నుండవలయుననిరి.

మూ॥ సోమ ఏవ నో రాజే త్యాహు బ్రాహ్మణీః ప్రజాః వివృత్త
చక్రా ఆసీనా స్తీరేణాసౌ తవ ॥

పదవి॥ సోమః । ఏవ । నః । రాజా । ఇతి । ఆశుః । బ్రాహ్మణీః । ప్ర
జాః । వివృత్తచక్రాః । ఆసీనాః । తీరేణ । అసౌ తవ ॥

టీక॥ అసౌ = ఓ యమునానదీ ! తవ = నీయొక్క, తీరేణ = ఒడ్డునందు,
ఆసీనాః = గూర్చుండిన, బ్రాహ్మణీః = బ్రాహ్మణులైన, ప్రజాః = జనులు, వివృ
త్తచక్రాః = అనేకరీతులుగల రాజ్యపాలనగల వారై, సోమ యేవ = సోముడే,
నః = మాకు, రాజా = రాజకౌవలయును, ఇతి = అని, అవాదిభుః = పలుకుచుండిరి.

తా॥ ఓ యమునానదీ ! బ్రాహ్మణులు సరియైన రాజ్యపాలనము లేక పోవు
టచే సోముడు మాకు రాజుగా నుండవలయునని నీ యొడ్డునఁ గూర్చుండి పలుకు
చున్నారు.

మూ॥ పుగ్ం సుప్రసమసి ॥ పదవి॥ పుం సువనం । అసి ॥

టీక॥ పుంసువనం = పురుషుని బుట్టించుదానవు, అసి = అయితివి.

తా॥ ఓ రసమా ! నీవు పురుషుని బుట్టింపుము.

మూ॥ ఆభి హ్వాహం దశభి రభిమృతామి దశమాస్యాయ సూతవే ।
యథైవ సోమః పవతే యథాసముద్ర ఏజతి ॥

పదవి॥ అభిః । త్వ । అహం । దశభిః । అభి । మృశామి । దశమా । స్యా
య । నూతవే । యథా ఏవ । సోమః । పవతే । యథా । సముద్యోః । ఏజతి ॥

టీక॥ అహం = నేను, అభిః = ఈ, దశభిః = పది వేళ్ళచేతను, త్వ =
నిన్ను. అభిమృశామి = అంతటను దాచుచున్నాను, కిం = యెందువల్లననగా, దశ
మాస్యాయ = పదిమాసములును భరించినగర్భము నూతవే = కనుటకొఱకు, యథా =
ఏ ప్రకారముగాను, సోమః = సోమరసము, 'పవతే' = జారుచున్నదో, యథా =
యేప్రకారముగాను, సముద్యోః = సముద్యము, ఏజతి = కదలుచున్నదో.

తా॥ పదిమాసములు భరించియున్న గర్భస్థ శిశువును గనుటకొఱకు ఈ పది
వేళ్ళచేతను నిన్నంతటను స్పృశించుచున్నాను. ఏ ప్రకారము సోమరసము
జారుచున్నదో సముద్యము వాయువు వలన కదలుచున్నదో ఆ ప్రకారమే నీగర్భ
మునుండి యా శిశువు బయటికి వచ్చుగాక యని పురుషుడు భార్యతో బలుకు
చున్నాడు.

మూ॥ ఏవంతే గర్భ ఏజతు సహ జరాయుణా నిష్క్రమ్య । ప్రతిత్విష్ట
త్వాయుషి బ్రహ్మవర్చసి యశసి ఏర్వేనాద్యే ॥

పదవి॥ ఏవం । తే । గర్భః । యేజతు । సహ । జరాయుణా । నిష్క్రమ్య ।
ప్రతి । త్విష్టసు । ఆయుషి । బ్రహ్మవర్చసి । యశసి । ఏర్వే । అన్నాద్యే ॥

టీక॥ ఏవం = ఈ ప్రకారముగా, తే = నీయొక్క, గర్భః = గర్భమందుండు.
శిశువు, యేజతు = తన స్థానమునుండి కదలుగాక, జరాయుణాసహ = మానితో
గూడ, నిష్క్రమ్య = బయటికివచ్చి, ఆయుషి-ఆయుస్సునందునను. బ్రహ్మవర్చసి-
బ్రహ్మవర్చస్సునందునను, యశసి = క్షీరియందునను, ఏర్వే = పరాక్రమమందునను,
అన్నాద్యే = ఆహారభక్షణయందునను, ప్రతిత్విష్టతు = ప్రతిష్ట గలిగియుండుగాక.

తా॥ ఈ ప్రకారముగా నీ గర్భమందుండు శిశువు మానితోగూడ బయటికి
వచ్చి ఆయుస్సు బ్రహ్మవర్చస్సు కీర్తి పరాక్రమము ఆహార భక్షణము వినియందు
పటుత్వము కలిగియుండుగాక.

మూ॥ దశ మాసాంశ్చ శయానో ధాతాహి తథాకృతం ॥

పదవి॥ దశ । మాసాః । చ । శయానః । ధాతా । హి । తథా । కృతం ॥

టీక॥ గర్భః = గర్భము. దశమాసాః = పదిమాసములు, శయానః = వృద్ధి
పొందుచు శయించిన విధముగానున్నది, తథా = ఆ ప్రకారము, విధాతా = బ్రహ్మ
చేత, కృతింహి = చేయబడినదిగా.

తా॥ గర్భమందుండు శిశువు శయనించిన రీతిగాఁ బదిమాసము బండునట్లుగా బ్రహ్మచే నేర్పఱువఁ బడినది.

మూ॥ ఐతు గర్భో అక్షతో జీవో జీవంత్యాః ॥

పదవి॥ ఐతు । గర్భః । అక్షతః । జీవః । జీవంత్యాః ॥

టీక॥ గర్భః = నీ గర్భమందుండు శిశువు, అక్షతః = ఆపాయము లేనిదై, జీవః = జీవము కలదౌచు, జీవంత్యాః = జీవించియుండు నీవల్లనుండి. ఐతు = బయటికి వచ్చుఁగాక.

తా॥ నీ గర్భమందుండు శిశువు జీవముగలదై ఆపాయములేనిదౌచు నీకు వెంట మాత్రమపాయము కలుగనీయక బయటికి వచ్చుఁగాక.

మూ॥ ఆయమనీర్య మయత గర్భ మాపో దేవీ సరస్వతీః ॥

పదవి॥ ఆయమనీః । యమయతః । గర్భం । అపోః । దేవీః । సరస్వతీః ॥

టీక॥ ఆయమనీః = గర్భమును బయటికి వెడలఁజేయు, అపోదేవీః = జలము నకు నధిదేవతలగు, సరస్వతీః = సరస్వతి మొదలగు నదులారా, గర్భం = గర్భమందుండు శిశువును, (అ) యమయతః = బయటికి వెడలఁజేయుండు.

తా॥ జలాధిదేవతలగు సరస్వతి మొదలగు నదులారా ! మీరు శిశువును బయటికి వచ్చులాగునఁ జేయుండు.

మూ॥ ఐతు గర్భో అక్షతో జీవోజీవం త్యాః ।

(దీనికి పదవి భాగము మొదలగునవి మున్నె చెప్పఁబడివి)

మూ॥ తిల దేవన పద్మస్వ న మాగ్ం న మసి నోదళం । స్థలి (రల యోరభేదః) త్ర్యపపద్మస్వ న మాగ్ం సేషు న స్నావసు ॥

పదవి॥ తిలదే । అవ । పద్మస్వ । న । మాంసం । అపి । న । ఉదరం । స్థలితీ । అవ । పద్మస్వ । న । మాంసేషు । న । స్నావసు ॥

టీక॥ తిలదే = ఓజరాయువా ! అవపద్మస్వ = క్రిందనుబడుము, మాంసమసి = మాంసమును, ఉదరం = ఉదరమును, నావపద్మస్వ = పడనియ్యకుము, స్థలితీ) = నీవు వికలములేనిదానవై, అవపద్మస్వ = పడుము, మాంసేషు = మాంసములతోడను, స్నావసు = నాడులతోను, నావపద్మస్వ = పడకుము.

తా॥ ఓ జరాయువా : నీవు వికలము కానిదానవై మాంసమును నాడులను పడనియ్యక నీవు మాత్రమే క్రింద పడుము.

మూ॥ న బద్ధ మసి మజ్జసు లరైతు పృశ్ని శేవలగ్ం శునే జరా య్యత్తవే ॥

పదవి॥ న | బద్ధం | అసి | మజ్జసు | నిరైతు | పృశ్ని | శేవలం | శునే | జరాయు | ఆత్తవే ॥

టీక॥ మజ్జసు = యెముకలతుందలి సారముతోడను, బద్ధం = బంధింపఁబడిన దానవు, నాసి = కావు, జరాయు = మాని, పృశ్ని = స్వల్పరూపమైనదాచు, శేవలం = సుఖము కలుగునట్లుగాను, శునే = కుక్కయొక్క, ఆత్తవే = భక్షణకొఱకు, నిరైతు = బయటికి వచ్చుఁగాక.

తా॥ ఈ జరాయువు నాడులతో జుట్టఁబడక స్వల్పరూపమును బొంది శునకము భక్షించుటకు సుఖముగా బయలువెడలుఁగాక.

ఇతి ఏకాదశ ఖండ స్సమాప్తః.

—♦ అ థ ద్వా ద శ ఖం డ : ♦—

మూ॥ దివ స్సరి ప్రథమం జజ్ఞే అగ్ని రస్మ ద్వితీయం పరి జాతవే దాః । తృతీయ మపు నృమణాః అజసృ మిధాన ఏ నం జరతే సాధీః ॥

పదవి॥ దివః | పరి | ప్రథమం | జజ్ఞే | అగ్నిః | అస్మత్ | ద్వితీయం | పరి | జాతవేదాః | తృతీయం | అపు | నృమణాః | అజసృం | ఇంధానః | యేనం | జరతే | సాధీః ॥

టీక॥ జాతవేదాః = పుట్టిన ప్రజ్వలనవాడును, నృమణాః = భక్ష్యులైన మనుష్యులయందు ప్రేమగలవాఁడునగు, అగ్నిః = అగ్నిహోతుఁడు, ప్రథమం = ముందుగా, దివస్సరి = ఆకాశము వలన, జజ్ఞే = పుట్టెను, ద్వితీయం = రెండవతూరి, అన్యత్సరి = మనవలన, జజ్ఞే = పుట్టెను, తృతీయం = మూడవతూరి, అపు = ఉదకములయందు, జజ్ఞే = పుట్టెను, సాధీః = స్థిరచిత్తముగల పురుషుఁడు, అజసృం = యెల్లప్పుడు, ఏనం = ఈ యగ్నిహోతుని, ఇంధానః = ప్రజ్వలించఁ జేసినవాడై, జరతే = స్తోత్రమును జేయుచున్నాఁడు

తా॥ విశేషజ్ఞానము గలవాఁడును భక్తులయందు శ్రేయఃగలవాఁడైన అగ్ని హోత్రుఁడు ముందుగా సూర్యరూపముగా నాకాశమువల్లను బిమ్మట మనవల్ల ననఁ గా యజమానుని వల్లను దర్వాత బడతాగ్ని రూపముగా నుదకముల యందును బుట్టెను. ఇటువంటి యగ్నిహోతుని మనుష్యుఁడు స్థిరచిత్తము గలవాఁడై పజ్వ లింపఁజేసి స్తుతించు చున్నాఁడు.

మూ॥ విద్యాతే అగ్నే తేధా త్రయాణి విద్యతే సద్మ విభృతం
పురుతా । విద్యా తే నామ పరమం గుహాయ ద్విద్యాత
ముఘ్నం యత అజగంధ ॥

పదవి॥ విద్య । తే । అగ్నే । తేధా । త్రయాణి । విద్య । తే । సద్మ ।
విభృతం । పురుతా । విద్య । తే । నామ । పరమం । గుహా । యత్ । విద్య ।
తం । ఉఘ్నం । యతః । ఆ । జగంధ ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుఁడా ! తే = నీయొక్క, తేధా = మూడు
విధములుగా నేర్పడిన, త్రయాణి = మూడురూపములను. విద్య = గుర్తెఱుగుదును,
తే = నీయొక్క, పురుతా = విస్తారమై లేక ఆక నేవిధములుగానుండిన, సద్మ =
స్థానమును, విద్య = గుర్తెఱుగుదును, తే = నీయొక్క, పరమం = విశేషమైనదై,
గుహా = రహస్యమైన, యత్ = యే, నామ = పేరుగలవో, తత్ = దానిని,
విద్య = గుర్తెఱుగుదును, త్విం = నీవు. యతః = యొక్కడనుండి, అజగంధ = వచ్చి
తివో, తం = అటువంటి. ఉఘ్నం = ఉత్పత్తిస్థానమును, విద్య = గుర్తెఱుగుదును.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుఁడా ! వృధివ్యాకాశ స్వర్గముల మాడింట్టియందున
నున్న అగ్ని వామువ్యాదిహ్యులు అనెడు మూడు రూపములను నే నెఱుగుదును.
గాహా పత్యాహవనీయ దక్షిణాగ్ని రూపములైన నీ స్థానములను గుర్తెఱుగుదును.
ఆజ్ఞానులకుఁ జెలియ శక్యముగాని నీ యధికమున రూపమును దెలిసికొంటిని. నీ
వెచ్చట జనియించితివో యట్టి స్థానమును దెలిసికొంటిని.

మూ॥ సముద్రే త్వా నృమణా అప్సవంత ర్నృచక్షౌ ఈధే దివో
అన్న ఊధా । తృతీయే త్వా రజసి తస్థివాగ్ంస మృతస్య
యానా వహిషా అహిన్వత్ ॥

పదవి॥ సముద్రే॥ త్వా॥ నృమణాః॥ అపు॥ అంతః॥ నృచక్షాః॥ ఈధే॥
దివః॥ అగ్నే॥ ఉధ॥ తృతీయే॥ త్వా॥ రజసి॥ తస్థివాంసం॥ ఋతస్య॥
యానా॥ మహిషాః॥ ఆహిన్వక్ ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుడా ! నృమణాః = లోకులయనుగ్రహము
అనగా : లోకోపకారనిమిత్తము, సముద్రే = సముద్రమందు, అపు = జలముల
యందు, అంతః = లోపలనున్నట్టి, త్వా = నిన్ను, ఈధే = ఆజ్ఞాది హవిస్సుచేత
పృజ్యలింపఁజేయుచున్నాఁడు, దివః = స్వర్గలోకమునకు, ఉధః = దిగువభాగమున
నుండిన నూర్యుఁడు, నృచక్షాః = లోకుల పుణ్యపాపములను జూచుచు, త్వాం =
నిన్ను, ఈధే = పృజ్యలింపఁజేయుచున్నాఁడు, మహిషాః = పెద్దలు, ఋతస్య =
జలమునకు, యానా = కారణమైన, తృతీయేరజసి = మూడవలోకమైన స్వర్గంబున
తస్థివాంసం = ఉన్నవానిగా, ఆహిన్వక్ = నిన్నుఁదెలిసికొనిరి.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! పృథి మమఘృదును లోకోపకార బుద్ధిచే
ఆజ్ఞాది హవిస్సులచే, సముద్రమధ్యంబున బడబాగ్ని ధూపముగా నుండియున్న
నిన్ను పృజ్యలింపఁజేయుచున్నాఁడు. స్వర్గమునకు దిగువభాగంబున నున్న కర్మ
సాక్షియగు నూర్యుఁడును నిన్నుఁ బ్రకాశింపఁ జేయుచున్నాడు ఉదకములకుఁ
గారణ భూతుఁడవైన నిన్ను త్రివిష్టప మనఁబడు స్వర్గలోకమునందు నున్నవానిఁ
గాఁ దెల్లలు తెలిసికొనుచున్నారు.

మూ॥ అక్రింద దగ్నిస్తనయన్నివద్యాః త్వామా రేరిహ ద్వీరుధస్స
మంజ్ఞా॥ సద్యో జజ్ఞానో విహీ మిద్ధో లఖ్య దారోదసీ భాను
నాభా త్యంతః ॥

పదవి॥ అక్రిందత్॥ అగ్నిః॥ స్తనయన్॥ ఇవ॥ ద్యౌః॥ త్వామా॥ రేరి
హత్॥ వీరుధః॥ సం॥ అంజ్ఞా॥ సద్యః॥ జజ్ఞానః॥ వి॥ హి॥ ఈం॥ ఇద్ధః॥
అఖ్యత్॥ ఆ॥ రోదసీ॥ భానునా॥ భాతి॥ అంతః॥

టీక॥ ద్యౌః = ఆకాశమునందు, స్తనయన్నివ = మేఘుఁడువలెనే, అగ్నిః =
అగ్నిహోత్రుఁడు, అక్రిందత్ = ధ్వనించేయుచు, త్వామా = భూమియందు, సమం
జ్ఞా = అంతటనువ్యాపించుచు, వీరుధః = పొదరిండ్లు మొదలగువానివి, రేరిహత్ =
భక్షించెను, కించ = ఇంతెయ్యకాదు, జజ్ఞానః = అడవియందుఁబుట్టినవాడై, సద్యః =
అప్పుడే, ఇద్ధః = మందుచు, అఖ్యత్ = విశేషముగా ప్రకాశించెను, ఆరోదసీ =

అకాశ భూమలయొక్క, అంతః = మధ్యప్రదేశమునందు, భానునా = తనకాంతి చేత, భాతి = ప్రకాశించుచున్నాడు.

తా|| అకాశమునందు మేఘుఁడువలెనే భూమియందు అగ్నిహోతుఁడు అంతటను వ్యాపించి ధ్వనిచేయుచు అడవి ప్రదేశంబున బొదరిండ్లు మొదలగువానిని భక్షింపుచు బుట్టినతోడనే మిక్కిలిమందుచు భూమికి అకాశమునకు మధ్యనుండు ప్రదేశము నంతయుఁ దనదీప్తిచే నింపి విశేషముగాఁ బ్రకాశించుచున్నాడు.

మూ|| ఉశి క్షావకో అరణి సుమేధా మర్త్యేష్వగ్ని రమృతోనిధా
యి ఇయర్తి ధూమ అరువం భరిభృత్ కేళి శోచిషా
ద్యా మినక్షత్ ||

పదవి|| ఉశిక్ = పావకః | అరణిః | సుమేధాః | మర్త్యేషు | అగ్నిః | అమృతః | నిధాయి | ఇయతి = ధూమం | అరువం | భరిభృత్ | ఉత్ | కుశ్లేణ | శోచిషా | ద్యాం | ఇనక్షత్ ||

టీక|| ఉశిక్ = కోరదగినవాఁడును, పావకః = పవిత్రుఁడును, అరణిః = వచ్చెడువాఁడును. సుమేధాః = మంచి ప్రజ్ఞగలవాఁడును అగు, అగ్నిః = అగ్నిహోతుఁడు, మర్త్యేషు = మనుష్యులొకంబున, అమృతః = యెప్పుడును నశింపనివాఁడుగా, నిధాయి = ఉండుబడిన, సః = ఆ యగ్నిహోతుఁడు, ధూమం = పొగను. ఉదియర్తి = వెళ్ళుచున్నాఁడు, అరువం = విశేషమైన కాంతిని, భరిభృత్ = ధరించుచున్నాఁడు, కుశ్లేణ = పరిశుద్ధమైన, శోచిషా = కాంతిచేతను ద్యాం = అకాశమును, ఇనక్షత్ = వ్యాపించును.

తా|| భక్తుల కోరదగినవాఁడును పవిత్రుఁడును యెచ్చటనైనను బుట్టువాఁడును మంచి ప్రజ్ఞగలవాఁడునైన యగ్నిహోతుఁడు భూలోకంబున నెల్లప్పుడును నశింపనివాఁడుగాఁ జేయబడినందున ఆ యగ్నిహోతుఁడు ప్రజ్వలించు భూమును వెళ్ళుచున్నాఁడు కాంతిని ధరించుచు దశకాంతిని నాకాశమునందటను వ్యాపింపఁ జేయుచున్నాడు.

మూ|| విశ్వస్య కేతు భువనస్య గభా ఆరోహసీ అపృణా జ్ఞాయ
మానః వీడుంచి ద్ద్రది మభి నత్పరాయం జనాయదగ్ని మయ
జంత పంచ ||

పదవి॥ విశ్వస్య । కేతుః । భువనస్య । గభః । ఆ । వోదసీ । అపుణాత్
జాయమానః । వీడుం । చిత్ । అద్రిం । అభినత్ । పరాయణ్ । జవాః । యత్ ।
అగ్నిం । ఆయజంత । పంచ ॥

టీక॥ విశ్వస్య = సమస్తమును, కేతుః = చూచువాఁడును, భువనస్య = ప్రపంచముయొక్క, గభః = హృదయమందు జతరాగ్ని గానుండువాఁడునగు అగ్ని హోతుఁడు, జాయమానః = బుట్టినవాఁడై ఆరోదసీ = భూమ్యంతరిక్షముల మధ్యను, అపుణాత్ = వ్యాపించును, యత్ = యెప్పుడు, పంచ = అయిదు వర్ణములుగల, జవాః = మనుష్యులు, అగ్నిం = అగ్ని హోతుని, ఆయజంత = పూజించుచున్నారో తదా = అప్పుడు, వీడుం = దృఢమైన, అద్రిమపి = పర్వతమునైనను, అభినత్ = భేదించి, పరాయణ్ = వెళ్లును.

తా॥ ప్రబంచమునందు సుకృత దుష్కృతములను జూచుచు సమస్త జంతువులయొక్క గర్భములయందు వైశ్వానరూతముగాఁ బుట్టినవాఁడై భూమ్యంతరిక్షములమధ్య వ్యాపించు చున్నాఁడు. కిరాణులతోఁగూడ నయిదు వర్ణములుగల మనుష్యులెప్పుడు అగ్నిని బూజించుచున్నారో యప్పుడు దృఢమైన పర్వతమునైనను భేదించి రాఁగలఁడు.

మూ॥ శ్రీణా ముదారో ధరుణో రయీణాం మనీషణాం ప్రాపణ
సోమగోపాః । వసో స్సూనుస్సహసో అపు రాజా విభా
త్యగ్రీ ఉషసా విధానః ॥

పదవి॥ శ్రీణాం । ఉదారః । ధరుణః । రయీణాం । మనీషణాం । ప్రాపణ
ణః । సోమగోపాః । వసోః । నూనుః । సహసః । అపు । రాజా । విభాతి । అగ్రే
ఉషసాం । ఇధానః ॥

టీక॥ శ్రీణాం = సంపత్తులను, ఉదారః = సృజించువాఁడును, రయీణాం = ధనములయొక్క, ధరుణః = ధరించినవాఁడును, మనీషణాం = బుద్ధులయొక్క, ప్రాపణః = ఇచ్చువాఁడును సోమగోపాః = చంద్రునైనను రక్షించువాఁడును, వసోః = ప్రశస్తుఁడును, నూనుః = బలమునకు, నూనుః = కుమారుఁడను, అపు = జలమునందు, రాజా = ప్రకాశించువాఁడును అగు అగ్ని హోతుఁడు, ఉషసాం = ప్రాతః కాలములయొక్క, అగ్రే = ముందు, ఇధానః = ప్రబలింప జేయుబడినవాడై, విభాతి = ప్రకాశించుచున్నాఁడు.

తా॥ సంపత్తులను గలుగఁజేయు వాఁడును ధరించు వాఁడును మంచి బుద్ధుల నిచ్చువాఁడును చంద్రునకు వెలగు నిచ్చువాఁడును ప్రశస్తుఁడును బలమువలనఁ గలుగువాఁడును జలమునందు మెఱుపురూపంబునఁగాని బడబొగ్గి రూపంబునఁగాని ప్రకాశించునట్టి యగ్నిహోతుఁడు ప్రతిదినమందున నుదయంబున యజమానుల చేత ప్రజ్యులింపఁజేయఁ బడినవాఁడై ప్రకాశించుచున్నాఁడు.

మూ॥ యస్తే అద్య కృణవ ద్భద్రోచే పూపం దేవ ఘృత వరతే
మగ్నే ప్రతన్నయ ప్రతారాం వస్యో అచ్ఛాభి ద్యుమ్నం
దేవ భక్తం యవిష్ట ।

పదవి॥ యః । తే । అద్య । కృణవత్ । భద్రోచే । ఆపూపం । దేవ । ఘృత
తవంతం । అగ్నే । ప్ర । తం । నయ । ప్రతారాం । వస్యః । అచ్ఛ । అభి ।
ద్యుమ్నం । దేవభక్తం । యవిష్ట ॥

టిక॥ భద్రోచే = కల్యాణములచే ప్రకాశించువాఁడా ! దేవ = దేవుడా !
అగ్నే = అగ్నిహోతుఁడా ! యః = యే మనుష్యుఁడు, అద్య = ఇప్పుడు, తే =
నీకొఱకు, ఘృతవంతం = ఆజ్యముతోఁగూడిన, ఆపూపం = అపూపమును అనఁగా
పురోడాశమును, కృణవత్ = హోమముజేయుచున్నాఁడో, యవిష్ట = పిన్నవయ
స్సుగల యో యగ్నిహోతుఁడా ! దేవభక్తం = దేవునియందు భక్తిగల, తం = ఆ
పురుషుని, వస్యః = స్వాధీనమైన. శ్రేయః = శుభములను, అచ్ఛ = పొందుకొఱకు
ప్రణయ = పొందింపుము (అనుగ్రహింపుము) ద్యుమ్నం = ధనమును అభిప్రతారాం
నయ = విశేషముగా బొందింపుము.

తా॥ శుభములచే బ్రకాశించువాఁడును దేవుఁడునగు నో యగ్నిహోతుఁడా!
యే మనుష్యుఁడు నీ కొఱకు ఆజ్యముతోఁగూడిన పురోడాశము నిచ్చుచున్నాఁ
డో దేవునియందు భక్తిగల యట్టి పురుషునికి నీస్వాధీనమైన శుభములను ధనమును
గలుగునట్లు చేయుము.

మూ॥ ఆ తం భజ సాశ్రవసే వ్యగ్న ఉక్త ఉక్త ఆ భజ శస్యమానే
ప్రియ సూర్య ప్రియో అగ్నా భవా త్యుజ్జతేన భినదదు
జ్జనిత్యైః ।

పదవి॥ ఆ । తం । భజ । సాశ్రవసేషు । అగ్నే । ఉక్థే । ఉక్థే । ఆ । భజ
శస్యమానే । ప్రియః । నూర్ఘే । ప్రియః । అగ్నా । భవతి । ఉత్ । జాతేన ।
భినత్ । ఉత్ । జనిత్వైః ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుడా ! తం = ఆ పురోడాశము నిచ్చునట్టి
పురుషుని, ఆభజ = ఆశ్రయించి యుండుము, సాశ్రవసేషు = యోగ్యమైన యజ్ఞ
ములయందును, శస్యమానే = ప్రకృష్టమైన, ఉక్థేఉక్థే = ప్రతిస్త్రమందునను,
తం = ఆ పురుషుని, ఆభజ = ఆశ్రయించియుండుము. సః = ఆ పురుషుడు, నూ
ర్ఘే = నూర్ఘనకు, ప్రియః = ఇష్టుడగుచున్నాడు, తస్య = ఆ పురుషునకు, అగ్నా =
అగ్నిహోతుడు, ప్రియః = ఇష్టుడు, భవతి = అగుచున్నాడు, సః = ఆ పురు
షుడు, జాతేన = పుట్టిన తనయులచేతను, ఉద్భినత్ = ప్రకాశించుచుగాక, జని
త్వైః = గలుగజోయెడు తనయులచేతను, ఉద్భినత్ = ప్రకాశించుచుగాక.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! పురోడాశము నిచ్చునట్టి యాపురుషుని సమీ
పమందుండి వ్రతించు యజ్ఞమునందును పృతి యుద్ధమునందును గాపాడుచుండుము.
అట్టివానికి నూర్ఘుడును నీవును యిట్టులుగా నుండురు. ఆపురుషుడు పుట్టినట్టియు
బుట్టబోవునట్టియు దనయులచేత ప్రకాశించుచుండును.

మూ॥ త్వా మగ్నే యజమానా అనుద్యౌ నివశ్యావసూని దధిరే
వార్యాణి త్వయా సహ ద్రవిణ మిచ్ఛమానా వజ్రం గోమం
తము శిజో వివపుః ॥

పదవి॥ త్వాం । అగ్నే । యజమానాః । అను । ద్యౌః । విశ్వా । వసూని
దధిరే । వార్యాణి । త్వయా । సహ । ద్రవిణం । ఇచ్ఛమానాః । వజ్రం । గో
మంతం । శిజః । వివపుః ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుడా ! యజమానాః = యజమానులు,
అనుద్యౌ = ప్రతిదినంబునను, వార్యాణి = కోరికదగిన, విశ్వా = సమస్తమైన,
వసూని = ధనములను, దధిరే = ధరించిరి, శిజః = ప్రజ్ఞావంతులైన అంగిరసుని
మొదలగువారు, ద్రవిణం = రాక్షసులచేత నపహరింపఁబడిన గోధనమును తెచ్చు
టకు, ఇచ్ఛమానాః = కోరినవారై, త్వయాసహ = నీతోగూడవెళ్ళి, గోమంతం =
గోవులుగల, వజ్రం = గోష్ఠమునుప్రవేశించి, వివపుః = కవాటమును దెఱచిరి.

తా|| ఓ యగ్నిహోతుడా ! యజమానులు ప్రతిదినంబునను నిన్ను బూజించి కోరదగిన సమస్తమైన ధనములను బొందుచున్నారు. పూర్వమందు దేవతల సంబంధమైన ధేనువును రాక్షసులపహరించి యొక రహస్య ప్రదేశమునందు దాచి యుంచగా బృహస్పతి మొదలగువారు నిన్ను దీసికొని వెళ్ళుగా వారికి నంధకార ప్రదేశమునందు మార్గముఁ గనపఱచితివికాన వాగప్సడు లోపలికి వెళ్ళి యా గోవులుండు స్థానమునుండి వెళ్ళి గోవును పచ్చిరి.

మూ|| దృశానో రుక్మ ఉర్వాస్య వృద్ధ్యా ద్దుమర్షణ మాయుశ్శ్రియే రుచానః | అగ్నిరమృతో అభవద్వయోభి ర్యదేనం ద్యా రజనయ త్సురేతాః ||

పదవి|| దృశానః | రుక్మః | ఉర్వాస్య | వి | అద్వైత్ | దుమర్షణం ఆయుః | శ్రియే | రుచానః | అగ్నిః | అమృతః | అభవత్ | వయోభిః | యత్ | యేనం | ద్యాః | ఆరజనయత్ | సురేతాః ||

టీక|| దృశానః = చూడఁదగినవాఁడునై, రుక్మః = ప్రకాశించు స్వభావము గల అగ్నిహోతుఁడు, ఉర్వాస్య = విశేషమైన కాంతిచేత, దుమర్షణం = సహింపకత్యము కానట్టిగా, వృద్ధ్యాత్ = విశేషముగాప్రకాశించుచున్నాఁడు, యత్ = యెప్పుడు, సురేతాః = వక్షమాపమైన రేతస్సుగల, ద్యాః = ఆకాశము, వయోభిః = హవిస్సురూపమైన అన్నములచేతను. యేనం = ఈ యగ్నిహోతుని, అజనయత్ = పుట్టించెనో, తదా = అప్పుడు, ఆయుః = ఆయుస్సుకొఱకును, శ్రియే = సంపత్తు కొఱకును, రుచానః = ప్రకాశించువాఁడై, అగ్నిః = అగ్నిహోతుఁడు అమృతః = నశింపనివాఁడు, అభవత్ = ఆయెను.

తా|| దూరమునందుండినను అగ్రతకువాఁడై ప్రకాశించునట్టి యగ్నిహోతుఁడు విశేషమైన కాంతిచేత నితిరుచు చూచుటకు శక్యముకానట్లు ప్రకాశించును, వర్షమే రేతస్సుగాఁగల యాకాశము హవిస్సురూపమైన అన్నముచే నెప్పుడుపుట్టించెనో అప్పుడు అగ్నిహోతుఁడు పాణిలుయొక్క ఆయుస్సు కొఱకును సంపత్తు కొఱకును నశింపనివాఁడుగా నుండి యున్నాఁడు.

మూ|| అస్మి న్నహగ్ం సహస్రం పుష్యా మ్యేధమారా స్వే వశే | అంగా దంగా త్సంభవసి హృదయా దధిజాయసే | ఆత్మావై పుత్రనాయాసి సజీవ శరద శ్శతమ్ ||

పదవి॥ అస్మిక్ । అహం । సహస్రం । పుష్పామి । యేథమానః । స్వే ।
వశే । అంగాత్ । అంగాత్ । సంభవసి । హృదయాత్ । అభి । జాయసే । ఆత్మా
వై । పుత్రనామా । అసి । సః । జీవ । శరదః । శతం ॥

టీక అహం = నేను, అస్మిక్ = ఈ కుమారునియందు, సహస్రం = వెయ్యి
కోరికలను, పుష్పామి = పొందఁగలను, అయం = ఈపిల్లవాఁడు, స్వేవశే = స్వతం
త్రమిందున్నవాఁడై, ఏథమానః = వృద్ధిపొందుచుండును. పుత్ర) = ఓకుమారుడా!
అంగాదంగాతు = ప్రతియవయవమునుండి, సంభవసి = పుట్టితివి, హృదయాదధి =
హృదయమువల్లను, జాయసే = పుట్టితివి, త్వం = నీవు, పుత్ర)నామా = కుమారు
డనుపేరుగల, ఆత్మావై = నాస్వరూపమే, అసి = ఆయితివి, సః = అటువంటి,
త్వం = నీవు, శతం = నూఱు, శరదః = సంవత్సరములు, జీవ = బ్రతికియుండుము.

తా॥ నేను ఈకుమారునివలన అనేకమైన సంతోషములను బొందెదను. ఈ
పిల్లవాఁడు స్వతంత్రముగా జీవించుచు వృద్ధిపొందుగాక. ఓ కుమారా ! నీవునా
ప్రతి యవయవమునుండి మఱియు మనోరూపమైన హృదయమునుండియుఁ బుట్టితివి
కాబట్టి నీవు కుమారుడను పేరుగల నా స్వరూపమైతివి. ఇట్టి నీవు నూఱుసంవ
త్సరముల పర్యంతము జీవించి యుండువుగాక.

ఇతి ద్వాదశ ఖండ స్సమాప్తః.

—♦ త్ర యో ద శ ఖ ం డ : ♦—

మూ॥ ఆత్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్య మస్తృతం భవ పశూనాం
త్వా హింకారేణాభి జిహ్వామ్యసా ।

పదవి॥ ఆత్మా । భవ । పరశుః । భవ । హిరణ్యం । అస్తృతం । భవ । పశూ
నాం । త్వా । హింకారేణ । అభి । జిహ్వామి । ఆసా ॥

టీక॥ ఆత్మా = తొలివలెనే స్థిరముగా, భవ = ఉండుము, పరశుః = గొడ్డలి
వలెనే తీక్షణముగా, భవ = ఉండుము, అస్తృతం = మలినముచేఁ గప్పబడని, హిర
ణ్యం = బంగారమువలెనే, భవ = ఉండుము, ఆసా = ఓ వత్సా ! త్వా = నిన్ను
పశూనాం = పశువులయొక్క, హింకారేణ = హింకారముచేత, అభిజిహ్వామి =
ఆఘ్రాణించుచున్నాను.

తా॥ ఓ పిల్లవాడా ! నీవు రాయవలె స్థిరముగాను గొడ్డలివలె నితరులకు ససాధ్యుడవుగాను మలినములేనిబంగారమువలె బ్రకాశించువాడవుగానుండుము. పశువులు పేమచే దమదూడల నేతీయగ నాఘ్రాజించునో ఆతీయనవే నిన్ను ఆ ఘ్రాజించుచున్నాను.

మూ॥ మేధాంతే దేవస్సవితా మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం తే అశ్వినౌ దేవా వాధత్తాం పుష్కరస్సజా ।

పదవి॥ మేధాం । తే । దేవః । సవితా । మేధాం । దేవీ । సరస్వతీ । మేధాం । తే । అశ్వినౌ । దేవా । ఆధత్తాం । పుష్కరస్సజా ॥

టీక॥ దేవః = దేవుడగు, సవితా = నూర్యుడు, తే = నీకొఱకు, మేధాం = ధారణాబుద్ధిని, ఆదధాతు = చేయుఁగాక, దేవీ = దేవతయగు, సరస్వతీ = సరస్వతి మేధాం = ధారణాబుద్ధిని, ఆదధాతు = చేయుఁగాక, దేవౌ = దేవతలగు, పుష్కరస్సజౌ = పద్మమాలికలను ధరించిన, అశ్వినౌ = అశ్వినలు యిద్దఱును, తే = నీ కొఱకు, మేధాం = ధారణాబుద్ధిని, ఆ దధాతు = చేయుఁగాక.

తా॥ నూర్యుడును సరస్వతీదేవియు పద్మమాలికలను ధరించిన అశ్వినీ దేవత లిద్దఱును నీకు నెల్లప్పుడు జ్ఞాపకముగల బుద్ధికలుగునట్లు చేయుదురుగాక.

మూ॥ త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజాం త్వ యగ్నిస్తేజో దధాతు । త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజాం త్వ యాంద్ర ఇంద్రియం దధాతు । త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజాం త్వయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు ।

పదవి॥ త్వయి । మేధాం । త్వయి । ప్రజాం । త్వయి । అగ్నిః । తేజః । దధాతు । త్వయి । మేధాం । త్వయి । ప్రజాం । త్వయి । ఇంద్రః । ఇంద్రియం । దధాతు । త్వయి । మేధాం । త్వయి । ప్రజాం । త్వయి । సూర్యః । భ్రాజః । దధాతు ॥

టీక॥ త్వయి = నీయందు, మేధాం = తెలివిన, త్వయి = నీయందు, ప్రజాం = సంతానమును. త్వయి = నీయందు. తేజః = తేజస్సున, అగ్నిః = అగ్నిహోత్రుఁడు దధాతు = కలుగఁజేయుఁగాక, ఇంద్రః = ఇంద్రుఁడు, త్వయి = నీయందు, మేధాం = తెలివిన, త్వయి = నీయందు, ప్రజాం = సంతానమును, ఇంద్రియం = రేత

స్పృశు, దధాతు = కలుగజేయుఁగాక, నూర్యః = నూర్యుఁడ, త్వయి = నీయందు, మేధాం = తెలివిని, త్వయి = నీయందు, ప్రజాం = సంతానమును, త్వయి = నీయందు, భౌజః = ప్రకాశమును, దధాతు = కలుగజేయుఁగాక.

తా॥ అగ్ని హోతుఁడు తెలివిని సంతానమును కాంతిని ఇందుఁగఁడు తెలివిని సంతానమును రక్షింపును నూర్యుఁడు తెలివిని సంతానమును ప్రకాశమును నీకుఁ గలుగజేతురుగాక.

మూ॥ క్షేత్రియై త్వా నిర్ఋత్యై త్వాద్రుహే ముంచామి వరుణస్య పాశాత్ । అనాగసం బ్రహ్మణే త్వా కరోమి । శివే తే ద్యావాప్యధివీ ఉభే ఇమే ॥

పదవి॥ క్షేత్రియై । త్వా । నిర్ఋత్యై । త్వా । ద్రుహే । ముంచామి । వరుణస్య । పాశాత్ । అనాగసం । బ్రహ్మణే । త్వా । కరోమి । శివే । తే । ద్యావాప్యధివీ । ఉభే । ఇమే ॥

టీక॥ క్షేత్రియై = చికిత్సజేయవలసిన వ్యాధివల్లను; (పంచమ్యర్థమందుచతుర్థి) త్వా = నిన్ను, ముంచామి = విడిచి పెట్టించు చున్నాను, త్వా = నిన్ను, నిర్ఋత్యై = రాక్షసులనుండియు, ద్రుహే = దోహదముచేయువానినుండియు, వరుణస్య = వరుణదేవునియొక్క, పాశాత్ = తొలినుండియు, ముంచామి = విడిచి పెట్టించుచున్నాను, అనాగసం = నిరపరాధుడనైన, త్వా = నిన్ను, బ్రహ్మణే = వేదముకొఱకు, కరోమి = చేయు చున్నాను, ఉభే = రెండైన, ఇమే = ఈ, ద్యావాప్యధివీ = స్వర్గ భూలోకములు, తే = నీకు, శివే = మంశప్రదములగుగాక.

తా॥ ఓ వత్సా! చికిత్స జేయవలసిన వ్యాధియు రాక్షసుని సంబంధమైన భయమును ఇతరునివలని దోహదమును వరుణుని పాశభయమును నిన్ను నంటకుండు నట్లుగాఁ జేయుచున్నాను. దోషరహితుండైన నిన్ను వేద వ్రతమునకు దగిన వానిగాఁ జేయుచున్నాను. గాన ఈ భూమ్యంతరిక్షములు నీకు శుభములను గలుగజేయుచుండుఁగాక.

మూ॥ శం తే అగ్ని స్సహోద్భి రస్తు శం ద్యావా పృథివీ సహా వధీభిః । శ మంతరిక్షం సహ వాతేన తే శంతే చత్రస్రః ప్రదిశో భవంతు ॥

పదవి॥ శం । తే । అగ్నిః । సహా । అద్భిః । అస్తు । శం । ద్యావా పృథివీ । సహా । ఓషధీభిః । శం । అంతరిక్షం । సహా । వాతేన । తే । శం । తే । చతస్రః । పృ । దిశః । భవంతు ॥

టీక॥ అగ్నిః = అగ్నిహోతుఁడు, అద్భిః = ఉదకములతోగూడ, తే = నీయొక్క, శం = సుఖమునుగుఱించి, అస్తు = అగుఁగాక, ద్యావాపృథివీ = ఆకాశ భూములు, సహాఓషధీభిః = ఓషధులతోగూడ తే = నీయొక్క, శం = సుఖమును గుఱించి, స్తాం = అగుఁగాక, అంతరిక్షం = ఆకాశము, వాతేనసహా = వాయువుతో గూడ తే = నీయొక్క, శం = సుఖమునుగుఱించి అస్తు = అగుఁగాక, తే = ఆ పృథివీమీద, చతస్రః = నాలుగైన, ప్రదిశః = ప్రధానములైన తూర్పు మొదలగు దిక్కులు, తే = నీయొక్క, శం = సుఖమునుగుఱించి, భవంతు = అగుఁగాక.

తా॥ ఉదకములతోగూడ నగ్నిహోతుఁడును ఓషధులతోగూడ స్వర్గ భూలోకములును వాయువుతోగూడ సంతరిక్షమును పృథివీమీదలైన తూర్పు మొదలగు పృథానదిక్కులు నాలుగును నీవు సుఖమును గలుగఁజేయుగాక.

మూ॥ యా దైవీ శ్చతస్రః ప్రదిశో వాతకత్నీ రభి సూర్యో విచక్షే ।
తాసాం త్వ జరస ఆదధామి పృ యక్ష్మ ఏతు నిర్ఋతిం
పరాచైః ॥

పదవి॥ యాః । దైవీః । చతస్రః । పృ । దిశః । వాతపత్నీః । అభి । నూర్యః । విచక్షే । తాసాం । త్వ । జరసః । ఆ । దధామి । పృ । యక్ష్మః । ఏతు నిర్ఋతిం । పరాచైః ॥

టీక॥ దైవీః = దేవతాసంబంధములైనవియు, వాతపత్నీః = వాయువు పరిపాలకుడుగా గలవియు యాః = ఏ. చతస్రః = నాలుగైన, ప్రదిశః = ప్రధానదిక్కులుగలవో, తాసాం = ఆదిక్కులయొక్క. ఆజరసః = ముదిమి పర్యంతము అనఁగా దిక్కులు జీర్ణమగువఱకు, త్వ = నిన్ను, ఆదధామి = స్థాపించుచున్నాను, యక్ష్మః = క్షయరోగము, పరాచైః = నీవల్లను మళ్ళిపోయి, నిర్ఋతిం = రాక్షసుని. ప్రైతు = పొందుగాక.

తా॥ ఇందుఁడు మొదలగు దేవతల సంబంధమైనవియు వాయువుచే బరిపాలింపఁ బడునవియు తూర్పు మొదలగు ప్రధానమైన యేనాలుగుదిక్కులు గలవో ఆ దిక్కులుండు వంతకాలము నీవు నుండువుగాక. క్షయ రోగము నున్న విడిది నిర్ఋతిని బొందుఁగాక.

మూ॥ అమోచి యత్నోద్ధరితా దవర్త్యే దుహః పాశా నిర్
ఋత్యై చోదమోచి । అహో అవర్తి మవిదతోస్యనమవ్య భూ
దభద్రేసు కృతస్య లోకే ॥

పదవి॥ అమోచి । యత్నోత్ । దురితాత్ । అవర్త్యే । దుహః । పాశాత్ ।
నిర్ఋత్యై । చ । ఉత్ । అమోచి । అహః । ఆవర్తిం । అవిదత్ । సోన్యనం । అపి
అభూత్ । భద్రే । సుకృతస్య । లోకే ॥

టీక॥ అయం = ఈపిల్లవాడు, యత్నోత్ = త్నయరోగమునెడు, దురితాత్ =
పాపమువల్లను, అమోచి = విడువబడు గాక, అవర్త్యే = అవర్తియనెడు పాపము
నుండి, అమోచి = విడువబడుగాక, దుహః = ద్రోహము చేయువానియొక్క,
పాశాత్ = పాశమునుండి, అమోచి = విడువబడుగాక, నిర్ఋత్యై = రాక్షసుని
వల్లను, అమోచి = విడువబడుగాక, ఆవర్తిం = దారిద్ర్యమును, అహః = పోగొట్టు
గాక, సోన్యనం = సుఖమును, అవిదత్ = బొందుగాక, సుకృతస్య = పుణ్యముయొక్క,
భద్రే = శుభములనొసఁగెడు, లోకే = లోకమునందు, అభూత్ = ఉండు గాక.

తా॥ ఈ పిల్లవాడు త్నయరోగమునుండియు ఆవర్తియను పాపమునుండియు
ద్రోహముచేయువాని నుండియు రాక్షసునుండియు విడువబడుగాక. ఈ పిల్ల
వాడు దారిద్ర్యమును పోగొట్టుగాక. సుఖమును బొందుగాక. శుభముల
నొసఁగు పుణ్యలోకంబున నివసించుగాక.

మూ॥ సూర్య మృతం తమసో గ్రాహ్యో యద్దేవా అముంచ న్నసృజ
న్వ్యేనసః । ఏవ మహా మిమం క్షేత్రియా జ్ఞామిశగ్ం సాద్దు
హే ముంచామి వరుణస్యపాశాత్ ॥

పదవి॥ సూర్యం । ఋతం । తమసః । గ్రాహ్యః । యత్ । దేవాః । అముం
చన్ । అసృజన్ । వి । ఏనసః । ఏవం । అహం । ఇమం । క్షేత్రియాత్ । జామి
శంసాత్ । దుహే । ముంచామి । వరుణస్య । పాశాత్ ॥

టీక॥ తమసః = రాహువుయొక్క, గ్రాహ్యః = గ్రహణమువల్లను, ఋతం =
పొందఁబడిన, సూర్యం = సూర్యుని, యత్ = ఏ ప్రకారముగా, దేవాః = దేవతలు
అముంచన్ = విడిపించిరో, ఏనసః = పాపమువల్లను, వ్యసృజన్ = విడిపించిరో,
తథా = ఆప్రకారముగ, అహం = నేను, ఇమం = ఈపిల్లవానిని, క్షేత్రియాత్ =
చికిత్స చేయఁదగిన వ్యాధివల్లను, జామిశంసాత్ = సోమరితనమువల్లను, దుహే =

ద్రోహినుండియు, వరుణశ్చ = వరుణునియొక్క, పాశాత్ = పాశమునుండియు, మంచామి = విడిపించుచున్నాను.

తా|| రాహువు గృహణముచే నూర్చు శాక్రమింపఁగా నట్టి నూర్చుని దేవతలు విడిచి పోయి ధృత్యులమునఁ బావని పృథ్విజేసిరి. అతరుననే చికిత్సజేయఁ దగిన వ్యాధినుండియు సోమతనము నుండియు బ్రోహినుండియు వరుణుని పాశము నుండియు ఈ పిల్లవానిని విడిపించెదను.

మూ|| ఘా స్వాహో భువ స్వాహో సువ స్వాహోగ్ స్వాహో ||

తా || యామంత్రమునకు తాత్పర్యము మొదలగునవి ఈ వలలో జెప్పబడినవి.

ఇతి త్రయోదశఖండ స్సమాప్తః.

—♦ చ తు ర్ద శ ఖ ం డ : పా ర ం థ : ♦—

మూ|| మాతే కుమారగ్ం రక్షోఽవధీ న్మా ధేనురత్యా సారణీ !
ప్రియా ధనస్య భూయా ఏథమానా స్వే గృహే ||

పదవి|| మా । తే । కుమారం । రక్షః । అవధీత్ ! మా । ధేనుః । అత్యా సారిణీ । ప్రియా । ధనస్య । భూయాః । ఏథమానాః । స్వే । గృహే ||

టిక|| జాయే = ఓ భార్యా ! తే = నీ యొక్క, కుమారం = తనయుని, రక్షః = రాక్షసుఁడు, మావధీత్ = హింసఁజేయకుండుఁగాక, అత్యాసారిణీ = అతి క్రమించి వెళ్ళునట్టి. ధేనుః = ఆవుగా, మాఘాః = కాబోతుము, స్వే = మన సంబంధమైన, గృహే = గృహమందు, ఏథమానా = పిల్లవానిని బోపించుచున్న దావలై, ధనస్య = పుత్రరూపమైన ధనమునకు, ప్రియా = యిష్టరాలవై, భూయాః = అగుము.

తా|| ఓ భార్యా ! నీ తనయుని రాక్షసుఁడు హింసఁ జేయ కుండుఁగాక. నుడయందుండు ప్రియచే ఆవు మాడవద్ద కరుచు సమయంబున నితరుల నెట్లు లక్ష్యముఁ జేయకుండునో ఆలాగునఁ నీవు పుత్రుని జూచు సమయంబున నితరులను నిర్లక్ష్యముఁ జేయకుము. మన గృహమందు ధనముతో సమావృతమైన నీ తనయుని యె చుచుండుము.

మూ|| అయం కుమారో జరాం ధయతు దీర్ఘ మాయుః । యస్మై త్వగ్ం స్తనప్రివ్యా యాయుర్వరో యశో బలమ్ ।

పదవి॥ అయం । కుమారః । జరాం । యతు । దీర్ఘం । ఆయుః । యస్మై
త్వం । స్తన । ప్రప్ర్యాయ । ఆయుః । వర్చః । యశః । బలమ్ ॥

టీక॥ అయం = ఈ, కుమారః = పిల్లవాడు, జరాం = ముదిమిని, దీర్ఘం =
విశేషమైన, ఆయుః = ఆయుర్దాయమును, యతు = పానముఁ జేయుఁగాక.
స్తన = ఓ స్తనమా ! త్వం = నీవు, యస్మై = యెవనికొఱకు, ఆయుః = ఆయు
స్సును, వర్చః = కాంతిని, యశః = కీర్తిని. బలం = బలమును, ప్రప్ర్యాయ =
స్సరివింపజేయుచుంటివో

తా॥ ఓ స్తనమా ! నీవు యే పిల్లవానికొఱకు క్షీరరూపముగా ఆయుస్సును
గాంతిని గీర్తిని బలమును యిచ్చెదవో అట్టి యీ పిల్లవాఁడు చిరకాలాయుర్దాయ
దులను గలుగఁజేయు నీ క్షీరములను బా ముఁజేయుఁగాక.

ఘనా॥ యద్భూమే హృదయం దివి చంద్రమసి శ్రితం । తదుర్విపశ్యం
మాహం పౌత్రమిమఘగ్ం రుదమ్ । యత్రేసుసీమే హృదయ
వేదాహం తత్ప్రజాపతౌ । వేదామతస్య తేవయం । మా
హం పౌత్ర మిమఘగ్ం రుదం ॥

పదవి॥ యత్ । భూమేః । హృదయం । దివి । చంద్రమసి । శ్రితం । తత్
ఉర్వి । పశ్యం । మా । అహం । పౌత్రం । అఘం । రుదమ్ । యత్ । తే । సుసీమే
హృదయం । వేద । అహం । తత్ । ప్రజాపతౌ । వేదామ । తస్య । తే । వయం ।
మా । అహం । పౌత్రం । అఘం । రుదం ॥

టీక॥ భూమేః = భూమియొక్క. యత్ = యే. హృదయం = హృదయ
రూపమైన భూచ్ఛాయ, దివి = ఆకాశమునందు, చంద్రమసి = చంద్రునియందు,
శ్రితం = కలిసికొనియున్నదో, ఉర్వి = ఓభూమి! తత్ = ఆకాశంకమును, పశ్యం =
చూచితిని, పౌత్రం = పుత్రులసంబంధమైన, అఘం = వ్యసనమునుగూర్చి, మారు
దం = రోదమును జేయును, సుసీమే = యోగ్యమైన ప్రదేశముగలదానా ! తే =
నీయొక్క, యత్ = యే, హృదయం = భూచ్ఛాయగలదో, తత్ = ఆఛాయను,
ప్రజాపతౌ = ఓపరులను, పుట్టించువాఁడౌటవంను ప్రజాపతి యని చెప్పఁదగిన
చంద్రునియందున్నదానిగాను, అహం = నేను, వేద = గుర్తెఱుఁగుదును, తస్య =
ఆ పూర్వోక్తమైన, తే = నీ సంబంధమైన ఛాయను, తే = ఆ ప్రార్థనమైన, వయం =
మేము, వేదామ = గుర్తెఱుఁగుదుము, అహం = నేను, పౌత్రం = పుత్రుల సంబంధ
మైన, అఘం = వ్యసనమునుగూర్చి, మారుదం = దుఃఖింపను.

తా॥ యోగ్యమైన ప్రదేశముగల యో భూమి ! ఓషధులను పుట్టించువాడవుటచే బ్రజాపతి యనదగిన చంద్రునియందు శంకృమించిన మనోరూపమైన నీ ఛాయను నే నెఱుగుదును. పుత్రులసంబంధమైనచుఃఖము మాకుసంభవింపకుండుగాక.

మూ॥ నామయతి న రుదతి యత్ర వయం వదామసి । యత్రాచా
 ౭భి మృశామసి ॥

పదవి॥ న । ఆమయతి । న । రుదతి । యత్ర । వయం । వదామసి । యత్ర
 చ । అభి । మృశామసి ॥

టీక॥ యత్ర = యే ప్రదేశమందు, వయం = మేము, వదామసి = మంత్రము
 లను పుచ్చరించుచున్నామో, యత్ర = యే ప్రదేశమందు, ఆభిమృశామసి = భూ
 స్పర్శః జేయుచున్నామో. తత్ర = ఆస్థలమందుఁగూర్చుండియున్న, అయం = ఈ
 పిల్లవాడు, నామయతి = న్యాధిచే బీడింపఁ బడకుండుగాక, నరుదతి = యేడ్వ
 కుండుగాక.

తా॥ మేమిచ్చటఁ గూర్చుండు భూస్పర్శః జేయుచు మంత్రముల బఠించు
 చుంటిమి కాని యీ పిల్లవాడిక్కడఁ గూర్చున్నవాడై న్యాధిచే బీడింపఁబడక
 యేడ్వకుండుగాక.

మూ॥ ఆపస్సుప్తేషు జాగ్రత రక్షాంసి విరితో నుదధ్యం॥

పదవి॥ ఆపః । సుప్తేషు । జాగ్రత । రక్షాంసి । నిః । ఇతః । నుదధ్యం ॥

టీక॥ ఆపః = ఓ ఉదకములారా! సుప్తేషు = మేమునిద్రించుచుండఁగా, రక్షాం
 సి = రాక్షసులను, ఇతః = ఈప్రదేశమునుండి, నిర్బదధ్యం = వెడలఁగొట్టుడు.

తా॥ ఓ యుదకములారా! మేము నిద్రించుచుండఁగా మీరు జాగరూకులై
 యుండి యిక్కడకు వచ్చిన రాక్షసులను వెళ్ళఁగొట్టుడు.

మూ॥ అయం కలిం పతయంతగ్ం శ్వాన మివో ద్వృద్ధం । అజాం
 వాసితా మివ మరుతః పర్యాద్ధం ॥

పదవి॥ అయం । కలిం । పతయంతం । శ్వానం । మివ । ఉద్వృద్ధం । అజాం ।
 వాసితాం । ఇవ । మరుతః । పర్యాద్ధం ॥

టీక॥ మరుతః = ఓ దేవతలారా! ఉద్వృద్ధం = ఊరేకము గల, శ్వాన
 మివ = కుక్కనలెసే, పతయంతం = పిల్లవానిగూర్చి వచ్చుచున్న, అయం = ఇ

కలిం = యను భూతమును, వాసితాం = ధ్వనించేయుచున్న, అజామివ = అడమే కను వలెనే పర్యాధ్వం = వెళ్ళగొట్టుడు.

తా॥ ఓ దేవతలారా ! మనోద్రోకముగల తుక్కవలె యీ పిల్లయానిఁగూర్చి వచ్చుచున్న యీ కలి యను పేరుగల భూతమును అలచుచున్న మేకను వలెనే యిక్కడనుండి వెళ్ళగొట్టుడు.

మూ॥ శండేధర శృండికేర ఉలాఖలః చ్యవనో నశ్యతా దితస్సాహా॥

పదవి॥ శండే రధః । శండికేరః । ఉలాఖలః । చ్యవనః । నశ్యతాత్ । ఇతః । స్సాహా ॥

టీక॥ శండేరధః = శండే రధుఁడను రాక్షసుఁడును, శండికేరః = శండికేరుఁ డను రాక్షసుఁడును, ఉలాఖలః = ఉలాఖలుఁడను రాక్షసుఁడును, చ్యవనః = చ్యవనుఁడను రాక్షసుఁడును, ఇతః = ఇక్కడనుండి, నశ్యతాత్ = మఱియొక ప్రదేశమునకు వెళ్ళుదురుగాక.

తా॥ శండేరధుఁడు శండికేరుఁడు ఉలాఖలుఁడు చ్యవనుఁడు అను రాక్షసులు ఇక్కడనుండి వెళ్ళిపోదురుగాక.

మూ॥ అయశ్శండో మర్క ఉపవీర ఉలాఖలః చ్యవనో నశ్యతా దితః॥

పదవి॥ అయశ్శండః । మర్కః । ఉపవీరః । ఉలాఖలః । చ్యవనః । నశ్యతాత్ । ఇతః ॥

టీక॥ అయశ్శండః = యునుమువంటి ముఖముగల శండుఁడును, మర్కః = మర్కుఁడును, ఉపవీరః = విశేష పరాక్రమముగల, ఉలాఖలః = ఉలాఖలుఁ డును, చ్యవనః = చ్యవనుఁడును, ఇతః = ఈ ప్రదేశమునుండి, నశ్యతాత్ = వెళ్ళుదురుగాక.

తా॥ ఇనుప ముఖముగల శండుఁడును మర్కుఁడును పరాక్రమముగల ఉలాఖలుఁడును చ్యవనుఁడును ఇక్కడనుండి వెళ్ళిపోదురుగాక.

మూ॥ కేశినీశ్వలోమినీ ఖజా పోఽజోపకాశినీ అపేతనశ్యతా దితః॥

పదవి॥ కేశినీః । శ్వలోమినీః । ఖజాపః । అజోపకాశినీః । అపేత । నశ్యతాత్ । ఇతః ॥

టీక: తేరిః = తేరిన చంద్రునియు, శ్చంద్రానిః = చంద్రునియు, కలవంటి పెండ్లికలుగు రాక్షసియు, భూపా = భువిపైనున్న భూభాగులవలనయు, అజోపకాః = మేడిచలనే నుండునయ్యైన రాక్షసుడు, అశేర = వెట్టుగొట్టుడు, ఇతః = ఇక్కడనుండి వెళ్ళుచుండి యారాక్షసుడు, నన్యతాత్ = నెంచి పోవుదురుగాక.

తా: తేరిని శ్చంద్రానిః అనాదులు అజోపకాని యను రాక్షసులకుఁ ద్రుడినుండి వెళ్ళుగొట్టుచు నెంతురుగాక.

మూ॥ మిక్కివాసనః కాజేరకా రక్షోరాజేన శ్రేష్ఠితాః । గ్రామగౌర
సహనయో గచ్ఛంతి చచ్చంతోఽపరివాప్తతాత్ ॥

పదవి॥ మిక్కివాసనః । కాజేరకా । రక్షోరాజేన । శ్రేష్ఠితాః । గ్రామం ।
సహనయః । గచ్ఛంతి । చచ్చంతః । అపరివాప్తతాత్

టీక: మిక్కివాసనః = పరస్పరము కలిసికొనిన వస్త్రములు కలవారును, రక్షో
రాజేన = పరిపాలించేత, శ్రేష్ఠితాః = పంపిణీదారులు, సహనయః = భార్యలతో
గూడినవారును, కాజేరకా = రుబేరుని భృత్యులు, అపరివాప్తతాత్ = పాదము
నము తొని పట్టవాంఛను, ఇచ్చంతః = తోరుచున్నవారై, గ్రామం = గ్రామమును
గుఱించి, గచ్ఛంతి = వెళ్ళుచున్నారు.

తా: మిక్కివాసనము నొకరిన వస్త్రము నొకరు భరించుచున్నవారును కుజేరకలైన
బంపణిదేవతల కలవనయనము తొకపోవుచుచే జేవతల రక్షణకొఱచుకొనుచు
చిన్నపిల్లలను తోరుచున్నవారై కుబేరుని భృత్యులు తను భార్యలతోగూడ గ్రామ
ములఁగూర్చి వెళ్ళుచున్నారు

మూ॥ ఏతాః శ్చుత్తైతా స్సప్తైశ్చే త్స్వయం బ్రహ్మణ స్సుత్త్రైః ।
తా నగ్నిః పర్యచత తా నింహ్నితై స్పృహచ్ఛ్రుతిః । భావహం
వేద బ్రాహ్మణః ప్రమృతతః హేట దంతా నివికేరా స్సంబ
సస్తనాత్ ॥

పదవి॥ ఏతాః । శ్చుత । ఏతాః । స్సప్తైశ్చ । ఇతి । అహం । బ్రహ్మణ
స్సుత్త్రైః । తాత్ । అగ్నిః । పర్యచత్ । తాత్ । ఇంద్రః । తాత్ । బ్రహ్మ
స్పృతిః । తాత్ । అహం । వేద । బ్రాహ్మణః । ప్రమృతతః । హేటదంతాత్ ।
వికేతాత్ । లంబనస్తనాత్ ॥

అ|| బ్రహ్మణస్సక్తిః = బ్రహ్మకుమారుడగు, అయం = ఈ, అగ్నిః = అగ్నిహోతుడు, పృథ్వీతః = పృథ్వీ నక్కడకు వెళ్తు చున్న వారును, కూటదంతాన్ = ఉన్నతమైన పర్వతగలవారును, విశేణాన్ = వేలాడుచున్న వెం దుక్కిలు గలవారును, లంబస్తవాన్ = జాతిన స్తనములు గలవారునగు, ఏతాన్ = ఈపితాచములను, స్పృశ్నేత = పట్టుకొనుడు, ఏతాన్ = ఈపితాచములను. ఘ్నత = చంపుడు, ఇతి = ఈప్రకారము పురుషుడు, తాన్ = ఆపితాచములగుండు పర్వ సరత్ = పటుగెత్తివెళ్ళుగాక, తాన్ = ఆపితాచములగుండు, ఇంద్రః = ఇంద్రు డును, తాన్ = ఆ పితాచములగుండు బృహస్పతిః = బృహస్పతియు, పర్యసర తాం = పటుగెత్తివెళ్ళుచురుగాక, బ్రాహ్మణః = బ్రాహ్మణుడనైన, అహమసి = నేనును, తాన్ = ఆ పితాచములను, వేద = గుర్తెలుంగుదును.

తా|| పిల్లల నక్కడక్కడ వెళ్తుచున్న వారును యెత్తయిన దంతములుగలవా రును వేలాడుచుండు వెండుక్కిలు స్తనములు గలవారును నగు పితాచములను బట్టు కొనుడు చంపుడు అనుచు బ్రహ్మకుమారుడగు నీ యగ్నిహోతుడును యిం దుడును బృహస్పతియు ఆ పితాచములగుండు పరుగెత్తుకొని వెళ్ళుచురుగాక. నేనును ఆ రాక్షసుల నెలుంగుదును.

ఇతి చతుర్థశ ఖండ స్సమాప్తః.

—♦ అ థ ప య ద త ఖ ం డ ప్రా ర ం భః ♦—

మూ|| సక్తంచారిణ ఉరస్పేశాం చాఘాలహస్తా న్కపాలపాన్ । పూ ర్వ యేషాం పితే త్యుచ్చైస్త్వాశ్శ్రవ్య కర్ణకః । మూతా జఘన్యా నర్పతి గ్రామే విధుర మిచ్ఛంతీ ॥

పదవి|| సక్తంచారిణః । ఉరస్పేశాన్ । చాఘాలహస్తాన్ । కపాలపాన్ । పూ ర్వః । ఏషాం । పితా । యేతి । ఉచ్చైః । శ్రావ్య । కర్ణకః । మూతా । జఘన్యా । నర్పతి । గ్రామే । విధురం । ఇచ్ఛంతీ ॥

టీక|| సక్తంచారిణః = రాత్రులయందు సంచరించువారును, ఉరస్పేశాన్ = వక్షస్థలముందు పృక్కొనుచు వారును, చాఘాలహస్తాన్ = చేతులలో చాఘములుగలవా రును, కపాలపాన్ = తల పుట్టెలు పానపాత్రలుగాఁ గలవారును అయినపితాచము లను బట్టుకొనుడు అని పూర్వముతో నవ్యయము, యేషాం = ఈ పితాచములకు,

పితా = రండ్రియను, క్షయకః = క్షయమును నివారించు, క్షయై = క్షయమునకు, వినివించుచు, పూర్వం = ముందువాడై, తోచి = తోచుచున్నాడు, శకునః = పక్షి, మాతా = ఈ పితాచముల తల్లియు, వాగ్దే = ప్రతిగామమునకును విధురం = వ్యాధిచేటాధిపతుని క్షయకః క్షయం = పోయిచున్నట్లే, సర్పతి = వెనుక వచ్చుచున్నది.

తా. రామకృతయందు రంధ్రంబును పక్షి క్షయంబును ప్రకారకలవారను చేతులలో నూలములు గలనాచును తలపుకొని పాపవాద్యియగు గలవాడగు పితాచములను బట్టుకొనఁగూనింపును అని తత్పూర్వకముననుచు పక్షులకొనివెళ్ళుచుండును. ఈ పితాచములకు రంధ్రే "ప్రౌఢ కలకాశంను" పితాచములకు రంధ్రే "దాహనం బట్టుకొనఁడు" అని వెనుకవచ్చు భూతములకు కనుపించునాగున పక్షుల గాలులును ముందు వెళ్ళుచున్నాఁడు. పిమ్మొక్క తల్లియు వ్యాధిచే వాధితులైన పిల్లలను బట్టుకొనఁచుకు ప్రతి గామమునకు ఈ పితాచముల వెనుక వెళ్ళుచున్నది.

మూ॥ నిశీథ చారణీ స్వసా సంధినా క్షేమతే కలం । యా స్వపంతం
బోధయతి యస్మై విజాతాయాం మహా తాసాం త్వం కృష్ణ
వర్తన్తే శ్లోమానగం హృదయం యకృత్ । ఆగ్నే అక్షీణి
నిర్దహ ॥

నిశిథ చారణీ = నిశీథచారణీ । స్వసా । సంధినా । క్షేమతే । కలం । యా । స్వపంతం । బోధయతి । యస్మై విజాతాయాం । మహా । తాసాం । త్వం । కృష్ణ వర్తన్తే । శ్లోమానం । హృదయం । యకృత్ । ఆగ్నే । అక్షీణి । నిర్దహ ॥

నిశీథచారణీ = రామకృతయందు రంధ్రంబును చచ్చు, స్వసా = ఆ పితాచముల మొక్క వెనుకములు, సంధినా = తలపుకొని పొంగివులుగునా, కలం = లోపలనుండు జలనూనామును, క్షేమతే = చూచుచున్నది, యా = నిశీథచారణీ స్వపంతం = విడిచింపు వారిని, బోధయతి = మేలు కొలుపు చున్నది, విజాతాయాం = ప్రసవించిన దొచుకడగా, యస్మై = లేని ప్రేమయింక, మహా = మహిమను భాధపెట్టుచున్నది, కృష్ణవర్తన్తే = కృష్ణవర్తన్తే = పిమ్మొక్కచూతుండొ తాసాం = ఆ యా పితాచములమొక్క, శ్లోమానం = శ్లోమానమునకు, హృదయం = పక్షుల సంబంధమైన, యకృత్ = మౌనమును, అక్షీణి = నేత్రములను నిర్దహ = దహించును.

తా॥ గాత్రులయందు సంచరించు నదియైన ఈ పిశాచముల చెల్లెలు తలుపుల యొక్క రంధ్రములనుండి లోపలనుండు జనులను జూచుచున్నది. యే పిశాచము నిద్రించువారిని పేలుకొలుపుచున్నదో యే పిశాచము శ్రీ హృదయించిన దాచుండుగా ఆ శ్రీ యొక్క మనస్సును బాధపెట్టుచున్నదో ఓ యగ్నిహోతుడా ! ఆ పిశాచముల యొక్క హృదయమందండెడి క్లోభానవనైడు మాంస విశేషమును నేత్రములను దహింపుము.

మూ॥ ఆంగాదంగాత్సంభవసి హృదగూఢభిజాయసే । వేదోవై పుత్రీ
నామాసి సజీవ శరదశ్చతం ।

ఈ మంత్రమునకు పదచ్ఛేదము మొదలగునది వెనుక చెప్పబడినది. వేదో అనుచోట వేదశబ్దమునకు ధనరూపమైన వాఁడవయితిని అని చెప్పవలయును.

మూ॥ అశ్రాభవేత్యేషా ॥ ఈ మంత్రమునకు పదచ్ఛేదాదులు చెప్పబడినవి.

మూ॥ అగ్ని రాయుష్మాన్థస్థ వనస్పతిభి రాయుష్మాన్తేన త్వాయుషా
యామృతం కరోమి ॥

పదవి॥ అగ్నిః । ఆయుష్మాన్ । సః । వనస్పతిభిః । ఆయుష్మాన్ । తేన । త్వా । ఆయుషా । ఆయుష్మంతం । కరోమి ॥

టీక॥ అగ్నిః = అగ్నిహోతుడు, ఆయుష్మాన్ = ఆయుస్సుగల వాఁడు, సః = ఆయగ్నిహోతుడు, వనస్పతిభిః = యిందనములచేత. ఆయుష్మాన్ = ఆయుస్సుగలవాఁడు, తేన = అటువంటి, ఆయుషా = ఆయుర్దాయముచేతను, త్వా = నిన్ను, ఆయుష్మంతం = ఆయుర్దాయముగలవానిగా, కరోమి = చేయుచున్నాను.

తా॥ అగ్నిహోతుడు శమిత్తులచేత ఆయుర్దాయము గలవాఁడు. అటువంటి ఆయుర్దాయముచేత నిన్ను ఆయుర్దాయము గలవాఁడనేనెడను.

మూ॥ సోమ ఆయుష్మాన్థస్థ ఓషధిభి రాయుష్మాన్తేన త్వాయుషా
యామృతం కరోమి ॥

పదవి॥ సోమః । ఆయుష్మాన్ । సః । ఓషధీభిః । ఆయుష్మాన్ । తేన । త్వా । ఆయుషా । ఆయుష్మంతం । కరోమి ॥

టీక॥ సోమః = చంద్రుఁడు, ఆయుషాన్ = ఆయుస్సుగలవాఁడు, సః = ఆచంద్రుఁడు, ఓషధీభిః = ఓషధులచేత, ఆయుష్మాన్ = ఆయుస్సుగల వాఁడు,

తేన = అటువంటి, ఆయుషా = ఆయుర్దాయముచేత, త్వా = నిన్ను, ఆయుష్మంతం = ఆయుస్సుగలవానిగా, కరోమి = చేయుచున్నాను.

తా|| చంచుగిడు ఓషధుల రసరూపమైన ఆమృతముచేత నాయుష్మంతుడాయెను. అట్టి ఆయుర్దాయముచేత నిన్ను ఆయుష్మంతునిగాఁ జేసెదను.

మూ|| యజ్ఞ ఆయుష్మాన్తస్య దక్షిణాభి రాయుష్మాన్తేన త్వాయుషాయుష్మంతం కరోమి ||

పదవి|| యజ్ఞః | ఆయుష్మాన్ | సః | దక్షిణాభిః | ఆయుష్మాన్ | తేన | త్వా | ఆయుషా | ఆయుష్మంతం | కరోమి ||

టిక|| యజ్ఞః = యజ్ఞము, ఆయుష్మాన్ = ఆయుష్మము కలది అనగా వృద్ధి గలది, సః = ఆ యజ్ఞము, దక్షిణాభిః = దక్షిణలచేత, ఆయుష్మాన్ = ఆయుస్సు గలది, తేన = అటువంటి, ఆయుషా = ఆయుస్సుచేత, త్వా = నిన్ను, ఆయుష్మంతం = ఆయుస్సుగల వానిగా, కరోమి = చేయుచున్నాను.

తా|| యజ్ఞము దక్షిణలచేత ఆయుస్సు కలదిగాన అట్టి ఆయుస్సుచే నిన్ను ఆయుష్మంతునిగాఁ జేసెదను.

మూ|| బ్రహ్మాయుష్మత్తబ్రహ్మణై రాయుష్మత్తేన త్వాయుషాయుష్మంతం కరోమి ||

పదవి|| బ్రహ్మ | ఆయుష్మత్ | తత్ | బ్రాహ్మణైః | ఆయుష్మత్ | తేన | త్వా | ఆయుషా | ఆయుష్మంతం | కరోమి ||

టిక|| బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఆయుష్మత్ = ప్రకాశించుచున్నది, తత్ = ఆ బ్రహ్మము, బ్రాహ్మణైః = బ్రాహ్మణులచేత. ఆయుష్మత్ = యెల్లప్పుడు ప్రకాశింపబడుచున్నది. తేన = అటువంటి, ఆయుషా = ఆయుస్సుచేత, త్వా = నిన్ను, ఆయుష్మంతం = ఆయుస్సుగలవానిగా, కరోమి = చేయుచున్నాను.

తా|| బ్రహ్మము బ్రాహ్మణులచేత ప్రకాశింపఁ జేయఁ బడుచున్నది. కాన ఆయుస్సుగలది యని చెప్పబడియె. అటువంటి ఆయుర్దాయముచేత నిన్ను ఆయుర్దాయముగల వానిగాఁ జేసెదను.

మూ॥ దేవా ఆయుష్మంతస్తేఽమృతే నాఽయుష్మంతస్తేన త్వాఽ
యుషాఽయుష్మంతం కరోమి ॥

పదవి॥ దేవాః । ఆయుష్మంతః । తే । అమృతేన । ఆయుష్మంతః । తేన ।
త్వా । ఆయుషా । ఆయుష్మంతం । కరోమి ॥

టీక॥ దేవాః = దేవతలు, ఆయుష్మంతః = ఆయుర్దాయము గలవారు, తే =
అదేవతలు, అమృతేన = అమృతముచేత, ఆయుష్మంతః = ఆయుర్దాయము గలవారు,
తేన = అటువంటి, ఆయుషా = ఆయుర్దాయముచేత, త్వా = నిన్ను, ఆయుష్మం
తం = ఆయుర్దాయముగలవానిఁగా, కరోమి = చేయుచున్నాను.

తా॥ దేవతలు అమృతముచేత ఆయుర్దాయము గలవారైరి. అటువంటి ఆయు
ర్దాయముచేత నిన్ను దీర్ఘయుష్మంతునిఁగాఁ జేసెదను.

మూ॥ సర్వస్మా త్ దాత్మనస్సంభూతాఽసి సాజీవ శరదశ్శతమ్ ॥

పదవి॥ సర్వస్మాత్ । ఆత్మనః । సంభూతా । అసి । సాజీవ । శరదః । శతం ॥

టీక॥ సర్వస్మాత్ = సమస్తమైన, ఆత్మనః = నావల్లనుండి, సంభూతాసి =
పుట్టినిది, త్వం = నీవు, శతం = నూతైన, శరదః = సంవత్సరములు, సాజీవ =
నుఖము జీవింపుము. తా॥ నులభము.

మూ॥ భూరపాం త్వోషధీనాగ్ం రసం పాశ్రయామి శివాస్తా ఆప ఓష
ధయ స్సం త్వ నమీవా స్తా ఆప ఓషధయ స్సంత్యసా ॥

పదవి॥ భూః । అపాం । త్వా । ఓషధీనాం । రసం । పాశ్రయామి
శివాః । తాః । ఆపః । ఓషధయః । సంతు । అనమీవాః । తాః । ఆపః । ఓష
ధయః । సంతు । ఆసా ॥

టీక॥ ఆసా = ఓ పిల్లవాఁడా ! భూః = భూలోకమునందుండెడి, అపాం =
ఉదకముల యొక్కయు, ఓషధీనాం = ఓషధులయొక్కయు, రసం = రసమును,
త్వా = నిన్ను అనఁగా నీచేత, పాశ్రయామి = భక్షింపఁజేయుచున్నాను, తాః =
ఆ ప్రసిద్ధులైన. ఆపః = ఉదకములను, ఓషధయః = ఓషధులును, శివాః = మం
గళ కరములు, సంతు = అవుఁగాక, తాః = ఆ ప్రసిద్ధులైన, ఆపః = ఉదకము
లును, ఓషధయః = ఓషధులును, అనమీవాః = రోగములు కలుగ నియ్యనివి,
సంతు = అవుఁగాక.

తా॥ ఓ పిల్లవాడా ! భూలోకమునందుండెడి జలముల యొక్కయు ఓషధుల యొక్కయు, రసమును నీచే అనుభవించజేయుచున్నాను. ఆ యుదకములు ఓషధులు రోగమును కలుగవియ్యక మంగళములు కలుగజేయు నవియగుగాక.

మూ॥ భువోఽపాగ్ స్వరపాం భూర్భువస్స్వ రపాం త్వోషధీ నాగ్ం
రసం వ్రాశయామి శివా స్తా ఆప ఓషధయ స్సంత్యైన మీవా
స్తా ఆప ఓషధయ స్సంత్యసౌ ॥

పదవి॥ భువః । అపాం । స్వః । అపాం భూర్భువస్స్వః । అపాం । త్వోషధీనాం । రసం । వ్రాశయామి । శివాః । తాః । ఆపః । ఓషధయః । సంతు । అనమీవాః । తాః । ఆపః । ఓషధయః । సంతు । అసౌ ॥

టీక॥ భువః = భువర్లోకమునందుండెడి, అపాం = ఉదకముల యొక్కయు, స్వః = స్వర్లోకము నందుండెడి, అపాం = ఉదకములయొక్కయు, భూర్భువస్స్వః = భూలోక, భువర్లోక, స్వర్లోకములయందుండెడి, అపాం = ఉదకములయొక్కయు, ఓషధీనాం = ఓషధులయొక్కయు, రసం = రసమును, త్వో = నిన్ను (నీచేత), వ్రాశయామి = అనుభవించజేయుచున్నాను, తాః = ఆ పూర్వోక్తమైన, ఆపః = ఉదకములును, ఓషధయః = ఓషధులును, శివాః = శుభములు కలుగ జేయునవియై, సంతు = అవుగాక, తాః = ఆ పూర్వోక్తములైన. ఆపః = జలములును, ఓషధయః = ఓషధులును, అనమీవాః = ఆరోగ్యకరములు, సంతు = అవుగాక.

తా॥ ఓ పిల్లవాడా ! భూలోక భువర్లోక స్వర్లోకముల యందుండెడి జలములయొక్కయు ఓషధులయొక్కయు రసమును నీచే ననుభవించ జేయుచున్నాను. ఆజలములను ఓషధులును శుభముల నొసగునవియు ఆరోగ్యకరములును అవుగాక.

ఇతి పంచదశిండ్ స్సమాప్తః

ఇతి శ్వితీయప్రశ్నే పూర్వభాగ స్సమాప్తః.

ద్వి తీ య మ ం త్ర త్ర శ్చే ఉ త్త ర భా గ ః

మూ॥ యద్భూమేః క్రూరం త దితో హరామి పరాచీం నిర్ముఖిం
నిర్వాహయామి । ఇదగ్గ శ్రేయోఽవసాన మాగన్త దేవా
గోమ దశ్వాన దిదమస్తు పృ భూమి ।

పదవి॥ యత్ । భూమేః । కూరం । తత్ । ఇతః । హరామి । పరాచీం ।
నిర్బుతిం । నిర్వాహయామి । ఇదం । శ్రేయః । ఆవసానం । ఆగన్మ । దేవాః ।
గోమత్ । ఆశ్వావత్ । ఇదం । అస్తు । పృ । భూమ ॥

టీక॥ భూమే = భూమియొక్క, యత్ = యే, కూరం = కంటక ప్రదేశ
ముకలదో, తత్ = ఆ కంటవములను, ఇతః = ఇక్కడనుండి, హరామి = తీసివేయు
చున్నాను, నిర్బుతిం = ఆయాగశ్యమును, పరాచీం = విముఖమైన దానిగా,
నిర్వాహయామి = వెళ్ళగొట్టుచున్నాను, దేవాః = ఓ దేవతలారా ! శ్రేయః =
శ్రేష్ఠమైన, ఇదం = ఈ, ఆవసానం = స్థానముగూర్చి, ఆగన్మ = వచ్చితిమి, ఇదం =
ఈ స్థానము, గోమత్ = గోవులు గలదియు ఆశ్వావత్ = గుఱ్ఱములు గలదియు,
భూమ = విశ్వర్యముగలదియు, పృ = మిక్కిలియునుగాక,

తా॥ ఇక్కడ భూమిలో నుండు ముఖ్య యెముకలు మొదలగునవి తీసివేయు
చున్నాను. పుణ్యాహవాచనాదులచే నిక్కడ నమాంగశ్యమును బోగొట్టుచు
న్నాను. ఓ దేవతలారా ! శ్రేష్ఠమైన యీ స్థానమునందుఁ గాపుర ముండుటకు
వచ్చితిమి. ఈ స్థానములోఁ గాపురమున్న మాకు నెప్పుడు పశువులు గుఱ్ఱములు
సంపత్తు మొదలగు నైశ్వర్యములు కలుగుఁగాక.

ము॥ స్యోనా పృథివి భవన్మతరా నివేశనీ । యచ్ఛా న శర్మ
సప్రధాః ॥

పదవి॥ స్యోనా । పృథివి । భవ । అన్మతరా । నివేశనీ । యచ్ఛ । నః ।
శర్మ । సప్రధాః ॥

టీక॥ పృథివి = ఓ భూమి ! స్యోనా = సుఖకరమైనదానవై, అన్మతరా =
ముండ్లు మొదలగునవి లేనిదానవై, నివేశనీ = కాపురముండుటకు ననుకూలమైన దా
నవై, భవ = ఉండుము, సప్రధాః = అంతటను ప్రసిద్ధికెక్కిన నీవు, నః = మాకు
శర్మ = సుఖమును, యచ్ఛ = యిమ్ము.

తా॥ ఓ భూమి ! నీవు సుఖమును కలుగజేయు దానవు. ముండ్లు మొదలగు
నవి లేనిదానవు కాపురముండుటకు ననుకూలమైనదానవు అంతటను ప్రసిద్ధి కెక్కిన
దానవు నైతివి గాన మాకు సుఖమును గలుగజేయుము.

ము॥ ఇహైవ తిష్ఠ నిమితా తిల్విలా స్వాది రావతీ మధ్యే తాల్య
స్య తిష్ఠాం మా త్వా ప్రాప్నోమః ।

పదవి|| ఇహ : ఏవ . తిష్ఠ . నిమితా . తిష్ఠిలా . స్వాత్ . ఇరావతి . మ
ధ్యే . తాల్వ్యస్య . తిష్ఠా . మా . త్వా . పాప్రక : ఆహూయః ||

టీక|| (హూణే) = (ఓ శంకూ!) ఇరౌత = ఇక్కడనే, నిమితా = (మాచే)
పాతిపెట్టబడినదానవై తిష్ఠ = ఉండును. తిష్ఠిలా = కుంకుమాదులచేనలంకరింప
బడినదానవై, ఇరావతి = (మాకు) నన్నును గలుగజేయుదానవై, స్వాత్ =
ఆవును, తాల్వ్యస్య = ద్వారముయొక్క, మధ్యే = మధ్యమునందు, తిష్ఠా = ఉన్న
టువంటి, త్వా = నిన్ను, ఆహూయః = ఆహ్వానములు, మా పాప్రక = పొందవు.

తా|| ఓ శంకువా ఈ ద్వారమధ్యమున వాతిపెట్టబడితివి. పనుపు కుం
కుమ మొదలగువానిచే నలంకరింపబడితివి. మాకు నన్నును గలుగజేయుచుం
డుము. ఈ ద్వారమధ్యమందున్న నీకు యే యనర్థములు కలుగకుండుంగాక.

మూ|| ఆత్వా కుమార స్తరణ ఆ వత్సో జగతా సహ ఆ త్వా పరి
స్మృతః కుంభా ఆ దధ్నః కలశీ రయన్ ||

పదవి|| ఆ . త్వా . కుమారః . తరుణః . ఆ . వత్సః . జగతా . సహ . ఆ
త్వా . పరిస్మృతః . కుంభాః . ఆ . దధ్నః . కలశీ . రయన్ ||

టీక|| కుమారః = పిల్లవాడు. త్వా = నిన్నుగూర్చి, (ఆయాతు) = వచ్చు
గాక, తరుణః = లేతవయస్సుగల పిల్లవాడు, త్వా = నిన్నుగూర్చి, (ఆయాతు) =
వచ్చుగాక. వత్సః = చన్నవాడు, జగతాసహ = అతకంటే నధికుడైన పిల్లవా
నితోగూడ, (ఆయాతు) = వచ్చుగాక, పరిస్మృతః = ఆజ్ఞయొక్క, కుంభాః =
కడవలు, త్వా = నిన్నుగూర్చి, రయన్ = వచ్చుగాక, దధ్నః = పెరుగుయొక్క
కలశీ = కలశములు, ఆ రయన్ = తీపిశానివత్తురుగాక.

తా|| పసిపిల్లవాడును పారాడు పిల్లవాడును కొంచెముగా పడుచు పిల్లవా
డును అంతకంటే పెక్కువగా నడుచు పిల్లవాడును నీవద్దకు వత్తురుగాక. నేటి,
కుంభమును పెరుగు కలశములును నీవద్దకు చెత్తురుగాక.

మూ|| ఋతేన స్థూణా వధిరోహ వగ్ం శోగో విరాజన ఆపసేద
శత్రూన్ ||

పదవి|| ఋతేన . స్థూణా . అధిరోహ . వంశ . ఉగ్రిః . విరాజన్
ఆపసేద . శత్రూన్ ||

టీక॥ వంశ = ఓ వెదురా ! ఋతేన = సత్యస్వరూపమైన, స్థాణౌ = మేకులను, అధిరోహ = అధిష్ఠించుము, ఉగ్రిః = తీక్ష్ణమైనదాననై, నిరాజన్ = పృథాశించుచు, శత్రూన్ = విరోధులను, అపనేధ = పాటబోలుము.

తా॥ ఓ వెదురా ! స్థిరముగా నుండెడి మేకుల నధిష్ఠించుము మఱియొకదానిచే నీవు తిరస్కరింపఁబడక పృథాశించుచు విరోధులను దఱిమి వేయుము.

మూ॥ బ్రహ్మ చ తే క్షత్రం చ పూర్వే స్థాణే అభిరక్షతు॥

పదవి॥ బ్రహ్మ । చ । తే । క్షత్రం । చ । పూర్వే । స్థాణే । అభిరక్షతు ॥

టీక॥ బ్రహ్మచ = బ్రాహ్మణకులము, క్షత్రంచ = క్షత్రియుకులము, తే = నీయొక్క, పూర్వే = పూర్వదిక్కునందుండెడి. స్థాణే = మేకులను, అభిరక్షతు = సంరక్షించుఁగాక.

తా॥ ఓ గృహమా ! బ్రాహ్మణులును క్షత్రియులును నీకు దూర్పుధిక్కునందుండెడి స్తంభములను గాపాడుచురుగాక.

మూ॥ యజ్ఞశ్చ దక్షిణాశ్చ దక్షిణే । ఇషశ్చోజన్ శ్చాపరే । మిత్రశ్చ వరుణ శ్చోత్తరే । ధర్మస్తే స్థాణారాజ శ్చీస్తేస్తూపః ॥

పదవి॥ యజ్ఞః । చ । దక్షిణాః । చ । దక్షిణే । ఇషః । చ । ఉత్తరః । చ । అపరే । మిత్రః । వరుణః । చ । ఉత్తరే । ధర్మః । తే । స్థాణారాజః । శ్రీః । తే । స్తూపః ॥

టీక॥ యజ్ఞః = యజ్ఞము, దక్షిణాశ్చ = దక్షిణలు. తే = నీయొక్క, దక్షిణే = దక్షిణదిక్కునందుండెడి, స్థాణే = మేకులను, అభిరక్షతాం = రక్షించుఁగాక ఇషశ్చ = ఆశ్వీయుజమాసము, ఉత్తరశ్చ = కార్తీకమాసము, అపరే = పశ్చిమదిక్కునందుండెడి, స్థాణే = మేకులను. అభిరక్షతాం = రక్షించుఁగాక. మిత్రః = నూర్మొడు, వరుణాశ్చ = వరుణుడు, ఉత్తరే ఉత్తరే = ఉత్తరదిక్కునందుండెడి స్థాణే = మేకులను, అభిరక్షతాం = రక్షించుఁగాక, ధర్మః = ధర్మరాజు, స్థాణారాజః = పృథాన స్తంభమైనవాఁడుగా, తే = నీయొక్క, స్తూపః = వెన్నుబద్ధ, శ్రీః = లక్ష్మీగా, భవతు = అగుఁగాక.

తా|| ఓ గృహమా ! నీకు దక్షిణదిక్కున నుండెడి స్థానములను యజ్ఞమును దక్షిణమును పశ్చిమదిక్కున నుండెడి స్థానములను అగ్నియును కాత్రికమాసములను ఉత్తరదిక్కున నుండెడి స్థానములను నూర్వ్యుడు వశిష్ఠుడు ప్రధానస్తంభమును ధర్మ్యుడును లక్ష్మీ వెన్ను బద్ధును యెల్లప్పుడు రక్షింపుచుండు గాక.

మూ|| ఉద్ధీయమాణ ఉద్ధర పాప్యనో మా యదవిద్వాక్ యచ్చవి
ద్వాగ్ శ్చకార అహ్నో య దేనః కృత మస్తి పాపగ్ం రా
త్రియా యదేనః కృత మస్తి పాపగ్ం సర్వస్మానోద్ధృతౌ
ముంచ తస్మాత్ ||

పదవి: ఉద్ధీయమాణః | ఉద్ధర | పాప్యనః | మా | యత్ | అవిద్వాక్
యత్ | చ | విద్వాక్ | చకార | అహ్నో | యత్ | ఏనః | కృతం | అస్తి |
పాపం | రాత్రియా ! యత్ | ఏనః | కృతం | అస్తి | పాపం | సర్వస్మాత్ |
మా | ఉద్ధృతః | ముంచ | తస్మాత్ ||

టీక|| అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుడా ! ఉద్ధీయమాణః = నాచే బ్రజ్యర్ణిల
జేయబడినవాడనై, త్వం = నీవు, మా = నన్ను, పాప్యనః = పాపమువలన
ఉద్ధర = ఉద్ధరింపుము, ఆహం = నేను, అవిద్వాక్ = తెలియనివాడనై, యత్ =
యేపాపమును, చకార = చేసితిని, యత్ = ఏపాపమును, విద్వాక్ = తెలిసిన వా
డనై, చకార = చేసితిని, అహ్నో = పగటియందు, యత్ = యే, ఏనః = పాపము
కృతం = చేయబడినది, అస్తి = కలదో, రాత్రియా = రాత్రియందు, కృతం =
నాచేయబడిన, యత్ = యే (లింగవృత్తయః), యేనః = పాపము, అస్తి = కల
దో, తస్మాత్ = అట్లువంటి, సర్వస్మాత్ = సమస్తమైన, పాప్యనః = పాపమునందు
ఉద్ధృతః = నన్ను లేవదీసివాడనై, మాం = నన్ను, ముంచ = విడిపింపును.

తా|| ఓ యగ్నిహోతుడా ! నాచే బ్రజ్యర్ణిల జేయబడిన వాడనై నీవు
పాపమునుండి నన్నుద్ధరింపుము. నేను తెలిసిగాని తెలియకగాని యేపాపమునుజేసి
తితో పగటియందుగాని రాత్రియందుగాని యేపాపమును జేసితిని ఆ సమస్తపాప
ములనుండి నన్ను లేవదీసి విముక్తడవనట్లుచేయుము.

మూ|| ఇంద్రియ గృహో వసుమంతో వరూధినస్తా సహగ్ం సుమన
సః ప్రియే ||

పదవి॥ ఇంద్రస్య । గృహః । వసుమంతః । వరూధినః । తాన్ । అహం నుమనసః । పృపద్యే ॥

టీక॥ వసుమంతః = ధనముగలవియు, వరూధినః = శ్రేష్ఠమైన దారువులు గలవియు నగు, ఇంద్రస్య = దేవేంద్రునియొక్క, గృహః = గృహములవంటి గృహము లేవియో, తాన్ = ఆ గృహములను, అహం = నేను, నుమనసః = మంచి మనస్సు గలవాడనై, పృపద్యే = పొందెదను.

తా॥ విశేషధనము గలవారేయునవియు శ్రేష్ఠమైన సామగ్రిలు గలవియు నగుదేవేంద్రునిగృహములతో సమానమైనగృహములలో నేనుబ్రవేశించుచున్నాను మూ॥ అమృతాహుతి మమృతాయాం జహామ్యగ్నిం పృథివ్యా మమృతస్య జిత్రైః । తయానంతరం కామ మహం జయాని ప్రజాపతిర్భయం ప్రథమో జిగాయాగ్ని మగ్నా॥

పదవి॥ అమృతాహుతిం । అమృతాయాం । జహామి అగ్నిం । పృథివ్యాం । అమృతస్య । జిత్రైః । తయా । అనంతం । కామం । అహం । జయాని । ప్రజాపతిః యం । ప్రథమః । జిగాయ । అగ్నిం । అగ్నా॥

టీక॥ అమృతాహుతిం = ఆజ్యమే ఆహుతిగాగల, అగ్నిం = అగ్ని హోతుని అమృతాయాం = నాశములేని, పృథివ్యాం = భూమియందు, అమృతస్య = దేవత్వమును, జిత్రైః = జయించుట కొఱకు, జహామి = స్థాపనచేయుచున్నాను, అహం = నేను, తయా = ఆ హోమముచేత, అనంతం = అమితమైన, కామం = కోరికను. జయాని = జయింపగలను, ప్రథమః = దేవతలలో మొదటివాడగు, ప్రజాపతిః = బ్రహ్మ, యం = యేహేతువువలన యేకోరికను, జిగాయ = జయించెనో, తస్మాత్ = అహేతువువలన, అగ్నిం = అగ్ని హోతుని, అగ్నా = భూమి యందుంచుచున్నాను.

తా॥ ఆజ్యాది హవిస్సును బొందినట్టి అగ్నిహోతుని నాశన రహితమైన భూమియందు దేవత్వమును బొందుటకొఱకు స్థాపించి బూజించుచున్నాను. ఆ లాగున బూజించి విశేషమైన కోరికలను బొందెనను. దేవతలలో మొదటివాడగు బ్రహ్మయును అటులు పూజించి విశేషమైన కోరికను బొందెను గాన నేను ఈ భూమియందు అగ్ని హోతునిస్థాపించి పూజించుచున్నాను.

మూ॥ అన్నప తేన్నస్య నో దేహ్య సమీపస్య శుష్కిణః । పృ
ప్రదాతారం తారిష ఊర్జం నో ధేహి ద్విపదే చతుష్పదే ॥

పదవి॥ అన్నపతే । అన్నస్య । నః । దేహి । అసమీపస్య । శుష్కిణః । పృ
ప్రదాతారం । తారిషః । ఊర్జం । నః । ధేహి । ద్విపదే । చతుష్పదే ॥

టీక॥ అన్నపతే = అన్నమునకు సధిపతివగు నోధాన్యమా ! అసమీపస్య =
అశోగ్య కరమైనదై, శుష్కిణః = బలమును గలుగజేయునట్టి, అన్నస్య = అన్న
మును, నః = మా కొఱకు, దేహి = యిమ్ము, పృప్రదాతారం = అన్నమునిచ్చుచున్న
నన్ను, ప్రతారిషః = మిక్కిలి వృద్ధిపొందించుచు, నః = మా సంబంధమైన, ద్విప
దే = మలుపులకొఱకును, చతుష్పదే = పశువుల కొఱకును, ఊర్జం = అన్నమును,
ధేహి = కలుగజేయుము.

తా॥ ఓ ధాన్యమా ! అశోగ్యకరమైనదై బలమును గలుగజేయునట్టి అన్న
మును మాకు నిమ్ము. అన్నమును అతిథులు మొదలగు వారికిఁ బెట్టి తృప్తిపఱచు
నట్టి నన్ను మిక్కిలి వృద్ధిపొందించు చుండుము. నాసంబంధమైన మమఘృతకు
పశువులకు నెల్లప్పు డన్నమును బలమును కలుగ జేయుచుండుము.

మూ॥ అరిష్టా అస్మాకం వీరా స్సంతు మాపరాసేచి నో ధనం ॥

పదవి॥ అరిష్టాః । అస్మాకం । వీరాః । సంతు । మా । పరాసేచి । నః । ధనం ॥

టీక॥ అస్మాకం = మాయొక్క, వీరాః = పుత్తులు, అరిష్టాః = హింసింపఁ
బడనివారు, సంతు = అగుదురుగాక, నః = మాయొక్క, ధనం = ధనము, మాప
రాసేచి = వ్యర్థముగా వ్యయము చేయుఁబడకుండుగాక

తా॥ మా కుమాళ్ళు ఆపత్తులు లేనివారై యుండురుగాక. మా ధనము వ్యర్థ
ముగా వ్యయము చేయబడకుండుగాక.

మూ॥ భూమి ర్భూమి మగా న్నాతా మాతర మప్యగ్రాత్ । భూయా
స్స పుత్రైః పశుభిర్నో ద్వేష్టి సభిద్యతామ్ ॥

పదవి॥ భూమిః । భూమిం । అగ్రాత్ । మాతా । మాతరం । అపి । అగ్రాత్
భూయాః । స్మృః । పుత్రైః । పశుభిః । యః । నః । ద్వేష్టి । సః । భిద్యతామ్ ॥

టీక॥ భూమిః = భూమి, భూమిం = కొరణమైననూత్నభూమిని, అగ్రాత్ =
పొందెను, మాతా = ఆకాశము, మాతరం = కొరణమైననూత్నకాశమును, అగ్రా

త్ = పొందెను, పుత్రైః = కుమార్తెచేతను, పశుభిః = పశువులచేతను, భూయాన్మృ = సమృద్ధిగల వారమైతిమి, సః = మమ్ములను, యః = యెవడో, ద్వేష్టి = దూషించుచున్నాఁడో, సః = వాఁడు, భిద్యతాం = పాటదోలఁబడుఁగాక.

తా॥ స్థూలభూతమైన భూమి తనకుఁ గారణమైన నూత్నుభూమిని బొందెను.

స్థూలాకాశము తనకు గారణమైన నూత్నాకాశమును బొందెను. పుత్రులు పశువులు గల వాఁడనైతిమి. నాకుండెడి శత్రువులు దూరముగాపాఱిపోదురుగాక.

మూ॥ వాస్తోష్మతే ప్రతిజానీ హ్యస్మాత్ స్వావేశో అనమీవః
భవ సః । యత్త్వే మహే ప్రతి త నో జషస్వ శం నవధి
ద్విపదే శం చతుష్పదే ।

పదవి॥ వాస్తోష్మతే । ప్రతి । జానీహి । అస్మాత్ । స్వావేశః । అనమీవః
భవ । సః । యత్ । త్వా । ఈమహే । ప్రతి । తత్ । సః । జషస్వ । శం । నః
ఏధి । ద్విపదే । శం । చతుష్పదే ॥

టీక॥ వాస్తోష్మతే = వాస్తుపురుషుఁడా ! అస్మాత్ = మమ్ములను, ప్రతిజానీహి = గుర్తెఱుంగుము, స్వావేశః = మాయందు ఆభిమానము గలవాఁడనై, సః = మాకు, అనమీవః = ఆరోగ్య కరుఁడవు, భవ = ఆగుము, యత్ = ఏ హేతువు వలన, త్వా = నిన్ను, ఈమహే = యాచించుచున్నానో, తత్ = ఆ హేతువు వలన, సః = మమ్ములను, ప్రతిజాషస్వ = పొందియుండుము సః = మాయొక్క, ద్విపదే = మనుష్యులకొఱకైన, శం = సుఖమును, చతుష్పదే = పశువుల కొఱకైన, శం = సుఖమును, ఏధి = వృద్ధిపొందించు చుండుము.

తా॥ ఓ వాస్తు పురుషుఁడా ! నిన్ను బ్రార్థనఁ జేయుచుంటిమి గాన మమ్ములను నీ భక్తులమని తెలిసికొని మాయందు బ్రవేశింతురుండి మాకు నారోగ్యమును గలుగఁజేయు చుండుము. మా మనుష్యులకుఁ బశువులకు సుఖమును యెల్లప్పుడు కలుగఁజేయు చుండుము.

మూ॥ వాస్తోష్మతే శగ్గయా సగ్ం పదాతే సక్షీమ హిరణ్మయరా
గాతుమత్యా ఆవాహ జేమ ఉతయోగే వరనో యూయం
సాత స్వస్తిభి స్సదా సః ।

నడవి॥ వాస్తోష్పతే॥ శగ్మయా॥ సంపదా॥ తే॥ సక్షీనుహి॥ రణ్మయా॥
గాతుమత్యా॥ అహా॥ త్నేమః॥ ఉత॥ యోగః॥ వం॥ నః॥ యూయం॥
పాత॥ స్వస్తిభిః॥ సదా॥ నః॥

టీక॥ వాస్తోష్పతే = ఓ వాస్తుపురుషుడా! శగ్మయా = సుఖకరమైనదియు
రణ్మయా = విహరించునదియు, గాతుమత్యా = సన్మార్గ స్థలమునకు నడచునదియు
నగు, తే = నీయొక్క, సంపదా = సంపత్తుతో, వయం = మేము, సక్షీనుహి = కలిసి
కొనిన వారమైతిమి, ఉత = ఇంతేయేకాదు, నః = మాకు, యోగః = పూర్వము
లేని ధనమును బొందుటయును, త్నేమః = ఉన్నదానిని గాపాడుటయును, వరం =
శ్రేష్ఠముగా, అహా = కలుగజేయుము, (విశ్వేదేవతలారా) యూయం = మీరు,
సదా = యెల్లప్పుడు, స్వస్తిభిః = శుభవాక్యములతో, నః = మమ్ములను, పాత =
రక్షింతురగాక.

తా॥ ఓ వాస్తుపురుషుడా! సుఖమును గలుగజేయునదియు సజ్జనులయందు
విహరించునదియు సన్మార్గమందు బ్రవర్తించునదియు నగు నీ సంపద గల వారమై
తిమి. మాకు లేని సంపత్తు గలుగునట్లుగాను ఉన్న సంపత్తు సంరక్షింపబడునట్లు
గాను మిక్కిలి చేయుచుండుము. ఓ విశ్వేదేవతలారా! మీ రెల్లప్పుడు శుభవా
క్యములను బలుకుచు మమ్ములను రక్షించు చుండురుగాక.

మూ॥ వాస్తోష్పతే ప్రతరణాన యేధి గోభి రశ్వేభిరిన్ద్రో అజరానస్తే
సఖ్యేస్యామ పితేవ పుత్రాః ప్రతిజామస్వ॥

పదవి॥ వాస్తోష్పతే॥ ప్రతరణః॥ నః॥ ఏధి॥ గోభిః॥ అశ్వేభిః॥ ఇంద్రో॥
అజరానః॥ తే॥ సఖ్యే॥ స్యామ॥ పితా॥ ఇవ॥ పుత్రాః॥ ప్రతి॥ నః॥
జామస్వ॥

టీక॥ వాస్తోష్పతే = ఓ వాస్తుపురుషుడా! ఇంద్రో = విశ్వర్యమును గలి
గించువాడా! గోభిః = పశువులలేనను, అశ్వేభిః = గుఱ్ఱములచేపను, నః = మమ్ము
లను, ప్రతరణః = వృద్ధిపొందించు వాడవు, ఏధి = అగుము వయం = మేము,
తే = నీయొక్క, సఖ్యే = స్నేహమందు, అజరానః = అక్షయముగా, స్యామ =
ఉండుము, పితా = తండ్రి, పుత్రానివ = తనయులను వలెనే, నః = మమ్ములను
ప్రతిజామస్వ = దగ్గఱకు తీసి పోమించుము.

తా|| విశ్వకర్మము నొసంగడి యొహన్తు పురుషుడా ! నీవు మాకుఁ బశువులను గుఱ్ఱములను గలుగఁజేసి వృద్ధిపొందించుము. నీ స్నేహమును గోరియుంటిమి కాన దండ్రీ తనయులను వలెనే మమ్ములను దగ్గఁజేసి చేరదీసి ప్రేమతో గాపాడుము.

సూ|| అమీవహః వాస్తవ్యతే విశ్వరూపాః క్ష్యావిశ స్తస్మా సుశేవ ఏధి నః శివగం శివం ||

పదవి|| అమీవహః । వాస్తవ్యతే । విశ్వరూపాః । ఆ । విశక్ । సఖాసు శేవః । ఏధి । నః శివం । శివం ||

టీక|| వాస్తవ్యతే = వాస్తు పురుషుడా ! అమీవహః = వ్యాధులను బోఁగొట్టునట్టి నీవు విశ్వరూపాః = వ్యాధి నివారణములైన సమస్త రూపములను, ఆవిశక్ = ప్రవేశించినవాడ వవును, నః = మాయొక్క, సఖాసు = స్నేహితుల యందు, శేవః = శ్రేష్ఠుడవు, ఏధి = ఆగుము, శివం = ఈ వాస్తుకర్మము, శివం శివం = మిక్కిలి శుభప్రదమగుఁగాక.

తా|| ౧ వాస్తుపురుషుడా ! సమస్త వ్యాధులను పోఁగొట్టు నట్టి నీవు సమస్త మైన పదార్థములయందు బ్రవేశించి యుంటివి. కాన మా స్నేహితులలో నీవు ముఖ్యుడవై యీ వాస్తుకర్మమును మిక్కిలి శుభప్రదమైనదానిగాఁ జేయుము.

ఇతి షోడశ ఖండ స్సమాప్తః.

—♦ అథ సప్త దశ ఖండః ప్రారంభః ♦—

మహాః కూర్మకరస్సుకూర్మకరః కూర్మకరో వాలబంధనః ఉపరిష్టాద్య దేహాయ తృతీయస్యా ఇతోదివః || జౌలబ ఇత్త ముపాహ్వా యతాఽర్జీ ఛ్యోమశ్శబలః । అథోరామ ఉలుంబ రసాస్సర మేయో హ ధావతి । సముద్రో మవ చాకశత్ । బిభృన్ని ప్కంచ రుక్మంచ శునా మగ్రోగర సుచీరీణః సుచీరీణో సృజ సృజ శునక సృజైక వాత్యత్ ।

పదవి|| కూర్మకరః । సుకూర్మకరః । కూర్మకరః । వాలబంధనః । ఉపరిష్టాత్ । యత్ । ఏహాయ । తృతీయస్యాః । ఇతోః । దివః । జౌలబః । ఇత్ । తం । ఉప । ఆహ్వానత్ । అర్జీక్ । క్ష్యామః । శబలః । అథోరామః । ఉలుంబలః । పార

మేఘః । హా । ధావతి । సముద్రం । ఆన । చాకశత్ । విభ్రక్ । నిష్క్రం । చ ।
 రుక్మం । చ । శునాం । అగ్నిం । సుబీరిణః । శుబీరిణ । సృజ । సృజ । శునక ।
 సృజ । ఏకవ్రాత్య । సృజ । ఛత్ ॥

టీక॥ ఔలబః = ఉలబయను బానియొక్క సంతానమైనదై, సుగోర్మరః =
 కూర్మరమని మంచి ధ్వనిః చేయుచున్న, కూర్మరః = కూర్మర మనెడు కుక్క
 యను, వాలబంధనః = దోకచే నితరులను బంధించెడి, యత్ = యే కూర్మరః =
 కుక్కయను, తృతీయస్యాం = మూడనదయిన, దివః = లోకమువలన, ఉపరిష్టాత్
 = పైననుండి, ఇతః = ఈ భూలోకమునకు, ఏజాయ = (ఏరాయ) వచ్చుచున్నది,
 తం = ఆ కుక్కను, ఉపాహ్వయత = (అపాహ్వయత) పాఱదోలుడు, ఆర్జీత్ =
 ఋజువుయొక్క సంతానమైన, శ్యామః = శ్యామమనియు, శబలః = శబలమనియు,
 ఆధోరామః = అధో రామమనియు, ఉలుంబలః = ఉలుంబలమనియు, పేర్లుగల,
 తాత్ = ఆ నాలుగు కుక్కలను, అపాహ్వయత = పాఱదోలుడు, సారమేయః =
 సరమయను దేవతా శునకమువలన బుట్టినదై, శునాం = కుక్కలలో, అగ్నిం = ప్ర
 ధానమైన, సుబీరిణః = సుబీరిణమను పేర్లుగల శునకము, రుక్మంచ = బంగారుచేత
 బడిన, నిష్క్రంచ = పతకమును, విభ్రక్ = ధరించినదియై. సముద్రం = ఆకాశ
 మును, ఆవచాకశత్ = చూచుచు, ధావతి = పలుగెత్తుకొని వచ్చుచున్నది, యేక
 వ్రాత్య = కుక్కలలో ప్రధానమైనదానా? ఛత్ = ఛత్ అనుశబ్దమును, సృజ =
 విడిచిపెట్టుము, సుబీరిణ = ఓ సుబీరిణమా! సృజసృజ = (పిల్లవానిని) విడిచిపెట్టు
 ము, శునక = ఓ శునకమా, సృజ = విడిచిపెట్టుము.

తా॥ ఉలబునివలనబుట్టి కూర్మరమను శబ్దమును జేయు కూర్మర మను
 కుక్కయు యితరులను దోకచేబుట్టి బాధించునట్టి కుక్కయు స్వర్గలోకమునుండి
 యిక్కడకు వచ్చుచున్నది. ఋజుయొక్క సంతానమైన శ్యామము శబలము
 అధోరామము ఉలుంబలము అనుపేర్లుగల నాలుగుకుక్కను పైననుండ వచ్చు
 చున్నది. కాన నా భృత్యులారా! ఆకుక్కలను అవతలికిదోగొట్టుడు. సరమ
 యను; దేవతా శునకము. వలన బుట్టినదియు, కుక్కలలో; బ్రధానమైనదైన సుబీ
 రిణమను, పేర్లుగల, కుక్క బంగారు పతకమును ధరించి, యాకాశమును, జూచుచు
 వచ్చుచున్నది. సుబీరిణమా! నీవు పిల్లవాండ్రను బట్టుకొనవలయు. ఛత్ అను
 భయంకరమైన శబ్దమును జేయుకుము.

మూ॥ తత్సత్త్వం యత్త్వేంద్రోఽబ్రవీ ద్దాస్సాస్త్వయ సాస్వేతి తా
స్త్వగ్ం సాస్వయ త్వాఽగచ్ఛత్త్వం త్వాఽబ్రవీద విదహాః
ఇత్యవిదగ్ం హీతి వరం వృణీ ష్వేతి కుమార మేవాఽహం
వరం వృణ ఇత్య బ్రవీ ద్వి గృహ్య బాహూ ప్లవసే ద్యామ
వచాకశత్ ॥

పదవి॥ తత్ । సత్త్వం । యత్ । త్వా । ఇంద్రః । అబ్రవీత్ । గాః । సాస్వ
యస్వ । ఇతి । త్వాః । త్వం । సాస్వయ స్వ । ఆగచ్ఛః । తం । త్వా । అబ్ర
వీత్ । అవిదః । హ ॥ ఇతి । అవిదం । హి । ఇతి ! వరం ! వృణీష్వ ! ఇతి !
కుమారం । ఏవ । ఆహం । వరం । వృణే । ఇతి । అబ్రవీత్ । విగృహ్య । బాహూ
ప్లవసే । ద్యాం । అవ । చాకశత్ ॥

టీక॥ గాః = ఆవుల నపహరించినవారిని, సాస్వ యస్వేతి = బాధ పెట్టమని,
ఇంద్రః = ఇంద్రుడు. యత్ = యేవాక్యమును, త్వా = నిన్ను గుఱించి, అబ్ర
వీత్ = పలికెనో, తత్ = ఆ వాక్యము. సత్త్వం = నిజమైనది, తతః = అనంతరము
దు, త్వం = నీవు, తాత్ = ఆ యావులను అపహరించినవారిని, సాస్వయత్వా =
బాధించి, తాః = ఆ యావులను దీసికొని, ఆగచ్ఛః = వచ్చితివి, తం = అటువంటి
త్వా = నిన్ను, అవిదహాః = ఆవులను పొందితివా, ఇతి = ఈలాగునదేవేంద్రుడడు
గఁగా, అవిదహి = పొందితిని, ఇతి = అని నీవు పలుకఁగా, వరం = వరమును
వృణీష్వ = కోరుము, ఇతి = ఈలాగున దేవేంద్రుడడుగఁగా, ఆహం = నేను,
కుమారం = పిల్లవానిని బాధించుటయును, వరం = వరమును, వృణే = కోరును
న్నాను, ఇతి = ఈలాగున, అబ్రవీత్ = పలికెను, సః = అటువంటి సుబీరిణః,
బాహూ = హస్తములను, విగృహ్య = గ్రహించి, ద్యాం = ఆకాశమును, అవచాక
శత్ = చూచుచు. ప్లవసే = వచ్చుచున్నది.

తా॥ పూర్వముందు రాక్షసులు దేవతల యావుల నపహరించి యొక పర్వత
గుహయందుంచి ద్వారమును గప్పివేయఁగా వానిని దెలిసి కొనలేని వారై దేవతలు
సరమయను దేవతా శునకముయొక్క కుమారుడైన సుబీరిణమును దాని బిలిచి నీవు
ఆవుల నపహరించినవారిని దెలిసికొని వారిని బాధించి ఆ యావులను దీసికొనిరమ్మని

దేవతలు పలుకఁగా నంతట సుదీరణము వెళ్ళి యూ రాక్షసులను బాధించి ఆ యావులను దీసికొనిరాఁగా నప్పుడు దేవేంద్రుఁడు నీకిష్టమైన వరమును గోరుమని సుదీరణముతోఁ బలికెను అప్పుడు పిల్లలను బాధించుటయును వరమును సుదీరణము దేవేంద్రుని నలనఁ బుచ్చుకొన్న దన్నమాట నిజము. ఆ సుదీరణము హస్తములనుబట్టి కొని యాకాశమును జూచుచు వచ్చుచున్నది.

మూ॥ బిభ్రన్నిష్కంచ రుక్మంచ శునామగ్నిం సుదీరణః । సుదీరణః సృజ సృజ శునకసృజైక వ్రాత్య సృజఛత్ ॥

ఈ సంత్రమునకు పదవీభాగము మొదలగునవి పూర్వముందు జెప్పబడినవి.

మూ॥ తత్సత్యం యత్యై సరమా మాతా లోహితః పితా అమీ యే కే సరస్యకా అవధావతి తృతీయస్యా ఇతో దివః ॥

పదవి॥ తత్ । సత్యం । యత్ । తే । సరమా । మాతా । లోహి । తః ।

పితా । అమీ । ఏ । కే । సరస్యకాః । అవ । ధావతి । తృతీయస్యా । ఇతః । దివః ॥

అ॥ తా॥ ముందు సూత్రముక్రింద నున్నవి.

మూ॥ తేశశ్చ సరమ తండశ్చ తూలశ్చ వితూలశ్చార్జునశ్చ లోహితశ్చ దులహనామ వోమాతా మంధాకకో హవః పితా సం తక్షాకాంతి చక్రివో నసీ సరీదత ॥

పదవి॥ తేశః । చ । సరమః । తండః । చ । తూలః । చ । వితూలః । చ ।
అర్జునః । చ । లోహితః । చ । దులహ । హ । నామ । వః । మాతా । మంధాకకః
హ । వః । పితా । సం । తక్షా । కాంతి । చక్రివః । నసీ సరీదత ॥

టీక॥ తే = నీయొక్క, మాతా = తల్లి, సరమేతియత్ = సరమ అనే మాట యొకలదో, తే = నీయొక్క, పితా = తండ్రి, లోహిత ఇతియత్ = లోహితుఁడ నెడు మాట యొకలదో, తత్ = అది, సత్యం = విజము, సరస్యకాః = సరస్సు సంఘ బుట్టికట్టి, అమీ = ఈ, ఏకే = కొందఱు, తృతీయస్యా = మూడవదైన, దివః = లోకమునుండి, ఇతః = ఇక్కడను, అవధావతి = అధోముఖముగా వచ్చుచున్నది, తే = వారు, కే = యెవరవఁగా, తేశశ్చ = తేకుఁడు, సరమశ్చ = సస

రముఁడును, తంధశ్చ = తంధుఁడును, తూలశ్చ = తూలుఁడును, వితూలశ్చ = వితూలుఁడును, అర్జునశ్చ = అర్జునుఁడును, లోహితశ్చ = లోహితుఁడును, అనెడుయాలుగురు వచ్చుచున్నారు, వః = అట్టి అట్లుగ్గురైన మీయొక్క, మాతా = తల్లి, దులాహానామ = దులా అనే పేరుగలదియ్య, వః = మీయొక్క, పితా = తండ్రి, ముంధాకః = ముంధాకకుఁడు అనువాఁడును, వచ్చుచున్నారు, వః = మీయొక్క, తతాః = పరిచారులు, చక్రీవః = అయుధములుగలవారై, సంహంతి = కొట్టెగలరు, ససీసరీదత = మావద్దకు రాబోకుఁడు.

తా॥ సరమ నీయొక్క తల్లియు లోహితుఁడు నీ తండ్రియు యగుట నిజము. మఱియు తేకుఁడు ససరముఁడు తండుఁడు తూలుఁడు వితూలుఁడు అర్జునుఁడు లోహితుఁడు అనెడు మీ యాటుగురును మీయొక్క తల్లిదండ్రులిగ్గు. దులా. ముంధాకకులును ఆకాశమువ్వు దిక్కుడికి వచ్చుచున్నారు. మౌఘట్యులు అయుధపాణులై మిచ్చులన్లు గొట్టెదరు గాన మా సమీపమునకు రాబోకుఁడు.

మూ॥ ఛద్రపేష్టిః సీసరమ్ సారమేయ్య నమ్మస్తే అస్తు సీసర ససా అశ్వః
వృషాణః పదోన సీసరీదత॥

పదవి॥ ఛత్రి॥ ఆ॥ పేష్టిః॥ సీసరమ్॥ సారమేయ్య॥ నమ్మ॥ తే॥ అస్తు॥ సీసర
సం॥ అశ్వాః॥ వృషాణః॥ పద్యః॥ ప॥ సీసరీదత॥

టీక॥ సీసరమ = ౧ సీసరమ్ యనుదానా ! సారమేయ్య = ౨ సారమేయమనుదానా ! సీసర = సీసరమనుదానా ! ఛత్రి = ఛత్రి అను ధ్వనివి, అపేహి = విడిచి పెట్టుఁడు, తే = నీకొఱకు, నమః = నమస్కారము, అస్తు = అగుఁగాక, అశ్వాః = నాగుఱ్ఱములు, వృషాణః = బలముగలవియై, పదోన = పాదములు వలెనే, సీసరదత = మిమ్ములను బొందును.

తా॥ సీసరమ్ సారమేయ్య సీసరమును కుక్కలారా! ఛత్రు అనెడు మీధయంకవ ధ్వనిని విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపొందు మీ కొఱకు నమస్కారముఁ జేసెదను; లేనియెడల బలముగల నాగుఱ్ఱములు విచ్చి పాదములచే మిమ్ములను దొక్కివేయును.

మూ॥ ఛద్రపేష్టిః సీసరమ్ సారమేయ్య నమ్మస్తే అస్తు సీసర శ్వాన మి
చ్చార్చ్యోద్ధమః పురుషవృత్తే॥

పదవిః ఛత్ । అపేహి । సీసరము । సారమేయ । నమః । తే । అస్తు । సీసర
శ్వానం । ఇత్ । శ్వా । అదత్ । వ । పురుషం । ఛత్ ॥

ఛత్ అనునది మొదలు సీసర అనునవఱకు ఆర్థము మొదలగునవి చెప్పబడినవి.

టీక॥ శ్వానం = కుక్కను, ఛత్ = ఛత్ అను ధ్వనినిలేయుచున్న, శ్వా =
ఇతరమైనకుక్క. అదత్ = భక్షించుగాక, పురుషం = పిల్లవానిని, నాదతు =
భక్షింపకుండుగాక.

తా॥ ఇక్కడకు వచ్చిన మిమ్ములను నుతియొకకుక్క భక్షించుగాక. పిల్ల
వానిని భక్షింపకుండుగాక.

మూ॥ ఏతే తే పృథిదుశ్యేతే సమానవసనే ఉభే । తే అహం సార
యేణ ముసలే నహవ ఉలూఖవే ॥

పదవిః ఏతే । తే । పృథి । దృశ్యేతే । సమానవసనే । ఉభే । తే । అహం
సారయేణ । ముసలేన । అవ । హన్తి । ఉలూఖవే ॥

టీక॥ సమానవసనే = సమానమైన వస్తువులుగల, ఉభే = యిద్దఱయిన,
ఏతే = ఈ, తే = ఆ శంఖ గ్రహముయొక్క తల్లిదండ్రులు, పృథి దృశ్యేతే =
చూడబడుచున్నారు, తే = వానికెద్దఱను, ఉలూఖవే = రోకటిలో నుంచి, సార
యేణ = దృఢమైన, ముసలేన = రోకలిచే, అవహన్తి = త్రొక్కుచున్నాను.

తా॥ సమానమైన వస్తువులుగల శంఖగ్రహముయొక్క తల్లిదండ్రులు అట్లు
కానబడుచున్నారు. వారినిద్దఱను రోకటిలోనేనీ ధృఢమైన రోకటిచే దొక్కి
సంహరించుచున్నాను.

మూ॥ హత శృంఖో హత శృంఖ పితా హత శృంఖ కతుర్వకః ఆప్యే
పాగం స్థపతిర్హతః ॥

పదవిః హతః । శృంఖః । హతః । శంఖపితా । హతః । శంఖ । కతుర్వకః ।
ఆపిః । ఏహం । స్థపతిః । హతః ॥

టీక॥ శంఖః = శంఖగ్రహము, హతః = చంపబడెను, శంఖపితా = శంఖ
గ్రహముయొక్క తండ్రి, హతః = చంపబడెను, శంఖ కతుర్వకః = కూర్చుండిన
శంఖుడు, హతః = చంపబడెను, ఏహం = వీరియొక్క, స్థపతిరపి = అధిపతియు,
హతిః = చంపబడెను.

తా॥ హృదయైవ శంఖ గృహము వాని తంద్రియు వాని యధిపతియుఁ జంపఁబడిరి.

మూ॥ ఋషిర్బోధః ప్రబోధస్యహ్నో మాతరిత్వా । తే తే ప్రాణా తస్మిన్మరిష్యంతి మాభైషీర్న మరిష్యసి ।

పదవి॥ ఋషిః । బోధః । ప్రబోధః । స్యహ్నః । మాతరిత్వా । యేతే । తే । ప్రాణాః । స్మరిష్యంతి । మాభైషీః । న । మరిష్యసి ॥

టీక॥ బోధషిః = బోధాయన మునీశ్వరుఁడు, స్యహ్నః = నిద్రించినవాడై ప్రబోధః = మేలుకొనెను, మాతరిత్వా = వాయువు. తే = నీయొక్క, ఏతే = ఈ, ప్రాణాః = ప్రాణములను, స్మరిష్యంతి = తాకుచున్నది, నమరిష్యసి = మృతి నొందవు, మాభైషీః = భయపడకుము.

తా॥ ఓ పిల్లవాడా ! మనకు నూత్రకారుడైన బోధాయన మునీశ్వరుఁడు నిద్రను విడిచి జాగ్రహించి అంతయు జూచుచున్నాఁడు. వాయువు నీప్రాణములనుదాకి గాపాడుచున్నది. కాబట్టి నీకు భయములేదు. నీవు మృతినొందవు.

మూ॥ జగ్ధో మశకో జగ్ధో విత్పప్తి జగ్ధో వ్యధ్వరో స్వాహా జగ్ధో వ్యధ్వరో జగ్ధో మశకో జగ్ధా విత్పప్తి స్వాహా జగ్ధా విత్పప్తి జగ్ధో వ్యధ్వరో జగ్ధో మశకో స్వాహా ।

పదవి॥ జగ్ధః । మశకః । జగ్ధః । విత్పప్తిః । జగ్ధః । వ్యధ్వరః । స్వాహా । జగ్ధః । వ్యధ్వరః । జగ్ధః । మశకః । జగ్ధా । విత్పప్తిః । స్వాహా । జగ్ధా । విత్పప్తిః । జగ్ధః । వ్యధ్వరః । జగ్ధః । మశకః । స్వాహా ॥

టీక॥ మశకః = మశకమును సర్పము, జగ్ధః = భక్షింపఁబడెను, విత్పప్తిః = విత్పప్తియను సర్పము, జగ్ధః = భక్షింపఁబడెను, వ్యధ్వరః = వ్యధ్వరమును సర్పము, జగ్ధః = భక్షింపఁబడెను అని, స్వాహా = హోమముఁ జేసి ఆజ్యాది హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను. యీపదములే తిరిగి అనులోమనిలోమములుగాఁ జెప్పఁబడెను గానఁ తిరిగి అధికము మొదలగునవి వ్రాయలేదు.

తా॥ మశకము అను సర్పము విత్పప్తియను సర్పము వ్యధ్వరమును సర్పము భక్షింపఁబడుఁగాక యని ఆజ్యాదులచే హోమముఁ జేయుచున్నాను.

ఇతి సప్తదశ ఖండః సమాప్తః.

—♦ అథాష్టాదశమఖండః ప్రారంభః —

మూ॥ ఇంద్రో జహి దందశూకం పక్షిణం యస్సరీస్పృహః । దక్షతంచ
దశంతంచ సర్వాంతా నింద్రో జంభయన్వాహా ॥

పదవి॥ ఇంద్రో । జహి । దందశూకం । పక్షిణం । యః । సరీస్పృహః । ద ।
క్ష్యంతం । చ । దశంతం । చ । సర్వాన్ । తాన్ । ఇంద్ర । జంభయ । స్వాహా॥

టీక॥ ఇంద్రో = ఓ యింద్రుడా ! యః = యేజంతువు, సరీస్పృహః = పావు
నట్టి స్వభావముగలదో, తం = అటువంటి, పక్షిణం = పార్శ్వములతోఁగూడిన దం
దశూకం = సర్పమును, జహి = కొట్టుము. దక్షక్ష్యంతం = కణువఁబోవునట్టిదియు
దశంతంచ = కఱుచుచున్నట్టిదియు ఎగుదానిని, సర్వాన్ = సమస్తమైన, తాన్ =
ఆసర్పములను, ఇంద్ర = ఓ యింద్రుడా ! జంభయ = కదలకుండునట్లు స్తంభన
జేయుము, ఇతి = అని, స్వాహా = హోమము జేయుచున్నాను.

మూ॥ అపుజాత స్సరేవృద్ధ దేవానామపి హస్త్య । త్వమగ్న ఇం
ద్రప్రేషిత స్సనో మాహీగ్ంసీ స్వాహా ॥

పదవి॥ అపు । జాతః । సరే । వృద్ధ । దేవానాం । అపి । హస్త్య । త్వం ,
అగ్నే । ఇంద్రప్రేషితః । సః । సః । మా । హింసీః । స్వాహా ॥

టీక॥ అపు = ఉదకములయందు, జాత = పుట్టినట్టివాఁడా ! సరే = సము
ద్రమందు, వృద్ధ = వృద్ధిపొందినవాఁడా ! దేవానాం = దేవతలయొక్క, హస్త్య =
చేతులయందుండువాఁడా ! అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుగ్ండా ! సః = అటువంటి!
త్వం = నీవు, ఇంద్రప్రేషితః = ఇంద్రునిచే బ్రేరేపింపఁబడిన వాడైతై కర్మము
లను జేయించుచు, సః = మమ్ములను, మాహింసీః = హింసింపకుము అని, స్వాహా =
హోమము జేయుచున్నాను.

తా॥ మేఘమునందు మెఱుపురూరముగాను సముద్రమునందు బడబాగ్ని
రూపముగాను దేవతలయొక్క చేతులలో నుండునట్టి యో యగ్ని హోతుగ్ండా
నీవు దేవేంద్రునిచే బ్రేరేపణఁ జేయఁబడినవాడైతై కర్మములను జేయించుచుంటివి
గాన మమ్ములను హింసఁజేయకుము.

మూ॥ త్రాణమసి పరిత్రాణమసి పరిధిరసి । అన్నేన మనుష్యాగస్త్రా

యసే తృణైః పశూన్ గర్తేన సర్పాన్ యజ్ఞేన దేవాన్ తస్య
ధయా పితూం తస్మాహ్ ॥

పదవి॥ త్రాణమ్ । అసి । పరిత్రాణమ్ । అసి । పరిధిః । అసి । అన్నేన ।
మనుష్యాన్ । త్రాయసే । తృణైః । పశూన్ । గర్తేన । సర్పాన్ । యజ్ఞేన ।
దేవాన్ । స్వధయా । పితూన్ । తస్మాహ్ ॥

టీక॥ త్రాణం = రక్షించునట్టివాడవు, అసి = అయితివి, పరిత్రాణం = అంత
టను రక్షించునట్టివాడవు, అసి = అయితివి, పరిధిః = అంతటను రక్షించునట్టి యో-
ధుడవు, అసి = అయితివి, మనుష్యాన్ = నరులను, అన్నేన = ఆన్నము చేతను,
పశూన్ = పశువులను, తృణైః = గడ్డిచేతను, సర్పాన్ = పాములను, గర్తేన =
గోతిచేతను, దేవాన్ = దేవతలను, యజ్ఞేన = యజ్ఞముచేతను, పితూన్ = పితృ-
దేవతలను, స్వధయా = కవ్యముచేతను, త్రాయసే = రక్షించు చున్నావు, ఇతి =
యిట్లని, తస్మాహ్ = హోమముఁ జేయుచున్నాను.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! నీవు నన్ను వంతటను రక్షించునట్టి యోధుడవై-
యుంటివి. ఆన్నముచే మనుష్యులను గడ్డిచే బశువులను గోతిచే సర్పములను
యజ్ఞముచే దేవతలను కవ్యముచే పితృదేవతలను రక్షించు చున్నావని హోమముఁ
జేయుచున్నాను.

మూ॥ తత్సత్యం యత్రైమావాస్యాయాంచ పార్థమాస్యాంచ విష-
బలిగ్ం హరంతి పర్వ ఉదత సర్పిణః । తత్తే ప్రేరతే త్వయి
సం విశంతి త్వయి న సుత స్త్వయి సదోభ్యో వమాభ్యో నః
పరిదేహి ।

పదవి॥ తత్ । సత్యం । యత్ । తే । అమావాస్యాయాం । చ । పార్థమ-
స్యాం । చ । విషబలిం । హరంతి । సర్వే । ఉదర సర్పిణః । తత్ । తే । ప్రే-
రతే । త్వయి । సం । విశంతి । త్వయి । నః । సుతః । త్వయి । సదోభ్యః । వమా-
భ్యః । నః । పరిదేహి ॥

టీక॥ ఉదరసర్పిణః = వనస్సున సర్పభయముగల, సర్వే = అందఱును, అమా-
వాస్యాయాం = అమావాస్యాయందునను, పార్థమాస్యాంచ = పూర్ణిమాయందునను,
తే = నీకొఱకు, యత్ = ఏ, విషబలిం = సర్పముల కొఱకైన బలిని, హరంతి =

ఇచ్చుచున్నారో, తత్ = ఆబలిని, తే = ఆసర్పములు, శ్రీరతే = పొందుచున్నవి, పాప్ర్య = పొంది, త్వయి = నీయందు, సువిశంతి = నివసించుచున్నవి, తత్ = అనునది, సత్యం = వాస్తవమైయున్నది, త్వయి = నీయందు, సతః = నివసించుచున్నట్టి, సః = మమ్ములను త్వయి = నీయందు, సదభ్యః = ఉన్నట్టిసర్పములవల్లను వర్షాభ్యః = వర్షముతువువలనను, పరిదేహి = రక్షింపుము.

తా|| సర్వజములు సర్పములవలనని భయనివృత్తికై సర్పముల తృప్తి కొఱకు నీ యందే విషబలి నుంచుచున్నారో ఆ బలిని ఆ సర్పములుపొంది నీయందు నివసించుచున్నవి. అనునది సత్యమయియున్నది. కాబట్టి నీయందు నివసించుచున్న మాకు వర్షద్వలని భయమును ఆ సర్పమువలని భయము కలుగఁజేయకుము. వర్షముతువు వలని ఆసర్పములు బలమునుండి విశేషముగ వెడలును కావున ఆ బుతువు శేర్కొనబడినది.

మూ|| నమో అస్తు సర్పేభ్యో యేకేచ పృథివీ మను యే అంతరిక్షే యే దివితేభ్య స్సర్పేభ్యోనమః ।

పదవి|| నమః । అస్తు । సర్పేభ్యః । యే । కే । చ । పృథివీం । అను యే । అంతరిక్షే । యే । దివి । తేభ్యః । సర్పేభ్యః । నమః ॥

టీక|| యేకేచ = యే కొన్ని సర్పములు, పృథివీమను = భూమిని-ఆశ్రయించి యున్నవో, తేభ్యః = అటువంటి, సర్పేభ్యః = సర్పములకొఱకు, నమః = నమస్కారము, అస్తు = అగుగాక, అంతరిక్షే = ఆకాశమునందు, యే = యే కొన్ని సర్పములుగలవో, దివి = స్వర్గమునందు, యే = యే కొన్ని సర్పములుగలవో, తేభ్యః = అటువంటి, సర్పేభ్యః = సర్పేభ్యః = సర్పములకొఱకు, నమః = నమస్కారము, అస్తు = అగుగాక.

తా|| భూలోకంబునను ఆకాశమునందునను స్వర్గమునందునను యే సర్పములు గలవో ఆ సర్పములకొఱకు నేను నమస్కారమును జేయుచున్నాను.

మూ|| యేదోరోచనే దివో యేవా సూర్యస్య రశ్మిషు । యేషామ పునదః కృతం తేభ్యం సర్పేభ్యో నమః ।

పదవి|| యే । ఆదోరోచనే ! దివః యే । వా । సూర్యస్య । రశ్మిషు । యేషాం । అపునదః । కృతం । తేభ్యః । సర్పేభ్యః । నమః ॥

టీక॥ యే = యే సర్పములు, దివః = ఆకాశసంబంధమైన, అదోరోచనో = ఈ ప్రకాశించు స్థానమందు. సంతి = కలవో, నూర్యస్య = నూర్యుని యొక్క, రశ్మిఘ = కిరణములయందు, యేవా = యే సర్పములు కలవో, యేషాం = ఏ సర్పములకు, అఘ్న = ఉడకములయందు, సదః = స్థానము, కృతం = చేయబడినదో, తేభ్యః = అటువంటి, సర్వేభ్యః = సర్పముల కొఱకు, నమః = నమస్కారము, అస్తు = అగుగాక.

తా॥ ఆకాశమందునను నూర్యమండలమందుపను జలములయందును నివసించి యున్న సర్పముల కొఱకు నమస్కారమును జేయుచున్నాను.

మూ॥ యా ఇషవో యాతుధానానాం యేవా వసస్పతీగ్ం రనుయే వాఽవతేషు శేరతే తేభ్యః సర్వేభ్యోనమః ॥

పదవి॥ యాః । ఇషవః । యాతుధానానాం । యే । వా । వసస్పతీక్ । అను యే । వా । అవతేషు । శేరతే । తేభ్యః । సర్వేభ్యః । నమః ॥

టీక॥ యాః = యే సర్పములు, యాతుధానానాం = రాక్షసులకు, ఇషవః = బాణములయ్యెనో, యేవాం = ఏ సర్పములు, వసస్పతీక్ = వృక్షములను, అను = ఆశ్రయించియున్నవో, యేవా = ఏ సర్పములు. అవతేషు = గోతులయందు, శేరతే = నివసించియున్నవో, తేభ్యః = అటువంటి, సర్వేభ్యః = పాపముల కొఱకు నమః = నమస్కారములు, అస్తు = అగుగాక.

తా॥ రాక్షసులకు వాయుధములుగా నుడియున్న సర్పములకును చెట్లయందున్న సర్పములకును గోతులలోనుండిన సర్పములకును నమస్కారము

మూ॥ సమో అస్తు సర్వేభ్యో యేపార్థివాయ అంతరిక్షాయే దివ్యాయే దిశ్యాః । తేభ్యః ఇమం బలిగ్ంహరిష్యామి తేభ్యః ఇమం బలి మహర్షం ॥

పదవి॥ సమః । అస్తు । సర్వేభ్యః । యే పార్థివాః । యే । అంతరిక్ష్యాః । ఏ । దివ్యాః । యే । దిశ్యాః । తేభ్యః । ఇమం । బలిం । హరిష్యామి । తేభ్యః । ఇమం । బలిం । అహర్షం ॥

టీక॥ యే = యే సర్పములు, పార్థివాః = భూమియందున్నవో, యే = ఏ సర్పములు, అంతరిక్ష్యాః = ఆకాశమందున్నవో, యే = యే సర్పములు, దివ్యాః =

స్వర్గము నందున్నవో, యే = యే-సర్పములు, దిక్భ్యాః = దిక్కుల యందున్నవో, తేభ్యః = అటువంటి, సర్వేభ్యః = సర్పముల కొఱకు, నమః = నమస్కారము. అస్తు = అగుగాక, తేభ్యః = ఆ సర్పముల కొఱకు, ఇమం = ఈ, బలిం = పూజ నిమిత్తమైన యన్నమును, హరిష్యామి = పొందింపఁచేయగలను, తేభ్యః = ఆ సర్పముల కొఱకు, ఇమం = ఈ, బలిం = బలిని, ఆహార్షం = పొందింపఁజేసితిని.

తా|| భూమియందును ఆకాశమునందును స్వర్గమునందును దిక్కులయందు నే సర్పములు గలవో ఆ సర్పములన్నిటికిని నమస్కారము చేసెద. ఆ సర్పములకు నింతకుఁ బూర్వమును బలి నొసంగితిని. ఇక ముందును బలి నిమిత్తము అన్నము నియ్యగలను.

మూ|| తక్షకవై శాలేయ ధృతరాష్ట్రే రావతస్తే జీవాప్త్యయి నస్సత
స్వయి సదోభ్యి వర్షాభ్యోనః పరిదేహి । ధృతరాష్ట్రే రావత
తక్షకవై శాలేయస్తే జీవాప్త్యయి నస్సత స్వయి సదోభ్యి
వర్షాభ్యోనః పరిదేహి ।

పదవి|| తక్షక । వైశాలేయ । ధృతరాష్ట్రే రావతః । తే । జీవాః । త్వయి ।
నః । సతః । త్వయి । సదభ్యః । వర్షాభ్యః । నః । పరిదేహి । ధృతరాష్ట్రే రావతః ।
తక్షక వైశాలేయః । తే । జీవాః । త్వయి । నః । సతః । త్వయి । సదభ్యః । వర్షా
భ్యః । నః । పరిదేహి ॥

టీక|| వైశాలేయ = విశాలకు సుతానమైన, తక్షక = తక్షకుడా ! ధృతరాష్ట్రే రావతః = ధృతరాష్ట్రే రావతమును సర్పము, తే = నీకు జీవాః = ప్రాణము త్వయి = నీయందు, సతః = ఉన్నట్టి, నః = మమ్ములను, త్వయి = నీయందు, సదభ్యః = ఉన్నట్టి, వర్షాభ్యః = వర్షాకాలమందు విశేషముగా నుండునట్టి సర్పముల వలన, నః = మమ్ములను పరిదేహి = రక్షించుము. ధృతరాష్ట్రే రావతః = ధృతరాష్ట్రే రావతమును సర్పము ! తక్షక వైశాలేయః = విశాలా పుత్రుడైన తక్షకుడా ను సర్పము, తే = నీకు జీవాః = ప్రాణము, త్వయి = నీయందు, సతః = ఉన్నట్టి, నః = మమ్ములను, త్వయి = నీయందు, సదభ్యః = ఉన్నట్టి, వర్షాభ్యః = వర్షసర్పముల వలన, నః = మమ్ములను, పరిదేహి = రక్షింపుము.

తా|| ఓ తక్షకుడా ! నీకు విరావతమును సర్పముపాణిము ఓ విరావతమా ! నీకుతక్షకుడు పాణిము. కాన మీ మీరిద్దరును మీ యధీనమైన వర్షసర్పముల నుండి మమ్ములను రక్షింపుడు.

మూ॥ అహిం సాతిబలస్తే జీవా స్వయి నస్సత స్వయి సదోభ్య
వర్షాభ్యోనః పరిదేహి అతిబలాహిం సస్తే జీవా స్వయి స
స్సత స్వయి సదోభ్య వర్షాభ్యోనః పరిదేహి ॥

తదవి॥ అహింస | అతిబలః | తే | జీవాః | త్వయి | నః | సతః | త్వయి |
సదభ్యః | వర్షాభ్యః | నః | పరిదేహి | అతిబల | అహింసః | తే | జీవాః | త్వయి
నః | సతః | త్వయి | సదభ్యః | వర్షాభ్యః | నః పరిదేహి ॥

టీక॥ అహింస = అహింసయును సర్పమా! అతిబలః = అతిబలమును సర్పమా,
తే = నీకు, జీవాః = ప్రాణము, అతిబల = అతిబలమును సర్పమా! అహింసః =
అహింసయును సర్పమా, తే = నీకు, జీవాః = ప్రాణము, త్వయినస్సతః = ఇది మొ
దలుకొని చివరవరకు మున్నే చెప్పబడినది.

తా॥ ఓ అహింసమా! అతిబలము నీకు ప్రాణము ఓ అతిబలమా! అహింస
నీకు ప్రాణము, కాన మిరిద్దరును మీ యధీన మందున్న సర్పముల వలన మాకు
భయము కలుగనియ్యకుండు.

మూ॥ యే దందశూకాః పార్థివాస్తాన్ స్వ మితః పరో గవ్యూతి ని
వేశయ స్సంతివై న శ్శఫిసస్సంతి దండిన స్తేవో నేద్ధినసా న్నే
ద్యూయ మస్మాక్ హినసాత్ ॥

పదవి॥ యే | దందశూకాః | పార్థివాః | తాన్ | స్వం | ఇతః | పరః |
గవ్యూతి | నివేశయ | సంతి | వై | నః | శ్శఫిసః | సంతి | దండినః | తే | వః |
నేత్ | హినసాత్ | నేత్ | యూయం | అస్మాక్ | హినసాత్ ॥

టీక॥ యే = ఏ, దందశూకాః = పాములు, పార్థివాః = భూమియందున్న
వో, తాన్ = ఆ పాములను, త్వం = నీవు, ఇతః = ఇక్కడనుండి, పరః = మఱి
యొక ప్రదేశమున, గవ్యూతి = రెండుక్రోసుల దూరంబున, నివేశయ = ఉంచు
నః = మాయొక్క గృహమందు, శ్శఫిసః = డెక్కిలుగల యేమృగములు, సంతి =
కలవో, దండినః = కట్టలుగల యే మనుష్యులు సంతి = కలవో, తేవై = ఆ మను
ష్యులు మొదలగువారు, వః మిమ్ములను, నేద్ధినసాత్ = హింస జేయకుండుగాక,
యూయమపి = మీరును, అస్మాక్ = మమ్ములను, నేద్ధినసాత్ = హింస జేయ
కుండురుగాక.

తా॥ ఓ రక్షకుడా ! భూమియందున్న సర్పములను మా గృహంబునకు రెండు కొరసుల దూరముగా మఱియొక పృథ్వీమన నుంచుము. ఓ సర్పములారా! మా గృహంబున నున్న పశువులుగాని మనుష్యులుగాని మిమ్ములను హింసలేయరు. మీరును మమ్ములను బాధపెట్టకుండురుగాక.

మూ॥ సమీచీనామాసి పాచీ ద్విస్తయో నామస్తేతి ద్వాదశ పర్యా
యాః । సమీచీ నామాసి పాచీదిక్షస్యా స్తేఽగ్ని రధిపతి
రసితో రక్షితా యశ్చాధిపతిర్యశ్చ గోస్తా తాభ్యాం నమ
స్తానో మృడయతాం తేయం ద్విష్టో యశ్చ నో ద్వేష్టితం
వాం జంభే దధామి ।

ఐదవి॥ సమీచీనామా, అసి । పాచీ । దిక్ । తస్యాః । తే । అగ్నిః । అధి
పతిః । అసితః । రక్షితా । యః । చ । అధిపతిః । యః । చ । గోస్తా । తాభ్యాం ।
నమః । తౌ । నః । మృడయతాం । తే । యం । ద్విష్టః । యః । చ । నః । ద్వే
ష్టి । తం । వాం । జంభే । దధామి ॥

టీక॥ పాచీదిక్ = ఓ తూర్పుదిక్కు! త్వం = నీవు, సమీచీనామా = సమీచి
యను పేరుగలదానవు, అసి = అయితివి, తస్యాః = అటువంటి, తే = నీయొక్క
అధిపతిః = అధిపతి, అగ్నిః = అగ్ని హోతుగ్రాడు, రక్షితా = రక్షకుడు, అసితః =
అసితుడనెడు సర్పము, అధిపతిః = అధిపతి, యశ్చ = యే యగ్ని హోతుగ్రాడో,
గోస్తా = రక్షకుడు, యశ్చ = యే అసితుడో, తాభ్యాం = వారిద్దరి కొఱకును,
నమః నమస్కారము, తౌ = వారిద్దఱు, నః = మమ్ములను. మృడయతాం = సుఖ
పెట్టుదురుగాక, తే = అటువంటి, వయం = మేము, యం = యెవనిని, ద్విష్టః =
ద్వేషించుచున్నామో, యశ్చ = యెవఁడు, నః = మమ్ములను, ద్వేష్టి = ద్వేషించు
చున్నాడో, తం = ఆ మనుష్యుని, వాం = మీ యిద్దరియొక్కయు, జంభే = దంత
ములయందు, దధామి = (ఇచ్చుట వచన వ్యర్థయము) ఉంచుచున్నాము.

తా॥ ఓ తూర్పుదిక్కు! నీవు సమీచియను పేరుగలదానవు. అటువంటి
నీవు అధిపతి యగ్ని హోతుగ్రాడును, రక్షకుడు అసితుడనెడు సర్పమునై. వాటి
ద్దఱి కొఱకు నమస్కారముజేసెదను. గాన వారిద్దరు మమ్ములను సుఖపెట్టుదురు
గాక. యెవనిని మేము దూషించెదమో యెవఁడు మమ్ములను దూషించునో అట్టి
వానిని మీయిద్దరినోటిలో నుంచెదను గాన వానినిభక్షించి మమ్ముల రక్షించవలెను.

మూ॥ ఓజస్విని నామాసి దక్షిణాదిక్త స్యాస్త ఇంద్రోఽధిపతిః పృ
దాహూ రక్షితా యశ్చాధిపతిర్యశ్చ గోష్టా తాభ్యాంసమస్తా
నో మృడయతాం తేయం ద్విష్టో యశ్చనోద్వేష్టి తం వాం
జంభే దధామి ।

పదవి॥ ఓ జస్విని నామా అసి । దక్షిణా । దిక్ । తస్యాః । తే । ఇంద్రః ।
అధిపతిః । పృదాహుః । రక్షితా । యః । చ । అధిపతిః । యః । చ । గోష్టా । తా
భ్యాం । సమః । తా । నః । మృడయతాం । తే । యం । ద్విష్టః । యః । చ ।
నః । ద్వేష్టి । తం । వాం । జంభే । దధామి ।

టీక॥ దక్షిణాదిక్ = ఓ దక్షిణదిక్కా ! త్వం = నీవు, ఓ జస్విని నామా = ఓ
జస్వినియను పేరుగలదానవై, అసి = అయితివి, తస్యాః = అటువంటి, తే = నీకు.
ఇంద్రః = దేవేంద్రుడు, అధిపతిః = అధిపతి, పృదాహుః = పృదాహు, రక్షితా =
రక్షకుడు (యశ్చ మొదలు మంత్రాంతమువఱకుఁ బూర్వమంత్రములో శెప్పఁబడెను
గాన నిచ్చటవ్రాయలేదు.) పృతిమంత్రములో నీలాగునే యూహింపవలయును.

తా॥ ఓక్షిణదిక్కా ! ఓ జస్విని యను పేరుగలదానవు. నీకు ఇంద్రుడు
అధిపతి; పృదాహుడనెడు సర్పము రక్షకుఁడు.

మూ॥ ప్రాచీనామాసి ప్రతీచీ దిక్తస్యాస్తే సోమోఽధిపతి స్సృజో
రక్షితా దధామి ।

పదవి॥ ప్రాచీనామా । అసి । ప్రతీచీ । దిక్ । తస్యాః । తే । సోమః ।
అధిపతిః । సృజః । రక్షితా ।

టీక॥ ప్రతీచీదిక్ = ఓ పశ్చిమదిక్కా ! త్వం = నీవు, ప్రాచీనామా = ప్రా
చియను పేరుగలదానవు, అసి = అయితివి, తస్యాః = అటువంటి, తే = నీకు,
సోమః = చంద్రుడు, అధిపతిః = అధిపతి, సృజః = సృజుడను సర్పము,
రక్షితా = రక్షకుఁడు.

తా॥ ఓ పశ్చిమదిక్కా ! నీవు ప్రాచియను పేరుగలదానవు. చంద్రుడు
అధిపతి సృజుడనెడు సర్పము రక్షకుఁడు.

మూ॥ అవస్థావా నామాస్యదీచీ దిక్తస్యాస్తే వరుణోధిపతి స్తిరశ్చ
రాజ్ రక్షితా దధామి ।

పదవి॥ అవస్థావానామా । అసి । ఉదీచీ । దిక్ । తస్యాః । తే । వరుణః ।
అధిపతిః । తిరశ్చరాజీ । రక్షితా ॥

టీక॥ ఉదీచీదిక్ = ఓ యుత్తరదిక్కా ! త్వం = నీవు, అవస్థావానామా =
అవస్థావాయను పేరుగలదానవు, అసి = అయితివి, తస్యాః = అటువంటి, తే = నీకు,
వరుణః = వరుణుఁడు, అధిపతిః = అధిపతి, తిరశ్చరాజిః = తిర్యగ్జంతువులయొక్క
సమూహము, రక్షితా = రక్షకమైనది.

తా॥ ఓ యుత్తరదిక్కా ! నీవు అవస్థావమును పేరుగలదానవు. నీవువరుణ
దేవుఁడధిపతియు తిర్యగ్జంతువులు రక్షకములుగాఁ గలదానవైతివి.

మూ॥ అధిపత్ని నామాఽసి బృహతీ దిక్తస్యాస్తే బృహస్పతి రధిపతి
శ్విత్రో రక్షితాఽదధామి ।

పదవి॥ అధిపత్నినామా । అసి । బృహతీ । దిక్ । తస్యాః । తే । బృహస్ప
తిః । అధిపతిః । శ్విత్రోః । రక్షితా ॥

టీక॥ బృహతీదిక్ = ఉత్తరదిక్కా ! త్వం = నీవు, అధిపత్నినామా = అధి
పత్నియను పేరుగలదానవు అసి = అయితివి, తస్యాః = అటువంటి, తే = నీకు,
బృహస్పతిః = గురువు, అధిపతిః = అధిపతి, శ్విత్రోః = శ్విత్రుఁడను సర్పము,
రక్షితా = రక్షకుఁడు.

తా॥ ఉత్తరదిక్కా ! నీవు అధిపత్నియను పేరుగలదానవు. నీకు బృహ
స్పతి యధిపతియు శ్విత్రుఁడను సర్పము రక్షకుఁడును అయిరి.

మూ॥ వశిసీ నామాఽసియం దిక్తస్యాస్తే యమోధిపతిః కల్మాష
గ్రీవో రక్షితా దధామి ।

పదవి॥ వశిసీనామా । అసి । ఇయం । దిక్ । తస్యాః । తే । యమః । అధి
పతిః । కల్మాషగ్రీవః । రక్షితా ॥

టీక॥ ఇయందిక్ = అధోదిక్కా ! త్వం = నీవు, వశిసీనామాః = వశిసీయను
పేరుగల దానవు, అసి = అయితివి, తస్యాః = అటువంటి, తే = నీకు, యమః =
యముఁడు, అధిపతిః = ప్రభువు, కల్మాషగ్రీవః = కల్మాష గ్రీవమును సర్పము,
రక్షితా = రక్షకుఁడు.

తా|| ఓ అధోదిక్కా ! నీవు వజినయను పేరుగలదానవు. నీకు యముఁడు అభివతి. కల్మాషగ్రీవుఁడు అను సర్పము రక్షకుఁడు.

మూ|| హేతయోనామ స్థ తేషాం వః పురో గృహో అగ్నిర్వ ఇషవస్స లిటో వాతనామం దధామి ||

పదవి|| హేతయః | నామ | స్థ | తేషాం | వః | పురః | గృహాః | అగ్నిః | వః | ఇషవః | సలిలః | వాతనామం ||

టీక|| హేతయః = ఓ సర్పములారా ! యూయం = మీరు, హేతయోనామ = హేతులను పేరుగలవారు, స్థ = అయితిరి, తేషాం = అటువంటి, వః = మీ యొక్క, గృహాః = గృహములు, పురః = తూర్పుదిక్కునందున్నవి, అగ్నిః = అగ్ని హోతుఁడు, వః = మీకు, ఇషవః = బాణములు, సలిలః = ఉదకము, వాత నామం = రక్షకమైన శబ్దమును ధరించితిరి.

తా|| ఓ సర్పములారా ! మీరు హేతులను పేరు గలవారైరి. మీ గృహములు తూర్పు దిక్కునందున్నవి. సలిల శబ్దమును ధరించి రక్షించు చుంటిరి.

మూ|| నిలిం సానామ స్థ తేషాం వో దక్షిణాగృహాః పితరోవ ఇషవ స్సగరో వాతనామం దధామి ||

పదవి|| నిలింపాః | నామ | స్థ | తేషాం | వః | దక్షిణాః | గృహాః | పితరః | వః | ఇషవః | సగరః | వాతనామం ||

టీక|| నిలింపాసామ = నిలింపులను పేరుగలవారు, స్థ = అయితిరి, తేషాం = అటువంటి, వః = మీయొక్క, గృహాః = గృహములు, దక్షిణాః = దక్షిణదిక్కున యందున్నవి, వః = మీయొక్క, ఇషవః = బాణములు, పితరః = పితృ దేవతలు, సగరః = సగరుఁడు, వాతనామం = రక్షకశబ్దము.

తా|| నిలింపులను సర్పములారా ! మీ యిండ్లు దక్షిణంబున నున్నవి. మీ యొక్కబాణములు పితృదేవతలు, సగర శబ్దమును ధరించి రక్షించు చుంటిరి.

మూ|| వజ్రీణో నామస్థ తేషాం వః వశ్చాచ్ఛ్లప్తసో స్స్వప్నోవ ఇషవో గహ్వరో వాతనామం దధామి ||

పదవి! వజ్రాణాః । నామ । స్థ । తేహం । వః । పశ్చాత్ । గృహః । స్వ
 వ్యుః । వః । ఇషవః । గర్వారః । వాతనామం ॥

టీక॥ వజ్రాణామ = వజ్రాణామను పేరుగలవారు, స్థ = అయితే, తేహం =
 అటువంటి, వః = మీయొక్క, గృహః = గృహములు, పశ్చాత్ = పడమటదిక్కు
 వందున్నది, ఇషవః = బాణములు, స్వప్నః = స్వప్నము, గర్వా
 రః = గర్వారమును శబ్దము, వాతనామం = రక్షకశబ్దము.

తా॥ వజ్రాణామను పేరుగల సర్పలారా! మీయొక్క గృహములు పశ్చిమ
 దిక్కునందున్నవి. మీకు బాణములు స్వప్నము సగరశబ్దమును ధరించి రక్షించు
 చుంటిరి,

మూ॥ అవస్థావానోనామస్థ తేహంవ ఉత్తరాద్గృహ ఆపోవ ఇషవస్స
 ముదో వాతనామం దధామి ।

పదవి! అవస్థావానః । నామ । స్థ । తేహం । వః । ఉత్తరాత్ । గృహః ।
 ఆపః । వః । ఇషవః । సముద్రః । వాతనామం ॥

టీక॥ అవస్థావానోనామ = అవస్థలుగలవారను పేరుగలవారు, స్థ = అయితే
 తేహం = అటువంటి, వః = మీయొక్క, గృహః = గృహములు, ఉత్తరాత్ =
 ఉత్తర దిక్కునందున్నది, వః = మీయొక్క, ఇషవః = బాణములు, ఆపః = ఉదక
 ములు, సముద్రః = సముద్రము, వాతనామం = రక్షకశబ్దము.

తా॥ అవస్థగల వారను పేరుగల సర్పములారా! మీగృహములు ఉత్తరమున
 నున్నవి. మీకు బాణములు ఉదకములు సముద్ర శబ్దమును ధరించి రక్షించు
 చుంటిరి.

మూ॥ అధిపతయో నామస్థ తేహంవ ఉపరిగృహ వర్షంవ ఇషవో
 అవస్థా వాతనామం దధామి ।

పదవి! అధిపతయః । నామ । స్థ । తేహం । వః । ఉపరి । గృహః । వర్ష
 ం । వః । ఇషవః । అవస్థా । వాతనామం ॥

టీక॥ అధిపతయో నామ = అధిపతులు అను పేరుగలవారై, స్థ = ఉంటిరి,
 తేహం = అటువంటి, వః = మీయొక్క, గృహః = గృహములు, ఉపరి = పైభా

గంబున నున్నవి, వః = మీయొక్క, ఇవవః = బాణములు, వర్షం = వర్షించుట
అవస్వాక్ = అవస్వత్తు, వాతనామం = రక్షకశబ్దము.

తా|| అధితతులను సర్పములారా ! మీ గృహములు వైభాగంబున నున్నవి.
మీయొక్కబాణములు వర్షము. అవస్వత్తు అను పేరును ధరించి రక్షించుచుంటిరి.
మూ|| కృవ్యానామస్థ పార్థివాస్తేషాంవ ఇహో గృహో అన్నంవ ఇవ
వోఽనిమిషో వాతనామం దధామి ।

పదవి|| కృవ్యా । నామ । పార్థివాః । తేషాం । వః । ఇహో । గృహోః । అ
న్నం । వః । ఇవవః । అనిమిషః వాతనామం ॥

టీక|| పార్థివాః = భూమియందుండు సర్పములారా ! కృవ్యానామ = కృ
వ్యులు అను పేరుగలవారై, స్థ = ఉంటిరి, తేషాం = అటువంటి, వః = మీయొక్క
గృహః = గృహములు, ఇహో = ఈ భూలోకమందున్నవి, అన్నం = అన్నము, వః =
మీయొక్క, ఇవవః = బాణములు, అనిమిషః = అనిమిషశబ్దము, వాతనామం =
రక్షక శబ్దముగా ధరించితిరి.

తా|| కృవ్యులను పేరుగల సర్పములారా ! మీ గృహములు భూలోకమం
దున్నవి. మీబాణములు అన్నము, అనిమిషశబ్దమును ధరించి రక్షించుచుంటిరి.

మూ|| అపశ్వేత పదాజహి పూర్వేణ చాపరేఽణచ । సప్తచ మాను
పిరిమా స్తినృశ్చ రాజబంధవీః (రాజబాంధవీః) ।

పదవి|| అప । శ్వేత । పదా । జహి । పూర్వేణ । చ । అపరేణ । చ । సప్త
చ । మానుషీః । ఇమాః । తినృశ్చ । చ । రాజబంధవీః ॥

టీక|| శ్వేత = శ్వేతయును సర్పమా ! మానుషీః = మనుష్య సంబంధమైన,
సప్తచ = బ్రాహ్మ వైశ్య కూడ్రుల సంబంధమైన యేడుజాతులను, రాజబంధవీః =
రాజసంబంధమైన, ఇమాః = ఈ తినృశ్చ = మూడైన జాతులను, పూర్వేణ = మొద
టిదైన, పదాచ = పాదముచేతను, అపరేణ = రెండవ పాదముచేతను, అపజహి =
పాటదోలుము.

తా|| సర్పములకు నధిపతియైన ఓ శ్వేతుడను సర్పమా ! బ్రాహ్మణసంబంధ
మైన మూడుజాతులను త్రిత్రయ సంబంధమైన మూడుజాతులను వైశ్య సంబంధ
మైన రెండుజాతులను కూడ్రసంబంధమైన రెండుజాతులను మొత్తము పదిజాతులు
గల సర్పములగునీ రెండు పాదములచేతను పాటదోలుము.

మూ॥ నవైశ్వేత స్యాఽధ్యాచారేఽహిర్జఘానకంచన । శ్వేతాయ
వైదర్యాయ నమోన్నమశ్వేతాయ వైదర్యాయ ॥

పదవి॥ న । వై । శ్వేతస్య । ఆధ్యాచారే । అహిః । జఘాన । కం । చ । న ।
శ్వేతాయ । వైదర్యాయ । నమః । నః । శ్వేతాయ । వైదర్యాయ ॥

టీక॥ శ్వేతస్య = శ్వేతుడను సర్పమునకు, ఆధ్యాచారే = అధిపత్యముకలిగి
యుండఁగా, అహిః = సర్పము, కంచన = యేమనుఘ్యుని, నవైజఘాన = హింస
జేయదు, శ్వేతాయ = శ్వేతుడను సర్పముకొఱకును, వైదర్యాయ = విదగ్యపుత్రు
డగు, శ్వేతాయ = శ్వేతుడను సర్పముకొఱకును, నమో నమః = నమస్కారము.

తా॥ శ్వేతుడను సర్పము నమస్త సర్పములకును అధిపతి యగు చుండఁగా
నే సర్పమును యే మనుఘ్యునైనను గఱవెడు కాన విదగ్య పుత్రుడగునట్టి శ్వేతు
నకు నమస్కారముఁ జేసెదను.

ఇతి అష్టాదశ ఖండ స్సమాప్తః.

—* అద్వైతోన వింశతి ఖండ పారంభః*—

మూ॥ పరమేష్ఠిని పరమాం మాగ్ం శ్రియం గమయ ప్రత్య వరూ
ధోనో హేమంతః ।

పదవి॥ పరమేష్ఠీ । అసి । పరమాం । మాం । శ్రియం । గమయ । ప్రతి ।
అవరూధః । నః । హేమంతః ॥

టీక॥ పరమేష్ఠీ = ఉత్కృష్టస్థానమందున్నదానవు, అసి = అయితివి, మాం =
నన్ను గుఱించి, పరమాం = అధిఃమైన, శ్రియం = సంపత్తును, గమయ = పొందిం
చుము, హేమంతః = హేమంత ఋతువు, నః = మమ్ములను, ప్రత్య వరూధః =
అధిష్ఠించినది.

తా॥ హోమముఁ జేయఁగా మిగిలిన యో ఆగ్రియనిపిండమా నీవుశ్రేష్ఠమైన
స్థానమందుంటివి గాన నాకు విశేషమైన సంపత్తును గలగఁజేయుము. హేమంత
ఋతువునందు శివ బాధచే ఖట్వశయనుల మగుదుము. అట్టి హేమంత ఋతువా
నిన్ను మయ్యెను.

మూ॥ పృతిక్షత్రే పృతిష్ఠామి రాష్ట్రే పృత్యశ్వేషు ప్రతితిష్ఠామి గో
షు । పృతి పృజాయాం పృతితిష్ఠామి భవ్యే ॥

పదవి॥ పృతి । క్షత్రే । ప్రతి । తిష్ఠామి : రాష్ట్రే । పృతి । ఆశ్వేషు ।
పృతి । తిష్ఠామి । గోషు । పృతి । పృజాయాం । పృతి । తిష్ఠామి । భవ్యే ॥

టీక॥ అహం = నేను, సంవిశన్నపి = మంచము మొదలగువానియందు శయ
నించిన వాడనైనను మత్తుడనుగాక, పృతిక్షత్రే = క్షత్రియ సంబంధమైన యన్ని
కార్యముల యందును, రాష్ట్రే = రాజ్య పాలనమందునను, పృతి తిష్ఠామి = జాగ
రూతుడనై యుంచుచున్నాను, పృత్యశ్వేషు = గుఱ్ఱము లన్నియు ప్రచారముల
యందును, పృతిగోషు = అన్ని గోవుల పరిశీలనయందును, పృతి తిష్ఠామి = జాగ
రూతుడనై యుంచుచున్నాను, పృతి పృజాయాం = పృతిజన విచక్షణ మందును,
పృతి భవ్యే = అన్ని శుభప్రసక్తుల యందును, పృతి తిష్ఠామి = జాగ రూతుడనై
యుంచుచున్నాను.

తా॥ నేను మంచము మొదలగువానియందు శయనించినను మత్తుడనుగాక
రాష్ట్ర పరిశీలన యందునను క్షత్రివంశమందునను గుఱ్ఱములు అపులు మొదలగువాని
పోషణమునందునను సంతానమునందునను శుభకార్యముల యందునను జాగరూకు
డనై పరిశీలన జేయుచుందును.

మూ॥ ఇహధృతి రిహవిధృతి రిహరంతి రిహ రమతిః ॥

పదవి॥ ఇహ । ధృతిః । ఇహ । విధృతిః । ఇహ । రంతిః । ఇహ । రమతిః ।

టీక॥ ఇహ = ఈయాసనమందుండి, ధృతిః = ధైర్యముగలవాడను, విధృతిః =
విశేషమైన ధైర్యము గలవాడనై, ఇహ = ఇక్కడను, రంతిః = కీడించెదను,
ఇహి = ఇక్కడనే, రమతిః = మిక్కిలి కీడించెదను.

తా॥ ఈ యాసనమందుండియే ధైర్యముగల వాడనై కీడించు చున్నవాడ
నయ్యెదను.

మూ॥ స్యోనా పృథివి భవాన్మక్షరా నివేశనీయచ్ఛాన శ్వర్కసప్రధా॥

యా మంత్రమునకు ఆధారులు మొదలగునవి పూర్వమే చెప్పబడెను.

మూ॥ బడద్ధా పర్వతానాం చిద్రం బిభర్షిపృథివీ ప్రయాభూమి ప్రధ
త్యతి మహాజనోషి మహిని ।

పదవి॥ బడ్డో ఇడ్డా పర్వతానాం । ఛిద్రం । విభక్తిః పృథ్విః । పృథ్వా భూమిః । పృథ్వీతి । మహ్నాః । జినోషి । మహిని ॥

టీక॥ పృథివి = భూమి, త్వం = నీవు, పర్వతానాం = పర్వతముల యొక్క, ఛిద్రం = రంధ్రమును, విభక్తి = భరించితివి, ఇడ్డా = ఈ ప్రకారము, బడ్ = సత్యము, మహిని = మహిమగల, భూమి = ఓ భూమి, యా = యే నీవు, పృథ్వీతి = శుభములను కలుగ జేయుచున్నావో, సా = అటువంటినీవు, మహ్నా = నీ మహిమచేత, పృజినోషి = దేవతలను దృష్టి నొందించుచున్నావు.

తా॥ ఓభూమి ! నీవు పర్వతములను భరించినదానవు. నాకు శుభములను గలుగజేయుచువి. నీవు మహిమచే దేవతలను దృష్టి నొందించుచుంటివి.

మూ॥ ఆ త్వా వహంతు హరయస్సచేత సశ్వేత్వై రత్వేస్సహకేతు మద్భిః । వాతాజిరై ర్బలవద్భి ర్మనోజవై రాయహి శీఘ్రం మమ హవ్యాయ శర్వ ॥

పదవి॥ ఆ । త్వా । వహంతు । హరయః । సచేత । సశ్వేత్వైః । అత్వైః । సహ । కేతుమద్భిః । వాతాజిరైః । బలవద్భిః । మనోజవైః । ఆయాహి । శీఘ్రం । మమ । హవ్యాయ । శర్వ ॥

టీక॥ సచేత = స్థిరచిత్తముతోఁగూడిన, శర్వ = ఓ యీకానుడా ! త్వాం = నిన్ను, హరితః = తెల్లనైన, హరయః = గుఱ్ఱములు, అవహంతు = మోయుఁగాక, సశ్వేత్వైః = తెల్లని వర్ణముగలవియు, కేతుమద్భిః = భవములతోఁగూడినవియు, వాతాజిరైః = వాయువుతో సమానమైన నడకగలవియు, బలవద్భిః = బలముగల వియు, మనోజవైః = మనోవేగముతో సమాన వేగముగల, అత్వైస్సహ = గుఱ్ఱము లతోఁగూడ, మమ = నాయొక్క, హవ్యాయ = హవిస్సును గృహించుటకొఱకు ఆయాహి = రమ్ము.

తా॥ ఓ సాంబమూర్తి ! తెల్లనివియు భవములు గలవియు వాయువేగమనో వేగములతో సమానమైన వేగము గలవియు బలముగలవియునగు గుఱ్ఱములనెక్కినే నిచ్చెడు హవ్యమును గృహించుకొఱకు రమ్ము.

మూ॥ ఉప స్పృశతు మీధ్వాన్మృధుషే స్వాహోప స్పృశతు మీధుషీ మీధుష్యైస్వాహో జయంతో పస్పృశతు జయం జయంతాయ

స్వాహా భవాయ దేవాయస్వాహా శర్వాయదేవాయస్వాహేశానాయ
దేవాయ స్వాహా పశుపతయే దేవాయ స్వాహా రుద్రాయ స్వాహా
గ్రాయ దేవాయ స్వాహా భీమాయ దేవాయస్వాహా మహతే దేవా
యస్వాహా భవస్య పత్నైస్వాహా శర్వస్య దేవస్య పత్నైస్వాహా
శానస్య దేవస్య పత్నైస్వాహా పశుపతే దేవస్య పత్నైస్వాహా
రుద్రస్య దేవస్య పత్నైస్వాహాగ్రస్య దేవస్య పత్నైస్వాహా భీమ
స్య దేవస్య పత్నైస్వాహా మహతో దేవస్య పత్నైస్వాహా ।
జయంతాయ । స్వాహా ॥

పదవి॥ ఉప । స్పృశతు । మిథ్యాక్ । మిథుషే । స్వాహా । ఉప ।
స్పృశతు । మిథుషే । మిథుష్యై । స్వాహా । జయంత । ఉప । స్పృశ । జయం
తాయ । స్వాహా । భవాయ । దేవాయ । స్వాహా । శర్వాయ । దేవాయ । స్వా
హా । ఈశానాయ । దేవాయ । స్వాహా । పశుపతయే । దేవాయ । స్వాహా ।
రుద్రాయ । దేవాయ । స్వాహా । ఉగ్రాయ । దేవాయ । స్వాహా । భీమాయ ।
దేవాయ । స్వాహా । మహతే । దేవాయ । స్వాహా । భవస్య । దేవస్య । పత్నైస్య
స్వాహా । శర్వస్య । దేవస్య । పత్నైస్య । స్వాహా । ఈశానస్య । దేవస్య ।
పత్నైస్య । స్వాహా । పశుపతే । దేవస్య । పత్నైస్య । స్వాహా । రుద్రస్య ।
దేవస్య । పత్నైస్య । స్వాహా । ఉగ్రస్య । దేవస్య । పత్నైస్య । స్వాహా । భీమ
స్య । దేవస్య । పత్నైస్య । స్వాహా । మహతో । దేవస్య । పత్నైస్య । స్వాహా
జయంతాయ । స్వాహా ॥

టీక॥ మిథ్యాక్ = వర్షింపజేయునట్టి రుద్రుడు, ఓ దశం = అన్నమును
ఉపస్పృశతు = స్పృశించుగాక, తస్మై = అటువంటి, మిథుషే = వర్ష ప్రదు
డగు రుద్రునికొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, మిథుషీ = వర్షమును
కురిపింపజేయు రుద్రునిభార్య, ఓదశం = అన్నమును, ఉపస్పృశతు = స్పృశించు
గాక, తస్మై = అటువంటి, మిథుష్యై = రుద్రునిభార్య కొఱకు, స్వాహా = హవి
స్సునిచ్చు చున్నాను, జయంత = ఓ జయంతుడా ! ఉపస్పృశ = అన్నమును
ముట్టుకొనుచు, తస్మై = అటువంటి, జయంతాయ = కుమారస్వామి కొఱకు, స్వా
హా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, భవాయ దేవాయ = భవుడను పేరుగల రుద్రుని
కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, శర్వాయ దేవాయ = శర్వుడను

పేరుగల రుద్రునికొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, ఈ శానాయ దేవాయ = ఈశానుడను పేరుగల రుద్రుని కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, పశుపతీ దేవాయ = వశుపతియను పేరుగల రుద్రునికొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, రుద్రాయ దేవాయ = రుద్రుడను పేరుగల సాంబమూర్తి కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, ఉగ్రాయ దేవాయ = ఉగ్రుడను పేరుగల సాంబమూర్తి కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, భీమాయ దేవాయ = భీముడను పేరుగల సాంబమూర్తి కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, మహతే దేవాయ = మహాత్ముడను : పేరుగల సాంబమూర్తి కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను, భవస్యదేవస్య = దేవుండును భవుడను పేరుగల సాంబమూర్తియొక్క, పత్యై = భార్య కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

యా పృగారంబుగా మిగిలిన మంత్రములకు నర్థముఁ జెప్పకొన వలయును. జయంతాయ = కుమారస్వామి కొఱకు హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ వర్షమును గురియింపఁజేయునట్టి రుద్రుడను రుద్రుని భార్యయు యీ యన్నమును సృష్టించినవారై నే నిచ్చనట్టి హవిస్సును గృహింతురు గాక. ఓ కుమారస్వామి ! యీ యన్నమును సృష్టించి నీవు హవిస్సును గృహింపుము. జలము భూమి వాయువు అగ్ని సూర్యుడు సోమయాజి ఆకాశము చంద్రుడు అను పేరుగల యే యెనిమిది శరీరంబులు సాంబమూర్తికిఁగలవో ఆ శరీరములకు అధిదేవతలగు భవుడు ఈశ్వరుడు ఈశానుడు పశుపతి రుద్రుడు ఉగ్రుడు మహాత్ముడు భీముడు అను యెనమండుగురు రుద్రులును వారి భార్యలును కుమారస్వామియు నే నిచ్చనట్టి హవిస్సును గృహింతురుగాక.

మూ॥ ఖగ్నియే స్విష్టకృతే సుహుతహుతా హుతీనాం కామానాగ్ం సమర్థయితే స్వాహా ।

నదవి॥ ఆగ్నేయే । స్విష్టకృతే । సుహుతహుతా హుతీనాం । కామానాం సమర్థయితే । స్వాహా ॥

టీక॥ స్విష్టకృతే = శుభప్రదమైన కోరికల నిచ్చువాడును, సుహుతహుతా తీనాం = సుకృతమును జేయునట్టి ఆహుతులను, కామానాం = కోరికలను, సమర్థ

యిత్రే = వృద్ధిపొందుచున్నట్టి, అగ్నేయే = రుద్రుని కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ యోగ్యమైన కోరికల నొసంగు వాఁడును పుణ్యమును గలుగఁ జేయు హుతులను గోరికలను వృద్ధిని బొందించునట్టి శివునకు హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ స్వస్తిః పూర్ణాముఖః పరిక్రామతు గృహపాపం స్పృశ దృహ పాయస్వాహా గృహభ్యుపస్పృశ గృహవైస్వాహా ఘోషిణ ఉపస్పృశత ఘోషేభ్యస్సాహాశ్వాసిన ఉపస్పృశత శ్వాసిభ్య స్వాహా విచిన్వంత ఉపస్పృశత విచిన్వద్భ్య స్వాహా ప్రపున్వంత ఉపస్పృశత ప్రపున్వద్భ్య స్వాహా సమశ్చంత ఉపస్పృశత సమశ్చద్భ్య స్వాహా దేవసేనా ఉపస్పృశత, దేవసేనాభ్య స్వాహాయా ఆఖ్యాతాయాఽనాఖ్యాతా దేవాసేనా ఉపస్పృశత దేవసేనాభ్యస్సాహా ద్వారా పాపస్పృశ ద్వారాపాయస్వాహా ద్వారాభ్యుప స్పృశ ద్వారావైస్వాహాఽన్వాసరిణ ఉపస్పృశతాఽన్వాసరిభ్యస్వాహా నిమంగిన్నప స్పృశనిమంగిణే స్వాహా ॥

పదవి॥ స్వస్తిః సః పూర్ణాముఖః పరిక్రామతు గృహపాపం ఉపస్పృశ గృహపాయ స్వాహా గృహపి ఉపస్పృశ గృహవైస్వాహా ఘోషిణః ఉపస్పృశత ఘోషిభ్యః స్వాహా శ్వాసినః ఉపస్పృశత శ్వాసిభ్యః స్వాహా విచిన్వంతః ఉపస్పృశత విచిన్వద్భ్యః స్వాహా ప్రపున్వంతః ఉపస్పృశత ప్రపున్వద్భ్యః స్వాహా సుం ఆశ్చంతః ఉపస్పృశత సుం ఆశ్చద్భ్యస్వాహా దేవ సేనాః ఉప స్పృశత దేవ సేనాభ్యః స్వాహా యాః ఆఖ్యాతాః యాః చ ఆనాఖ్యాతాః దేవ సేనాభ్యః స్వాహా ద్వారాప ఉపస్పృశ ద్వారాపాయస్వాహా ద్వారాపి ఉపస్పృశ ద్వారావైస్వాహా అన్వా స్వరిణః ఉపస్పృశత అన్వా సరిభ్యః స్వాహా నిమంగిణాః ఉపస్పృశ నిమంగిణే స్వాహా ॥

టీక॥ యథా = యేప్రకారముగాను. సః = మాకు, స్వస్తి = శుభమవునో. పూర్ణాముఖః = ఆహుతులచేత నిండియుండిన ముఖముగల రుద్రుఁడు, తథా = ఏప్రకారముగా, పరిక్రామతు = సంచరించుగాక, గృహప = గృహమునురక్షించు

నట్టి రుద్రుడా ! ఇమం = ఈబలిని, ఉపస్పృశ = స్పృశింపుము, గృహపాపము = అటువంటి గృహరక్షకుడైన రుద్రునికొఱకు, స్వాహా = బలి నిచ్చు చున్నాను, గృహపి = గృహమును రక్షించుదానా ! ఉపస్పృశ = బల్యన్నమును స్పృశింపుము, గృహప్రై = గృహమును రక్షించునట్టి యామెకొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నమును నిచ్చుచున్నాను, ఘోషిణః = ధ్వనిగల గుణములారా ! ఉపస్పృశత = బల్యన్నమును గ్రహింపుడు, ఘోషిభ్యః = ధ్వనిగల గుణములకొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, త్వాసిభ్యః = త్వాసముగల గుణములారా ! ఉపస్పృశత = బల్యన్నమును స్పృశింపుడు, త్వాసిభ్యః = త్వాసముగల గుణముల కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, విచిన్వంతః = వెతకు గుణములారా ! ఉపస్పృశత = బల్యన్నమును స్పృశింపుడు, విచిన్వదభ్యః = వెతకునట్టి గుణముల కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, ప్రపున్వంతః = పరిశీలనచేయునట్టి యా గుణములారా ! ఉపస్పృశత = బల్యన్నమును స్పృశింపుము, ప్రపున్వదభ్యః = పరిశీలనచేయునట్టి గుణముల కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, సమశ్నంతః = కూడ భుజించునట్టి గుణములారా ! ఉపస్పృశత = బల్యన్నమును స్పృశింపుడు, సమశ్నదభ్యః = కూడ భుజించునట్టి గుణముల కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, దేవసేనాః = దేవునిసేనలారా ! ఉపస్పృశత = బల్యన్నమును గ్రహింపుడు, దేవసేనాభ్యః = దేవునిసేనలైన మీ కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, అఖ్యాతాః = మంత్రములఁ జెప్పబడిన యాః = యే, దేవసేనాః = దేవసేనలుకలవో, అనాఖ్యాతాః = మంత్రములఁ జెప్పబడిన యాశ్చ = యే దేవసేనాః = దేవసేనలుకలవో అట్టి దేవసేనలారా ! ఉపస్పృశత = గ్రహింపుడు, దేవసేనాభ్యః = అట్టి దేవసేనలకొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, ద్వారాప = దేవుని ద్వారపాలుడా ! ఉపస్పృశ = బల్యన్నమును స్పృశింపుము, ద్వారాపాయ = అట్టి ద్వారపాలకుని కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, ద్వారాపి = దేవుని భార్యయొక్క ద్వారపాలకురాలా ! ఉపస్పృశ = బల్యన్నమును గ్రహింపుము, ద్వారాప్రై = ద్వారపాలకురాలి కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, అన్యాసారిణః = దేవుని ననుసరించి సంచరించునట్టి దేవభృత్యులారా ! ఉపస్పృశత = బల్యన్నమును గ్రహింపుడు, అన్యాసారిభ్యః = అనుసరించి సంచరించునట్టి దేవభృత్యులకొఱకు,

స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను, నిషంగికా = అంబుల పొదిగల దేవా !
 ఉపస్పృశ = బల్యన్నమును గ్రహింపుము, నిషంగికే = అంబుల పొదిగల దేవుని
 కొఱకు, స్వాహా = బల్యన్నము నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ రుద్రుఁడు అగ్ని హోత్రములయందుంచబడిన యాహుతులను భక్షించు
 చున్నవాడై నాకు శుభము కల్గునట్లుగా సంచరించుఁగాక ! గృహమును బాలించు
 నట్టి రుద్రుఁడా ! రుద్రుని గృహిణీ ! ధ్వనిని జేయునట్టియు శ్వాసమునువిడుచునట్టి
 యు వెతకుచున్నట్టియు తరిశిలనఁజేయుచున్నట్టియుఁ గూడభుజించునట్టియు దేవుని
 గుణములారా ! మంత్రములయందుఁ జెప్పబడినవారును జెప్పబడనివారునగు దేవ
 సేవలారా ! దేవుని ద్వారమందుఁ గాచియుండెడి ద్వారపాలకా ! దేవుని భార్య
 యొక్క గృహద్వారమందుఁ గాచియుండెడి ద్వారపాలకరాలా ! దేవుని ననుసరిం
 చియుండు భృత్యులారా ! అంబులపొదిగల యోదేవా ! మీరందఱును నే నిచ్చు
 నట్టి బల్యన్నమును స్పృశించి గ్రహింపుఁడని హోమముఁ జేయుచున్నాను.

మూ॥ సమో నిషంగికా ఇమధిమతే ।

పదవి॥ సమః । నిషంగికే । ఇమధిమతే ॥

టీక॥ నిషంగికే = అశ్రుములుండిన పొదిగలవాఁడును, ఇమధిమతే = అంబు
 లుండిన పొదిగలవాఁడునగు దేవుని కొఱకు, సమః = సమస్తారము చేయుచున్నాను.

తా॥ అశ్రుములును నానములు నుండిన పొదిగల దేవుని కొఱకు సమ
 స్థారము.

మూ॥ క్షేత్రస్య పతినా వయం హితే నేవ జయామసి గామశ్వం
 పోషయిత్వా వైసనో మృదాలీదృశే ॥

పదవి॥ క్షేత్రస్య పతినా । వయం । హితేన । ఇవ । జయామసి । గాం ।
 అశ్వం । పోషయిత్వా । ఆ । సః । నః । మృదాలి । ఈ దృశే ॥

టీక॥ వయం = మేము, క్షేత్రస్య పతినా = గృహమునకధిపతియైన రుద్రునిని
 చేత, హితేనేన = మిత్రుని సహాయము చేతను వలెనే, జయామసి = జయించుచు
 న్నాము, సః = ఆ గృహధిపతి, నః = మాయొక్క, గాం = ధేనువును, అశ్వంచ =
 గుఱ్ఱమును, పోషయిత్వా = ఆ పోషింపఁగలవాడు నగును, ఈ దృశే = ఇటువంటి
 శుభకార్యము కలుగుచుండగా, మృదాలి = మమ్ములకు నుఖపెట్టుచుండుఁగాక.

తా॥ మేము గృహమును బాలించునట్టి కుదుర్చిని సహాయము గలవారమై న్నే హితుని సహాయము కలిగిన వారువలెనే సాధింపలసిన పదార్థములను సాధింపగలము. గృహపాలకుడైన యా రుద్రుడు మా పశువులను గుఱ్ఱములను రక్షించుచు శుభ కార్యములను గలుగఁజేసి మాకు సుఖము నిచ్చుగాక.

మూ॥ త్రేత్రస్య పతే మధుమంతమూర్ధ్ని ధేనురిపయో అస్మా సుధు ధ్వత్వ ! మధుశ్చుతం ఘృతమివ సుపూష మృతస్య నః పతయో మృడయంతు !

పదవి॥ త్రేత్రస్య । పతే । మధుమంతం । ధ్వత్వం । ధేనుః । ఇవ । పయః । అస్మాను । ధుత్వ । మధుశ్చుతం । ఘృతం । ఇవ । సుపూతం । ఋతస్య । నః । పతయః । మృడయంతు ॥

టీక॥ త్రేత్రస్యపతే = గృహరక్షకుడైన యో రుద్రుడా ! మధుమంతం = ఊరములుగల, ధ్వత్వం = అవిచ్చిన్నముగానుండెడి అవులసమూహములను, ధేనుః = ఆవు, పయ ఇవ = ఊరములను వలెనే, అస్మాను = మాయందనగా మా కొఱకు, ధుత్వ = పితుకుము, మధుశ్చుత = మధువును యిచ్చునట్టిదై, సుపూతం = మిగుల బవిత్రిమైన, ఘృతమివ = నెయ్యివలెనే, ఋతస్య = యజ్ఞమునకు, పతయః = అధి పతులైన అగ్ని మొదలగువారు, నః = మమ్ములను, మృడయంతు = సుఖపెట్టుచురుగాక.

తా॥ గృహపాలకుడవగు నో రుద్రుడా ! ఆవు ఊరముల నేతీరున నొసంగునో ఆ తీరున ఊరములు కలిగియున్న యావులను మాకునొసంగుచుండుము. రుచి గలదియుఁ బవిత్రి మైనదియు నగు నాజ్ఞమే విధంబున సుఖమును గలిగించునో ఆ విధంబుగానే యజ్ఞమునకు నధిపతులగు నగ్నిహోతుర్గుడు మొదలగువారు మమ్ములను సుఖపెట్టుదురుగాక.

ఇతి యోగోనవింశతీ ఖండ సమాప్తః.

—* అధ వింశ తి ఖం డ పౌ రం భః *—

మూ॥ యన్యే మాతాప్రీలు లోభ చరత్య ననుష్రీతా । తన్యే రేతః పితాపృష్ఠామాభు రన్యోఽపపద్యతా మముష్మేన్యాహా ।

పదవి॥ యత్ । మే । మాతా । పృ । లలోభ । చరతీ । అననువృతా ।
తత్ । మే । రేతః పితా వృక్షా ఆభుః అన్యః । పపద్యతాం అముష్మే । స్వాహా॥

టీక॥ మే = నాయొక్క, మాతా = తల్లి, అననువృతా = అనుకూలముగాని
వృతముగలదై, చరతీ = నడచుచు, యత్ = ఇతరుని సంబంధమైన యే రేతస్సును,
పృలలోభ = మిక్కిలి యిచ్చయించెనో, తత్ = ఆ, రేతః = పిర్యమును, మే =
నాయొక్క, పితా = తండ్రి, వృక్షాం = కప్పివేయుగాక, మే = నన్ను గుఱించి
ఆభుః = రెండవ తండ్రియైన, అన్యః = ఇతరుడు, అనపద్యతాం = నే నిచ్చునట్టి
హవ్యము విషయమై యాక వదలు గాక, అముష్మే = ఈ నా సత్యమైన తండ్రి
కొఱకు, స్వాహా = ఇచ్చుచున్నాను.

తా॥ నాతల్లి పతివృతా ధర్మమును విడిచి మన నుపదేశమును వ్యభిచరించి
యేపరపిర్యమును గ్రహించి యున్నదో అట్టి పిర్యమును నా తండ్రి తన పిర్యముచే
గప్పివేసి యంగీరించుగాక. అది మానసిక వ్యభిచారదోషమగుటచే సాంకర్యము
కలుగదు. కాబట్టి అట్టి పిర్యమును నాతల్లి గ్రహించుటచే నాకు దండియను
భావనచే నేనిచ్చునట్టి యీ హవిస్సు అట్టియన్యుని జెందక నాతండ్రి నేచెందుగాక.

మూ॥ యా స్తివంతి యా ధావంతి యా ఆర్ద్రోఘ్నిః పరితప్తపీః ।
అద్భిర్విశ్వస్య భర్త్రీభిరంత రన్యం పితుర్దధేఽముష్మే స్వాహా॥

పదవి॥ యాః । త్రివంతి । యాః । ధావంతి । యాః । ఆర్ద్రోఘ్నిః । పరితప్త
పీః । అద్భిః । విశ్వస్య । భర్త్రీభిః । అంతః । అన్యం । పితుః । దధే । అము
ష్మే । స్వాహా ॥

టీక॥ యాః = యేయుదకములు, త్రివంతి = చెఱువులు మొదలగువాని యందు
న్నవో, యాః = యేయుదకములు, ధావంతి = నదులు మొదలగువానియందుఁ బ్రవ
హించుచున్నవో, యాః = యేయుదకములు, ఆర్ద్రోఘ్నిః = తడిగల ప్రదేశములను
బడఁగొట్టుచున్నవో, యాః = యేయుదకములు, పరితప్తపీః = అంతటను వ్యాపించి
యున్నవో, విశ్వస్య = ప్రపంచమువఱకు, భర్త్రీభిః = అధిపతులైన, తాభిః = ఆటు
వంటి, అద్భిః = జలములచేత, అన్యం = ఇతరుని, పితుః = తండ్రికంటె అంత
దధే = తేలుగా నుంచుచున్నాను, అముష్మే = ఈ నాతండ్రికొఱకు, స్వాహా =
హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ చెఱువులు మొదలగు వానియందు నిలిచియున్న జలములును నరులు మొదలగు వానియందు బ్రవహించుచున్న జలములును తడిసియున్న ప్రదేశములను బడగొట్టుచున్న జలములును మఱియు సంతటను వ్యాపించియున్న జలములును ప్రపంచమునకు నాధారములైన యేజలములుగలవో అట్టి జలములును నా తల్లి యొక్క మనోవృత్తియందు గలిసిన యన్యవి నా తండ్రికంటె వేఱుగా నుంచుగాక. నే నిచ్చునట్టి హవిస్సు నా తండ్రియే గ్రహించుగాక.

మూ॥ యన్నే పితామహీ ప్రలులోభ చరత్య సనువ్రతా తన్నే రేతః
పితామహా వృక్షాం మాఽభు రన్యోఽప పద్యతా మము
ష్టే స్వాహా ॥

పదవి॥ యత్ । మే । పితామహీ । ప్ర । లులోభ । చరతీ అనను వ్రతా ।
తత్ । మే । రేతః । పితామహాః । వృక్షాం । మా । ఆభుః । అన్యః । అపపద్య
తాం । అముష్టే । స్వాహా ॥

టీక॥ మే = నాయొక్క, పితామహీ = తండ్రి తల్లి, అననువ్రతా = అనుకూలమైన వ్రతమును బూసనిదై, చరతీ = ప్రవహించుచు, యత్ = యే, రేతః = అన్య వీర్యమును, ప్రలులోభ = మిక్కిలియిచ్చయించుచున్నదో, మే = నాయొక్క పితామహాః = తండ్రి, తత్ = ఆ, రేతః = వీర్యమును, వృక్షాం = కప్పివేయుగాక, మా = నన్నగుంచి ఆభుః = రెండవ తండ్రియైక, అన్యః = ఇతరుడు, అపపద్యతాం = నేనిచ్చునట్టి హవిస్సునం దాశపదలి వేయుగాక, అముష్టే = ఈ నా తండ్రికొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ నా తండ్రి తల్లి పతివ్రతా ధర్మమును విడిచి మనోవృత్తిచే వ్యభిచరించి యే పరవీర్యమును గ్రహించియున్నదో, అట్టి వీర్యమును నా తాత తన వీర్యముచే గప్పివేయుగాక. అట్టి వీర్యమును గ్రహించుటచే నాకు అట్టి యన్యుడు పితామహుడను భావన వదలి యుండుగాక. నే నిచ్చునట్టి హవిస్సు నా తాతనే చెందుగాక.

మూ॥ అంతర్ధిధే పర్వతై రంత స్మహ్యో పుభీవ్యా । అభి ద్విగ్భ రసం
తాభి రంత రన్యం పితామహాద్ధధేఽముష్టే స్వాహా ॥

పదవి॥ ఆంతః । దధే । పర్వతైః । ఆంతః । మహ్య । పృథివ్యా । అభిః । దిగ్భిః । అనంతాభిః । ఆంతః । అన్యం । పితా మహాత్ । దధే । ఆ ముష్మై । స్వాహా ॥

టీక॥ అన్యం = ఇతర పురుషుని, పర్వతైః = పర్వతములచేత, పితామహాత్ = నాతాతకంటె, అంతర్దధే = వేటుగాఁ జేయుచున్నాను, అన్యం = ఇతరపురుషుని మహ్యం = విస్తారమైన, పృథివ్యా = భూమిచేత, పితామహాత్ = నా తాతకంటె, అంతర్దధే = వేటుగాఁ జేయుచున్నాను, అనంతాభిః = అమితములైన, అభిః = ఈ దిగ్భిః = దిక్కులచేత, అన్యం = ఇతర పురుషుని, పితా మహాత్ = తాత కంటె, అంతర్దధే = వేటుగాఁ జేయు చున్నాను, ఆముష్మై = ఈ నా తాత కొఱకు, స్వాహా = యిచ్చుచున్నాను.

తా॥ పర్వతములును విస్తారమైన భూమియు అమితములైన యీ దిక్కులును ఇతరుని నా తాతకంటె వేటుగా జేయుగాక. నా తాత కొఱకు నీ విన్ను నిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ యన్మే ప్రపితామహీ పృథులోభ చరత్య ననువృతా తన్మే రేతః ప్రపితా మహో వృక్షాం మాభు రన్యోఽపపద్యతా మముష్మై స్వాహా ॥

పదవి॥ యత్ । మే । వృః తా మహే । పృ । థులోభ । రతీ । చ అనను వృతా । తత్ । మే । రేతః । ప్రపితామహః । వృక్షాం । మా । ఆభుః । అన్యః । అపపద్యతాం । అముష్మై । స్వాహా ॥

టీక॥ మే = నా యొక్క, ప్రపితామహే = తాత తల్లి, అనను వృతా = అనుకూలమైన వృతముకలది కానిదై, చరతీ = ప్రవర్తించుచున్నదై, యత్ = యే, రేతః = ఆన్యుని వీర్యమును, ప్రథులోభ = మిక్కిలి యిచ్చయించునో, తత్ = ఆ, రేతః = వీర్యమును, మే = నా యొక్క, ప్రపితామహః = తాతతండ్రి, వృక్షాం = కప్పివేయుగాక, మా = నన్ను గుఱించి, ఆభుః = రెండవ ముత్తాతయగు, అన్యం = ఇతరుఁడు, అపపద్యతాం = నేనిచ్చునట్టి హవిస్సు విషయమై యాశనువదలుగాక. అముష్మై = ఈ నాముత్తాతకొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ నా తాత తల్లి తపస్వీతాధర్మమును విడిచి మనోవృత్తిచే వ్యభిచరించుటచే యే పరవీర్యమును గ్రహింపియున్నదో అట్టివీర్యమును నాముత్తాత కప్పివేయు

గాక. అట్టిపీర్వము నుంచినట్టి అన్యందు నాకు ముత్తాత యను భావము న దలియుండుగాక. నే నిచ్చునట్టి హవిస్సు నాముత్తాతనే చెందుగాక.

మూ॥ అంతర్దధ ఋతుభి రహోరాత్రై స్ససంధిభిః అర్థమానైశ్చమానైశ్చాంత రన్యం ప్రవితా మహద్దధేఽముష్మే స్వాహా ॥

పదవి॥ అంతః । దధే । ఋతుభిః । అహోరాత్రైః । ససంధిభిః । అర్థమానైః । చ । అంతః । అన్యం । ప్రవితామహాత్ । దధే । అముష్మే । స్వాహా ॥

టీక॥ ఋతుభిః = ఋతువుల చేతను, ససంధిభిః = సాయంకాల ప్రాతః కాలము సంధులతోఁగూడిన, అహోరాత్రైః = రాత్రి పగళ్ళచేతను, అంతర్దధే = వేరుగా జేయుచున్నాను. అర్థమానైశ్చ = పక్షములచేతను, మానైశ్చ = మాసముల చేతను, అన్యం = యితరుని, ప్రవితామహాత్ = ముత్తాతకంటె, అంతర్దధే = వేరుగాఁ జేయుచున్నాను. అముష్మే = ఈ నా ముత్తాత కొఱకు, స్వాహా = హవిస్సు నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ ఋతువులు మాసములు పక్షములు రాత్రులు పగళ్ళు సాయంకాల ప్రాతఃకాల సంధులును అన్యని నా ముత్తాతకంటె వేరుగాఁ జేయుఁగాక. నే నిచ్చునట్టి హవిస్సు నా ముత్తాతనే చెందుఁగాక.

మూ॥ యేచేహ పితరో యేచ సేహ యాగ్ంశ్చ విద్యయాగ్ంశ్చ విద్య యాగ్ం ఉ చ స ప్రవిద్య అగ్నే తాన్వేత్థ యదితే జాత వేదస్తయా ప్రత్రగ్ం స్వధయా మదంతు స్వాహా ॥

పదవి॥ యే । చ । ఇహ । పితరః । యే । చ । స । ఇహ । యాగ్ । చ । విద్య । యాగ్ । ఉ । చ । స । ప్ర । విద్య । అగ్నే । తాన్ । వేత్థ । యది । తే । జాత వేదః । తయా । ప్రత్రం । స్వధయా । మదంతు । స్వాహా ॥

టీక॥ యేచ = యే, పితరం = పితృదేవలు, ఇహ = ఈ లోకంబున కలదో యేచ = యే పితరులు, ఇహ = ఈలోకంబున, నధివంతి = లేరో, ఆయం = మేము, యాగ్ = యే పితృదేవతలను, విద్య = గుర్తెఱుఁగుదుమో, ఉత = యింతియేకాదు, యాంశ్చ = యే పితృదేవతలను, ప్రవిద్య = గుర్తెఱుఁగమో, అగ్నే = ఓ యగ్ని హోతుడా ! తాన్ = ఆ భేదతల నందరను, త్వం = నీవు, వేత్థయది = తెలిసికొంటివేని వారికొఱకు హవిస్సును బంచియిమ్ము, జాతవేదః = అగ్నిహోతుడా,

తే = వారు, తయా = అటువంటి, పృత్యయా = ఇయ్యబడిన, స్వధయా = హవి
ర్భాగముచే, మదంతు = తృప్తిని బొందుదురుగాక యని, స్వాహా = హోమః
జేయుచున్నాము.

తా॥ భూలోకంబునఁగాని దేవలోకంబునఁగాని మాచేఁ దెలియ బడినవారు
గాని మాచేఁ దెలియబడనివారుగాని యే పితృదేవతలు గలలో, ఓ యగ్నిహోత్రుఁ
డా నీవు వారిసందఱిని, నెఱిగితివేని వారికి సమముగా హవిర్భాగమునుపంచియున్ను.
ఆ పితృదేవతలు నీ విచ్చిన్న కవ్యముచేఁ దృప్తిని బొందుదురుగాక యని యజమా
నుఁడు హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

మూ॥ స్వాహా పితే పితే స్వాహా స్వాహా పితే పితే స్వాహా స్వ
ధా స్వాహాఽగ్నయే కవ్య వాహనాయ స్వధా స్వాహా ॥

పదవి॥ స్వాహా । పితే । పితే । స్వాహా । స్వాహా । పితే । పితే ।
స్వాహా । స్వధాస్వాహా । అగ్నయే । కవ్యవాహనాయ । స్వధాస్వాహా ॥

టీక॥ స్వాహా పితే = తండ్రి కొఱికిచ్చుచున్నాను ఆదరముచేఁబునరుక్తిగా
జెప్పబడియె, స్వధాస్వాహా = స్వధా శబ్దముతో పితృదేవతలకు నిచ్చుచున్నాను,
కవ్యవాహనాయ = పితృదేవతల కవ్యమును మోసికొని పోవునట్టి, అగ్నయే = అగ్ని
హోతునికొఱకు, స్వధాస్వాహా = స్వధాశబ్దముతో నిచ్చుచున్నాను.

తా॥ పితృదేవతలకు కవ్యమును మోసికొని పోవునట్టి యగ్నిహోత్రములో
నాకండ్రి తాత మత్తలలకొఱకు కవ్యమును స్వధాశబ్దముతో నిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ ఏష తే తత మధుమాన్ ఊర్మి స్సరస్వా యావా సగ్నిశ్చ
పృథివీచ తా వత్యస్య మాతా తావతీం త ఏతాంమాతాందదామి
యథాఽగ్ని రక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం పితేఽక్షితోఽనుచ
దస్త స్వధా భవతాం త్వగ్ం స్వధాం తైస్స హోషజీవ ర్చస్తేమహి
మైష తే పితామహ మధుమాన్ ఊర్మి స్సరస్వా యావా వా
యుశ్చాంతరిక్షంచ తా వత్యస్య మాతా రావతీం త యే తా
మాతాం దదామి యథా వాయురక్షితోఽనుపదస్త ఏవంమహ్యం
పితామహో యాఽక్షితోఽనుపదస్త స్వధా భవతాం త్వగ్ స్వ

ధాం తైస్సహోపజీవ సామానితే మహి మైషతే ప్రపితామహ మధు
మాంగ్ం ఊర్మి సురస్వాక్ యావా నాదిత్యశ్చ ద్యాశ్చ తా వత్స్య
స్యమాత్రా తావతీం తే ఏతాం మాత్రాం దదామి యథాఽదిత్యో
ఽక్షితోఽను పద స్తస్సధా భవతాం త్వగ్ం స్వధాం తైస్సహోపజీవ
యజ్ఞాగ్ంషి తే మహిమా ।

పదవి॥ ఏషః । తే । తతః । మధుమాక్ । ఊర్మిః । సురస్వాక్ । యావాక్
అగ్నిః । చ । పృథివీ । చ । తావతీ । ఆస్య । మాత్రా । తావతీం । తే । ఏతాం
మాత్రాం । దదామి । యథా । అగ్నిరక్షితః । అనుపదస్త్రః । ఏవం మహ్యం । పితే
అక్షితః । అనుపదస్త్రః స్వధాభవ । తాం । త్వం । స్వధాం । తైః । సహ । ఉప ।
జీవ । ఋచః । తే మహిమా । ఏషః । తే । పితామహ । మధుమాక్ । ఊర్మిః ।
సురస్వాక్ । యావాక్ । వాయుః చ । ఆంతరిక్షం । చ । తావతీ । ఆస్యమాత్రా ।
తావతీం । తే । ఏతాం । మాత్రాం । దదామి । యథా । వాయురక్షితః । అనుప
దస్త్రః । ఏవం । మహ్యం । పితామహాయ । అక్షితః । అనుపదస్త్రః స్వధా । భవ ।
తాం । త్వం । స్వధాం । తైః । సహ । ఉప ! జీవ ! సామాని ! తే ! మహిమా !
యేషః । తే । ప్రపితామహ । మధుమాక్ । ఊర్మిః । సురస్వాక్ । యావాక్ ।
ఆదిత్యం । చ । త్యాః । చ । తావతీః । ఆస్య । మాత్రా । తావతీం । తే । యేతాం
మాత్రాం । దదామి । యథా । ఆతిత్యోక్షితః । అనుపదస్త్రః । యేషం । మహ్యం
ప్రపితామహాయ । అక్షితః । అనుపదస్త్రః స్వధా । భవ । తాం । త్వం । స్వధాం ।
తైః । సహ । ఉప । జీవ । యజ్ఞాగ్ంషి । తే । మహిమా ॥

టీక॥ తతః = ఓ తండ్రి ! మధుమాక్ = మధువుగలదియు, ఊర్మిః = విస్తార
మైన, ఏషః = ఈ, సురస్వాక్ = కవ్య మనుసముద్రము, తే = నీ కొఱకు యియ్యు
బడుచున్నది, అగ్ని = అగ్నిహోతుడు, పృథివీచ = భూమియు, యావాక్ =
యెంతపరిమితిగలనో, ఆస్య = ఈ కవ్యమునకుఁ తావతీమాత్రా = అంత పరిమా
ణము, తే = నీ కొఱకు, యేతాం = ఈ. తావతీం మాత్రాం = అంత పరిమితిగల
కవ్యమును, దదామి = యిచ్చుచున్నాను, యథా = యే ప్రకారముగాను, అగ్ని
రక్షితః = అగ్నిచే రక్షింపఁ బడినదై, అనుపదస్త్రః = తక్కువ కాక యుండునో,
ఏవం = ఈప్రకారముగాను, మహ్యం = నాకొఱకు, పితే = నా తండ్రి కొఱకు,
అక్షితః = శాశనము కలుగనియ్యనిదానదై, అనుపదస్త్రః = సంపూర్ణమైనదానవపుచు

స్వధాభవ = పితృదేవతలకు నాహారమగుము, త్వం = నీవు, తాం = అటువంటి, స్వధాం = కవ్యమును, తై స్సహ = ఆ యగ్నిహోత్రుఁడు మొదలగువారితోఁగూడ భుజించి, ఉపజీవ = జీవింపుము, ఋచః = ఋగ్వేదము, తె = నీయొక్క, మహిమా = మహిమను బోధించుచున్నవి, వాయుః = వాయువు, అంతరిక్షం = ఆకాశము ఆదిత్యః = సూర్యుఁడు, ద్యౌః = స్వర్గము, మిగిలిన పదములకు వర్ధము మున్ను చెప్పబడెను గాన తిరిగి చెప్పబడలేదు.

తా॥ ఓ తండ్రి! మధురరసముగల కవ్యమును అగ్నిహోతుఁడును భూమియు నెంత పరిమితిగలవారలొ యంత పరిమితిగా నీకొఱిచ్చుచున్నాను. ఓయన్నమా! నీవు అగ్నిహోతునిచేరక్షింపఁబడినదానవై సంపూర్ణమైన దానవగుచు నా తండ్రికిని నాకును నాశము గలుగనియక యాహారమగుము. ఓ తండ్రి! నీవు అట్టి కవ్యమును అగ్నిహోతుఁడు మొదలగువారితోఁగూడ భుజించి జీవింపుము. నీ మహిమను ఋగ్వేదము నుడువుచున్నవి. మిగిలిన పదములకు అర్ధము తాత్పర్యమును చెప్పబడెను గానఁ దిరిగి చెప్పబడలేదు.

వింశతి ఖండ స్సమాప్తః

— అథ వకవింశతి ఖండ ప్రారంభః —

మూ॥ పృథివీతే పాత్రం ద్వారపిథానం బ్రహ్మణస్తా ముఖేజుహోమి
బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానయో ర్జుహోమ్యక్షిత మసి
మైషాం త్రేష్టా అముత్రాముష్మిన్లోకే ॥

పదవి॥ పృథివీ । తే । పాత్రం । ద్వౌః । అపిథానం । బ్రహ్మణః । త్వా । ముఖే । జుహోమి । బ్రాహ్మణానాం । త్వా । ప్రాణాపానయోః । జుహోమి । అక్షితం । అసి । మా । యేషాం । త్రేష్టాః । అముత్ర । అముష్మిన్ । లోకే ॥

టీకా॥ పా॥ అన్నం = ఓ అన్నమా ! తే = నీకు, పృథివీ = భూమి. పాత్రం = పాత్రము; ద్వౌః = ఆకాశము; అపిథానం = కవ్యము; త్వా = నీన్ను, బ్రహ్మణః = బ్రాహ్మణునియొక్క; ముఖే = ముఖమునందు; జుహోమి = హోమముఁ జేయుచు న్నాను; త్వౌ = నీహ్ను; బ్రాహ్మణానాం = బ్రాహ్మణుల యొక్క; ప్రాణాపానయోః = ప్రాణః ఆపాన నాయువులయందు; జుహోమి = హోమము చేయు

చున్నాను, త్వం = నీవు, అక్షితం = నాశనము లేనిదానవు. ఆసి = అయితివి, అముత్రం = పరలోకమందు, పితృజీవతలకును, అముష్మికాలోకం = యీ లోకమునందు, యేషాం = యీ బ్రాహ్మణులకును, మాక్షేష్ఠః = నాశనము కలుగజేయకుము.

తా|| ఓ యన్నమా ! నీకు భూమియే యధార పాత్రము ఆకాశముకప్పుగా నున్నది. బ్రాహ్మణులయొక్కయు పితృజీవతలయొక్కయు తృప్తికొరకు బ్రాహ్మణుల ముఖమునం దుంచుచున్నాను, ఇట్టి నీవు నాశములేనివాననై యీలోకం బున బ్రాహ్మణులకును పరలోకంబున బిత్వజీవతలకును నాశము కలుగవియ్యకుము.

మూ|| మార్జయంతాం పితరో మార్జయంతాం పితామహో మార్జయంతాం ప్రపితామహః । మార్జయంతాం మాతరో మార్జయంతాం పితామహ్యో మార్జయంతాం ప్రపితామహ్యః

పదవి|| మార్జయంతాం । పితరః । మార్జయంతాం । పితామహః । మార్జయంతాం । ప్రపితామహః । మార్జయంతాం । మాతరః । మార్జయంతాం । పితామహ్యః మార్జయంతాం । ప్రపితామహ్యః ॥

టీక|| పితరః = తండ్రిలు, మార్జయంతాం = ఈ యుదకముచే బరిశుద్ధులగుదురుగాక, పితామహః = తాతలు, మార్జయంతాం = పరిశుద్ధులగుదురుగాక, ప్రపితామహః = తండ్రీ తాతలు, మార్జయంతాం = పరిశుద్ధులగుదురుగాక, మాతరః = తల్లిలు, మార్జయంతాం = పరిశుద్ధులగుదురుగాక, పితామహ్యః = తండ్రీ తల్లిలు, మార్జయంతాం = పరిశుద్ధులగుదురుగాక, ప్రపితామహ్యః = తాత తల్లిలు, మార్జయంతాం = పరిశుద్ధులగుదురుగాక.

తా|| ఈ భూమియందు నాచే నుంచబడిన యుదకముచే తండ్రిలు తాతలు తండ్రిలు తల్లిలు తండ్రీ తల్లిలు తాత తల్లిలు పరిశుద్ధులగుదురుగాక.

మూ|| ఏతత్త్రేతతాసా యేచ త్వామన్వేతత్రే పితామహోసా యేచ త్వామన్వేతత్రే ప్రపితామహోసా యేచ త్వామను । ఏతత్త్రే మోతరసాయాశ్చ త్వామన్వేతత్రే పితామహ్యసాయాశ్చ త్వామన్వేతత్రే ప్రపితామహ్యసాయాశ్చ త్వామను ।

పదవి॥ యేతత్ । తే । తత । అసౌ । యే । చ । త్వాం । అను । యే । తత్
 తే । పితామహా । అసౌ । యే । చ । త్వాం । అను । యేతత్ । తే । ప్రపితామహా
 అసౌ । యే । చ । త్వాం । అను । యేతత్ । తే । మాతః । అసౌ । యాః । చ ।
 త్వాం । అను । యేతత్ । తే । పితామహీ । అసౌ । యాః । చ । త్వాం । అను ॥
 యేతత్ । తే । ప్రపితామహీ । అసౌ । యాః । చ । త్వాం । అను ॥

టీక॥ అసౌ = ఈ పేరుగల, తత = ఓ తండ్రి ! తే = నీ కొఱకును, యేచ =
 యెవరు, త్వాం = నిన్ను, అను = అనుసరించి యుండిరో, తేభ్యః = వారికొఱకును
 యేతత్ = ఈ పిండమును, దదామి = యిచ్చుచున్నాను, అసౌ = ఈ పేరుగల,
 పితామహా = ఓ తాతా ! తే = నీ కొఱకును, యేచ = యెవరు, త్వాం = నిన్ను,
 అను = అనుసరించుచుండిరో, తేభ్యః = వారికొఱకును, యేతత్ = ఈ పిండమును
 దదామి = యిచ్చుచున్నాను, ప్రపితామహా = తాత తండ్రి ! తే = నీ కొఱకును,
 యేచ = యెవరు, త్వాం = నిన్ను, అను = అను సరించి యుండిరో, తేభ్యః = వారి
 కొఱకును, యేతత్ = ఈ పిండమును, దదామి = యిచ్చుచున్నాను, అసౌ = ఈ
 పేరుగల, మాతః = తల్లి ! తే = నీ కొఱకును, యాశ్చ = యే స్త్రీలు, త్వాం = నిన్ను
 అను అనుసరించి యుండిరో, తాభ్యః = వారికొఱకును, యేతత్ = ఈ పిండమును
 దదామి = యిచ్చుచున్నాను, అసౌ = ఈ పేరుగల, పితామహీ = తండ్రి తల్లి !
 తే = నీ కొఱకును, యాశ్చ = యే స్త్రీలు, త్వాం = నిన్ను, అను = అను సరించి
 యుండిరో, తాభ్యః = వారి కొఱకును, యేతత్ = యీ పిండమును, దదామి =
 యిచ్చుచున్నాను, అసౌ = యీ పేరుగల, ప్రపితామహీ = తాత తల్లి ! తే = నీ
 కొఱకును, యాశ్చ = యే స్త్రీలు, త్వాం = నిన్ను, అను = అనుసరించి యుండి
 రో, తాభ్యః = వారి కొఱకును, యేతత్ = యీ పిండమును, దదామి = ఇచ్చు
 చున్నాను.

తా॥ ఓ తండ్రి ! తాతా ! తాత తండ్రి ! తల్లి ! తండ్రి తల్లి ! తాత తల్లి !
 మిమ్ముల నెవరు అనుసరించి యుండిరో వారి మీ కొఱకును ఈ పిండముల నిచ్చు
 చున్నాను. అని వారివారి గోత్రనామములనుచ్చరించి పిండములనిచ్చుచున్నాను.

మూ॥ మార్జయంతాం పితర ఇత్యేతే ।

యా మంత్రమునకు ఆర్థము మొదలగునవి ముందే చెప్పబడియె.

మూ॥ యేచవోఽత్ర యేచాఽస్మా స్వాశగ్ం సంతేయాశ్చ వోఽత్ర
యాశ్చాఽస్మా స్వాశగ్ంసంతే తేచవహంతాం తాశ్చవహం
తాం తృప్యంతు భవంతస్తృప్యంతు భవత్యస్తృప్యత తృప్య
త తృప్యత ।

పదవి॥ యే । చ । వః । అత్ర । యే । చ । అస్మాను । ఆశం సంతే
యాః । చ । వః । అత్ర । యాః । చ । అస్మాను । ఆశం సంతే । తే । చ ।
వహంతాం । తాః । చ । వహంతాం । తృప్యంతు । భవంతః । తృప్యంతు ।
భవత్యః । తృప్యత । తృప్యత ॥

టీక॥ హేపితరః = ఓ తండ్రులారా ! అత్ర = ఈ వంశమునందు, యేచ =
యెవరు, వః = మిమ్ములను, యేచ = యెవరు, ఆశం సంతే = కోరి యున్నారో,
హే మాతరః = ఓ తల్లులారా ! అత్ర = ఈ వంశంబున, యాశ్చ = యే స్త్రీలు,
వః = మిమ్ములను, అస్మాను = మిమ్ములను, ఆశం సంతే = కోరి యున్నారో, తే
చ = ఆ పురుషులును, స్వధాం = కవ్యమును, వహంతాం = బాండుదురుగాక, తా
శ్చ = ఆ స్త్రీలును, స్వధాం = కవ్యమును, వహంతాం = బాండుదురుగాక, భవం
తః = తండ్రులైన మీరు, తృప్యంతు = ఆనందమును బొందుదురుగాక, భవత్యః =
తల్లులైన మీరు, తృప్యంతు = ఆనందమును బొందుదురుగాక, తృప్యత తృప్యత =
మీరందరును మిక్కిలి తృప్తివిబొందుదురుగాక, ఆదరముచేతిరిగి చెప్పబడియెను.

తా॥ తండ్రి మొదలగు పురుషులారా ! మిమ్ములను మమ్ములను ఈ వంశం
బున నే పురుషులు కోరియుండిరో ఓ తల్లులారా ! ఈ వంశంబున యేస్త్రీలు మిమ్ము
లను మిమ్ములను గోరియుండిరో ఆ పురుషులు ఆ స్త్రీలను యీ యన్న పిండముచే
నవశ్యము తృప్తివి బొందుదురుగాక.

మూ॥ పుత్రాగ్ పౌతానభి తర్పయంతీ రాపౌ మధుమతీరీమాః । స్వ
ధాం పితృభ్యో అమృతం దుహానా అపో దేవీ రుభ యోగ్ం
స్తర్పయంతు ।

పదవి॥ పుత్రాగ్ । పౌత్రాగ్ । అభి । తర్పయంతీ । అపః । మధుమతీః ।
ఇమాః । స్వధాం । పితృభ్యః । అమృతం । దుహానాః । అపః । దేవీ । రుభయాగ్ ।
తర్పయంతు ॥

టీక॥ పుత్రాక్ష = తనయులను, పౌత్రాక్ష = మనమలను, అభితర్పయంతీః = తృప్తిని బొందించుచున్నయవియు, మధుమతీః = మధురరసముగలవియు, ఇయాః = ఈ, యాః = యే ఆపః = ఉదకము లగుచున్నవో, తాః = ఆ, ఆపః = ఉదకములు అను, దేవీః = దేవతలు, పితృభ్యః = పితృ దేవతలకొఱకు, స్వధాం = కవ్యమును, అమృతం = అమృతమును, దుహానాః = పితుకుచున్నవై, ఉభయాక్ష = పితృ మాతృ వర్గములను, తర్పయంతు = తృప్తిని బొందించుగాక,

తా॥ తనయులచేతను మనములచేతను నియ్యించుట ఈజలములు మధురరసము గలవియై పితృదేవతలకు కవ్యరూపమైన యమృతమును గలుగఁజేయుచు తండ్రి వర్గమును తల్లివర్గమును దృప్తినిబొందించుగాక.

మూ॥ తృప్యత తృప్యత తృప్యత ।

పదవి॥ తృప్యత । తృప్యత । తృప్యత ॥

టీక॥ హేషితరః = ఓ తండ్రిలారా ! మీరు, తృప్యత = తృప్తినిబొందుడు హేమాతరః = ఓ తల్లిలారా ! మీరు, తృప్యత = తృప్తిని బొందుడు.

తా॥ ఓ తండ్రిలారా ! ఓ తల్లిలారా ! మీరు తృప్తినిబొందుడు. త్రిపూరుషము కనుక మూడుసార్లు చెప్పఁబడియెను

మూ॥ ప్రాణే నివిష్టౌఽమృతం జహోమి బ్రహ్మణి మ ఆత్మాఽమృతత్వాయ ।

పదవి॥ ప్రాణే । నివిష్టః । అమృతం । జహోమి । బ్రహ్మణి । మే । ఆత్మా అమృతత్వాయ ।

టీక॥ ప్రాణే = ప్రాణము మొదలయిన వాయువులయందు, నివిష్టః = ఉన్నట్టును, ఆత్మా = చైతన్య స్వరూపుడైన, అహం = నేను, బ్రహ్మణి = పరబ్రహ్మస్వరూపునియందు, మే = నాయొక్క, అమృతత్వాయ = మృతి రాహిత్యము కొఱకు, అమృతం = అమృత తుల్యమైన కవ్యమును. జహోమి = హోమమును చేయుచున్నాను.

తా॥ ఆత్మ స్వరూపుడైన నేను ప్రాణాది పంచవాతయందు సద్విష్టించి యున్నవాడనై మరణ రాహిత్యము కొఱకు అమృత తుల్యమైన కవ్యమును పరబ్రహ్మయందుంచుచున్నాను. అని ప్రాణాహుతులను బుచ్చుకొనవలయును.

మూ॥ యాంజనాః ప్రాతినందంతి రాత్రిం ధేను మివాఽయతీం సంవత్సరస్య యాపత్నీ సానో అస్తు సుమంగవీ స్వాహా ॥

పదవి॥ యాం । జనాః । ప్రాతి । నందంతి । రాత్రిం । ధేనుః । ఇషా । ఆయతీం । సంవత్సరస్య । యా । పత్నీ । సా । అస్తు । సుమంగవీః । స్వాహా ॥

టీక॥ జనాః = మనుష్యులు. ఆయతీం = వచ్చుచున్నట్టి, ధేనుః = ఆవును, ద్విష్టేవ = చూచినట్టువలెనే, యాం = యే, రాత్రిం = రాత్రిని, దృష్ట్యా = చూచి, ప్రాతి నందంతి = సంతోషించుచున్నారో, యా = యేరాత్రి, సంవత్సరస్య = సంవత్సరమునకు, పత్నీ = భార్యగా నుండెనో, సా = అటువంటి యే కాష్టకాయను రాత్రి నః మాకు, సుమంగవీః = శుభములను గలుగఁజేయునది. అస్తు = అనుగాక, ఇతి = ఇట్లని, స్వాహా = ఆపూజ హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

తా॥ పాలు పితుకు నిమిత్తము తీసికొని వచ్చునట్టి ఆవును జూచి మనుష్యులెతరున సంతోషించుకొని యాతరున సంవత్సరమునకు భార్య రూపముగా నెర్పడియున్న మాకు బహుళ సప్తమినాటిరాత్రిని జూచి మిక్కిలి సంతోష చిత్తులై ఆపూజ హోమముఁ జేయుదురగాన నట్టి యేకాష్టకరాత్రి నాకు శుభములనుగలుగఁజేయుఁగాక యని ఆపూజ హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

మూ॥ వహ వహం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతా వేథ నిహితా వరాకే మేదసః కూల్యా ఉపతా క్షరంతు సత్యా ఏతా ఆశిష స్సంతు కామై స్వాహా ॥

పదవి॥ వహ । వహం । జాతవేదః । పితృభ్యః । యత్ర । ఏతాః । వేథ । నిహితాః । వరాకే । మేదసః । కూల్యాః । ఉప । తాః । క్షరంతు । సత్యాః । ఏతాః । ఆశిషః । సంతు । కామైః । స్వాహా ॥

టీక॥ జాతవేదః = ఓ యగ్ని హోతుఁడా ! యత్ర = యే వరాకే = దూరమైన స్థలమందు, నిహితాః = ఉన్నట్టి, యేతాః = ఈ పితృదేవతలను వేథ = గుర్తెఱుఁగుననినో, తేభ్యః = అటువంటి, పితృభ్యః = పితృదేవతలకొఱకు, వహం = వహను, వహ = తీసికొనిపోమ్ము, తాః = ఆ పితృదేవతలను గూర్చి, మేదసః = మాంస విశేషముయొక్క, కూల్యాః = కాలవలు, ఉపక్షరంతు = ప్రవహించుఁగాక, పితృణాం = పితృదేవతలయొక్క, ఏతాః = ఈ, ఆశిషః = ఆశిర్వచనములు

కామైః = కోరికలతోఁగూడ, సత్యైః = సత్యమైనవి, సంతు = అగుఁగాక అని, స్వాహా = హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

తా॥ ౬ యగ్ని హోతుఁడా ! పితృదేవతలు యెంతదూరమందున్నను వారిని యెరుఁగుదువు గాన వారికి పశుసంబంధమైన పయను పేరుగల మాంసమును దీసికొని యిచ్చు. ఆ మాంసపు కౌలువలు పితృదేవతలు భుజించి తృప్తిఁజేంది యా శిర్ష చింపఁగా వారి యాశీర్వచనములు సత్యములైనవై మనుష్యునకు కోరికల నిచ్చునని యుగఁగాక యని హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

మూ॥ యారోజనాః పృథివీందంతీ త్యేమా ।

యా మంత్రీమునకు నర్థాదులు పూర్వమే చెప్పఁబడియెను.

మూ॥ ఇయమేవసా యా ప్రథమావ్యోచ్చ దంతరస్యాం చరతి ప్రవిష్టా వధూర్జ జాన నవగజ్జనితీ త్రియ యేనాం మహిమాన సుచంతే ।

చదవి ఇయః । ఏవ । సా । యా । ప్రథమా । వాచ్యత్ । అంతః । అస్యాం । చరతి । ప్రవిష్టా । వధూః । జాన । నవత్ । జనితీ । త్రియః । ఏనాం మహిమానః । సుచంతే । స్వాహా ॥

టీక॥ య = యే అష్టకరాను రాత్రి అంతరస్యాం = ఈ భూమియొక్క మధ్య (పదేశమునందు, ప్రవిష్టా = సూర్యకిరణ రూపముగాఁ బ్రవేశించినదై, ప్రథమా = సూర్యునికంటె మొదటిదై, వ్యోచ్చత్ = ఉదయించినదై, చరతి = ప్రవేశించుచున్నదో, సా = ఆ రాత్రి, ఇయమేవ = ఇదియే, యా = యే రాత్రి, వధూః = యౌవనముగలది, జాన = యెనో, సా = ఆ రాత్రి, నవగత్ = నూతనమైన పెనిమిటిని బొంది, జనితీ = పుత్రికలను బ్రసవించినది, జాన = అయెను, ఏనాం = ఈ అష్టకను, మహిమానః = మహాత్ములైన, త్రియః = అగ్ని హోతుఁడు అశ్వినీదేవత లిద్దఱు అను ముగ్గురును, సుచంతే = నేవించుచున్నారు, ఇతి = ఈ లాగున, స్వాహా = హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

తా॥ ఏ రాత్రి యరుణోదయకాలంబున సూర్యునికంటె ముందుగా కిరణరూపముగా ఈ భూమియందు వ్యాపించి మొదట యౌవన స్త్రీగాను పిమ్మటఁ తరుణ వయస్కుడైన భర్త గలది గాను తర్వాత దవయులను గన్నది గానుండి యగ్ని

హోతుఁడు అన్నిసేవలకు అను ముగ్గురిచే నేవించ బడుచున్నదో అట్టి రాత్రి ఈ యష్టకమును రాత్రియేయని హోమమును జేయుచున్నాఁడు.

మూ॥ ఛందస్వతీ ఉషసాపే పిశానే సమానం యోనిమను సంచరంతీ
సూర్యపత్నీ విచరతః ప్రజానతీ కేతుం కృణ్వనే అజరే
భూరి రేతసా ॥

పదవి॥ ఛందస్వతీ । ఉషసా । పిశానే । సమానం । యోనిం । అను । సంచరంతీ । సూర్యపత్నీ । విచరతః । ప్రజానతీ । కేతుం । కృణ్వనే । అజరే । భూరి రేతసా ॥

టీక॥ ఛందస్వతీ = వేదములచేస్తోత్తముఁ జేయఁబడునట్టివియు, పిశానే = పృథ్వికాశించునట్టివియు, సమానం = యేకమైన, యోనిం = కారణమును, అను = అనుసరించి, సంచరంతీ = పరివర్తించు చున్నవియు. సూర్యపత్నీ = సూర్యుఁడు, రక్షకుఁడుగాఁ గలవియు, విచరతః = అనేకవిధములైన ధర్మములనుజేయించుచున్నవియు, ప్రజానతీ = సర్వమును దెలిపికొన్నవియు, కేతుం = జ్ఞానమును, కృణ్వనే = కలుగఁ జేయుచున్నవియు, అజరే = వార్ధక్యము లేనివియు. భూరిరేతసా = మిక్కిలి సారవంతములైన, ఉషసా = ప్రాతఃకాలములు భూలోక స్వర్గలోకములయందు బ్రవర్తించుచున్నవి.

తా॥ వేదములచే స్తుతింపఁబడుచున్నవియుఁ బృథ్వికాశించు చున్నవియు సూర్యుఁడే సమానజన్మ కారణముగా నున్నవియుఁ గనుకనే సూర్యునివలనఁ గలుగుచున్నవియుఁ సర్వజనులను సమస్తవ్యాపారములయందు బ్రవర్తించఁజేయుచున్నవియు సమస్తమును దెలిసినవియు బాణిబలకు జ్ఞానమును గలుగఁజేయుచున్నవియు యెల్లప్పుడు నుండునవియునై మిక్కిలి సామర్థ్యముగల ప్రాతఃకాలములు భూలోకంబునను స్వర్గలోకంబునను బ్రవర్తించుచున్నవి.

మూ॥ ఋతస్య సంధా మను తిస్రి ఆగుస్త్రయో ఘర్మాసో అను
జ్యోతిషాఽగుః ప్రజా మేకా రక్షత్యార్జ మేకా వ్రత మేకా
రక్షతి దేవయూనాం ॥

పదవి॥ ఋతస్య । సంధాం । అను । తిస్రిః । ఆగుః । త్రయః ! ఘర్మాసః । అను । జ్యోతిషాః । ఆగుః । ప్రజాం । ఏకా । రక్షతి । ఊర్జం । ఏకా । వ్రతం । ఏకా । రక్షతి । దేవయూనాం ॥

టీక॥ ఋతస్య = యజ్ఞముయొక్క, పంథాం = మార్గమును, తిస్రిః = మూడైన ఉషఃకాలములు, అన్వాగుః = అనుసరించియున్నవి, త్రియః = మూడైన ఘర్మాసః = ప్రకాశించుచున్న యగ్నిహోత్రములు, జ్యోతిషా = ఉషఃకాలకాలిని, అన్వాగుః = అనుసరించియున్నవి, తాసాం = ఆ యుషఃకాలములో, యేకా = ఒకపైన యుషఃకాలములో, దేనయూనాం = దేవతలను బూజించువారి యొక్క, ప్రజాం = సంతానమును, రక్షతి = రక్షించుచున్నది, యేకా = మఱియొకపైన యుషఃకాలము, ఊర్ధ్వం = బలమును, రక్షతి = రక్షించుచున్నది, యేకా = ఇంకొకపైన యుషఃకాలము, వృతం = వారి వ్రతమును, రక్షతి = రక్షించుచున్నది.

తా॥ యజ్ఞముయొక్క మార్గమును గురించి ఉషఃకాలము మూడు విధములుగా నేర్పడియున్నది. ఆ యుషఃకాలములలో నొకటి దేవతలను బూజించువారి యొక్క సంతానమును మరిబలమును వృతమును గాపాడుచుండును. ప్రకాశించుచుండెడి గార్హపత్య ఆహవనీయ దక్షిణాగ్నులనెడి మూడును తమకొంతిచేత నాయుషఃకాలములను బొందుచున్నవి యని గ్రహింపవలయును.

మూ॥ యేకాష్టకాం పశ్యత దోహమానా మన్నం మాగ్ం నవత్
ఘృతవత్ స్వధావత్ తద్బ్రాహ్మణై రతిపూత మనంత మక్షయ్య
మముష్మిక్ లోకే స్థితిం గచ్ఛతుమే పితృభ్యః ॥

పదవి॥ యేకాష్టకాం । పశ్యత । దోహమానాం । అన్నం । మాంసనత్ । ఘృతవత్ । స్వధావత్ । తత్ । బ్రాహ్మణైః । అతిపూతం । అనంతం । అక్షయ్యం । అముష్మిక్ । లోకే । స్థితిం । గచ్ఛతు । మే । పితృభ్యః ॥

టీక॥ హేబ్రాహ్మణాః = ఓ బ్రాహ్మణులారా ! మే = నాయొక్క, పితృభ్యః = పితృ దేవతలకొఱకు యోగ్యమైన, మాంసనత్ = మాంసము గలదియు, ఘృతవత్ = నెయ్యిగలదియు, స్వధావత్ = స్వధాశబ్దముగలదియునగు, అన్నం = అన్నమును, దోహమానాం = కలంగజేయుచుండెడి, తత్ = యేకాష్టకమునెడి ఈ యుషఃకాలమును, పశ్యతి = చూడుడు, తత్ = ఆ యన్నము, బ్రాహ్మణైః = బ్రాహ్మణులచేత, అతిపూతం = మిక్కిలి పవిత్రముఁ జేయబడినదై, అనంతం = అమితమైనదై, అక్షయ్యం = నాశములేనిదొచు, అముష్మిక్ = యీ, లోకే = లోకమందు, స్థితిం = వృద్ధిని, గచ్ఛతు = పొందుఁగాక.

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణులారా ! నా పితృదేవతలతోను యోగ్యమైనమాంసము నెయ్యి మొదలగువానితోఁగూడిన యన్నమును గలుగజేయునట్టి యేకాష్టకయనెడి యుషఃకాలము ఇదిగో వచ్చియున్నది చూడుఁడు. ఆ యన్నము బ్రాహ్మణుల మంత్రములచేఁ బవిత్రమైనదై వృద్ధిపొందినదాచు నా పితృదేవతలకు నాశము లేని లోకమును గలుగఁజేసి సంతోషపెట్టుఁగాక.

మూ॥ ఔలూఖిలా గ్రావాణః ఘోష మకృతహవిః కృణ్వంతః పరి వత్సరీణం । యేకాష్టకే సుప్రజాః వీరవంతో వయగం స్వామ పతయ రయీణాం ॥

పదవి॥ ఔలూఖిలాః । గ్రావాణః । ఘోషం । అకృత ! హవిః । కృణ్వంతః పరివత్సరీణం । యేకాష్టకే । సుప్రజాః । వీరవంతః । వయం । స్వామ । పతయః । రయీణాం ॥

టీక॥ ఔలూఖిలాః = రోఘ్నగాఁ జేయఁబడిన, గ్రావాణః = రాఘ్న, ఘోషం = ధ్వనిని, అకృత = చేసినవి, పరివత్సరీణం = సంవత్సరసంబంధమైన, హవిః = హవిస్సును, కృణ్వంతః = చేసినవి, యేకాష్టకే = ఓ యేకాష్టక మను యుషఃకాల మా ! వయం = మేము, సుప్రజాః (వచన వ్యత్యయము) = మంచి సంతానము గల వారమై, వీరవంతః = మనుషులు గలవారమనుచు, రయీణాం = ధనములకు, పతయః = ఆధితతులము, స్వామ = ఆయ్యెదము.

తా॥ యజ్ఞమువకుఁ బిష్టమును రుబ్బుటచే రోఘ్నగాఁ జేయఁబడిన రాఘ్నధ్వని జేయుచున్నది. అట్టి పిష్టము యజ్ఞమునకు హవిస్సుగా నేర్పడియున్నది. ఏకాష్టకమనెడి యుషఃకాలమా ! అట్టి యజ్ఞమును జేయుటచే పుత్రులు పౌత్రులుగల నారమై విశేషమైన ధనము గలవార మగుదుము.

మూ॥ ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా సంవత్సరస్య పత్నీ దు దు హే ప్రపీనా । తం దోహ ముపజీవాధ పితర స్సహస్ర ధారముః స్మిక్ లోకే స్వాహా ॥

పదవి॥ ఏకాష్టకా । తపసా । తప్యమానా । సంవత్సరస్య । పత్నీ । దుదుహే । ప్రపీనా । తం । దోహం । ఉప । జీవాధ । పితరః । సహస్రధారం । అముస్మిక్ । లోకే । స్వాహా ॥

టీక॥ తపసా = సంధ్యావందనాది తపస్సులచే, తప్యమానా = తపింపఁజేయబడుచున్నదై, సంవత్సరస్య = సంవత్సరమునకు, పత్నీ = భార్యయగు యే కాష్టకయ నెడి యుషఃకాలము, పృషీనా = వృద్ధిపొందుచున్నదియై, దుదుషే = క్షీరములను బితుకుచున్నది పితరః = ఓ పితృజీవతలారా ! సహవ్రధారం = అనేకధారలుగల, తం = అటువంటి, దోహం = క్షీరమును, అముష్మిక్ ఈ, లోకే = లోకమునందు, ఉప = పొంది, జీవాధ = జీవింపుడు.

తా॥ సంధ్యావందనాది తపస్సులచే నుపాసనచేయు బడునదియై, సంవత్సరమునకు భార్యగా నెన్నఁదగిన యే కాష్టకమనెడి యుషఃకాలము వృద్ధిపొందుచున్నదై వానిస్సులకు క్షీరములను స్రవింపఁజేయుచున్నది. ఓ పితృజీవతలారా ! ఈ లోకమున అనేక ధారలుగా స్రవించుచున్న యట్టి క్షీరములను పానముఁజేసి మీరు జీవింపుడు.

ఇతి ఏకవింశః ఖండ స్సమాప్తః

—♦ అథ ద్వానింశః ఖండ ప్రారభః ♦—

మూ॥ ఉక్థ్య శ్చాఽస్య తిగాత్రీశ్చ సాద్యస్క్రిః శ్చందసా సహ అపూప ఘృతాహుతే నమస్తే అస్తు మాగ్ంస విప్పలే స్వాహా ॥

పదవి॥ ఉక్థ్యః । చ । అసి । అతిరాత్రీః । చ । సాద్యస్క్రిః । శ్చందసా । సహా । అపూప ఘృతాహుతే । నమః । తే । అస్తు । మాంస విప్పలే । స్వాహా ॥

టీక॥ హే ఏకాష్టకే = ఓ యేకాష్టకమా ! త్వం = నీవు, ఉక్థ్య = ఉక్థ్యమను యజ్ఞముగాను, అతిరాత్రీశ్చ = అతిరాత్రీమను యజ్ఞముగాను, శ్చందసా సహ = మంత్రముతోడ, సాద్యస్క్రిః = సద్యస్కమనుయజ్ఞముగాను, అసి = అయితివి, అపూపః ఘృతాహుతే = బూరలచేతను నేతి చేతను హోమముఁ జేయబడుదానా ! మాంసవిప్పలే = మాంసమే రుచియగు సలముగాఁ గలదానా ! తే = నీ కొరకు, నమః = నమస్కారము, అస్తు = అగుఁగాక.

తా॥ బూరలచేతను నేతిచేతను హోమముఁ జేయఁబడుదానవై మాంసమే రుచియగు పదార్థముగాఁగల యో యేకాష్టకమా ! నీకొఱకు నమస్కారముఁజేసెద. ఉక్థ్యము అతిరాత్రీము సద్యస్క మనెడుయజ్ఞములు నీవే అయితివి. ఆ యజ్ఞములకు గారణములైన వేదములును నీవే అయితివి.

మూ॥ భూః పృథివ్యగ్ని సహజముం మయి కామం నియునజ్జి
స్వాహా భువో వాయు నాంతరిక్షేణ సామూహముం మయి
కామా నియునజ్జి స్వాహా॥

పదవి॥ భూః । పృథివీ । అగ్నిచా । ఋచా అనుం । మయి । కామం ।
వియునజ్జి । స్వాహా । భువః । వాయునా । అంతరిక్షేణ । సామూహము । అనుం ।
మయి । కామం । నియునజ్జి । స్వాహా ॥

టీ॥ భూః = భూలోకమునందున్న, పృథివీ=భూమిచేతను, అగ్నిచా=అగ్ని
హోతృనిచేతను, ఋచా=ఋగ్వేదముచేతను, రక్షింపబడుచున్న, అహం=నేను
అనుం=ఈ, కామం=కోరికను, మయి=నాయందు, నియునజ్జి=స్థాపనచేయు
చున్నాను, భువః=భువర్లోకమునందున్న, వాయునా=వాయువుచేతను, అంతరిక్షేణ
=అకాశముచేతను, సామూహము=సామవేదముచేతను, రక్షింపబడుచున్న, అహం=నేను,
అనుం=ఈ, కామం=కోరికను, మయి=నాయందు, నియునజ్జి=స్థాపన
చేయుచున్నాను.

తా॥ భూలోకమునందుండెడి భూమిచేతను అగ్నిచేతను ఋగ్వేదముచేతను,
భువర్లోకమునందుండెడి వాయువుచేతను. అకాశముచేతను సామవేదముచేతను
నేను బోషింపబడుచుంటినిగాన నా కోరికలను నాయుండే యడచి లీనముఁ
జేయుచున్నాను.

మూ॥ స్యుర్దివా ౭ దిత్యేన యజా హృముం మయి కామం నియు
నజ్జి స్వాహా జన ధద్భి రధర్వాంగిరోభి రముం మయి కామం
నియునజ్జి స్వాహా॥

పదవి॥ స్యుః । దివా । అదిత్యేన । యజాహు । అనుం । మయి । కామం ।
నియునజ్జి । స్వాహా । జనత్ । అద్భిః । అధర్వాంగిరోభిః । అనుం । మయి ।
కామం । వియునజ్జి । స్వాహా॥

టీ॥ స్యుః=స్వర్లోకసంబంధమైన, దివా=పగటిచేతను, అదిత్యేన=సూర్యుని
చేతను, యజాహు = యజుర్వేదముచేతను రక్షింపబడుచుండెడి, అహం = నేను,
అనుం = ఈ, కామం= కోరికను, మయి=నాయందు, నియునజ్జి=స్థాపనచేయు
చున్నాను. జనత్=జనర్లోకసంబంధమైన, అద్భిః=ఉదకములచేతను, అధర్వాంగి
రోభిః=అధర్వణవేదసంబంధముగ మోటలచేతను రక్షింపబడుచున్న, అహం=నేను

అనుం=ఈ, శౌమం=శోభితు, మయి=నాయును, నియువజ్మి=స్థావనజేయుచున్నాను.

తా|| స్వర్ణోకశంబంధమైన దివసుచేతను నూర్చునిచేతను యజుర్వేదముచేతను నేను రక్షింపబడుచుంటిని. జనర్ణోకమగుడెడి యుదకములచేతను అభ్యుజ్జవేదముచేతను నేను బోషింపబడుచుంటిని గాన నా శోభితులను నాయుండే యడచి జేయుచున్నాను.

మూ|| రోచనా యాఽజిరా యాఽగ్నయే దేవజాతవే స్వాహా ।
కేతవే మనవే బ్రహ్మణే దేవజాతవే స్వాహా ।

పదవి|| రోచనాయ । ఆజిరాయ ! అగ్నయే । దేవజాతవే ॥ స్వాహా ॥ కేతవే మనవే । బ్రహ్మణే ! దేవజాతవే ! స్వాహా ॥

టీక|| రోచనాయ=ప్రకాశించునట్టియు, ఆజిరాయ=వడిగాబోవునట్టియు, దేవజాతవే = ఆరాధింపదగిన దేవతలను చెలిసినవాడునగు, అగ్నయే = అగ్ని హోతునికొరకు, స్వాహా=హోమమును జేయుచున్నాను, కేతవే = జ్ఞానముగల వాడును, మనవే=మంత్రస్వరూపును, బ్రహ్మణే=బ్రాహ్మణులకుఁ గారణ భూతుఁడును, దేవజాతవే=పూజింపదగిన దేవతలను చెలిసినవాడునగు, అగ్నయే= అగ్ని హోతునికొరకు, స్వాహా=హోమమును జేయుచున్నాను.

తా|| ప్రకాశించువాడును చీకటిని బోగొట్టుటకై వడిగా వ్యాపించువాడును బూజింపదగిన దేవతలను చెలిసినట్టివాడును, జ్ఞానముగలవాడును, మంత్రస్వరూపుఁడును, బ్రాహ్మణులకుఁ గారణభూతుఁడునగు నన్ని హోతునికొరకు హోమమును జేయుచున్నాను.

మూ|| స్వధాఽస్వాహాఽగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధా స్వాహా ।

ఈ మంత్రమునకు తదవిభాగము మొదలైనవి. యావత్తాం దేవబడినవి. కాని తొలిగి చెప్పబడలేదు.

మూ|| అన్నమివ తే నృశే భూయాశంవస్త్ర మివ తే దృశే భూయాశం విత్త మివ తే దృశే భూయాశం శ్రీ దేవతే దృశే భూయాశం మూ కేవ తే దృశే భూయాశం ।

పదవి! అన్నం | ఇవ | తే | దృశే | భూయాసం | వస్త్రం | మివ | తే |
దృశే | భూయాసం | విత్తం | ఇవ | తే | దృశే | భూయాసం | శ్రద్ధా | ఇవ |
తే | దృశే | భూయాసం | ఆకా | ఇవ | తే | దృశే | భూయాసం |

టీక|| తే = నీయొక్క, దృశే = నేత్రములకు, అన్నమివ = అన్నమువలెనే,
అహం = నేనును, భూయాసం = (ఇష్టమైనవాడను) అయ్యెదను, తే = నీయొక్క,
దృశే = నేత్రములకు, వస్త్రమివ = వస్త్రమువలెనే, భూయాసం = ఇష్టమైనవాడను,
సయ్యెదను, తే = నీయొక్క, దృశే = నేత్రములకు, విత్తమివ = ధనమువలెనే
భూయాసం = (ఇష్టమైనవాడను) నయ్యెదను, తే = నీయొక్క, దృశే = నేత్రములకు
శ్రద్ధమివ = శ్రద్ధవలెనే, భూయాసం = (ఇష్టమైనవాడను) నయ్యెదను, తే = నీ
యొక్క, దృశే = నేత్రములకు, ఆకా = ఆకావలెనే, భూయాసం = (ఇష్టమైన
వాడను) నయ్యెదను.

తా|| ఓ యిన్ని హాతుగిదా? అన్నమును వస్త్రమును ధనమును శ్రద్ధను
లోకము నెటులు ప్రియముగాఁ జూచెదవో అటులే నన్ను ఇష్టమైనవానిగాఁ
జూడుము.

మూ|| సగ్గ స్రవంతు దిశో మహీ సమాధావంతు సూన్యతాః
సర్వే కామా అభియంతు మా ప్రియా అభిరక్షంతు మా
ప్రియాః ||

పదవి! సం | స్రవంతు | దిశః | మహీ | సం | ఆధావంతు | సూన్యతాః |
సర్వే | కామాః | అభియంతు | మా | ప్రియాః | అభి | రక్షంతు | మా |
ఆప్రియాః ||

టీక|| సూన్యతాః = సత్యమైనవాక్కులు, మాం = నన్ను గుఱించి, సమాధా
వంతు = వచ్చు గాక, తాః = అట్టి సత్యవాక్కులు, మహీ = గొప్పవియును, దిశః =
దిక్కులను, సంస్రవంతు = వ్యాప్తించు గాక, సర్వే = సమస్తమైన, కామాః = కోరి
కలు, మాం = నన్ను, అభియంతు = పొందు గాక, ప్రియాః = ప్రియములు
అభిరక్షంతు = రక్షించు గాక, ఆప్రియాః = విరోధము మాఱవంతులక
పోవుదు గాక ||

తా|| సత్యమైన వాక్యములు బయలుదేరి నాలుగు దిక్కులయందునును
బొందు గాక. అన్ని కోర్కెలును సిద్ధిచేయుగాక, ఎల్లప్పుడు నా హితుఁడు

244 శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాణ్డే ప్రథమ ప్రపాఠకః

నన్నుఁ గాపాడుచుందురుగాక. నాకప్పుడును విరోధి లేకుండుగాక !

మూ॥ యశోఽసి యశోఽహం త్వయి భూయాస మసౌ ॥

పదవి॥ యశః । అసి ! యశః । అహం । త్వయి । భూయాసం । అసౌ ॥

టీక॥ అసౌ = ఓ దాతా ! త్వం = నీవు, యశః = కీర్తిగలవాడవు అసి = అయితేవి, అహం = నేను, త్వయి = నీ వలెనే, యశః = కీర్తిగలవాడవు. భూయాసం = అయ్యెదను.

తా॥ దానమిచ్చునట్టి పురుషునితో దానమును గ్రహించునట్టివాఁడు పలుకుచున్నాఁడు. ఓ దాతా ! నీవు కీర్తిగలవాడవు. నీ వలెనే కీర్తిగలవాడను నేను అయ్యెదను

మూ॥ అంకాన్యంకావభిత్రోరథం యోధ్వాంతం వాతాగ్నిమనుసంచరంతే । దూరేశేతిరిందిరియావాన్పతతీతేనోగ్నయః పప్రియః పారయంతు ॥

పదవి॥ అంకా । న్యంకా । అభితిః । రథం । యా । ధ్వాంతం । వాతాగ్నిం ! అను సంచరంతే । దూరేశేతిః । ఇందిరియాన్ । పతతీ । తే । నః । అగ్నయః । పప్రియః । పారయంతు ॥

టీక॥ ధ్వాంతం = ధ్వనిజేయుచున్నదై. వాతాగ్నిం = వాయువువలెనే శీఘ్రముగా బోవునట్టి, రథం = రథమును, అంకా = అంకుల నెడి యిద్దరు భూతములును, న్యంకా = న్యంకుల నెడి యిద్దరు భూతస్వరూపులును, ఇందిరియాన్ = బలము కలిగి పతతీ = జాణములుగల, దూరేశేతిః = దూరేశేతియగు భూతస్వరూపమును అను, తే = వారు, అభితిః = అంతటను, అనుసంచరంతే = అనుసరించి నడిపించువారై అగ్నయః = శీఘ్రముగా నడిపించువారై నః = మా యొక్క కోరికలను సప్రియః = నిండించుచు పారయంతు = అద్దరిన జూడింతురుగాక ।

తా॥ అంకులని న్యంకులని దూరేశేతి యని చెప్పఁబడు రథాధిస్థానదేవతలు మాకు మనోరథసిద్ధియగునట్లుగాను ధ్వనితోఁ గూడినట్లుగాను రథమును శీఘ్రముగా నడిపించి నాకోరికల నిండించి నన్ను దరిఁజేర్చుదురుగాక.

మూ॥ అధ్వనా మధ్వపతే స్వస్తి మా సంపారయ॥

పదవి॥ అధ్వనాం । అధ్వపతే ! స్వస్తిమా । సంపారయ ॥

టీక॥ అధ్వనానుధ్వపతే = మార్గములలో తిరుగు శ్రేష్ఠమైనయానమా! స్వస్తి = శుభము! కలుగునట్లుగాను, మా = నన్ను, సంపారయ = అవశ్యము దరిజేర్చుము.

తా॥ మార్గములయందు దిరుగు యానములలో శ్రేష్ఠమగు రథమా! మాకు శుభములు కలుగునట్లుగాను మమ్ములను దరిజేర్చుము.

మూ॥ అయం వా మశ్వినా రథో మా దుభే మా సుభే రిషత్

అరిష్ట స్వస్తి గచ్ఛతు వివిఘ్నైః పృతనాయతః॥

పదవి॥ అయం । వాం । అశ్వినా । రథః । మా । దుఃఖే । మా । సుఖే ।

రిషత్ । అరిష్టః । స్వస్తి । గచ్ఛతు । వివిఘ్నైః । పృతనాయతః ॥

టీక॥ అశ్వినా = అశ్వినీదేవతలారా! అయం = ఈ రథః = రథము, వామ్ = మీదేకొవున దుఃఖే = కష్టముగానుండు మార్గమందునను, మారిషత్ = భంగము నొందకుండుగాక, సుభే = కష్టములేని మార్గమందునను, మారిషత్ = భంగము నొందకుండుగాక, అరిష్టః = అట్టిరథము భంగములేనిదై పృతనాయతః = యుద్ధము జేయుటకు వచ్చియున్న సేనలను, వివిఘ్నైః = మిక్కిలి చంపుచు స్వస్తి = మాకు మేలు కలుగునట్లుగా గచ్ఛతు = వెళ్ళుగాక॥

తా॥ ఓ యశ్వినీదేవతలారా! ఈ రథము రాళ్ళు మొదలదువానిచే సంకటముగా నుండు మార్గమందుగాని లేక శ్రుష్టమైన మార్గమందుగాని తిరుగుతున్నదై భంగములేని దగుచు మాతో యుద్ధముజేయుటకు వచ్చియున్న సేనలను సంహరింప జేయుచు మాకు మేలు కలుగునట్లుగాను వెళ్ళుచుండుగాక॥

మూ॥ అశ్వోఽసి హయోఽస్య త్వోఽసి వరోఽస్య ర్వాఽసి సప్తి

రసి వాజ్యసి వృషాఽసి నృమణాఽసి యయుగ్నా మూఽ

స్థాఽదిత్యానాం పత్వాన్యహి॥

పదవి॥ అశ్వః । అసి । హయః । అసి । అత్వః । అసి । వరః । అసి । అర్వా అసి । సప్తిః । అసి । వాజీ । అసి । వృషా । అసి । నృమణాః । అసి । యయుః । నామ । అసి । అదిత్యానాం । పత్వాన్ । ఇహిః॥

అశ్వం = నీవు, అశ్వః = అశ్వము పేరుగలదానవు. అసి = అయితివి

మహా అనాహత విజయా రావత్కామ విషా యజ్ఞ తప్తశ్శం

संस्कृत-विद्यायाः प्रवर्धनार्थम्

○後記
一、
二、
三、
四、
五、
六、
七、
八、
九、
十、

○附註
一、
二、
三、
四、
五、
六、
七、
八、
九、
十、

[illegible]

తా. సహకరణ చూపినందుకేసి వాళ్ళుగూర్తవెనక ప్రతిబంధకమును బోగొట్టు
కొనుచున్నాడని నీ అవజిహ్వక విజిహ్వక మనుచారటా! మిమ్మునుగూర్చి
ప్రశంసలూహూహూల లేయుచున్నావు. కానఁ దొలఁగిపోయితివి. ఎవఁడెయినను
వాకంఁజెయుక్తముగా హుటాహుటావాఁడు లేనందునగాన నన్ని సేవ బలుకు
చున్నావు.

విశాఖ: అ తే వా చ సూన్యాం దద అ మనస్యాం స్పృహయా
 నధి యతి యువయోః స్వహృత్ తనత్స నుఃఖే సుఖే వా
 అస్మిన్ సూరివత్ భగవో మాం భూద్యత్యేతే వాన్తి
 శ్రితా హంస తదవే॥

వదలి ॥ ३ ॥ తే. వాచ. ఆహ్లాద. రస. ఆ. మహాహ్లాద. హృదయాత్
 ఆధి. నాత్రి. గుణనయా. స్వభూతః తతః. చ. నాథే. నాథే. వా. ఆర్ద్ర
 సూ. సగత్. ఎన్నఁక. మా. అభూత్. నాత్రి. తే. వాత్ ॥ నిహితా. తా
 క్షే. ॥ ३ ॥ రసే ॥

టిక్కా తే-శీయొక్క, ఆస్థానం = సుఖసుఖమైన ఉపవంతినియం, మతస్థానం =
 మనస్సునకు ఉప-సంతినియం, స్వప్నయాదధి = స్వప్నయామగ్నమనవంతినియంనను
 వాచా = వాక్కును నిద్ర = నిద్రాంతమున్నను. కింతు = ఇంత నేమవగా
 యత్ర = యొక్కచోట, తే-శీయొక్క-వాక్ = వాక్కు, నిహితా = కన్నబడి

యన్నదో, తే=సియొక్క తాం=ఆ వాక్కును, అదదే=గ్రహించుచున్నాను, యత్ర=యొక్కడను యవయోః = మీ యిద్దరియొక్క, స్వభూతః=స్వతీస్సిద్ధమైన భావము గలదో, తం=ఆ భావమును అదదే=గ్రహించుచున్నాను. తతః=ఆ కారణమువలన దుఃఖే=కష్టమైనను, సుఖేవా=సులభమైనను ఆ ధ్వని=వాక్రూపమైన మార్గమునందు మారిత=నాకు భంగములేకుండుగాక, భవా=నీవు మా=శిన్నుగురించి, భిక్షుః=భంగమ కలవాడవు, అభూత్=అయ్యెదవు.

తా|| అవజిహ్వక నిజిహ్వక మనువారలారా! పృత్యేకముగాగాని సమష్టిగాగాని మీ యుభయలయొక్క మనోవాక్కాయముల సంబంధమైన స్వభావమును గ్రహించుచున్నాను. మఱియు నీ భావము రహస్యముగా నెక్కడనున్నను అట్టి భావమును గ్రహించుచున్నాను. కాఁబట్టి కష్టమైనను సులభమైనను వాక్రూపమందు నావలన నీకే పరాజయము కలుజుఁగాక. నాకు పరాజయము లేకుండుగాక మూ|| తత్ సత్యం య దహం ప్రవీ మ్యథరో మత్పద్య స్వాఽసౌ||

పదవి || తత్ | సత్యం | యత్ | అహం బ్రవీమి | అథరః | మత్ పద్యస్య | అసౌ |

టీక|| అసౌ=ఒకానొక శత్రుగల యో శత్రువా? త్వం=నీవు, మత్=నాకంటె అథరః=తక్కువవాడనై సద్యస్త్వం=న్యూనతమ బాంధుమని యత్=యే వాక్యమును అహం=నేను బ్రవీమి=చెబుచున్నానో, తత్=ఆ వాక్యము, సత్యం=నిజము.

తా|| ఓ శత్రువా? నాకంటె నీవు తక్కువవాడనై యాంధువని చెల్లుచున్నాను. ఈ వాక్కు సత్యము.

ఇతిద్వావింశః ఖండస్సమాప్తః

—* అథ త్రీయోవింశః ఖండః*—

మూ|| యో త ఏషా రరాట్యా తనూర్మన్యో ర్మృద్వస్య నాశినీ
తాం దేవా బ్రహ్మచారిణో వినయంతు సుమేధసః||

పదవి|| యా | తే | ఏషా | రరాట్యా | తనూః | మన్యోః | మృద్వస్య |
నాశినీ | తాం | దేవా | బ్రహ్మచారిణః | వినయంతు | సుమేధసః ||

టీక॥ మృద్నస్య = మంచితనముయొక్క, నాశినీ=భంగముజేయునదియు,
మన్యోః=కోపసంబంధమైనదియు, తే=నీయొక్క, ఏష=ఈ, యా = ఏ
రరాట్యు=ముఖసంబంధమైన, తనూః = శరీరముకలదో తాం=ఆక్రోధయుక్తమైన
శరీరమును, దేవాః=దేవతలును, సుమేధసః=మంచిబుద్ధిగల బ్రహ్మచారిణః=వేద
శాస్త్రజ్ఞులును వినయంతు=పోగొట్టుదురుగాక.

తా॥ మంచితనమునకు భంగముకలుగజేయునట్టి యే కోపము నీ ముఖమునందు
భ్రుకుట్యుది వికారములచే బ్రకాశించుచున్నదో యట్టి ఆక్రోధమును దేవతలును
వేదశాస్త్రజ్ఞులును మంచిబుద్ధిగలవారను బోగొట్టుదురుగాక !

మూ॥ యత్త ఏ తన్మృతేమతగ్ం రరాట ముది విధ్యతి ॥ వితే
క్రోధం నయామసి గభా మశ్వతర్యా ఇవ॥

పదవి॥ యత్ । తే । ఏతత్ । ముఖే । ఆమతం । రరాటం । ఉత్ । ఇ !
విధ్యతి । వి । తే । క్రోధం । నయామసి । గభాం । ఆశ్వతర్యాః । ఇవ॥

టీక॥ తవ=నీయొక్క, ముఖే=ముఖమునందు, యేతిత్ = ఈ, యత్=ఏ
ఆమతం=సత్పురుషులకు నిష్టముకొని, లలాటం=నుదురునందుండు ఆక్రోధము,
ఉద్విధ్యది = స్ఫురించుచున్నదో, తే = నీయొక్క, తత్=ఆ, క్రోధము=కోప
మును, ఆశ్వతర్యాః = కంచరగాడిదయొక్క, గర్భమివ = గర్భమును వలెనే,
వినయామసి=పోగొట్టదగినవాడవు.

తా॥ సత్పురుషుల కిష్టముకొని యే ఆక్రోధము నీ ముఖచిహ్నములచే చెలియ
బడుచున్నదో మంచితనమును బోగొట్టునదొటచేత అట్టి కోపమును ఆత్మవినాశకా
రణమైన కంచరగాడిద యొక్క గర్భమును వలెనే పోగొట్టికొనదగినది, (కంచర
గాడిద గర్భమును దాల్చుట దాని మరణమునకే కారణమని యెరుంగవలయును.)

మూ॥ అవజ్యా మివ ధన్వనో హృదో మన్యం తనోమి తే । ఇం

ద్రాపాస్య ఫలిగ మన్యేభ్యః పురుషే భ్యోన్యత్రైమత్ ॥

పదవి॥ అవ । జ్యాం । ఇవ । ధన్వనః । హృదః । మన్యం । తనోమి । తే ।
ఇంద్ర । ఆపాస్య । ఫలిగం । అన్యేభ్యః । అన్యత్ర । పురుషేభ్యఃమత్ ॥

అ॥ పే శ్రీ = ఓ ఆదుదానా? తే=నీ యొక్క, హృదః = మనస్సు,
యొక్క మన్యం=కామవికారమును, ధన్వనః=ధన్వన్వలెనే, జ్యామివ=వారిని

250 శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే ప్రథమ ప్రపాఠకః

అవతనోమి=విడిచిపెట్టించుచున్నాను. ఇంద్ర=ఓ యింద్రుడా! అస్య=ఈ చిన్నదానియొక్క, ఫలిగం=భగమును, అన్యేభ్యః = ఇతరులైన పురుషేభ్యః = పురుషులవలన, అపాస్య=వీచిపెట్టించి, మత్=నాకంటె అన్యత్ర=మఱియొకనికి ఉపభోగ్యం=భోగింపఁదగినదానిగా. నకురు=చేయకుము.

తా|| ఓ చిన్నదానా! బాణమును విడిచిపెట్టిన పిమ్మట ధనుస్సువలన నాన్ని విడిచిపెట్టిన రీతిగా సంభోగాదులచే నీ మనస్సునందుండు కామవికారమును బోగొట్టుచున్నాను. ఓ యింద్రుడా! ఈ చిన్నదానియొక్క యోనిని నా కంటె నితరులు భోగింపకుండునట్లుగాఁ జేయుచుండవలయును.

మూ|| య దహం ధనేన ప్రవణాన్ శ్చరామి ధనేన దేవా ధనా మిచ్ఛమానః తస్మిం తోమో రుచ మాదధాత్వగ్ని రిందో బృహస్పతి శ్చ స్వాహా||

పదవి|| యత్ । అహం । ధనేన । ప్రవణాన్ । చరామి । ధనేన । దేవాః । ధనం । ఇచ్ఛమానః । తస్మిన్ । తోమః । రుచం । ఆ దధాతు । అగ్నిః । ఇంద్రః । బృహస్పతిః ||

టీక|| ధనేన = క్రియవిక్రియ రూపమైన ధనముచేత, ధనం = ధనవృద్ధిని, ఇచ్ఛమానః = కోరుచున్నవాడనై, అహం=నేను. యత్=యే, ధనేన=మూల, ధనముచే ప్రవణాన్=వ్యాపారములను. చరామి=చేయుచున్నానో, తస్మిన్ = అటువంటి ధనమువిషయమై, రుచం=కొంతిని అనగా వృద్ధిని, తోమః=చంద్రుడు అగ్నిః=అగ్ని హోతుఁడు, ఇంద్రః=దేవేంద్రుడు, బృహస్పతిః=బృహస్పతియైన అధధాతు=చేయుదురుగాక !

తా||నేను మూలధనముచే పదార్థములను గొనిత పదార్థములను తిరిగి విక్రయించి ధనవృద్ధియగుటకు యే వ్యాపారమును జేయుచున్నానో అటువంటి వ్యాపారమునందు చంద్రుఁడు అగ్ని హోతుఁడు ఇంద్రుఁడు బృహస్పతియు వృద్ధికలుగునట్లు చేయుదురుగాక !

మూ|| పరిత్వా గిరే రమి హం పరిభ్రాతుః పరివ్వసుః పరిసర్వే

భ్యో జ్ఞాతిభ్యః పరిషీతః క్వేవ్యసి||

పదవి|| పరి । త్వా । గిరేః । అమిహం । పరి । భ్రాతుః । పరి । వ్వసుః । పరి । సర్వేభ్యః । జ్ఞాతిభ్యః । పరిషీతః । క్వ ఏసి ||

టిక॥ త్యా=నిన్ను, గిరేః = పర్వతసమీపమునకు వెళ్ళకముందు అనగా దేశాంతరమునకు వెళ్ళకముందు పర్యమిహం=(నా మాతృ)ముచే దడుపుచున్నాను. భ్రాతృః=సోదరుని సమీపమునకు వెళ్ళకముందు, పర్యమిహం=తడుపుచున్నాను. స్వమః=చెలియలి సమీపమునకు వెళ్ళకముందు, పర్యమిహం=తడుపుచున్నాను, సర్వేభ్యః = సమస్తమైన జ్ఞాతిభ్యః = దాయాదుల సమీపమునకు వెళ్ళకముందు, పర్యమిహం=తడుపుచున్నాను, పరిషీతః=నా వల్ల నా మాతృముచే దడవఁబడి నవాడవై త్వ=నీవు, క్వ=ఎక్కడికి ఏమ్యనీ=వెళ్ళకలవు.

తా॥ శ్రీ తన పెనిమిటి యితరుల మాటపలుకులలో నుండకుండునట్లుగాను దనకు భృత్యునిపగిది నుండనట్లుగాను జేయు కర్మమును జెప్పుచున్నాడు. ఓ నాధా! నీవు దేశాంతరమునకును నీ సోదరుడు నీ చెలియలు మొదలగువారి సమీపమునకు దాయాదుల సమీపమునకును వెళ్ళకపూర్వమే నా మాతృముచే నిన్ను దడుపుచున్నాను కాన నీ వెచ్చటికిని వెళ్ళకుండుము. నాకు స్వాధీనుడవై నాయుండే లక్ష్యముగలవాడవై యుండవలయునని శ్రీ అప్రకృష్టమైన దానిలో తన మాతృమును వుంచి పెనిమిటి నిద్రించుచుండఁగా నతని శరీరమునందుఁ జల్లునని యెఱుంగవలయు.)

మూ॥ శశ్వత్ పరి కుపితేన సంక్రామేణాఽవిచ్ఛిదా । ఉలేన పరిషీతోఽసినీ పరిషీతోఽస్యలేన॥

ప॥ పదవి శశ్వత్ । పరి । కుపితేన । సంక్రామేణ । అవిచ్ఛిదా । ఉలేన । పరిషీతః । అసినీ । పరిషీతః । అసినీ ॥ ఉలేన ॥

టిక॥ శశ్వత్=మాటిమాటికి, పరికుపితేన=కోపముగల నా చేత, సంక్రామేణ=భూమియందు సరివించుచున్నదియు, అవిచ్ఛిదా=యెడతెగనిదియు, ఉలేన=పెద్ద చీమలబారువంటి మూత్రధారచేత, పరిషీతః=తడవఁబడినవాడవు, అసినీ=అయితివి.

తా॥ నీవు దేశాంతరమును గురించి వెళ్ళెదవు అను కోపముచే మూత్రధారచే నిన్ను నడుపుచున్నను.

మూ॥ అవర్తన వర్తయని నివర్తన వర్తయేంద్రీ నర్దుబుద భూమ్యా

శ్చతస్యః ప్రిదిశస్తాభి రావర్తయా పునః॥

పదవి॥ అవర్తన । వర్తయని నివర్తన । వర్తయః ఇంద్రీ । నర్దుబుద । భూమ్యా

చతస్రీః । ప్రదిశః । తాభిః । ఆవర్తయ । పునః ॥

టీక॥ ఆవర్తన = గ్రామాంతరమునకు వెళ్ళినవారిని దిరిగి బంపునట్టి ఓ గమనాధిదేవతా ! ఆవర్తయ = వెళ్ళిన నా భృత్యులఁ బంపుము. నివర్తన = గ్రామాంతరమునకు వెళ్ళనియ్యది యో గమనాధిదేవతా ! నివర్తయ = గ్రామాంతరమునకు వెళ్ళి వియ్యకుము. నర్తబుద = నర్తకును బాణముగల, ఇంద్ర = ఓ యింద్రుడా ! భూమ్యా = భూమిసంబంధమైన, చతస్రీః = నాలుగైన, ప్రదిశః = ఏ ప్రధాన దిక్కులుగలవో తాభిః = (తాభ్యః) ఆ దిక్కులకై పునః = తిరిగి ఆవర్తయ = మళ్ళింపుము.

తా॥ దేశాంతరమునకు వెళ్ళిన నా భృత్యులను దిరిగి పంపునట్టి ఓ గమనాధిదేవతా ! మా సంబంధమైనవా రెవరు మరియొక స్థలమునకు వెళ్ళిరో వారిని దిరిగి మా గృహమునకు బంపుము. ప్రయాణమునకు విఘ్నముఁజేయు గమనాధిదేవతా ? మా సంబంధము మాకు నిష్ఠములేకుండ నెక్కడికైనను దెళ్ళదలఁచిరేని వారిని వెళ్ళనియ్యకుము. ఓ యింద్రుడా ? ఈ భూమియందు తూర్పు మొదలు నాలుగు దిక్కులలో నెక్కడికైనను మా సంబంధీకులు వెళ్ళిరేని వారి నక్కడ నుండి తిరిగి వచ్చునట్లుగా జేయుము.

మూ॥ ఆవర్తనే నివర్తన ఆవర్తననివర్తనాయ స్వాహా॥

పదవి॥ ఆవర్తనే । నివర్తన । ఆవర్తననివర్తనాయ । స్వాహా ॥

టీక॥ ఆవర్తనే = యే మాగణముచే మళ్ళించుండిరో, నివర్తన = ఆ మార్గముచే తనే మళ్ళింపజేయుచువు, తస్మాత్ = ఆ కారణమువలన, ఆవర్తననివర్తనాయ = ఆవర్తననివర్తన స్వరూపుడవైన తుభ్యం = నీ కొఱకు, స్వాహా = హోమమును జేయుచున్నాను,

తా॥ వెళ్ళిన మాగణముననే మళ్ళింపఁ అవతకాననివతకానుడను గమ జేయునాధిదేవతకొఱకు హోమముఁ జేయుచున్నాను.

మూ॥ అనుహోఽహ్వ దనుహ్వయో నివర్తో హోః స్వవీవృతత్ ।

ఇంద్రః పరిక్రోశో వ॥ పరిక్రోశతు సర్వతః ॥

పదవి॥ అను । వహ ఆహ్వత్ ॥ అనుహ్వయః । నివర్తః । హః । స్వవీవృతత్ ఇంద్రః । పరిక్రోశః । వః । పరిక్రోశతు । సర్వతః ॥

టీక॥ అనుహ్వయః = అనుసరించినట్లునట్టి పురుషుడు, వః = మిమ్ములను (మిత్రాఞ్జను) ఆహ్వయత్ = అనుసరించుగాక, ఇంద్రః = దేవేంద్రునితో సమానమైన, నివర్తః = మళ్ళించు దేవత, వః = మిమ్ములను, స్వవీవృతత్ = మళ్ళించు

గాక, పరికొళిళ = అపశబ్దము, వః = మిమ్ములను, సర్వతః = అన్ని స్థలములయందున, పరికొళిళతు = ఆగమనమును నిషేధించుగాక.

తా|| మిమ్ముల ననుసరించి వచ్చువాడు మీ యజ్ఞకులొబడి వెనుకకు వెళ్లుగాక. కాబోవు కష్టములను గుర్తెరింగిన దేవేంద్రునితో సమానమైనవాడు నీవు ~~పరికొళిళమైయుండ~~ గానిన్ను బ్రయాణమునుండి వారించుగాక. ప్రయాణ సమయమున రోదనము మొదలయిన యుపశబ్దములు వినబడుట నిన్ను బ్రయాణమునుండి నివారించుగాక.

మూ|| యది మా మతిమన్యా ద్వా ఆ దేవా దేవవత్తరం । ఇంద్రః పాశేన సిక్త్వావో మహ్యో మద్వశ మానయాత్ ॥

పదవి|| యది । మాం । అతిమన్యాత్ । వా । ఆదేవాః । దేవవత్తరం । ఇంద్రః । పాశేన । సిక్త్వా । వః మహ్యో । మద్వశం । అనయాత్ ॥

టీక|| ఆదేవాః = దైవసహాయములేని, యూయం = మీరు, దేవవత్తరం = దైవ సహాయము గలిగిన, మాం = నన్ను, అతిమన్యాద్వాయది = అతిక్రమించి వెళ్ళెదరేని, ఇంద్రః = దేవేంద్రుడు, పాశేన = త్రాడుచే, వః = మిమ్ములను, సిక్త్వా = బంధించి, మహ్యో = భూమియందు, మద్వశం = నా స్వాధీనమగునట్లుగా, అనయాత్ = పొందించుగాక.

తా|| గమనాధిదేవత యిట్లు పలుకుచున్నది ఓ భృత్యులారా ! నన్ను వ్యతిరేకించి మీరు వెళ్ళబోకుడు. నేను దైవసహాయముగలిగినవాడను. మీకుదైవ సహాయములేదు. ఆలాగు వెళ్ళెదరేని దేవేంద్రుడు మిమ్ములను త్రాటిచేగట్టి నావద్దకు తెచ్చి విడుచును.

మూ|| యది వృతౌద్య ద్యంతరితౌ ప్ఫలమభ్యపత్తత్తదు వాయురేవ యత్రాస్పృత త్తనువం యత్రవాన ఆపో బాధం తాం నిర్బుతీం పరాచైః ॥

పదవి|| యది । వృతౌత్ । యది । అంతరితౌత్ । ఫలం । అభి । ఆపత్తత్ । తత్ । ఉ । వాయుః । ఏవ । యత్ర । అస్పృతౌత్ । తనువం । యత్ర । వానః । ఆపః । బాధంతాం । నిర్బుతీం । పరాచైః ॥

టీక॥ వృక్షాత్ = చెట్టువలనఁగాని, అంతరిక్షాద్వది = ఆకాశము వలనఁగాని
 ఫలం = వండు, అభ్యుపస్తద్యది = పడినట్లాయెనా, తత్ = ఆపతనమునకు, వాయు
 లేవ = వాయువేకారణము, యత్ర = యొక్కడ, కనువం = నాశరీరమును, అస్పృ
 ఙ్మత్ = స్పృశించునో, యత్ర = యొక్కడ, వాసః = వస్త్రము, అస్పృక్షత్ =
 స్పృశించెనో, తత్ర = ఆ సృదేశమునందుండు, నిర్ఋతిం = అశుచిత్వమును, ప్రణా
 వైః = లేకుండునట్లుగా, ఆపః = ఉదకములు బాధంతాం = పోఁగొట్టుఁగాక.

తా॥ ఆకాష్మాత్తుగా పైనుండి పండు పడఁగా ఆప్పుడు నా శరీరమును గాని
 నా వస్త్రమువెగాని యుపండు తాకుటచే బాధగాని అశుచిత్వముగాని సంభవించిన
 పక్షమునకు ఉదకముచే గడిగి దానిని బోఁగొట్టుకొనుచున్నాను.

మూ॥ యే పక్షిణః పతయంతి బిభ్యతో నిర్ఋతైస్సహ । తే మా
 శివేన శగ్నేన తేజ సోందంతు వర్చసా ॥

పదవి॥ యే । పక్షిణః । పతయంతి । బిభ్యతః । నిర్ఋతైః । సహ । తే ।
 మా । శివేన । శగ్నేన । తేజసా । ఉందంతు । వర్చసా ॥

టీక॥ యేపక్షిణః = యేపక్షులు, బిభ్యతః = భయపడినవై, నిర్ఋతైస్సహ =
 అమంగళములతోఁగూడ, పతయంతి = నాశరీరముమీఁద నెక్కడఁబడుచున్నవో,
 తే = ఆ పక్షులు, తత్ = ఆ ప్రదేశమునుండి, ఉద్గచ్ఛంతు = యెగిరిపోవుఁగాక,
 మాం = నన్ను, శివేన = మంగళముతోను, శగ్నేన = సుఖముతోను, తేజసా =
 కాంతితోను, వర్చసా = ప్రభావముతోను, యుక్తం = చూడుకొనిన వానిఁగా,
 ఆపః = ఉదకములు, ఉందంతు = తిడుపుఁగాక.

తా॥ పక్షులు భయపడి శరీరముపైఁ బడినను లేక వాని రెక్కలతోఁగాని
 పాదములతోఁగాని తాకిన పక్షమునను అమంగళము సంభవించును గాన ఈమంత్ర
 ముచే ఉదకమార్జన చేసిన పక్షమునకు ఆ యమంగళము సోయి మంగళము సుఖము
 కాంతి వర్చస్సును గలుగును.

మూ॥ దివోనుమా బృహతో ఆంతరిక్షౌ దవాగ్ని స్తోకో అభ్యుపస్త
 చ్చివేన సమహ మింద్రియేణ వీర్యేణ మనసా హమాగాం
 బ్రహ్మణా సంప్రంచాన స్సుకృతా కృతేన ॥

పదవి! దివః । ను । మా । బృహతః । అంతరిక్షాత్ । అపాం ! స్తోకః
అభ్యుపప్తత్ । శివేన । సం । ఆహం । ఇంద్రియేణ । వీర్యేణ । మనసా । అహం ।
ఆగాం । బ్రహ్మణా । సంపూచానః । సుకృతా । కృతేన ॥

టీక॥ దివోను = స్వర్గము వలనఁగాని, బృహతః = విస్తారముగా వ్యాపించి
యున్న, అంతరిక్షాత్ = ఆకాశమువలనఁగాని, అపాం = ఉదకముల యొక్క,
స్తోకః = బిందువు అభ్యుపప్తత్ = మీదబడెను, తతః = అపేతువువలన, అహం =
నేను, శివేన = త్రేమముగానుండిన, ఇంద్రియేణ = త్వగా దీందియముల లోడను,
వీర్యేణ = బలముతోడను, మనసాచ = మనస్సుతోడను, సమాగాం = కలిసికొనిన
వాడనయ్యెదను, ఆహం = నేను, సుకృతా = పవిత్రత్వాది మంచికార్యమును
జేయునదియు, కృతేన = నాచే బ్రయోగింపఁబడినయునగు, బ్రహ్మణా = మంత్ర
ముచే, సంపూచానః = ఉదకములచే దడపఁబడును.

తా॥ ఆ కాలముండకస్మాత్తుగా ఆకాశమునుండిగాని స్వర్గమునుండిగాని జల
బిందువులు మీదఁబడినట్లయ్యెనేని భంగః కలుగక స్వస్థతతోఁగూడిన యిందియ
ములు మనస్సు బలముకలవాడ నయ్యెదను. విశుచిత్యము సంభవించునేనిదత్పరి
హరముకొఱకుఁ బవిత్రకరమైననుంత్రములచే నుదకసమ్రాజ్యమునుజేసికొనియెదను
మూ॥ ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవ మద్యాచ మృడయ త్వా
మవస్య రాచకే ॥

పదవి! ఇమం । మే । వరుణ । శ్రుధీ । హవం । ఆద్య । చ । మృడయ ।
త్వాం । అవస్యః । ఆచకే ॥

టీక॥ వరుణః = ఓ వరుణుడా ! మే = నాయొక్క, ఇమం = ఈ, హవం =
పిలుపును, శ్రుధి = వినుము, ఆద్య = యిప్పుడే, మృడయ = సుఖపెట్టుము, త్వాం =
నిన్ను, అవస్యః = రక్షకునిగా గాఁగోరనవాడనై, ఆచకే = పొర్పించుచున్నాను.

తా॥ ఓ వరుణుడా ! నిన్ను రక్షకునిగాఁగోరి ప్రోత్సము జేయుచుంటినిగాన
నేజేయు ప్రోత్సమునువిని నన్ను సుఖపెట్టుము.

మూ॥ తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వందమాన స్తదా శాస్తే యు
మానో హవిర్భిః । అహేడ మానో వరుణేహ బోధ్యగుశ
గ్ంస మాన ఆయుః ప్రమోషీః ॥

పదవి॥ తత్ । త్వా । యామి । బ్రహ్మణా । వందమానః । తత్ । ఆశాస్తే
యజమానః । హవిర్భిః । ఆహేడమానః । వరుణ । ఇహ । బోధి । ఉరుశంస ।
మా । నః । ఆయుః । ప్రమోషీః ॥

టీక॥ ఉరుశంస = అనేకులచే స్తోత్రము జేయబడు, వరుణ = వరుణుడా !
నః = మాయొక్క, ఆయుః = ఆయుర్దాయమును, మాప్రమోషీ = భంగపెట్టెను,
ఆహేడమానః = కోపములేనివాడనై, ఇహ = ఈ కర్మమునందు నే జేయు స్తోత్ర
మును, బోధి = తెలిసికొనుము, తత్ = అసంతరము, త్వా = నిన్ను, యామి = రక్షణ
మును గోరి నిన్ను బొందుచున్నాను, యజమానః = యజమానుడు, బ్రహ్మణా =
వేదమంత్రముచే, వందమానః = స్తోత్రముజేయుచు, హవిర్భిః = ఆజ్యాదిహవిన్సు
లచే సంతోషపెట్టుచు, తత్ = నే గోరునట్టి, ఆశాస్తే = కోరుచున్నాడు, ఉరు
శంస = అనేకులచే స్తోత్రము చేయబడు వరుణుడా ! నః = మాయొక్క, (యజ
మానుని గలుపు కొనుటచే బహువచన ప్రయోగము) ఆయుః = ఆయుర్దాయమును,
మా ప్రమోషీ = భంగపఱుపకుము.

తా॥ అందఱిచేతను గొనియాడబడెడి వరుణుడా ! మా యాయుర్దాయము
నకు భంగము రానియ్యకుము. మేము జేయుకర్మములయందు మాచే జేయబడు
స్తోత్రమును కోపములేనివాడనై వినుము. అసంతరము మాకుఁ గావలసిన వస్తువు
లను గోరెదము. పృథి యజమానుఁడు యజ్ఞాని కర్మలయందు వేదములచే స్తోత్ర
ముజేయుచు ఆజ్యాది హవిన్సులఁ దృప్తినిొందించుచు నేను గోరునట్టి దానినేకోరు
చున్నాడు.

మూ॥ త్వనోఽ అగ్నే వరుణస్య విద్వాక్ దేవస్య హేడో వయాసి
స్తీష్ఠాః యజతో వహితమ శ్శోశుచానో విశ్వా ద్వేషాగ్ంసి
ప్రముముగ్ధ్య స్మత్ ।

పదవి॥ త్వం । నః । అగ్నే । వరుణస్య । విద్వాక్ । దేవస్య । హేడః ।
ఆష । యాసిస్తీష్ఠాః । యజ్ఞః । వహితమః । శోశుచానః । విశ్వా । ద్వేషాంసి ।
ప్రముముగ్ధ్య । అస్మత్ ।

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్నిహోత్రుడా ! విద్వాక్ = సమస్తమును, గుర్రతీం
గిన, త్వం = నీవు, దేవస్య = దేవుడైన, వరుణస్య = వరుణువునకు, నః = మమ్ములఁ

గుఱించి, యః = యే, హేడః = శోభముకలవో, తం = ఆశోభమును, అవయా
నిసీస్థాః = విడిచి పెట్టించుము, వహ్నితమః = హవిస్సులను మోయు వాడవును,
శోశుచానః = పృకాశించు వాడవునగు, త్వం = నీవు, యజిష్ఠః = నాచేబూజింపఁ
బడినవాడవుకావున, నః = మా సంబంధమైన, విశ్వా = సమస్తమైన, ద్వేషాంసి =
విరోధకార్యములను, అస్మత్ = మావలననుండి, పృముమ్భి = విడిచిపెట్టించుము.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుడా ! నీవు సమస్తమును దెలిసిన వాడవు. కాన
వరుణదేవునకు మాయండుండు శోపమును ఆయన విడిచి పెట్టునాగునఁ జేయుము.
అజ్ఞాది హవిస్సులచే మాచే బూజింపబడి పృకాశించుచు శత్రువులు మా విష,
యమై చేయు ద్వేషకార్యములు మమ్ములను బాంధవండులాగునఁ జేయుము.

మూ॥ సత్యం నో అగ్నేఽవమో భవో తీనే దిష్ఠో అస్యా ఉషసో
వ్యుష్టే । అవయత్వనో వరుణగ్ం రరారో వీహి మృడీకగ్ం
సుహవోన ఏధి ॥

పదవి॥ సః । త్వం । నః । అగ్నే । అవమః । భవ । ఊతీనేదిష్ఠః । అస్య
ఉషసః । వ్యుష్టే । అవయత్వ । నః । వరుణం । రరారః । వీహి । మృడీకం
సుహవః । నః । యేధి ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్నిహోతుడా ! అవమః = దేవతలలో ప్రధానుడ
వైన, సః = ఆ, త్వం = నీవు, అస్య = ఈ, ఉషసః = పాత్రః కాలముయొక్క,
వ్యుష్టే = స్ఫురించుట కలుగుచుండగా, నః మాయొక్క, ఊతీనేదిష్ఠః = రక్షించు
టచే సమీపమందుండు వాడవు, భవ = అగుము, వరుణా = వరుణదేవుని, అవయ
త్వ = మాకు అపకారముఁ జేయకుండునట్లు చేయుము, నః = మాకొఱకు, రరా
ణః = ఇద్దరులను యిచ్చుగాక, మృడీకం = సుఖమును జేయు పురోడాశము,
మొదలగువానిని, వహి = భక్షింపుము, సుహవః = శోభ స్ఫురమైన పిలుపు గల
వాడవై, నః = మమ్ములను, యేధి = వృద్ధిపొందించుము.

తా॥ దేవతలలో మొదటివాడవైన యగ్నిహోతుడా ! ప్రతిదినమందునను
మమ్ములను రక్షించుకొఱకు మా దగ్గఱనే యుండుము. వరుణునకు మాయండు
గోపము లేకుండునట్లు చేసి పాశము మొదలగువానిని మాయందుఁ బ్రయోగింపకుం
డునట్లు చేయుము. మే మిచ్చునట్టియు సుఖమును గలుగఁజేయునట్టియు పురో

258 శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండై ప్రథమప్రపాతకః

డాశము మొదలగువానిని భక్షించి మాకు వాంఛితములనిచ్చి మమ్ములను వృద్ధి పొందించుము.

మూ॥ త్వ మగ్నే అయా స్యయా సన్మనసా హితః । అ యా స క్ హవ్య మూహిషేయ నో ధేహి భేషజం ॥

పదవి॥ త్వం । అగ్నే । అయాసి । ఆయాః । సక్ । మనసా హితః । ఆయాః । సక్ । హవ్యం । ఊహిషే । ఆయాః । నః । ధేహి । భేషజం ॥

టీక॥ అగ్నే = ఓ యగ్ని హోతుడా ! : త్వం = నీవు, అయాసి = భక్తులు పొందఁదగినవాడవయితివి, ఆయాస్సక్ = భక్తులు పొందఁదగినయట్టి నీవు, మనసా = మనస్సుచేత, హితః = నమస్కరింపఁచుచున్నావు, ఆయాస్సక్ = భక్తులు పొందఁదగినయట్టి నీవు, హవ్యం = మాచే దేవతలకు నియ్యఁబడు హవిస్సును, ఊహిషే = మోయుచున్నావు, ఆయాః = భక్తులు పొందఁదగిననీవు, నః = మాకొకకు, భేషజం = ఔషధమును, ధేహి = కలుగఁజేయుము.

తా॥ ఓ యగ్ని హోతుడా ! భక్తులు కోరదగినవాడవుగాన మేము మనస్సుచే నమస్కరించుచున్నాము. మేము దేవతలకిచ్చునట్టి హవిస్సును నీవువహించి దేవతలకిచ్చువాడవుగాన దేవతల యనుగ్రహవశమున సంజీవి మొదలగు నౌషధములను మాకు లభింపఁజేయుము.

మూ॥ ప్రజాపతే నత్వ దేతా న్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ య త్కామా స్తే జాహుమ స్తన్నో అస్తు వయగ్న్ స్యామ పతయో రయీణాం ॥

పదవి॥ ప్రజాపతే । న । త్వత్ । యేతాని । అన్యః । విశ్వా । జాతాని । పరితః । బభూవ । యత్కామాః । తే । జాహుమః । తత్ । నః । అస్తు । వయం । స్యామ । పతయః రయీణాం ॥

టీక॥ ప్రజాపతే = ఓ బ్రహ్మ ! : త్వత్ = నీకంటె, అన్యః = యితరుఁడు, యేతాని = ఈ విశ్వా = సమస్తమైన, జాతాని = వస్తు సముదాయముల యందు నపరితో బభూవ = అంతటను వ్యాపించియున్నవాఁడు లేఁడు, తే = ఆ పూర్వోక్తమైన, వయం = మేము, యత్కామాః = చేసినది గోరివచ్చుమై, జాహుమః = హో

మునుఁ జేయుచున్నామో, తత్ = అది, అస్తు = అగుఁగాక, వయం = మేము, రయ్యాణాం = ధనములకు, పతయః = పగ్గుపులము, స్యామ = ఆయ్యెదము.

తా॥ ఓ బ్రహ్మ ! నీకంటె నితరుఁడు ఈప్రపంచమునందు వ్యాపించియున్న వాఁడులేఁడు అనఁగా నీవే సమస్తప్రపంచమును నిండియున్నవాడవనుట. మేము ~~దీనిని~~ నిన్నుఁగూతించి హోమమును జేయుచున్నామో అది మాకుఁగబుఁగఁగాక. యింతియేకాదు. విశేషమైనధనము కలవారమగునట్లు మమ్ములను జేయుము.

మూ॥ సప్రమాజం చ విరాజంచాభిశీఁ ర్యాచనో గృహే । లక్ష్మీ
రాష్ట్రస్య యా ముఖే తయా మాసగ్ం సృజామసి ॥

పదవి॥ సమ్రాజం । చ । విరాజం । చ । అభి । శీః । యా । చ । నః ।
గృహే । లక్ష్మీః । రాష్ట్రస్య । యా । ముఖే । తయా । మా । సం । సృజామసి ॥

టీక॥ నః = మాయొక్క, గృహే = గృహమందు, యాచ = యే, అభిశీః = ధనలక్ష్మికలదో, తయా = ఆ ధనలక్ష్మీచేతను, సమ్రాజం = మిక్కిలి ప్రకాశించు వానిఁగా, మాం = నన్ను, సం సృజామసి = యేర్పఱుచుము, రాష్ట్రస్య = భూమం డలముయొక్క, ముఖే = ప్రధానస్థలమందు, యా = యే, లక్ష్మీః = రాజ్యలక్ష్మీ కలదో, తయా = ఆ రాజ్యలక్ష్మీచే, విరాజం = అనేక విధములఁ బ్రకాశించువా నిఁగా, మాం = నన్ను, సం సృజామసి = యేర్పఱుచుము.

తా॥ ఓ యగ్నిహోతుఁడా ! మా గృహమందుండిన భాగ్య లక్ష్మీ చేతను భూమండల సంబంధమైన భాగ్యలక్ష్మీ చేతను నన్ను మిక్కిలి : ప్రకాశించు వానిఁ గాఁజేయుము.

మూ॥ ఇమం జీవేభ్యః పరిధిం దధామి మైషాం నుగా దపరో అర్థ
మేతం శతం జీవస్తు శరదః పురూచీ స్తిరో మృత్యుం దధ
తాం పర్వతేన ॥

పదవి॥ ఇమం । జీవేభ్యః । పరిధిం । దధామి । మా । యేషాం । ను
గాత్ । అపరః । అర్థం । యేతం । శతం । జీవస్తు । శరదః । పురూచీః । తిరోః ।
మృత్యుం । దధతాం । పర్వతేన ॥

టీక॥ ఇమం = ఈ రాతిని, జీవేభ్యః = జీవుల కొరకు, పరిధిం = ఆస్తరణముగా, రుధామి = స్థాపించుచున్నాను, యేషాం = ఈ జీవులలో, అపరహః = ఇతరుడైన యొక జీవుడును, యేతం = ఈ, అర్థం = మృత్యురూపమైన ప్రయోజనమును, మాగాత్ = పొందకుండుగాక, కింతు = యిక నేమంటే, ఘోరః = అనేక దినములుగాని, శతం = నూత్రైస, శరదం = సంవత్సరములుగాని, జీవన్తః = జీవించి యుండిగాక, అనేక = లూ, పర్వతేన = పర్వతముచేత, మృత్యుం = మరణమును, తిరోదధతాం = కప్పబడిన దానిగాఁ జేయుదురుగాక. అనగా మృత్యువును జయింతురు గాక.

తా॥ ఈ జీవులకు యీ రాతిని ఆస్తరణముగాఁ జేయుచున్నాను. ఈరాతి ప్రభావముచే ఈ జీవులలో నొకడైనను మరణమును బొందక మృత్యువునుజయించి అనేక సంవత్సరములు గాని నూత్రై వత్సరములుగాని, జీవించి యుండురుగాక.

ఇతి త్రయో వింశః ఖండ స్సమాప్తః

శ్రీకృష్ణ యజుర్వేదే ఏకాగ్నికాండే
ప్రథమ ప్రపాదక నామమంత్ర
ప్రశ్న స్సమాప్తః.

గ్రంథము సంపూర్ణము.

పంచదశ కర్మలకును— ప్రాముఖ్యమును— మంత్ర పన్నములు— పదవి భాగ దీకా తాత్పర్య సహితముగా చేర్పబడినవి.

శ్రీ. ల. ము. మ.

